פרשת **שמיני** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקצ"ד שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

אכול תאכלו אותה בקודש

מדושן עונג ושבע תפנוקים הסתובב לו בן המלך, לכל אשר יחפץ השינה ידו, ולכל אשר עלה ברוחו לעשות אין מעצור, כי הרי מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, ומה יעשה הבן ולא יחטא נתחבר עם חבר מריעים משחיתים חבורת ליסטים מזויינים ומורדים מושחתים, וכך הלך ונשתקע במעשיהם ודרכיהם הנלוזות, לדאבון לב אביו המלך אשר לבו נתמוסס מרוב צער.

ביום מן הימים קיבל המלך ידיעה שבנו רוצה לשוב אליו ומתחרט בלב שלם על כל מעשיו הנפשעים, וברצונו לחזור תחת חסות אביו בארמונו ולחסות בצל כנפיו, וכמובן שהמלך שש ושמח עד אין חקר, אמנם מאידך גיסא עלה מורא בלבו אולי הוא אחד מתכסיסי הערמומיות שרוצה לחדור לחדרי טירותיו למרוד כנגדו ולכבוש את המלכה עמו בבית, על כן כשבנו חזר אליו ונפל לפניו ויבך ויתחנן שימחל לו, התנהג אתו בהסתייגות מסויימת, והחשד ניקרה במוחו.

ביקש הבן לרצות את אביו ומילא את כל רצונותיו, אך כל מאמציו עלו בתוהו, החשש שמא הבן ישוב ויעזוב את הארמון ויצטרף אל חבריו משכבר הימים, קיננו בכל עת בלבו של המלך.

משנוכח בן המלך כי אביו מתייחס אליו בחשדנות, טיכס עצה בנפשו האיך לרחוש אימונו של אביו, מה עשה, חזר לחבורת הלסטים שמקודם נמנה עמהם, והתחיל לדבר על ליבם והפך את לבם לטובה, עד שכולם סרו מדרכם הרעה וקיבלו את מרותו של המלך בלב שלם ובנפש חפיצה.

עתה כשראה המלך את המהפיכה הגדולה שחולל בנו, עד שעלה בידו להטות את לבם של אויבי המלך, שב אליו אימונו כבתחילה, והסיר כל חשד מלבו, וגילה כלפיו את אהבתו הגדולה, ונישאו מעל כל השרים כבשנים קדמוניות.

והנמשל מובן, דכאשר אדם מישראל ממלא את רצון השי"ת ומקיים את מצוותיו, עדיין קיים חשש שמא ישוב אל אויבי המלך, שהם התאוות שהאדם נגרר אחריהן, אולם כשהאדם נוטל את התאוות והופכן לכלי לעבודת ה', כאשר הוא מקיים מצוות ע"י אכילה ושתיה, עונג שבת, אכילת מצה, והוא אוכל לשם שמים ולשם המצוה, הדבר נחשב כאילו הוא הפך את לבם של אויבי המלך ועשאם לאוהביו, ועל ידי כך הוא מוכיח את נאמנותו המוחלטת לאביו שבשמים.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפילה ..... ג
דרש תפרים - לקיטת תפרים ..... ד
קדוש יאמר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות להכפה - דורש טוב ..... ט
שבח"י הכלכ"ן ..... י
פנינ"קדית ..... יב
חוקים להזורתם ..... יח
פשיב כהלכה ..... כ
לשכתא דסתמ"ם ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שבת ..... ל
פשולחן מלכים ..... לו

אגוית פרק א'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ:
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

וְהָיָה יְחִזְקֵאֵ"ל לָכֶם לְמוֹפֵת

וַיְהִי דָוִ"ד לְכָל דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל וַה' עִמּוֹ

יעלה ויבוא ויגיע בזאת ברכותינו ואיחולינו ברכת מזל טוב חמה ולבבית ורב ברכות והודאות עד בלי די
חן וחסד יתן ה' אל מעלת כבוד ידידינו וידיד כל בית ישראל האי גברא רבא ויקירא חשוב מרומם ומשובח
זמין כל עבידתיה יומם ולילה לא ישבות להרבות במעשי צדקה וחסד לכלל ולפרט במידותיו המסולאים בפז
קרוב לכל קוראיו בכל עת ובמיוחד משליך עצמו מנגד בהתמסרות עצומה את קרן מוסדותינו לרומם ולחזק
אדוק ומקושר בעבותות של אהבה ומסור בכל חפץ לבבו ונפשו לעשות רצון צדיק כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
לו יאתה התודה והתהלה על פעולותיו להרחבת גבולי קדשינו בקרב המוסדות והקהלה רב פעלים ואיש חיל

הרבני הנגיד הנעלה והנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד

מוה"ר

יחזקאל דוד בערקאוויטש

הי"ו

מראשי הנהלת מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

ומצודתו פרוסה לימין מוסדותינו וקהילותינו הק' בארה"ק

לרגל שמחת הולדת נכדו ני"ו בסימן טוב ובמזל טוב

לו משפט הבכורה, לחתנו החשוב המו"מ בתורה וביראה, נודע לתפארה

הר"ר **עזריאל גוטמאן** הי"ו

והברכה אחת היא לעטרת זקנים בני בנים, ידידינו החשובים והנכבדים

אביו הרה"ח ר' **אברהם יעקב בערקאוויטש** הי"ו

חותנו הרה"ח ר' **משה יוסף מיטטעלמאן** הי"ו

ברי ברכותינו ערוכה ושגורה, שיזכה לראות רב תענוג ונחת תדירא, מתוך אושר ועושר והרחבה בכל עת תמי
ימשיך בפעליו הברוכים לטובת מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יזכה לראות בנים ובני בנים נאמנים לה' ולתורת
ורות ישרים ומבורכים, כציצים ופרחים, אורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים, וירדפוהו כל הימים אך טוב וחס

החותמים למען שמו ברגשי ששון ושמחה, אסירי התודה וההערכה

הנהלת מוסדות סאטמאר בארה"ק

ירושלים - בני ברק - בית שמש

ע"י התשובה ישוב להרגיש בכבודו ית' הממלא עולם

זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וגו' כו'. דהנה ידוע דעיקר קרבנות באים לכפר רק על ידי תשובה, **ועיקר הוא שיקריב אדם במסירת נפש נפשו לד', וד' הטוב מקבל תשובת עמו בני ישראל, וכיון שעולה על לב לעשות תשובה הקב"ה חותר חתירה מתחת כסא כבודו לקבלו ולקרבו** כמאמר הכתוב 'שלום לרחוק' (ע' ברכות לד ע"ב). והנה ידענו באמת שהקב"ה מלא כל העולם (ישעיה ו, ג) לית אתר פנוי מיניה (תיקו"ז תי' נז צא ע"ב) **ומי שיש לו זכות הנפש רואה זה בחוש, וכל חד לפי הזדככות גופו,** וכמ"ש בזוה"ק (וירא קג ע"ב) כל חד לפי מה דמשער בלבו, והיינו **לפי הזדככות לבבו נאמן לד', ככה יתראה קדוש שמו יתברך ויתעלה וכבודו יראה** כו'.

ועל דרך זה אמר להם משה רבינו ע"ה 'זה **הדבר אשר צוה ד'**, הקרבת הקרבנות שהבאתם הוא ש'**תעשו**' אתם בלבבכם תועלת מהקרבן. '**וירא אליכם כבוד ד'**, היינו שכבוד ד' הוא לית אתר פנוי מיניה, ורק העון הוא מסך מבדיל מלראות כבודו. **אך אם תעשו כאשר צוה ד' ותעשו תשובה באמת, יראה לכם כבוד ד' הנגלה אשר הוא בכל אתר ויסיר המסך.**

דברי חיים

שויתי ה' לנגדי תמיד, זה כלל גדול בתורה

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. הן ידוע מה שמביא הרמ"א באו"ח (סימן א') וז"ל: **שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים** כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול. כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו. וזה רמוז כאן בפסוק: "**ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו**" ומהו הדבר שתעשו, שתחשבו תמיד שאתם עומדים לפני ה' "**וירא אליכם כבוד ה'**".

אור החיים

עבודת 'סור מרע' מקדש ומטהר בקדושה של מעלה

כי אני ה' אלקיכם והתקדשתם והייתם קדושים וגו'. והייתם קדושים כי קדוש אני. אמרו חז"ל (קידושין לט:) "**ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה**", **שממשיכין עליו קדושה מלמעלה כאלו עשה מצוה,** כיון שקיים רצונו ית"ש במה שלא עבר עבירה. וזה שאמר הכתוב כאן, שעל ידי פרישת ישראל עצמן מדברים טמאים, ימשיך ית"ש עליהם קדושה, כאלו היו ממשיכין על עצמם קדושה על ידי עשיות המצות. וזה שאמר: '**והתקדשתם**' מלמטה על ידי עשיות המצות, '**והייתם קדושים**' על ידי סור מרע, כפרש"י: **שהש"י יקדש אותנו על ידי זה בקדושה שלמעלה.** וזה שאמר: **והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשותיכם** כו', **על ידי שלא תטמאו, אמשיך עליכם קדושה.**

זרע קודש

[כ"כ ג"כ בספה"ק נועם אלימלך פר' ויחי שעיקר שכר המצוות, והמשכת קדושתו ית' עלינו הוא ע"י סור מרע, וזל"ק בתוה"ד: '**שמחינו כימות עניתנו**' פירוש שתשמחנו בקדושתך '**כימות עניתנו**' על ידי היצר הרע שאנחנו מוכרחים לשבר כח תאוותו כו' עיי"ש עוד]

ההבדל בין טמא לטהור הוא בעת האוכל

להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת וגו'. היינו, שיש חילוק בין מי שמסגף את עצמו בשעת אכילה ואינו אוכל רק מעט, כדכתיב '**צדיק אוכל לשובע נפשו**', וזה הוא הנקרא טהור, ובין מי שאוכל הרבה כבהמה, זה הוא בחינת טמא. ובשעת אכילה דייקא ניכר מי הוא הצדיק שאוכל בקדושה וטהרה. וזהו '**להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ובין החיה הנאכלת**' שאוכל בתאותו ואינו מסגף את עצמו בשעת אכילה, '**ובין החיה אשר לא תאכל**', היינו, **שמסגף את עצמו בשעת אכילה ואוכל בהשכל ודעת. ודייקא בשעת אכילתו של אדם ניכרת מהות האדם,** וכדמצינו בגמרא (נזיר כג.) עה"פ 'צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם' דהיינו שנים שצלו את פסחיהם, **אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה**", עיי"ש.

עטרת ישועה

רצון הצדיקים להשפיע טובות לישראל יותר מדביקות

וירד מעשות החטאת העולה והשלמים וגו' ויצאו ויברכו את העם. י"ל דבאמת אצל עובדי ה' חשוב זה יותר בעיניהם למעלה גדולה מה שחושבין תמיד עבור טובות ישראל לברך אותם ולהמשיך עליהם שפע טוב לכל צרכיהם. וזה יחשב להם לעליה יותר מדביקות פשוטה בעולמות עליונים. וז"ש '**וירד מעשות**'. רצה לומר כשירדו מזו הבחי' של תיקון העולמות ובאו לתוך הזמן, אז '**ויצאו**' רצה לומר שיצאו מבחי' זו של הדביקות. ולקחו במחשבתם '**לברך את העם**' רצה לומר שזהו יותר טוב בעיניהם לברך את זרע ישראל. וגבוה להם בחי' זו מבחי' הדביקות כו'.

אוהב ישראל

תורה

העוסק בתורה בקדושה, זוכה לחריפות וזכרון גם יחד

אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור. אמרו חז"ל (מגילה ו:) **"לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא"** (פירש"י: לאוקמי גירסא שלא תשתכח ממנו. סייעתא דשמיא וייש יגע ואינו מוצא) **פירוש, כי יש** אדם זכרן בטבעו, ויש שהוא חריף בטבעו, אמנם שימצאו שתי מעלות אלו באדם אחד הוא נגד הטבע, כי בשורשם המה מתנגדים זה לזה, כי טבע הזכרון הוא מהיבשות, והחריפות מליחות המה (עי' בס' מגדל עוז להיעב"ץ ז"ל, נוה חכם, חלון צורי אות ע') ולפיכך **'לאוקמי גירסא' סייעתא מן שמיא היא', כי זה נגד הטבע שיהיה מכניסו לקיום וגם יהיה מבורר ומלובן בחריפות, מאת ה' היתה זאת, וחקב"ה אינו עושה כן אלא לעוסקים לשמה.** והנה, החריף נקרא: מעין הנובע. ועינן קובץ והכנסת החכמה יכונה בשם מקוה מים (ראה אבות פ"ב מ"ח: "ר"א בן הורקנוס בור סוד שאינו מאבד טפה וכו' ור"א בן ערך מעין המתגבר"). וזהו הרמז: **"אך מעין ובור מקוה מים"** הזוכה לשתי המעלות האמורות, להיות מעין הנובע וגם בור מקוה מים **"יהיה טהור"**, וקדוש יאמר לו.

דרשות חת"ס (ח"ב, עמ' ע)

לימוד התורה בחיות והתלהבות

זאת החיה אשר תאכלו. סופי תיבות הם אותיות ת'ו'ר'ה', מרמז שעיקר עסק התורה צריך להיות בבחינת **'זאת החיה'**, בחיות אלקות, כי כשעוסק סתם בתורה בלי שום טעם וחיות, לימוד הזה אינו שוה כל כך, כי צריך האדם לזכך בה את חומרו וגופו בגשמיות וברוחניות.

מגן אברהם – טריסק

עסק התוה"ק צריך להיות בקול רם ונעימה דייקא

יין ושכר אל תשת. בזוה"ק (פר' שמיני, ל"ט) כתוב וז"ל: אבל מאן דאשתדל באורייתא ודביק בה, וההיא מלה דאורייתא אשתמע בפומיה **ולא לחיש לה בלחישו אלא אריס קליה בה דאורייתא הכי בעי לארמא קלא**, דכתיב 'בראש הומיות תקרא' **לארמא רנה דאורייתא ולא בלחישו**, **'וחכך כיין הטוב'** כחמר טב דלא שתיק הוא עתיד לארמא קלא כד יפוק מהאי עלמא, **'הולך לדודי למישרים'** דלא יסתי ליסיונא ולשמאלא ולא ישתכח דימחי בידוי דובב שפתי ישנים אפי' בההוא עלמא שפוותיה מרחשן אורייתא עכ"ל. [וכמבואר שם דהגם גבי עבודת כהנים בביהמ"ק נאמר 'יין ושכר אל תשת', כי ביחודים עליונים צ"ל בחשאי ולחישו, אבל גבי עסק התוה"ק נאמר 'חכך כיין הטוב' כו'].

ובכן, מה מאד ומאד צריך לחזהר להשמיע קולו בלמודו, כי זולת זה מה שנזכר בגמ' דעירובין דף נ"ד, והובא בשו"ע יו"ד סי' רמ"ו סכ"ב **'כל המשמיע קולו בשעת תלמודו מתקיים בידו'** וכו', גם הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו ג"כ בעוה"ב עצום מאד. כמבואר בדברי הזה"ק הנ"ל.

יסוד ושורש עבודה (שער הניצוץ ספ"ה)

תפלה

בגשת האדם לעבודת התפילה צריך להתחזק בבטחון בהשי"ת הרחום וחנון, ולא יחלש לבו מזכרון חטאיו

וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים. הנראה לי, על פי מאמר הגמרא (פסחים סה:) 'אין מעבירין על המצוות', **כי כן דרך היצר לקרר את האדם בגשתו אל העבודה זו תפלה** (איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה' תענית ב.), **לומר לו חלא אתה מלא עון, ואיך ימלא לבבך לגשת אל הקודש.** אולם האמת אינו כן, כי הקב"ה שומע תפלת כל פה ומרחם על הבריות לקבל ברחמים תפלתו, וזה שאמר: **'אין מעבירין על המצות'**, בל יעלה על זכרונו העבירות בעת עשיית המצות. **'סור מרע ועשה טוב'** (תהלים לד), בשעה שאתה עושה טוב, תסיר הרע מקרב לבבך ואל תזכור עוד.

וזהו **'ויברכם וירד מעשות החטאת וגו'** בשעה שאהרן היה מברך את ישראל, לא היה זוכר החטאת שלהם. וזה פירוש (תהלים פט, יד): **'ואני תפלתי לך ה' עת רצון'**, פירוש שאני מתפלל תמיד אל ה', ובטוח אני שיקובל תפלתי ויהיה עת רצון, **מאחר שידעתי שהקב"ה מרחם על עמו ומקבל תפלתם ברחמים.**

תפארת שלמה

תפילה מתוך אהבת ישראל תעשה פעולתה ותתקבל

ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה'. קודם התפלה צריך כל אדם לקבל עליו מצות 'ואהבת לרעך כמוך', **"ויכוין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו, כי ע"ז תעלה תפלתו כלולה מכל תפלות ישראל ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי"** (שער הכונות. הובא במג"א ריש סי' מ"ו), וזהו הרמז בפסוק: **'ויקרבו כל העדה'** קירוב לבבות ואחדות, ומתוך מדה זו **'ויעמדו לפני ה'** אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו:) היינו, **דייקא אחר שנתקרבו הלבבות ונתאחדו בלב שלם היו מתפללין אל ה'.**

חסד לאברהם – ראדאמסק

ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח. ופרש"י שהיה אהרן בוש וירא לגשת א"ל משה למה אתה בוש לכך נבחרת, ויובן דאיתא במדרש ויעש אהרן את העגל אמר מוטב יתלה הסרחון בי ולא בהם א"ל הקב"ה הואיל וכך עשית לא תזיז מן הפלטין שלי, וביאר בברית שלום עפ"י"ד הגמי מפני מה נאמר פרוכת וכו' משל למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה אם מיעוטן סרחו פמליא שלו קיימת ואם רובן סרחו אין פמליא שלו קיימת, וזאת היתה כוונת אהרן דאם יהיה החסרון בו שהוא יחיד ואין קדושתו יתברך מסתלקת, אבל אם יתלה החסרון בהם א"כ יחטאו הרבים וחיו קדושתו מסתלקת, ומידה כנגד מידה שילם לו הקב"ה הואיל וכוונתך היתה לבל יסתלק קדושתי לכך לא תסתלק אתה מקדושתי, ע"כ, ועפ"י"ז יתבאר שהיה אהרן בוש מפני אותו החטא ואיך ישמש לפניו, אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת, דכיון שכוונתך היתה לבל יסתלק קדושתו לכן נבחרת מידה כנגד מידה לעמוד לשרת לפני הי ולא תסתלק מקדושתו יתי"ש.

(ישמח משה)

☆

וידום אהרן. במסורה וידום אהרן וידום השמש וירח עמד, ויל"פ לפי מ"ש בישמח משה לבאר דרשת חז"ל וזרח השמש ובא השמש עד שלא שקעה שמשו של משה זרחה שמשו של יהושע דמנ"ל לדרוש כן, ויובן עפי"מ דאיתא במדרש דבזי ימי אבלו של משותלח לא שמשו המזלות וכתבו המפורשים הטעם כי אחז"ל למה חמה יוצאת במזרח ושוקעת במערב כדי לתת שלום לקונו, ואבל אסור בשאילת שלום ע"כ לא שמשו המזלות, ע"כ, וא"כ כאן דכתיב וזרח השמש ובא השמש כפי הנהוג והטבע בכל יום ולא שקעה אף אם חיו נפטר איזה צדיק, ע"כ היינו טעמא משום דעד שלא שקעה שמשו של זה כבר זרחה שמשו של זה, עכ"ד, וז"ש כאן וידום אהרן, ואע"פ שנדב ואבוהו נפטרו, וא"כ הלא מהראוי להיות וידום השמש מטעם הנ"ל, לכן ממשיך וירח עמד היינו אלעזר ואיתמר שמילאו מקומם של נדב ואבוהו, ע"ד פני משה כחמה פני יהושע כלבנה, כמו כן היה הם כדמות ירח נגד שמשן של נדב ואבוהו ומיד זרחו במקומן.

(ויטב לב)

☆

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה הי תעשו וכבוד ה' נראה אליכם. ובמדרש איתא מה היא זה הדבר על המילה כמה דתימא זה הדבר אשר מל יהושע, ויתבאר לפי מה שאחז"ל גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, וצ"ב היכן רמיזא ענין זה, וי"ל עפ"י הידוע קושיא קמאי על מה שאמרו חז"ל דקיים אברהם אבינו כל התורה כולה קודם שניתנה וא"כ למה במצות מילה המתין עד שיצטווה מפי הקב"ה, ותי דבשאר מצוות יכול לחזור ולקיים אותם אחי"כ כאשר יהיה מצווה ועושה מש"כ במצות מילה שאם היי נימול פעם אחת שוב אינו יכול לחזור ולמול עצמו פעם שנית, ומכאן משמע כיון שהמתין אברהם אבינו במצות מילה עד שיהא מצווה ועושה שגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, וז"ש משה רבינו זה הדבר אשר צוה הי תעשו דהיינו שיעשו המצוות רק לכוונת צווי הבורא בבחינת מצווה ועושה, ומהיכן ילפינן הא, על זה אמר המדרש זה הדבר על המילה כמ"ש זה הדבר אשר מל יהושע, כי גם יהושע המתין עד שנצטווה עשה לך חרבות צורים, ומכאן ראיה שגדול המצווה ועושה יותר מאינו מצווה.

(קדושת יו"ט)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבותי"ק עצי התמרים

אף ד' לולא הקב"ה עוזרו לא יכול לו',
יחשוב לנו הנצחון לתת שכרינו משלם

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. במדרש אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם. **ושמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאוה"ק בעל עצי חיים** ז"ל על פי הגמרא סוכה (דף נב.) לעתיד לבא מביא הקב"ה ליצר הרע ושוחטו וכו' ואף הקב"ה תמה עמהם שנאמר (זכריה ח-ו) 'גם בעיני יפלא', ואיתא במפרשים דאי אמרינן דאלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אם כן הוי תו נהמא דכסופא, וע"כ אומר הקב"ה 'גם בעיני יפלא', בכדי שלא נבוש ולא נהיה 'בהית לאסתכולי באפי' (נבהלים להסתכל בפניו) כדברי הירושלמי. **והיינו "זה הדבר אשר צוה ה' תעשו" אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם, ואף שהוא בכחו של הקב"ה, מכל מקום 'וירא' אליכם כבוד ה' שנוכל לראות כבוד ה' ולא נבוש לעולם הבא, כיון דהקב"ה תמה עמהם, ע"כ דברי הרב.**

פרדס מרדכי (בפרשתן)

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וכו'. ובמדרש איתא מה היא זה הדבר על המילה כמה דתימא זה הדבר אשר מל יהושע, ונראה עפ"י שאמרו חז"ל במדבר מאי טעמא לא מהול וכו' משום דלא נשיב להו רוח צפונית מאי טעמא משום דנזופים היו, ופרש"י נזופים היו ממעשה העגל, והתוס' חלקו על זה שאי אפשר לומר שהיו נזופים ממעשה העגל שהרי מחל להם הקב"ה ואמר להם סלחתי כדבריך שאח"כ נעשה המשכן והשרה שכינתו בתוכם, ע"כ, ונמצא מדברי התוס' כי מעת הקמת המשכן לא היו ישראל נזופים עד מעשה המרגלים, וא"כ בזמן הזה היו יכולים לקיים מצות מילה, ולפי זה יבואר למה הזהיר משה את בני ישראל דייקא ביום הקמת המשכן על ענין מצות מילה, שהרי בו ביום נמחל להם על מעשה העגל והזרה רוח צפונית לנשב להם ויכלו לקיים מצות מילה כהלכתה, לכן חזר משה והזהירם לבל יתרשלו מקיום מצות מילה כהלכתה, וזהו מה שאיתא במדרש זה הדבר אשר ציוה ה', שצווי זה נמסר להם ביום שהוקם המשכן.

(דברי יואל)

☆

ויהי ביום השמיני. ובגמי איתא אותו היום היי שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, וי"ל לפי מה שפיי הגאון מוי"ה לעמיל ז"ל הכתוב על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרינו את ציון, וכן איתא במדרש גדול כים שברך מי ירפא לך, מי שירפא שברו של ים הוא ירפא לך, וביאור הדבר עפ"י דאיתא במדרש שמים התחתונים היו בוכים על שנתרחקו משכינת עוזו דבעת בריאת העולם כתיב ורוח אלוקים מרחפת על פני המים, ואח"כ ויבדל אלוקים בין המים אשר מעל לרקיע ובין המים אשר מתחת לרקיע ושכינתו בעליונים, ואז התחילו מים התחתונים לבכות אנן בעינן למהוי קמי מלכא, ופייסם השי"ת שיקחו מהם מים לניסוך המים בחג וכן מלח על הקרבנות, והנה נחמה זו היתה בזמן שהיו ישראל שרויין על אדמתן אבל כשגלו ישראל ונחרב הבית בעוה"ר נתבטל מהם הפיוס וחזרו לבכות כבראשונה אנן בעינן למהוי קמי מלכא, וזהו הכוונה מי שירפא שברו של ים הוא ירפא לך, כי רפואה אחת להם ולנו שיבנה בית המקדש, וזהו ביאור הכתוב על נהרות בבל שם ישבנו, וכשראינו שבכו המים על שברם שנתרחקו משינת עוזו, ג"ם בכינו אנחנו עמהם כי שבר אחד לנו, עכ"ד, והנה ביום השמיני למילואים ביום כלות משה להקים את המשכן היה יום ראשון לעבודה כמבואר בגמי ובו התחילו להקריב קרבנות לפני הקב"ה זכו המים התחתונים לחזור ולהתקרב לפני הקב"ה כמו שהיה בשעת בריאת העולם, ולכן היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, שאז היה שמחה בכל מעשי בראשית שגם המים התחתונים היו קרובים אל הי.

(ברך משה)

☆

וידום אהרן. ובמדרש איתא מאי הוי ליה למימר וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ואפ"ל בהקדם מה דמבואר במדרש שבני אהרן היו ראויין לשליחת יד כבר במתן תורה על שהסתכלו בשכינה מתוך גם לב של מאכל ומשתה, והמתין להם הקב"ה שלא לערבב שמחת התורה, אכן מבואר בכסף נבחר דשכר טוב הצפון לצדיקים לעתיד לבוא הוא מה שיזכו לראות בשכינת עוזו, ואי אמרינן דשכר מצוה בהאי עלמא איכא אז שורת הדין דמותר להסתכל בשכינה, אבל אי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא אסור להסתכל בשכינ, ונודע מה שכתב בבכור שור דהטעם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא משום דכי היכי דעונש ליכא בהאי עלמא אם ישב ולא עשה המצוה, ה"נ שכר ליכא, אולם בל"ת דאיכא עונש אם עובר עליהן שוב איכא שכר מצוה בהאי עלמא על כאשר נזהר אדם מלעבור עליהן, וכתב בשערי ציון דלפי"ז על מצות מילה דאיכא עונש כרת והוא עונש בעוה"ז ג"כ איכא שכר בעוה"ז, ומעתה כאשר יצתה איש ותאכל את נדב ואבוהו על חטאם שהסתכלו על השכינה, והטעם דהוי חטא כיון דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והשתא היה לו לאהרן להביא ראיה ממצות מילה דיש עונש כרת בעוה"ז וא"כ שכרה נמי בעוה"ז וא"כ היו מותרין להסתכל בשכינה מטעם שהם נימולים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

ממקוה למדין שצריכין לעשות אתערותא דלתתא, ואז הקב"ה מטהרו

אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור ונגע בגבלתם יטמא. בנוגע למקוה יש בנותן טעם להעתיק אימרא טבא דבי תהדא נפשי' שאמר רביה"ק זללה"ה בביתו של הרה"ח הנדיב ר' ישראל זופניק ע"ה, בשעה שנעמרה מלאכת הבנייה של המקוה בקרית זופניק בירושלים עיה"ק, ועשה מסיבה לכבוד המאורע בהשתתפות רבינו ז"ל והגה"צ ר' יונתן שטייף זצ"ל ועוד כמה רבנים. רבינו ז"ל אמר אז לפרש, מ"ש ז"ל **מקוה ישראל ד' מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל**, ודייק רבינו ז"ל הלא אמרו במשנה שש מעלות במקוה זו על גבי זו וכו', למה המשילו את הקב"ה ל"מקוה", הלא המקוה איננה המעלה העליונה, וטפי הל"ל להמשיל ל"מעין" שהוא המעלה העליונה. **ואמר אז רבינו ז"ל כי המעין הוא בריאה מהבורא ית' כאשר עשהו, משא"כ המקוה צריכין לפעולת בני אדם בהרבה עמל ויגיעה, וכמו כן הקב"ה כשמטהר את ישראל צריכין לזה אתערותא דלתתא פעולות האדם בעמל ויגיעה להתקדש ולהוסיף בתורה ובמצוות ואז הקב"ה מטהרו** עכ"ד המתוקים.

רצון צדיק (דף כד)

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

ויהי ביום השמיני. זה היה רצוי להיות תחלת הספר, ולמה נכתב כאן, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה (קהלת רבה ח). נמצינו שכל הפרשיות שמתחלת ויקרא עד פרשת ויהי ביום השמיני, נאמרו ליישראל אחר הקמת המשכן, ולאידך גיסא אמרו (זבחים קטו:): עד שלא הוקם המשכן הבמות מותרות, ועבודה בבכורות וכו'; נמצינו שכבר היו מקריבים קרבנות לפני הקמת המשכן, אלא שקיימו בשיוויס. ולכאורה כיון שעדיין לא ניתנה להם עבודת הקרבנות והלכותיה, מהיכן ידעו להקריב קרבנות אשה לה'. ונראה דלפי לשון נעטוה משה להודיע ליישראל עבודת הקרבנות עד שהוקם המשכן, מכל מקום כבר קיבל משה את כל מסיני ואפילו דקדוקי סופרים (מגילה יט:), ובני ישראל קבלו מפי משה כבר מלפניו את כל הלכות הקרבנות וליויתם, ונמסר הדבר מפה לפה, והתחילו להקריב קרבנות לה' מדעת עצמם בדרך חינו מצווה ועושה. ולכן הקדימה תורה פרשיות הקרבנות הממוחרות לפני הקמת המשכן, להודיע שבאמת הקריבו את הקרבנות על דעת עצמם בדרך חינו מצווה ועושה. (דברי יואל)

ויהי ביום השמיני. תואו היום היתה שמחה לפני ה', כיום שנכרתו בו שמים וארץ (מגילה י:). ונמנו וגמרו עוד לו למדם שלא נברא משנברא (עירובין יג:). **המהרש"א** (חכות כג:) ביארו: שהעמידו למנין את מספר העשן והלחוין, ורצו שהלחוין מרובין, ואם כן המדם עלול ביומר לחטוא, והוא רחוק משכר וקרוב להפסד, על כן גמרו עוד לו שלא נברא משנברא; ואפשר לענין זה שייך רק בזמן הגלות והמורבן שאין לנו קרבנות שיכפרו בעדינו, אבל בזמן הבית אמרו (במדבר רבה כח): מעולם לא היה מדם בירושלים ובידו עון, כילד תמיד של שחר מכפר על עבירות שבלילה, ושל בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ביום, שנאמר (ישעיה ו): ונדק ילין בה; ונמצא כי עוד לו למדם שנברא, שהרי לא שהלחוין מרובין, מכל מקום הקרבנות מכפרים על העוונות, וקרוב הוא לשכר מלהפסד. ובזה מובן למה **תואו היום היתה שמחה לפני ה' ביום שנברתו בו שמים וארץ**, כי כל עוד שלא הוקם המשכן, הרי המדם טוב לו שלא נברא, ורק על ידי שנעשה המשכן והקריבו בו קרבנות המכפרים על העוונות, נשלמה כוונת הבריאה, שעל ידי כך המדם קרוב לשכר ורחוק מהפסד, ומגלה למפרע כי בריאת המדם היא לטוב לו. (דברי יואל)

ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה, ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה. להודיע שמכפר לו ה' על ידי עגל זה, על מעשה העגל שעשה (רש"י). לא ידעתי החיך הודיע זה, אם בעבור שנראה להם כבוד ה' על ידי הקרבנות הללו, מי הכי אפילו בלא עגל נמי ידעינו זה שכבר נתכפר עוונו (מזרחי). ונראה לאמרו (תנחומא): אהרן היה מתיירא, שמא יש בלבו של ה' עליו כלום, לפיכך נזה ה' למשה לרומם ולגדל לאהרן ולבניו בהודעה גדולה, לפי שגלוי וידוע לפניו שלא עשה אהרן אלא מיראה, ולפיכך הודיעם שאין בלבו של ה' עליו כלום; נמצא כי דבר זה עצמו שנאמר אהרן מגזע תם לשים נמיף טהור על ראשו לכבוד ולתפארת, הרי זה מן המודיעים ולאחן כי נתכפר לו מעשה העגל, ואין בלבו של ה' עליו, וזהו **להודיע שמכפר לו ה'**, ואין כוונתו שעל ידי העגל דייקא הודיע לו דבר זה, אלא לכאן שעל ידי קרבנות המילואים נתחנך להיות כהן גדול, נמצא כי ע"י קרבנות אלו נודע שנתכפר לו על מעשה העגל, וזה לך האות כי ה' רומם וגידל את אהרן ובניו לעמוד ולשרת לפניו כל הימים. (דברי יואל)

ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה, ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה. להודיע שמכפר לו ה' על ידי עגל זה, על מעשה העגל שעשה (רש"י). קשה הלא אין קטיגור נעשה סניגור (מזרחי). ומנם בעת חטאו אגל להרן שהיתה כוונתו במעשה העגל לשם שמים, שאמר מוטב יתלה החטרון בי, ואל יתלה הסרחון בכלל ישראל, ומסר נפשו עבורם להגילם. והנה **נטעם אלימלך** (נשא ד"ה ואבני) פירש: גדולה עבירה לשמה (מוד כג:), דהנדיק הרואה להשפיע טוב לישראל, צריך לקשר ולדבק עמהם בחחדות גמור, ואין הוא יכול להטיב להמוני עם, אין זה כי אם שהנדיק עושה איזה עבירה לשמה, על ידי זה יכול לקשר עצמו עמהם; ובזה נתייצב שהרי העבירה לא נעשתה אלא לזכות את ישראל, ואין לך **סניגור** יותר מן העבירה שהיא. (דברי יואל)

ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה, ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה. לכאורה למה בתהרן נאמר 'לך', וגבי בני ישראל לא נאמר 'לכם'. ויובן **בזוה"ק** (ויקרא ח.) ליתא: לכל מלוה צריך לעשותה בשמחה, והאיך אפשר לשמוח בהבאת הקרבן, והלא עיקר כפרת הקרבן היא חרטה ומרירות הלב על העבר וקבלה על העתיד. אלא שהשמחה מתקיימת בכהן, והוא עיקר העוסק במלוה זאת; והנה אמרו: שאהרן עשה העגל מפני שאמר מוטב יתלה הסרחון בי ולא בישראל, וכל כוונתו היתה לשמים; והיה להוצרך לקרבן, משום המקטרגים דיסברו שחטא בחטא. וממילא היה אהרן יכול להיות בשמחה בעת הבאת הקרבן, דלא שייך אצלו חרטה ומרירות הלב על שעבר, דהא לא היה מתחרט על מעשהו כלל, ואלדבה הא זכה לקיים מצות הבאת קרבן חטאת אלא על ידי חטא, שאי אפשר לזולת לקיים מצוה זאת כי אם על ידי חטא, ואם כן מוטב לו שילוו לא חטא, מה שאין כן בתהרן. וזהו שנאמר אצלו **קח לך** להגאמך, כי קרבן אלך קרבן של הגאה הוא, מה שאין כן בבני ישראל שבא על ידי חטא העגל, ולא היה קרבן של הגאה, על כן לא נאמר אצלם לכם. (דברי יואל)

זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. לכאורה מאי 'זה הדבר', אם קאי על הקרבנות שכתובים מקודם, למה הזהיר עוד הפעם (מפרשים). ויובן דאמרו (ילקוט תקכח) על: ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה', יבוא שור ויכפר על מעשה שור, יבוא עגל ויכפר על מעשה העגל, תדעו שנתרלה ה' לכפר על עוונותיכם, עבירה שאתם מתיירלין ממנה כבר מזבחה לפני ה', שנאמר: לזבוח לפני ה'; לכאורה כיון שכבר מזבח ותיקנו את חטא העגל לגמרי, היה לישראל לחזור להשלימות שהיו בה בשעת מתן תורה, ויופסק המיתה שלא נתה רק על ידי חטא העגל (עבודה זרה ה.). אלא נראה מזה שעדיין לא נתקן הדבר בשלימות, דאז לא היה רק ההתחלה, אבל הגמר לא יהיה רק אחר ביאת המשיח, ואז יחזרו ויקריבו אלו הקרבנות, ויוגמר תיקון החטא בשלימות. וזהו **זה הדבר אשר צוה ה'** לעשות עכשיו, **מעשו** אותו לעתיד עוד הפעם, ואז יהיה **וירא אליכם כבוד ה'** בשלימות, ויתוקן חטא העגל בשלימות. (משנו)

זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. **הדבר** הוא מלשון דיבור, ומלת **זה** למעט אחת. וזה שאמר להם משה **זה הדבר אשר צוה ה' תעשו**, שלא יהיה הדיבור אחד בפה ואחד בלב, שלא פיו ולבו שוין, ולא יהיו מחליפין בדיבורם, ואז יהיו **תעשו**, כי המדבר את האחת דיבורו נאבד כמעשה, כדקיימא לן (שבת קיט:): דיבור נאבד כמעשה. (דברי יואל)

זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. בשעה שאמר ה' לישראל להקים את המשכן, רמז למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן, ובעת שהוקם למטה הוקם למעלה (תנחומא נשא). וזה שאמר להם משה **זה הדבר אשר צוה ה' תעשו**, המשכן של מעלה, שצוה ה' למלאכי השרת לבנותו, ובמה הוא נעשה, על ידי שיעשו ישראל עבודת המשכן והקרבת הקרבנות בכוונה שלימה, על ידי כך יזכו שיעשה אותו המשכן המכוון נגד משכן של מטה, ואז **וירא אליכם כבוד ה'**. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גבורת הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

וידו"ם אהרן

הרה"ק ר' דוד מבאהוש זצוק"ל נסתלק בחיי אביו בה' שבט תרמ"ט, בבאהוש היו שני גבאים האחד ר' אברהם חיים ע"ה והשני ר' אברהם מרדכי ע"ה, זה האחרון הי' קשור בעבותות אהבה להרה"ק ר' דוד זצוק"ל, וכשנסתלק עמד ליד מיטתו ופרץ בבכי מר וסוער וכל הנסיונות להרגיעו עלו בתוהו, כשנכנס הרה"ק מבאהוש זצוק"ל לחדר הנפטר וראה את הגבאי הנ"ל עומד ובוכה אמר בלשונו הק': הוציאוהו מהחדר כי הוא מפריע לו, הנני צריך לברך ברכת דיין האמת עם הניגון של שלום עליכם, כל שבעת ימי האבל בא קהל המונים לנחמו, אך הרה"ק מבאהוש לא דיבר מאומה, ביום האחרון פתח ואמר שני דברים, האחד, כשאדם מקבל מחבירו פקדון ומחזירו לאחר זה כבשעה שקיבלו הרי הוא שומר נאמן, והמפקיד צריך להוקיר לו טובה על זה, ק"ו כשהנפקד מחזיר הפקדון יותר נאה ויפה ויותר משובח ממה שקיבלו, נתאר לעצמינו איזה הכרת תודה יש להמפקיד עבור אותו שומר, וסיים בלשון קדשו "אני מחזיר הפקדון הרבה יותר יפה ממה שקבלתיו".

אח"כ אמר, ידוע שהעוה"ז כלול מד' מדריגות כלליות והם דומם צומח חי מדבר, והנה ג' מאלו אם באים הם לידי שבירה הם יורדים ממדריגתם הראשונה, ואלו הן צומח חי ומדבר, שאם המדבר בא לידי שבירה היינו שמת ונפטר מן העולם רח"ל, ניטל ממנו מדריגת מדבר ונשאר בבחי' דומם, וכן כששוחטים החי או שקוצרים הצומח כולם יורדים ממדריגתם, אחרת היא בבחי' דומם שגם כששוברים אותו לא חל בו שום שינוי שמקודם הי' דומם וכן נשאר דומם, וזהו השבח שהתוה"ק משבח את אהרן הכהן ע"ה שגם אחרי שעבר עליו שבר כה גדול שנוטל ממנו שני בניו הצדיקים בכל זאת לא פעל כלום באהרן גופא שישבור אותו וככוחו אז כן נשאר גם עתה, ולא ניכר עליו כלום ממה שעבר עליו וזהו וידו"ם אהרן, אהרן הכהן הי' במצבו בבחי' דומם שנשאר במצבו לפני זה ואח"ז. **(נר ישראל)**

ולא ידו"ם

פעם אחת בא החסיד ר' ליפמאן מרדאמסק ז"ל חתנו של התפארת שלמה להרה"ק ר' מנחם מענדיל מקאצק, ושאל אותו הרה"ק מקאצק אם הוא יודע איזה דבר תורה מחמיו והשיב לו: חותני ז"ל אמר באהרן הכהן כתוב וידום אהרן וזהו מדריגה גדולה אבל דוד המלך ע"ה הרחיק לכת למדריגה גבוהה עוד יותר שאמר "למען יזמרך כבוד ולא ידום" שבעת צרה לא הי' שותק בלבד אלא הי' מנגן ומזמר, כששמע הרה"ק מקאצק דבר זה הפליג אותו מאוד, ואמר כי הטיב אשר דיבר. **(סיפורי קודש)**

וישמע משה וייטב בעיניו

היהודי הק' מפשיסחא זי"ע הי' בימי נעוריו מלמד בכפר אצל בעל בית אחד, במשך הזמן כשכבר נתפרסם לצדיק מפורסם חלה בנו של אותו בעל הבית בעיניו ודרש ברופאים ולא הועיל מאומה, והנה שמע שזה שהי' לפנים המלמד שלו נתגלה כרבי, ונסע אליו עם בנו החולה, כשבאו לשם התחיל היהודי הק' לדבר עם החולה בדברי תורה, ושאל אותו: משה [זה הי' שמו של החולה] שומע אתה, השיב: כן, אמר אמר לו היהודי הק': כתוב "וישמע משה וייט"ב בעיניו", ומיד התחיל לראות בעיניו ונתרפא.

(נפלאות היהודי)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו וגו'. אמר הגה"ק רבי חנה מקאלאשיין זצ"ל בדרך צחות: הלא בענין נדב ואביהוא מצינו במדרש (ויק"ר כ,ו) ששה תנאים החולקין מה היה חטאם, לא ראי דברי תנא זה כראי זה. ונגד כל תנא ושיטתו יש חמשה תנאים החולקים עליו וסבירא להו שלא חטאו בזה. **ואם כן ננקוט ככל הששה תנאים לגבי ביטול טעם זולתם, ובכן יצא מזה לימוד זכות עליהם שבאמת לא חטאו כפשוטו בשום א' מהחטאים, רק הי' ענין דק.**

דברי חנה

וידבר משה וגו' בניו הנותרים. ובפרש"י הנותרים מן המיתה מלמד שאף עליהם נקנסה וכו', ותפלתו של משה בטלה מחצה. י"ל בדרך צחות, דהנה על ידי תפלת ערבית הראשונה שביום נעשה מחצה מבקשתו ונשאר מחצה שלא נשמע עדיין, ועל ידי תפלת שחרית נתקן מהמחצה ונשאר רבע, וע"י מנחה נשאר חלק שמיני, וזה אפשר לתקן על ידי אמירת תהלים. **וזה י"ל שמרומז בתהלים** (ו,א) **למנצח על השמינית מזמור לדוד, פי' דעל השמינית שנשאר שלא נתקבל, העצה מזמור לדוד, היינו אמירת תהלים.**

שארית מנחם

בס"ד

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Boro Park

קהל יטב לב
דסאטמאר
בארא פארק

בית המדרש הגהול • ביהמ"ד 10 עוי. • ביהמ"ד 15 עוי. • ביהמ"ד 18 עוי.
ביהמ"ד קדושת יו"ט • ביהמ"ד בדרך משה • ביהמ"ד דברי יואל • ביהמ"ד תפילה למשה • ביהמ"ד 36 טבי.

Main Office: POB 190520 • Brooklyn NY 11219 • 718.633.7140

כי
הוא
מקור
הברכה

לקראת
שבת
לכו
ונלכה

סדר השבת

בצל הקודש של

כבוד קדושת מרן
רבינו הגה"ק שליט"א

בתוככי קהלתינו המעטירה פה עירינו בארא פארק יצ"ו

שב"ק פרשת שמיני

שבת מברכין איר הבעל"ט

כל השבת המרוכם יערך במקהלות עם קודש
בבית מדרשינו הגדול
1350 53 Street

זמן הדלה"נ בשעה 7:31

תפילת מנחה ערב שב"ק

חצי שעה אחר זמן הדלה"נ

בשעה 8:00

עריכת השלחן הטהור ליל שב"ק

בשעה 11:30

בקשה מיוחדת

די נאנצע היכל ביהמ"ד וועט אי"ה זיין ספעציעל איינגעשטעלט צו פלאציין דעם מאנצן צייבור איש על מחנהו ואיש על דגלו בימים שלחן הטהור. מקן בעט אלע אברכים יחשובים אן בחורי חמד צו גיין אויף די זמנים־סטע מקומות אויף די פארטשעשעס. און איבעדלאזן די זיץ פלעצער פאר די בעש"ב נכבדים וזקני הקהלה.

תפילת שחרית ביום שב"ק בבוקר

בשעה 9:30

שיעור בפרקי אבות

ע"י כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בשעה 6:30 אחה"ה

וארח"כ יתקיים

תפילת מנחה וסעודת רעוא דרעוין

אמירת גוטען וואך

מיד לאחר ספירת העומר והבדלה

בכבוד רב
הנהלת הקהלה

קח לך עגל וכו', וברש"י אי' להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה, ויל"ד על הלשון על "מעשה" העגל שעשה והול"ל על העגל ותו לא, ושמעתי אומרים דהנה אהרן קדוש ה' הי' כוונתו לש"ש כדי להציל את ישראל ועשה בזה עבירה לשמה כידוע, והנה כתבו המפורשים דע"פ דין חטאת קודם לעולה רק בעבודה זרה עולה קודם, והטעם, דהעולה באה לכפר על הרהור הלב, ובשאר איסורים כיון דאין המחשבה מצטרפת למעשה לכך החטאת קודם ואח"כ מקריבים עולה למתנה אחר שנתכפר החטא, משא"כ בעבודה זרה שגם המחשבה מצטרפת קדמה ואתיא העולה כדי לכפר על המעשה, והכא אהרן הוא הקדוש שלא הי' בו סרך עבודה זרה רק כוונתו לשמים, אלא שהוצרך לחטא זה כדי להציל את ישראל וא"כ חטא זה לדידיה כשאר חטאות שחטאת קודמת לעולה שאין כאן אלא החטא עצמם במעשה ולא המחשבה ולכן חטאתו קדמה לעולתו, ובזה יתבאר דברי רשיז"ל עה"פ קח לך עגל וכו' ועשה את חטאת"ך ואת עולת"ך, שחטאת קודם לעולה ולז"א רש"י להודיע שמכפר לו על "מעשה" העגל שעשה דייקא, כי חטא זה לגבי אהרן כשאר החטא דאין המחשבה מצטרפת. ובזה יובן מאמרם ז"ל שהי' אהרן בוש וירא לגשת ואמר לו משה למה אתה בוש קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך, הכוונה שהי' אהרן בוש ממעשה העגל ואמר לו משה למה אתה בוש קרב אל המזבח ועשה חטאת קודם לעולה ועי"ז יצא לאור משפטיך שלא חטאת בסרך עבודה זרה, דבעבודה זרה עולה קודמת לחטאת, ואדרבה עתה יתפרסם שאתה נקי וידעו כולם כי כוונתך לשמים.

(ראש דוד להחיד"א)

☆

קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך, וברש"י אי' לפי שהי' אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת וצ"ב. והנל"פ דהנה כאשר נגלה הקב"ה למשה מתוך הסנה נאמר "ויסתר משה פניו וכו' ויחר אף ה' במשה" ואי' במדרש מה חרון אף הי' שם, שניטלה הכהונה ממשה וניתנה לאהרן, הרי לנו שמשום שהתבייש משה והסתיר את פניו וסירב ללכת בשליחות הקב"ה ניטלה כהונה ממשה וניתנה לאהרן, ומעתה יתבאר דכאשר ראה משה שאהרן בוש ומסרב לגשת אמר לו "למה אתה בוש, הלא לכך נבחרת" דרק בשביל הבושה שלי ניטלה הכהונה ממני וניתנה לך, וכעת, כאשר גם אתה בוש, הלא תינטל הכהונה גם ממך.

(מים חיים)

☆

קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך, וברש"י אי' לפי שהי' אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת, ולא נתבאר מה היה חששו של אהרן, ומה היתה תשובת משה אליו. ונראה עפי"מ דאי' בגמ' (סנהדרין יד.) ר' זירא הוי מיטמר מלמסמכיה (ר' זירא הסתתר בכדי שלא יסמכוהו) דאמר ר' אלעזר לעולם הוי קבל וקיים (כלומר הרחק מן הרבנות. רש"י), כיון דשמעה להא דאמר ר' אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו כל עוונותיו, אמצי לי אנפשיה (המציא את עצמו שיסמכוהו), עכ"ד הגמ', ויתכן שסברת ר' זירא בתחילתו ומסקנתו לבסוף זה הי' הויכוח בין משה לאהרן, שאהרן לא רצה ליקרב ולקחת גדולה לעצמו, שהרי "הרחק מן הרבנות שמקברת את בעליה", והשיב לו משה רבינו ע"ה שהעולה לגדולה מוחלין לו כל עוונותיו, וזהו שאמר "קרב אל המזבח ועשה את חטאתך", שתתקן בזה את החטאים שלך, על ידי "ואת עולתך", מאחר שאתה עולה לגדולה, ובזה נתרצה אהרן כר' זירא שהסכים לקבל סמיכה מטעם זה.

(נועם מגדים)

דורש טוב

אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם. איתא במדרש (תו"כ פרשה זו פי"ב) "ואם מיטמאים אתם בהם סופכם ליטמא בם" עכ"ל. והוא פלא.

וי"ל לפי מש"כ הרמב"ן (ע"ז עג. ד"ה המערה) דהיתר אינו בטל ברוב כמו איסור, **והטעם,** משום שאיסור אדם מבטלו ואינו מחשבו לכלום ואינו רוצה שיוסיף, משא"כ היתר אדם מצפה שיתוסף (וע' חי' חת"ס סוף ע"ז ד"ה מצא; שו"ת חי' הרי"ם יו"ד סי' ט' ד"ה ובזה מובן) **ולפי"ז** אדם שאוכל איסור ועוזב את ההיתר, אצלו חשוב האיסור יותר מן ההיתר, ושוב אין מועיל לגביו ביטול, דהוי כמו ביטול היתר בהיתר.

והנה, מבואר בגמרא (יומא סד.) מדכתיב (לקמן כב, כה) 'כי משחתם בהם וגו' לא ירצו לכם', ולא כתיב 'משחתם בם' משמע דוקא בעיניהו הוא דלא מירצו, אבל ע"י תערובות מירצו, עיי"ש. עכ"פ הרי מפורש ש'**בם**' הוא ע"י תערובות ו'**בהם**' כשהוא בעין. **וזהו שאמרו: "אם מיטמאים אתם בה"ם ח"ו כשהם בעין, עי"ז "סופכם ליטמא ב"ם" אפילו ע"י תערובות, כי לדידיה אינו בטל האיסור, שהרי הוא מחשבו יותר מן ההיתר.**

גן רוה בשם הרב 'משפט שלום' זצ"ל

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח־לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקְרֵב לִפְנֵי ה': (פרק ט, א–ב)

וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן וגו'. ... וְהִנֵּה הַקְרָבָנוֹת הָאֵלּוּ לֹא חָזְרוּ בְּפָרָשַׁת 'וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי (שמות כט), **כִּי שָׁם לֹא צִוָּה רַק עַל הַמִּלּוּאִים, וּבְשִׁבְעַת הַיָּמִים וְקָרְבְּנוֹתֵיהֶם מִלְּאוּ יְמֵי הַמִּלּוּאִים. כִּי עַתָּה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי הֵם עַצְמָם יַקְרִיבוּ הַקָּרְבָּנוֹת. וְהִנֵּה הַקְרָבָנוֹת הַלָּלּוּ כַּהֲנָבָה לָהֶם, כְּעִנְיַן מִנְחַת חֲבִתִּים לְדוֹרוֹת בְּיוֹם הִמָּשַׁח אוֹתוֹ".**

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְּבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם: וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַחֲלָבִים וַיַּרְא כָּל הָעָם וַיָּרֹנּוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם: (פרק ט פסוקים כג – כד)[2]

מעשה חש"ב

א

מבואר בדברי רבינו שקרבנות המיוחדות של אותו היום [יום שמיני למילואים], שהקריב אהרן היה כמנחת חבתין לדורות. שאין הכהן רשאי להתחיל לעשות העבודה עד שיקריב מקודם מנחת חבתין.

והנה ברש"י (פקודי פרק מ פסוק כט) כתב "אף ביום השמיני למלואים שהוא יום הקמת המשכן, שמש משה והקריב קרבנות צבור, חוץ מאותן שנצטווה אהרן בו ביום, שנאמר קרב אל המזבח".

ומבואר בדברי רש"י שמשה הוא שעשה ביום השמיני את כל עבודת הקרבנות הציבור שאינן מיוחדת לאותו היום. ואהרן הקריב רק קרבנות המיוחדת לאותו היום. והשעיר של ראש חודש שהקריב אהרן, כתב הלבוש שג"כ נחשב כקרבנות המיוחד של אותו היום.

אמנם יש מפרשים ברש"י שמשה הקריב רק קרבנות הציבור שהקריבו לפני קרבנות של אותו היום, ואחר שהקריב אהרן קרבנות היום, הקריב נמי שאר קרבנות הצבור (ראה בגור אריה שם).

ולכאורה מדברי רבינו הסובר שקרבנות אותו היום היה כמנחת חבתין שמקריב הכהן ביום המשח אותו, מסתבר לומר שאחר שהקריב אהרן קרבנות היום, נעשה מוכשר לעשות כל עבודות המקדש, ולכן הוא הקריב התמיד של בין הערבים, וכן הדליק המנורה, כמו כל כהן שאחר שהקריב מנחת חבתין מקריב שאר הקרבנות.

ב

מבואר בכתובים 'ויצאו ויברכו את העם, וירא כבוד ה' אל כל העם', ואח"כ כתוב 'ותצא אש מלפני ה' וגו', וירא כל העם וירונו'. אמנם אינו מבואר בקרא על מה היה השבח והודאה של ישראל. ואין לומר משום עצם השראת השכינה שהיתה, כמו שנאמר 'וירא כבוד ה'', שהרי הכתוב מפסיק בין זה שהיה השראת השכינה ל'וירונו', עם 'ותצא אש מלפני ה'. ואילו היתה הכונה של 'ורונו' על וירא כבוד ה', היה צריך לכתוב וירונו לפני ותצא אש, אע"כ שהיה השבח על דבר נוסף חוץ מעצם השראת השכינה.

ואפ"ל בהקדם דברי רבינו (פרשת בחקותי פרק כו פסוק טז) שהתוכחה המבואר בפרשת בחקותי, מרמז לגלות ראשון, וז"ל "כי בבית הראשון היו כל דברי הברית הזאת, הגלות והגאולה ממנו, שכן תראה בתוכחות שאמר ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם, ואמר להפרכם את בריתי, והזכיר בהם במות וחמנים וגלולים, כי היו עובדי עבודה זרה ועושים כל הרעות, והוא שאמר 'והשמותי את מקדשיכם, ולא אריח בריח ניחוחכם. יתרה בהם לסלק מהם מקדשו וקבול הקרבנות שהיו לרצון לו במקדש ההוא". ואילו התוכחה שבמשנה תורה ירמוז לגלות האחרון וז"ל "אבל הברית שבמשנה תורה ירמוז לגלותינו זה ולגאולה שנגאל ממנו וכו'. ולא הזכיר שם בית המקדש ו'ריח ניחוח' כאשר הזכיר כאן, שלא היתה האש יורדת מן השמים ואוכלת הקרבנות בבית שני, כמו שהעידו במס' יומא וכו'. והנה הברית הראשונה אשר בפרשה הזאת [בחקתי] הקב"ה כרת אותה, כי כן היה שמו הגדול עמנו בבית הראשון. והברית השני שבפרשה והיה כי תבוא מפי משה רמז לסילוק שכינתו לגמרי, שלא היה בבית שני רק 'כבוד שמו' וכו'" עכ"ל.

ומבואר בדברי רבינו דיש ב' בחינות של השראת השכינה. א' של 'כבוד שמו', שזה מדריגה פחותה. ב. 'ריח ניחוח' שהאש יורדת מן השמים. שזה מדריגה גדולה יותר. ובבית ראשון זכו למדריגה של ריח ניחוח, משא"כ בבית שנו זכו רק לכבוד ה', מכיון שבבית שני לא ירד האש מן השמים לאכול הקרבנות.

ולפי"ז א"ש סדר הכתובים שבתחילה כתב 'ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם'. והיינו הבחינה של 'כבוד ה', [והוא הבחינה הפחותה שהיה בבית שני, וע"ז עדיין לא כתוב 'וירונו'], ואח"כ כתוב 'ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח', שזה כבר הבחינה הגדולה יותר של 'ריח ניחוח', ולכן דווקא אז 'וירונו', שנתנו שבח והודאה על שזכו למדריגה העליונה של ריח ניחוח.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וְיֵרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה': (פרק ט פסוק ו)

ג) וְרַבִּי אַבְרָהָם אָמַר (בפסוק ו) כִּי טַעַם וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ, שֶׁכְּבָר אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר, וְאִם כֵּן יִתֵּכֶן שֶׁיִּהְיֶה שָׁעוּר הַכְּתוּבִים הָאֵלֶּה כָּךְ, קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל (פסוק א), וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' אוֹתִי תַּעֲשׂוּ וְיֵרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה' (פסוק ו), וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֶגֶל (פסוק ב), וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קְחוּ שְׂעִיר עִזִּים, וְהִנֵּה קְצַר בְּתַחְלָה וּפֵרֵשׁ בְּסוֹפוֹ, וְאֵינֶנּוּ נָכוֹן[א]. אֲבָל אַחַר שֶׁהִזְכִּיר לָהֶם הַקָּרְבָּנוֹת, וַיִּקְחוּ אֵת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה (פסוק ה), זֶה הַדָּבָר וְאָמַר לָהֶם, זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ, שֶׁיַּקְרִיבוּ הַקָּרְבָּנוֹת עַל הַסֵּדֶר שֶׁיְּצוּוּם[ב], וְאַחַר כָּךְ יֵרָאֶה לָהֶם הַכָּבוֹד, וּבַעֲבוּר שֶׁאָמַר כִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֲלֵיכֶם, חָזַר וְאָמַר שֶׁיֵּרָאֶה לָהֶם כְּבוֹדוֹ[ג].

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלָתֶךָ וְכַפֵּר בַּעַדְךָ וּבְעַד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת קָרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר בַּעֲדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה': (פרק ט פסוק ז)

רש"י – קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ. שֶׁהָיָה מַהֲלָן פּוֹשֵׁעַ וְיָרֵא לָגֶשֶׁת, אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לָמָּה אַתָּה בוֹשׁ, לְכָךְ נִבְחַרְתָּ[ד] (ת"כ פרשתא א, ח.)

וַיַּקְרֵב אֶת הַמִּנְחָה וַיְמַלֵּא כַפּוֹ מִמֶּנָּה וַיַּקְטֵר עַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר (פרק ט פסוק יז)

מִלְּבַד עוֹלַת הַבֹּקֶר[ה]. הֲצָרַךְ הַכָּתוּב לְהַזְכִּיר זֶה בְּכָאן לְלַמֵּד שֶׁאֵין עוֹלַת הָעֹם פּוֹטֶרֶת עוֹלַת הַתָּמִיד[ו], וְלֹא קוֹדֶמֶת לָהּ[ז]. וְלֹא הֲצָרַךְ לְהַזְכִּיר בֶּן בְּיָמָיו הַמְּלוּאִים, לְפִי שֶׁהֵם קָרְבְּנוֹת יָחִיד לְמַלֹּא יַד הַכֹּהֲנִים. וּבְיָדוּעַ שֶׁלֹּא פָּטְרוּ אֶת הַתָּמִיד וְלֹא קָדְמוּ אֵלָיו.

מעשה חש"ב

א טעם ואיננו נכון, משום דרבינו לשיטתו שכל התורה כסדרן.

ב רבינו מפרש דמה שאמר להם משה, 'זה הדבר אשר צוה ה' תעשו', לא נתכוון על עצם 'הבאת' הקרבנות, לומר להם שמה שציוום להביא הקרבנות זה היה על פי ה', רק נתכוון על 'סדר' הקרבנות שבכתובים הבאים, דאחר שכבר הביאו הקרבנות, חזר וציוה אותם על 'סדר' הקרבנות. דהיינו שבתחילה יקריב אהרן הכהן את קרבנותיו, ואח"כ יקריב את הקרבנות של כלל ישראל, כמו שכתב רבינו לקמן (ט ז) שלימד אותו 'שיבא זכאי ויכפר על החייב'. [ולא מסתבר לפרש כוונת רבינו באמרו שיקריבו הקרבנות על 'הסדר', דקאי על קרבנות של אהרן בעצמו, שיקריב קודם החטאת ואח"כ העולה, שדבר זה כבר מפורש בפרשת ויקרא (ה ח) 'והקריב את אשר לחטאת ראשונה וגו'. וברש"י (שם, ד"ה והקריב וכו' חטאת קודמת לעולה וכו')].

והנה ברש"י (שם פסוק כג) מפרש שמה שאמר להם משה 'זה הדבר אשר צוה ה' תעשו', היינו לפי שכל שבעת ימי המלואים ששימש משה בכהונה, לא שרתה שכינה במשכן, והיו ישראל נכלמים, ואמרו למשה על מה כל הטורח שטרחנו כדי שתשרה השכינה בתוכנו, ונדע שנתכפר לנו על חטא העגל, ואמר להם משה, כאשר תעשו את אשר צוה ה', שאהרן הכהן יעשה את העבודה ויקריב הקרבנות, יראה אליכם כבוד ה', ותשרה השכינה בכם, ותדעו כי בו בחר ה', והוא יותר חשוב ממני.

ג תמצית השיטות: ג' פירושים מה שנתכוון משה באמרו 'זה הדבר אשר צוה ה' תעשו'. א. **רש"י:** שאהרן הכהן יקריב הקרבנות. ב. **רבינו:** שאהרן הכהן יקריב קודם קרבנותיו, ואח"כ קרבנות של כלל ישראל. ג. **אבע"ז:** קאי על עצם הבאת הקרבות, שקרבנות אלו הם ע"פ ה'.

ד אפשר לפרש הכוונה מה שאמר משה לאהרן 'למה אתה בוש, לכך נבחרת', בהקדם דברי רבינו (שמות פרק ד פסוק יג) בטעם הדבר שמשה רבינו לא רצה לילך בשליחותו אל פרעה, הוא מחמת הבושה שהתבייש להיות השליח להוציא את ישראל ממצרים, והוא מכח ענותנותו הגדולה, וחשב שכל מי שרק ילך במקומו יהיה יותר הגון ממנו.

וז"ל רבינו (שם) עה"כ שלח נא ביד תשלח "והנכון בעיני, שלח נא ביד כל אשר תשלח, כי אין בעולם אדם שלא יהיה הגון יותר ממני לשליחות. **והסבה למשה בכל הסרבנות הזאת, ענותו הגדולה מכל האדם אשר על פני האדמה, שלא היה מוצא את לבו להתגדל ולדבר אל המלך ושיתפאר לומר ה' שלחני, ולא על ישראל להוציאם ממצרים ולהיות עליהם מלך**", עכ"ל.

והנה מבואר בקרא (שמות פרק ד' פסוק יד) 'ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי וגו', ומבואר ברש"י דלפי רבי יוסי נענש משה על שסירב ללכת בשליחות, שהרי אהרן הכהן היה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתה צריך לצאת ממשה, ובשביל שסירב ללכת בשליחותו, אהרן נעשה כהן ומשה רבינו לוי. ולפי"ז מבואר מה שאמר משה רבינו 'למה אתה בוש לכך נבחרת', שהרי בשביל הבושה שלי שסרבתי ללכת, בשביל כך נבחרת אתה לכהונה, ולא אני. ומזה ההוכחה שאין לך לסרב בשליחות.

ה כ' רש"י (ד"ה מלבד עלת הבקר) כל אלה עשה אחר עולת התמיד.

ו רבינו מבאר כוונת הכתוב 'מלבד עלת הבקר', שבא ללמד שאין עולת העם פוטרת את קרבן התמיד. ואפשר לבאר טעם הדבר שלא ביאר כמו רש"י שכוונת הכתוב 'שכל הקרבנות אלו עשה אחר הקרבת קרבן תמיד'. דאם כן היה צריך לכתבה אחר פסוק יח, אחר הקרבת קרבן השלמים, שכל הקרבנות אלו עשה אחר הקרבת קרבן תמיד. ומדכתבה הכתוב אחר קרבן עולה, ע"כ כוונת הכתוב לומר שאין עולה זו פוטרת את העולת התמיד.

ז לכאורה כוונת רבינו כמו שכתב רש"י שקרבנות אלו הקריבו אחר עולת התמיד. אמנם רבינו מדגיש בלשונו 'ולא קודמת לה', דמשמעות הדברים שהיה סיבה להקדים קרבנות אלו לפני הקרבת קרבן התמיד.

ואפשר לבאר בהקדם דברי רבינו (לעיל פסוק ג ד"ה והנה הקרבנות האלו) שכתב "והנה הקרבנות הללו כחנוכה להם, כענין מנחת חביתין לדורות ביום המשח אותו". וא"כ היה סברא לומר, – להחולקים על רש"י וסוברים שביום השמיני, אחר שנגמרה שבעת ימי מילואים, הקריב אהרן הכהן את כל הקרבנות–, שכמו כל כהן שאסור לו להתחיל להקריב קרבנות לפני שמקריב מתחילה מנחת חביתין, כמו כן אהרן הכהן יצטרך להקדים קרבנות אלו לקרבן התמיד, שהרי קרבנות אלו הרי הם כמנחת חביתין. לזה הוצרך הכתוב לומר 'מלבד עלת הבקר', והדגשה שלא יקדים הקרבת קרבנות אלו לפני הקרבת התמיד.

רק השמר לך ושמור נפשך

(דברים ד, ט)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת השבוע פ' שמיני מבואר דיני התורה המותר והאסור במידי דאכילה, ובשו"ע ונו"כ ובספרי גדולי הפוסקים נתבאר כמה מאכלים דאינו אסור מצד הדין רק מצד סכנה, וחמירא סכנתא מאיסורא. ודבר בעתו מה טוב לבאר ענינים הללו, ומתחלה נבאר אי שמירת הגוף והנפש יש חיוב מדאורייתא.

הנה, ידוע הגמ' במס' ברכות (לב:) "ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו א"ל ריקא והלא כתוב בתורתכם רק השמר לך ושמור נפשך, וכתיב ונשמרתם מאד לנפשותיכם כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי, א"ל המתן לי עד שאפייסך בדברים" וכו', עי"ש, ומבואר דאסור מצד פסוקים הנ"ל מן התורה לסכן עצמו, וחיובא רמיא מן התורה לשמור על נפשו.

וב'רמב"ם' (פרק י"א מהלכות רוצח ושמירת הנפש הלכה ד' ולהלן), וכן הנוסח ב'שולחן ערוך' (חו"מ סימן תכ"ז סעי' ח') בזה"ל: "וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה, שנאמר השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים" וכו', עי"ש.

וכבר תמהו האחרונים בזה, דבפשטות הפסוק דהשמר לך וגו' מיירי באזהרה על שכחת התורה, וכדאיתא במס' מנחות (צט:) כל השוכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו דהשמר וגו', וכן הפסוק ונשמרתם מאד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה וגו' הכונה שלא נאמין לפסל וע"ז.

וב'מנחת חינוך' (תקמ"ו) כתוב: "וגם עיקר הלימוד דכתב הר"מ דהשמר לך וגו' קאי על שמירת הגוף, מבואר בברכות (ל"ב ע"ב) גבי חסיד אחד שהתפלל ונתן לו הגמון שלום ולא החזיר לו וכו' אמר לו כתיב בתורתכם רק השמר לך ושמור נפשך וגו' וכתיב ונשמרתם מאד לנפשותיכם וכו' אילו הייתי חותך וכו', ואיני מבין דבקרא דרק השמר וגו' כתיב כי לא ראיתם כל תמונה וגו' אבל שמירת הגוף לא שמענו, והנה על ההגמון לא קשה כי הם מינים ומהפכים דברי אלקים חיים למינות, ומי יודע איזה פירוש שפירש הרשע בכתוב הזה דלדעתו קאי על שמירת הגוף, אך דברי רבינו

הר"מ צ"ע מנלן זה דהוי עשה לשמירת הגוף מרק השמר וגו' דמיירי בענינים העומדים ברומו של עולם עיקרי הדת וצ"ע, אך בודאי מצא באיזה מקום ונעלם מאתנו", עי"ש.

ובאמת בה'מהרש"א' (שם) כבר האיר בזה, וז"ל: "האי קרא בשכחת התורה קמיירי כמ"ש פן תשכח את הדברים וגו', ובפ"ג דאבות (טו) שנינו, כל השוכח ד"א ממשנתו כו' כאלו מתחייב בנפשו שנאמר רק השמר לך וגו', וכן האי קרא ונשמרתם מאד לנפשותיכם וגו' איירי שלא נאמין בשום תבנית פסל וגו' ולא איירי הני קראי כלל בשמירת נפש אדם עצמו מסכנה, ומיהו במסכת שבועות (לו) דריש ליה תלמודא נמי למלתא אחריתי, דהיינו אזהרה למקלל עצמו מנין שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך" וגו', ע"ש.

וב'תורה תמימה' (פרשת ואתחנן אות ט"ז) כתוב בזה"ל: "וקרוב לומר שמפרשים חז"ל שיעור הכתובים האלה ע"ד הצווי בפרשת ק"ש השמרו לכם וגו', ומה שתפס שמירת הגוף בשם שמירת הנפש לא קשה כלל, דכך לשון התורה בכ"מ, כמו טמא לנפש, הנפש הנוגעת, כי הצלת נפשי ממות, המבקשים את נפשך, והרבה כהנה, ויותר מזה מצינו בתענית (כ"ב:) אסור לאדם לסגף עצמו בתענית דכתיב ויהי האדם לנפש חיה, נשמה שנתתי בך החייה, הרי דמביא ראיה לשמירת הגוף מלשון חיות הנפש, ובב"ק (צ"א:) יליף דאסור לאדם לחבל עצמו מפסוק אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, ואף הכא כולל במצות אזהרת שמירת הנפש גם אזהרת שמירת הגוף", עי"ש.

ובחומש 'עמק דבר' להנצי"ב ביאר בזה: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם בזה הלשון נכללה אזהרה על שמירת הגוף והנפש, דמשום שמירת הנפש היה ראוי לכתוב ושמרתם מאד את נפשותיכם' כמו לעיל פסוק ט' ושמור נפשך, אלא ונשמרתם זה הגוף כדאיתא בברכות (לב:) לנפשותיכם לשמירת הנפש תשמרו גם הגוף", עי"ש.

ועי' בפירוש ה'כלי יקר' שם על הפסוק, דנכלל בזה בין שמירת הגוף ובין שמירת הנפש, וז"ל: "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח וגו' **השמר לך ר"ל שמירת הגוף**, ולא הזכיר בו מאד כמו בשמירת הנפש, אשר בשמירתה צריך הארם להזהר ביותר מבשמירת הגוף, לכך אמר **ושמור את נפשך מאד**", **עי"ש**.

ובספר 'טהור רעיונים' [להגאון ר' יום טוב נעטיל זצ"ל ראב"ד לובלין (פרשת תצוה)] מביא ששמע מהרה"ק החוזה מלובלין ז"ל מדוע כתיב **רק** השמר לך ואחז"ל אכין ורקין מיעוטין הם, שבא ללמד שבענינים הנוגעים לגוף תמעט בשמירה, ובענינים הנוגעים לנשמה בזה שמור נפשך מאוד", עי"ש.

ודבר פלא מבואר בספה"ק 'דברי חיים' (פרשת אחרי) ותודה"ק: שהאדם צריך לשמור גופו בבריאות דכתיב ונשמרתם מאד לנפשותיכם, אך הן אמת שצריך לשמור הבריאות אבל העיקר הוא שמירת נפשו השכלית שלא ישקע בתאוות האכילה, **ולזה הזהיר הכתוב שמירת בריאת גופו בלשון ושמרתם נפשותיכ"ם**, להורות כי גם בעת קיום וחיזוק גופו לעבודת השם צריך שמירה שלא יוזק הנפש חס ושלום, רק שניהם יחדיו הגוף והנפש יתחזקו באכילה, ומי שעושה כן הוא עובד ה' גם בעסקו בעניני העולם הזה, כמאמר הכתוב בכל דרכיך דעהו", עי"ש.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא בעז"ה.

הל' ספירת העומר

תשובות לשאלות שנשאלו בעניני ספירת העומר

לענות לחבירו מנין הספירה

שאלה: כשאחד שואל אותי בלילה לפני שספרתי, איזהו זמן הספירה, האיך אפשר לענות לו, באופן שאוכל לספור בברכה

תשובה: יש כמה אופנים שאפשר לענות לו:

א. **יכול לענות לו כרגיל, ולכוין שלא לצאת בספירה זו, אולם לכתחילה אין לעשות כן** (הנה מעיקר הדין נקטי' כרוב ראשונים דמועיל היפך כוונה שלא לצאת במצוה, כפי שמסיק בב"י סי' תקפ"ט סעי' ח' – ט', וכן כתב במשנ"ב (כאן סקכ"ב, ובסי' תרנ"א סקכ"ה) דאפשר לכתחילה לעשות עצה זו, ומשמע מדבריו דזה מועיל אפילו לכתחילה, אולם מצינו פוסקים הסוברים דלא מהני היפך כוונה, כפי שהביא הב"י (שם) דעת הרא"ה דסובר כן, ובב"ח (סי' תרנ"א סעי' ה') כתב דלכתחילה יש לחוש לשי' הרא"ה, וכן הביא במחצה"ש (סי' תרנ"א סקי"ב), ובט"ז (שם סק"ה) כתב דאפילו להדיעות דמהני היפך כוונה, אולם לכתחילה אין לעשות כן, דחיישי' שמא לאו אדעתא ויכווין לצאת, אולם חשש זו לכאו' שייך רק בלולב דזה שייך לכולם בכל יום דסוכות, משא"כ בספירה דרק לפעמים שאדם שואל את חבירו, אפשר דבזה אין לחשוש שלא יכוין, וביותר מבואר עפ"י מה שהביא בכף החיים (סי' תרנ"א אות נ"ח) בשם המט"י דכיון דלאו כל בני אדם יודעים לכוין ההיפך הכוונה, לכן לא נתנו אלא עצות השווה לכל נפש, ועפי"ז אפשר דכאן אין שייך טעם זה).

ב. **בימים שכבר סופרים גם ימי השבוע, יכול לענות רק את היום בלי להזכיר השבוע, אולם לכתחילה כשהוא באמצע ימי השבוע אין לענות כן** (במשנ"ב (סקכ"ח) הביא כן בשם האחרונים, אולם היא כתב כן לגבי בדיעבד דאם ענה רק הימים דיכול לחזור ולספור בברכה, בין בסוף שבוע ובין באמצע שבוע, אולם בפר"ח ובא"ר (אות י"ד) מבואר דאף לכתחילה מהני לענות הימים לחוד, אלא דבשעה"צ (סקכ"ח) כתב דבפר"ח מבואר דכן הוא רק בסוף ימי השבוע, דאז הזכרת השבוע מעיקר הדין, ובא"ר כתב דזהו אף באמצע ימי השבוע, דכיון דלא הזכיר השבוע ודאי דהיה כאן היפך כוונה ע"כ, וכתבנו דלכתחילה לא יעשה כן באמצע ימי השבוע דאז להפר"ח יצא ואף להא"ר זהו רק משום היפך כוונה, וכתבנו לעיל דהיפך כוונה אינו מוחלט כ"כ, ובסוף ימי שבוע אפשר דגם לכתחילה לא יענה כן דהרי י"א דיצא עי' משנ"ב סק"ז).

ג. **יכול להשיב את יום הספירה, בלי להזכיר את תיבת "היום", אולם לכתחילה אין לעשות כן** (בט"ז (סק"ז, ומ"א (סק"ט) כתבו דאם לא אמר "היום" יכול לספור בברכה, דעיקר המצוה היא שיאמר "היום", אולם בשעה"צ (סקכ"ה) הביא דהא"ר והמאמ"ר מפקפקים בזה, ולכן כתבנו דאין זה לכתחילה).

ד. **הדרך המובחרת להשיב כמה היה אתמול** (כפי שנתן המחבר בשו"ע סעי' ד' עצה זו).

ידיעת מנין היום בעת הברכה

שאלה: בתחילת הברכה איני יודע מנין יום הספירה, האם אפשר לברך ולהמתין לשמוע מאחר מנין היום, או יש להמתין עם הברכה עד שידע מנין היום.

תשובה: לכתחילה צריך בעת הברכה לדעת מנין יום הספירה, ולכן יש להמתין עד שידע המנין, ובדיעבד מהני אפילו כשאינו יודע המנין (לכתחילה צריך לדעת המנין מחמת ב' טעמים, א' בכדי שלא יהא הפסק בין הברכה לספירה, ב' משום דעת הט"ז (סק"ח) הסובר דלכתחילה צריך שיהא מבורר בשעת הברכה כמה ימי הספירה, ולטעם שלא יהא הפסק, אזי אם יכול לספור ביחד עם חבירו בלא הפסק אחר הברכה מהני, אולם לטעם הט"ז צריך בכל ענין שידע המנין בשעת הברכה, עי' משנ"ב (סקכ"ט)).

כוונה בעת שמיעת ספירה ממנין אחר

שאלה: כשאני נכנס לביהכ"נ להתפלל, אני שומע ספירת העומר מהציבור ממנין הקודם, האם עלי לכוין שלא לצאת בספירתם

תשובה: ראוי לחשוב להדיא שבכוונתו שלא לצאת בספירתם, ולא די לחשוב שאינו מתכוין לצאת, וכן היה מעורר רבות הגאון רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל ראה"כ לחוש לזה, לגבי מי שנכנס לביהמ"ד ללמוד וכדו' ושומע הספירה מאחרים (לחוש לשיטת השועה"ר (סעי' י"ב) שכתב וז"ל מי ששמע הספירה מן אחד ומן הציבור שספרו ולא נתכוין כלל להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בשמיעה זו אלא שמע לפי תומו, לא יברך כשיספור בלילה שהשומע כעונה, ואפילו אם היה מחשב אין אני מתכוין לצאת בספירה זו אין זה כלום להאומרים שמצות אין צריכות כוונה כלל, אלא אם כן מחשב אני מתכוין שלא לצאת בה ע"כ, וכבר כתב דין זה בסי' רי"ג (סעי' ד') שכתב וז"ל לדברי האומרים שמצות של דבריהם א"צ כוונה, אף על פי שלא נתכוין המברך להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בה יצא בין בברכה אחרונה בין בברכה ראשונה, כגון מי שנטל פרי בידו לאכלו או מצוה לעשותו וקודם שהספיק לברך שמע ברכה זו מפי אחר המברך לעצמו אין צריך לברך, ויש לחוש לדבריהם וליזהר שלא ליכנס בספק ברכה לבטלה.

ובאותו מנין שהוא מתפלל והוא שומע הספירה מהש"ץ, עכ"ח צריך לומר דנחשב כפי שחושב להדיא דבכוונתו שלא לצאת, דכיון דמתפלל עם אותו המנין ואינו סופר עתה אלא ממתין לספירת הש"ץ, עכ"ח דבכוונתו להדיא שאינו ברצונו לצאת, ולספור בעצמו כפי המנהג שהש"ץ סופר לפני הציבור, וכפי שכתב השועה"ר (בסעי' י"ד) לגבי מי ששואל את חבירו, וחבירו ענה לו יום הספירה, דהשואל יכול לספור בברכה אף ששמע מהמשיב, כיון דבעת ששמע היה בדעתו לחזור ולספור, שהרי בשביל כך הוא שומע, ונמצא שהיה בדעתו בפירוש שלא לצאת בשמיעה, ובאמת יש קהילות שהש"ץ אומר רק הברכה לחוד, והספירה אומרים כולם ביחד, וכבר מובא בשו"ת המבי"ט (ח"א סי' ק"פ) שכתב ענין ברכת ספירת העומר שנהגו ברוב המקומות לברך כל הקהל ביחד ואח"כ ש"צ ובמקומות מועטים הש"צ קודם ואח"כ כל הקהל יחד כמו שנוהגים האשכנזי' עיי"ש, ובעוד אחרונים).

ספק במנין הספירה

שאלה: אני מסתפק בעת הספירה בשני ימים, אי היום תשעה או עשרה, האם אפשר לספור שניהם ולהתנות שכוונתו לספירה של היום.

תשובה: אינו נכון לעשות כן, דלפי כמה פוסקים אינו יוצא בזה, דבעינן שתהא ספירה ודאית (דהנה נחלקו האחרונים בדין זה, דבשו"ת דבר אברהם (ח"א סי' ל"ד) במי שהלך בדרך רחוקה בין אינם יהודים ומסופק במנין ימי הספירות העומר אם הוא עומד בשלושה לספירה או בארבעה אם יכול לברך ולספור מספיקא שני הימים ולומר, היום שלשה ימים היום ארבעה ימים. ובתחילת דבריו (שם אות א') כ' כי ענין הספירה הוא שידע ויהי' מוחלט אצלו המנין שהוא סופר דבלא"ה לא מקרי ספירה כלל

רק קריאת מלות הספירה ולא הספירה עצמה. ברם לבסוף (שם אות ה' ד"ה ואולם) חזר בו מפני דברי הרז"ה (סוף מס' פסחים) שהקשה, מה טעם אין אנו סופרין שתי ספירות כמו שאנו עושין ב' יום טוב מספק, נראה דהרז"ה לי"ל סברה הנ"ל דא"כ הול"ל דא"א לספור ב' ספירות מספק וקושיא מעיקרא ליתאו, גם בנד"ד יספור ב' ספירות מספק ולפי שספירה בזה"ז דרבנן אולי נכון שיספור ב' ספירות מספק בלא ברכה ע"כ, ובס' פקודת אלעזר לשו"ע או"ח (סי' תפ"ט) מביא כי ח"ר צבי קאפל טען דכיון שהוא סופר, כל שהוא מסופק אינו נקרא ספירה, ובס' משמרת שלום כתב, דאפשר כי בזמן שקידשו את החודש עפ"י הראיה ספרו בני הגולה החל מליל י"ז בניסן ב' ספירות ע"ש, הרי גם דעתו כי כה"ג חשיבי שפיר ספירה,

אמנם בשו"ת אבני נזר (חיו"ד סי' רמ"ח אות ג') בנוגע לספירת ה' וז' ימים לאשה שכ' וז"ל, דודאי דלא שייך לומר שתספור היום יום חמישי ותספור היום א' וכדומה בכה"ג לא נחשב ספירה כלל "ומה"ט אין סופרין העומר שתי פעמים משום ספיקא דיומא", אלא דבכה"ג ספירה אחת מקלקלת חבירתה וכו' עכ"ל, ויותר מבוארת סברה זו בשו"ת ערוגת הבושם (האו"ח סי' קס"ח אות ד') שכתב ומסתברא דספירה לא שייך אלא שיספור ענין המבורר, אבל כל שלא נתברר לו דהיום הוא כך וכך לא מקרי ספירה כלל, דלא קאמר רחמנא שיאמר היום כך וכך אלא שיספור, וכל כי האי לאו ספירה היא. דפשיטא אם יאמר בפ"א היום יום פלוני והיום יום פלוני וכו' עד כמה וכמה ימים בזה ודאי פשוט דלא מקרי סופר כלל ומה לי אם אומר כך על הרבה ימים או אם מספק"ל על שני ימים וכו' עכ"ל, וכן נקט בשו"ת קרן לדוד (סי' ק"מ, והאריך בזה בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' ק)).

ספירה בציבור

שאלה: כשאני עומד לספור ספירת העומר, הציבור כבר סיימו לספור, האם יש ענין להמתין ולספור עם מנין הבא,

תשובה: בפשטות יש ענין לספור עם מנין בציבור, ואם מתפלל בציבור שאין אומרים לשם יחוד, יכול לומר לשם יחוד ולספור ונחשב ספירה בציבור (בחק יעקב (ס"ק ט"ז) הביא מה שכתב בשל"ה (ריש פסחים ג, ב ד"ה כתב הרשב"א) וז"ל ובמקום שיש חבורה שמתפללין מעריב בזמנה ראוי להתחבר להם בימי הספירה, כי אז מצוה גוררת מצוה, קריאת שמע בזמנה ו"ספירה בציבור" עכ"ל, ומבואר דיש ענין לספור בציבור, ובסידור היעב"ץ (סדר יו"ט א' של פסח) כתב דסופרים בביהכ"נ "ברוב עם" ע"כ, ולפי"ז יש ענין להתפלל במנין הגדול משום ברוב עם.

ואם מתפלל בציבור שאין אומרים לשם יחוד, כתב בס' הליכות שלמה דיכול לומר לשם יחוד ולספור ונחשב ספירה בציבור, אף אם הציבור יסיימו הספירה כשיתחיל לספור, כיון שהיה באותו מעמד ע"כ, ולכאו' זהו רק לגבי לשם יחוד ולא לגבי "עלינו" שזהו ענין אחר).

ספירה בתחילת הלילה

שאלה: בכוונתי להתאחר בתפילת מעריב, האם יש ענין לספור ספירת העומר בתחילת הלילה בכדי שיהא "תמימות".

תשובה: מעיקר הדין היה ענין לספור בתחילת הלילה משום "תמימות", אולם אין נוהגין כן אלא סופרים אחר תפילת מעריב, ובאמת לכתחילה צריך להתפלל, ומי שממילא מתפלל ביחידות מחת סיבה, ואין ביכולתו להתפלל תיכף, יספור ספירה בתחילת הלילה (בשו"ת מנח"י (ח"ט סי' נ"ה) נשאל שאלה זו, והנראה מתשובתו דמסכים לשואל דכיון דיש ענין לספור בציבור וברוב עם, לכן אין סופרין לחוד בתחילת הלילה, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' נ"ג) כתב דבאמת כך יראה מעיקר הדין שיספור מיד, מכל מקום כתב ללמד זכות על ישראל, היות כי ספה"ע הוא דבר הנשכח בקלות, ואם צריך לספור כל אחד בתחילת הלילה לבד ואח"כ יבואו להתפלל בצבור ולא יספרו קרוב שהרבה מאד ישכחו הספירה לגמרי, ע"כ הנהיגו שיספרו בזמן שצבור מתפללים, ואיה"נ כשלאיזה סבה מתפלל גם מעריב מאוחר כמה שעות בלילה וביחידות, אמנם יכול לספור בתחילת הלילה, ולא ראיתי טעם לאחר הספירה בזה ע"כ).

היות כי בשבת זו נוהגין לאכול "שליסל חלה" כתבנו כמה דינים השייכים לזה

דיני מחיקה באוכלין בשבת

א] מיני מזונות שיש עליהם אותיות אין לחתכה בסכין או לשברה ביד אם החיתוך מקלקל את האותיות [א] ומצוי זאת במיני מזונות שכותבים עליהם "מזל טוב" או "מספרים".

ב] וכן עוגה שכתובות עליה ציורים הנעשים ע"י "קרם" ומצוי מאוד שמציירין צורות פרחים או תפילין או כוכבים או שני לחות הברית וכדומה, אסור לחתוך או לשבור לתוך המאכל כיון שמוחק את הצורה [ב].

ג] אך כל זה דווקא אם יש צורה מיוחדת ומורכבת אבל אם כתובות על העוגה צורות פשוטות כמין מרובע ועיגול או משולש או חצי ציור וכן חצי אות שאין לה שום משמעות בכה"ג אין שום איסור לחתכה ולשברה [ג].

ד] אם המזונות חתוכה מלפני השבת ובא לאכול פרוסה שיש עליה אות או צורה דעת הרבה פוסקים להתיר כיון שמוחק את האות תוך כדי אכילתו ועושהו כלאחר יד ואינו חותכה בסכין או בידיו [ד].

ה] ויש שהחמירו לאסור אף באופן זה שהמחיקה נעשית בדרך של אכילה [ה] אמנם כל האיסור הוא דווקא אם שובר את האות או הציור כשחלק מן האות הוא חוץ לפיו ובשעה שהוא נוגס בתוך המאכל הריהו שובר את האות אבל מותר להכניס בבת אחת לתוך פיו חתיכת מאפה שעליה אות או ציור ובולע כל האות ולכן מותר לבלוע תרופות שכתובים עליהם אותיות וציורים [ו].

ו] מזונות שכתובות עליה אותיות ורוצה לחתכה בשבת יכול לחתוך בין האותיות באופן שכל אות לעצמה נשארת בשלימותה כמו"כ יחתוך בין צורה לחבירתה [ז].

ביאורים והוספות

(א) או"ח סי' ש"מ ס"ג ברמ"א משום דהוי מוחק ואיסורו רק מדרבנן כיון דאינו מוחק לעשות מקום פנוי לכתיבה ולא נקרא מוחק ע"מ לכתוב נמצא דהוא רק מקלקל ואף שאינו מכוון כלל למחוק מ"מ הוי פסיק רישא ואסור אפילו באיסור דרבנן – אמנם אם כתב פסוקים על המאכל כדי לאכלו לסגולה כמו שמצוי שעושין לתינוקות שיאכלנו לסגולה להתחכם בזה בוודאי המחיקה הוא תיקון ויש בזה איסור דאורייתא עיין בדגול מרבבה שם.

(ב) משנ"ב שם ס"ק ט"ז דיש להחמיר אפילו בציורים וע"ע סי' תקי"ט משנ"ב ס"ק י"א בנכרי שהביא כתב חתום דמותר לפתחו ביו"ט אך אם כתוב עליו אותיות או צורות אסור משום מוחק.

(ג) בגמ' ביצה כ"ח ע"א דמותר לעשות סימן בבשר כי הא דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא ומבואר דמותר לחתוך אוכלין בצורת משולש ואין בזה איסור משום עשיית צורה בשבת.

(ד) משנ"ב ס"ק י"ז דבכה"ג יש לסמוך על הדגול מרבבה שנוטה להקל בעיקר דין זה כיון שאינו מכוון לזה כלל והוא רק איסור דרבנן כיון שאינו מוחק ע"מ לכתוב וגם הוא מקלקל ונעשית כלאחר יד ובפרט כאן שהוא שובר בפיו שהוא דרך אכילה ולא צורת מלאכה ואין זה דרך מחיקה כלל.

(ה) וכפשטות דברי הרמ"א בשם המרדכי וכ"כ בשו"ע הרב ס"י וכ"ה בחזו"א סימן ס"א סק"א דכל ההיתר בפסי"ר בתרי דרבנן אינו מוכרע.

(ו) חוט שני פכ"א כיון דבשעה שבולע עדיין הכתב קיים ואח"כ כשנמחקות האותיות בתוך פיו הוי כאבוד מן העולם ועצם האכילה וודאי אינו בגדר מחיקה.

(ז) קצוה"ש סי' קמ"ד הערה ג' שש"כ פ"ט הע' נ"א דלצרף ולחבר אותיות שלימות שכבר כתובים ולא מחוסר אלא קריבה הסכמת האחרונים דלאו כלום הוא וא"כ אין איסור מוחק כשמרחקן זה מזה כיון דיכול לקרב ולהחזיר האותיות והתיבות כמו שהיתה מקודם ולכן אף שמפריד וקוטע תיבה אחת שלימה אין בכך כלום.

(ח) קצוה"ש שם כיון דאינו פסיק רישא שיגיע לידי כך אכן אם האות הוא גדול ולא שייך לקולפו מבלי שישבר וודאי דאסור דהוא פסי"ר.

ז] כמו כן יכול להסיר ולקלוף בזהירות כל שטח האות או הציור בשלימותו אם יש אפשרות לכך דבאופן זה האותיות נשארים בשלימותן ויכול אח"כ לחתוך המזונות לפרוסות כרצונו ואף אם בלא מתכוין ישבר האות או הציור אין בכך כלום [ח].

ח] באופן שעושה עצה הנ"ל שקולף את האותיות והציור ישתדל לחתוך ולהסיר גם מעט מהמזונות שתחתיו ולא רק את האותיות בלבד [ט].

ט] עוגות שהאותיות שעליהם אינם עשויים מחומר אחר כגון קרם וכדומה אלא הם מהעוגה עצמה שהאותיות חרוטים ושוקעות לפנים או שהאותיות והצורות בולטות לחוץ כפי שמצוי בביסקויטים או בשוקולד מותר לחתכו בסכין ולשברו בידים [י].

יא] ולכן חלה שחרטו עליה צורת מפתח מותר לחתוך ולשבור צורתה וכמו"כ הנוהגין ליטול חתיכת בצק ולעשות ממנו צורת מפתח ומדביקים אותו על החלה מותר לחתכו דנחשב למין אחד ואין בזה איסור מחיקה [יא] ויש שמפקפקין גם באופן שהאותיות הם מגוף המאכל אך באופן שחקוקים רק צורות ולא אותיות כגון צורת מפתח הנהוג יש להקל בשופי [יב].

יב] עוגות קטנות העשויים בצורת אותיות או חיות שונות וכן חלה העשויה בצורת ודמות מפתח מותר לכו"ע לחותכו בסכין או לשברו בידים [יג].

יג] יש הנוהגין לתחוב מפתח של דלת בתוך העיסה ונאפה ביחד ובשעת אכילת החלה מוציא משם את המפתח ומסלקו ואוכל את החלה, ויש ליזהר בזה מצד איסור בורר [יד] ועל כן יש להוציאו עם מקצת מהחלה [טו] או יתפוס בידו המפתח ביד אחת וימשוך אליו בידו השניהם את החלה אליו ויעשנו סמוך לאכילה [טז].

יד] וכאן המקום לעורר על מה שמצוי היום ניירות יפות ויקרות שמקנחים בהם את הידים בשעת הסעודה וכתוב עליהם אותיות כגון "לכבוד שבת ויו"ט" או שם וכתובת של המלון שנמצא שם שיש לימנע מלהשתמש בהם בשבת [יז].

ביאורים והוספות

(ט) דאם מסיר רק האותיות יתכן דיש בזה איסור מוחק כיון שהאות דבוק ומחובר למקום זה והוא מסירו משם הריהו מוחקו ממקום זה וגם דאם לא יאכלנו יש בזה איסור בורר שמסיר את האותיות מן המאכל והוי בורר פסולת מאוכל משא"כ אם לוקח גם מעט מן המאכל הריהו בורר אוכל מאוכל.

(י) מג"א סק"ו בשם מהר"ש הלוי משנ"ב ס"ק ט"ו דכאשר הכתיבה הוא מהעוגה עצמה אין שום כתיבה עליה וממילא לא שייכא בזה מחיקה.

(יא) ואפילו אם אפו שניהם בנפרד ואח"כ חיברום באפיה ג"כ מסתבר דהוי מין אחד כדמוכח בלשון המג"א ומשנ"ב דהאיסור הוא דווקא כשכותבין על העוגות אותיות "מדבר אחר" עיי"ש אמנם בחוט שני פכ"א סק"ב מצדד לאיסור דדווקא אם האותיות טבועות בגוף העוגה עצמה במקשה אחת אז מותר אבל אם נעשה בנפרד והודבק עליה אפילו הן מאותו הבצק אין להתיר.

(יב) בשועה"ר סי' תנ"ח ס"ח וכן במשנ"ב סי' תע"ה ס"ק מ"ז מעתיקים להלכה מש"כ בשו"ת הרמ"א סי' קי"ט שאז היו עושתם סימן על המצות בליל הסדר לדעת איזו ראשונה שניה ושלישית וכתב הרמ"א שאין לעשות סימן ע"י אותיות משום דבשעת שישבור המצות ימחקו האותיות והוי מוחק ביו"ט, ומבואר מזה דיש איסור מחיקה אף כשהאותיות הן מהמצה עצמה והוא גם סתירה בדברי המשנ"ב שכאן בסי' ש"מ העתיק את המהר"ש הלוי להקל ושם בהל' פסח נקט לאיסור כתשובת הרמ"א, ובאחרוני זמנינו הביאו כמה יישובים, עכ"פ בנוגע לציורים קיל טפי דהמשנ"ב כתב בס"ק ט"ז "יש מחמירין אפילו בציורים" משמע דלא ברור כ"כ לאיסורא וכ"כ בבאוה"ל ד"ה במשקין בסוף דבריו בביאור דעת הרמב"ם, נמצא דיש הבדל בין צורות לאותיות וכן משמע בדברי השו"ע הרב סי' ת"ס ס"ט.

(יג) דלא חל עליו שם צורה כלל אלא כך הוא תמונתה של חלה זו כמבואר בחזו"א סי' ס"א סק"א ד"ה ואמנם "יותר נראה דצורה על הלחם לא חייל עליה שם צורה אלא זהו תמונת הפת".

(יד) שהרי המפתח תחוב ומעורב בתוכו וכשמוציאו הרי בורר פסולת מתוך האוכל.

(טו) דאז הוי בורר אוכל מאוכל.

(טז) דאז הריהו בורר האוכל מהפסולת לאלתר.

(יז) דבעת שמקנח הלכלוך הוא נספג ונבלע על האותיות באופן שמתכסים לגמרי והוי מחיקה והרי אפילו אותיות שעל האוכלין החמירו הפוסקים ולא התירו רק בדרך אכילה.

בס"ד

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Boro Park

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
בארא פארק

בית המדרש הגדול • ביהמ"ד 10 עמ' • ביהמ"ד 15 עמ' • ביהמ"ד 18 עמ'.
ביהמ"ד קדושת יו"ט • ביהמ"ד ברך משה • ביהמ"ד דברי יואל • ביהמ"ד תפלה למשה • ביהמ"ד 36 טב.

Main Office: POB 190520 • Brooklyn NY 11219 • 718.633.7140

להשקות צמאי חסדך מעהר
היצא מגדן לעפר את ישראל
התפארת המקבאירים אותך
על ידי שבת קדשך

מודעה חשובה

בחדוה עילאה ובהררת קודש הננו
להודי"ע לקהל אנ"ש שבעז"ה

עריכת
שלחן הטהור

של כבוד קדושת
מרן רביעו הגה"ק שליט"א

בליל שבת קודש
פרשת שמיני

מברכין חודש אייר תשפ"ה

יתקיים במקהלות עם קודש בצלא דמהימנותא
בקרב קהלתינו הקדושה באדא פאדק יצ"ו

בהיכל ביהמ"ד הגדול

1350 53rd Street

בשעה 11:30

בקשה מיוחדת

די גאנצע היכל ביהמ"ד וועט אי"ה זיין ספעציעל אויסגעשטעלט צו
מלאכירן דעם גאנצן ציבור איש על מחנהו ואיש על דגלו

מען בעטעט אלע אנשי המשובים ובחורי חמד צו גיין אויף די
דעמענסטרירטע ערטער אויף די גאראנטעשט, אז אינפארמאציע
זיין מלמצשי פאר די בעה"ב מכבדים הקני הקהלה

הנהלת הקהלה

ע"י ע"י הרה"ג ר' שמעון יואל בראך שליט"א
מו"ץ לענין סת"ם דקהלתינו הק' - מוסמ"ס בתיכה תמה כהלכתה
שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקרבי ההוראה

לשכת הסת"ם

בענין בדיקת והגהת תפילין ומזוזות [א]

לאור קריאתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א בדרשת כ"א כסלו, ובדרשת שבת הגדול דהאי שתא שכל אחד יברוק מזוזותיו. ע"כ אמרנו דבר בעתו מה טוב לברר הלכתא זו

וז"ל: "איך וואלט געזאגט א עצה טובה פאר יעדן איינציגן איד – מ'האט דאך געקויפט מזוזות ביז היינט – מ'זאל אראפנעמען די מזוזות און דאס געבן בודק צו זיין פאר אן ערליכן סופר, וועט מען געווער ווערן אז ס'איז דא מזוזות וואס זענען פסול, און ס'איז דא מזוזות וואס זענען כשר בשעת הדחק, און ס'איז דא מזוזות וואס זענען נאר כשר בדיעבד, און אידן יראים ושלמים האבן דאס בלא יודעים

איך בעט יעדן איינעם, קיינער זאל זיך נישט שעמען, מ'זאל אראפנעמען די מזוזות, און דאס געבן בודק זיין פאר א סופר, און מ'וועט טרעפן וואס מ'וויל נישט טרעפן, אבער ס'איז ליידער דא אין מציאות, עכ"ל.

בס"ד נפתח סדרת המאמרים בדרשתו הנלהבה של כקש"ת מרן רביה"ק זי"ע בעת כינוס הכללי של היהדות החרדית, שנקרא ע"י התאחדות הרבנים באסרו חג שבועות שנת תשכ"א, לעורר ולהזהיר על הפירצה הנוראה שמוכרים תפילין ומזוזות פסולים.

ורבינו זי"ע מעורר שם כמה נקודות:

1. **שהסיבה לזה שאפשר שיהיה לאדם מזוזות ותפילין פסולים, הם מחמת חסרון ידיעה בזה בין הציבור,** [וכמאמר העולם: שתפילין ומזוזות שהם 99% כשר, הם 100% פסולים]**, וצריכים לעורר הציבור לזה, ואז ידעו להיזהר בזה.**
2. שצריכים לידע **שדבר מצוה עולה כסף!** ודבר זה יש לעורר בפרט בענין ההגהות ובדיקות סת"ם, שהרי הרבה פעמים משלמים סכום מיעוט להמגיה, ולכן מוכרח לקצר במקום שצריכים להאריך, ואינו יכול לבדוק לפרטיה ודקדוקיה, ומסתפק בזה שבודק רק דברים המעכבים מעיקר הדין!

ולכן החכם עיניו בראשו ואומר להמגיה: שהוא מוכן לשלם כפי הזמן שישקיע בזה! ורוצה שיבדוק כל אות ואות לפרטיה ודקדוקיה, כל תג ותג [אפילו תגי שימושא רבה], וכל העוקצין, אפילו שאינם לעיכובא! ועי"ז בס"ד יזכה שיהיה מזוזותיו מהודרים, ועי"ז יזכה להבטחת המרדכי בשם מהר"ם מרטנבורג: **"מובטח אני, שכל בית מתוקן מזוזה כהלכתה, אין שום מיק יכול לשלוט בו** (הובא בדרכי משה סימן רפו סק"ד).

דברים חוצבים להבות אש שהשמיע כקש"ת מרן רביה"ק זי"ע[1]:

"כ'וויל זאגן א פרט איינעם, אפשר קאן מען מיט דעם איינעם פרט, קומען לכלל מעשה, מ'זאל עפעס אויפטוען. נאר איין פרט נעבעך פון די פירצות הדור און ס'איז א גרויסער פרט, א גרויסער שורש. כ'מוז זאגען, טאקע אין אמעריקא, צווישן אמעריקאנער אידען, איז גאר א טייל גאנץ אידישע מענטשען, וואס איז נאך א איד. **ער וויל לייגען תפילין יעדען טאג! ער וויל האבען א מזוזה ביי דער שטוב! ער מיינט דאס ערנסט! אזעלעכע שוועדע טויזענער אידען.**

בעווינו הרבים נישט רובא דרובא, כמעט כמעט רובא ככולא, 99 פראצענט זענען פסולים די תפילין מיט די מזוזות! ער לעבט זיך אפ די יארען, און ער האט קיינמאל נישט געלייגט קיין תפילין. ער האט קיינמאל נישט געהאט קיין מזוזה אויף די שטוב! וועז זאל'ן וויסען, העטען זיי אליין דערויף מרעיש געווען...

ליידער, בעיני ראיתי, מזוזות פארקויפט געווארען פאר כשר – האב איך געזען ס'איז געווען

א שטיקל לייוונט, ניטאמאל קיין פארמעט, עס האט זיך געצויגען די פעדעם דערפון. דא זע איך, האט מען איצט געברענגט, אין בני ברק האט מען ארויס געגעבן בחזקת כשר, און סאיז אפילו ניטעמאל בגדר מזוזה!

אויסערדעם, אפילו וועז מ'זעט נישט אפען דעם פסול, זענען דאס רוב געשריבען געווארען פון קלי דעת, נישטאמאל קיין סופרים. מ'נעמט ארבייטער וואס ארבעטען אויפ'ן טאג, דער מסחר פארלאנגט... מ'מוז דאך געבען ביליג. און אזוי איז מען מכשיל טויזענטער אידען וואס ווילען נאך זיין אידען!

מ'וויסט גארנישט אז א דבר מצוה דארף קאסטען געלט.

מ'דארף וויסען, אז א מזוזה מיט א פאר תפילין דארף קאסטען א פאר גילדען. ס'איז דאך זיכער אזוי חשוב ווי די קלענסטע מעבל שטיק אין שטוב. און ס'איז נישטא אזא קליין מעבל שטיק וואס זאל אזוי ביליג ווי די טייערסטע מזוזה... פארוואס זאל מען דאס נישט איינפרעגען אין אידען?!

באמת איז מען יא דערביי, אידען ווילען דאס טוען. מ'איז נישט אזוי קארג. נאר דאס שפלות וואס איז געווארן אין דור, דורכדעם איז געפאלן און געזונקען א מצוה וואס איז דאס חיות פון אידען – "למען חייך", וואס דערין איז תלוי דאס לעבן פון אידען, "כי הוא חייך ואורך ימיך", און דאס איז ר"ל געפאלען לדיוטא התחתונה. מ'פארגעסט נאך אז עס ליגט דערין דאס גאנצע חיות! דאס איז א ביטער אומגליק!

דאס איז איין זאך וואס מ'דארף צו זען וואס מען קאן עפעס מתקן זיין! זאל מען פראבירען, יעדער ביי זיך. אדער זאלען אלע רבנישע ארגאניזאציעס זיך צוזאמען, אויפקלערען דעם גאנצען עולם, וועט מען זיך איבערצייגען אז עס איז נישט קיין שווערע זאך. ס'איז נעבעך שווער היינט איינצופרעגען אידישקייט אלעס וואס איז נעבעך נפרץ געווארען, **אבער אין דעם וואלט מען געקענט אויפטוען, וועז מ'זאל טאן דערין.**

איך רעד דא נישט פון די וואס ווילען נישט לייגען תפילין, די קרקפתי דלא מנחי תפילין ר"ל, אדער ווער עס וויל נישט האבן קיין מזוזות בעוה"ר. די זענען מיר נישט בכח צו פארעכטען. **אבער די וואס ווילען יא, די וואס ווילען לייגען תפילין און האבען א מזוזה, האט מען געקענט טאן א תיקון, אז זיי זאלען האבען כשר'ע תפילין און מזוזות. דאס האט געקענט קומען לכלל מעשה, און ס'איז נישט קיין שווערע זאך. – מען דארף קומען און טרעפען א וועג עס זאל קומען לכלל מעשה!"**

---

[1] בשפת האידיש, נעתק מילה במילה מתוך ההקלטה. נלקח מתוך ספר המהפך העולמי בכשרות הסת"ם. והדרשה נדפס בלשון הקודש בספה"ק דברי יואל.

◆ פרק א' ◆

בטעם שנקרא המסכת בשם אבות.

דהנה כתב המיד"מ בחסדי אבות בשם קדמון אחד, בביאור למה המשנה משה קבל תורה מסיני", ולא אמר בסיני", רמז כי ביו' יום שעמד בסיני קבל התורה. ומוסיף המיד"מ, כי מ' יום הללו הם כנגד ד' יודי"ן שבשם ע"ב, והם כנגד ארבעה חלקי התורה פרד"ס, ולרמז זה היו ארבעה מקבלי התורה ממשה רבינו שבמע מפי הגבורה, יהושע, זקנים, נביאים, כנסת הגדולה, עכ"ל.

ויש להוסיף עוד ברמז הענין, כי מבואר בזוהר הקדוש (משפטים דף קיח.) דארבעה אבות מזיקין השניין בריש מס' בבא קמא, השור והבור המבעה והמבעה, הם ארבעה רמשי הקליפות. ומהאריז זיע הרמ"ע מפקנו בשערים מלמרות (מאמר מקור דין ח"ג פ"ג) כי זה לעומת זה עשה אלהים, ויש ארבעה אבות בקדושה ושורשן בד' אותיות שם הוי"ה ב"ה, והוו עבודתינו להמלים ארבעה אבות דקליפה ולהגביר ארבעה אבות דקדושה, ע"ש. ויתכן לומר כי בכח העסק בארבעה אבות מלקי תורה פרד"ס ובזכות ארבעה מקבלי התורה שמסרו התורה לדורות, יכולים להמלים ולהכניע ארבעה אבות מזיקין דקליפה ומגבירין כח ארבעה אבות דקדושה.

ובכן היות שבמסכת זו מפורש סדר שלשלת קבלת תורה שבעל פה, משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה, לזה היא נקראת מסכת אבות, להורות שקדושת ארבעה חלקי תורה פרד"ס שהן תורה שבעל פה, בלימוד קדושת מקבלי התורה שהן ארבעה, על ידי זה מחלישין ומכניעין ארבעה אבות מזיקין דקליפה, ומגבירין ארבעה אבות דקדושה.

משנה א'

משה קבל תורה מסיני.

הקשו המפרשים למה תלה קבלת התורה בהר סיני, ולא אמר בהדיא משה קבל תורה מהקב"ה. גם לבאר אומרו מסיני" ולא אמר בסיני".

וגל"פ על פי דברי כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה (פ' בהר עמוד ריב) להא דאיתא בגמרא (סוטה ה.) אמר רב יוסף, לעולם ילמד אדם מדעת קונו לאחוז בעצתו, שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני. ראוי להתבונן אם לזה הקב"ה ללמד לישראל מדת הענוה, מדוע לא נתן להם את התורה בבקעה מקום שאין לה שום גבהות כלל. אמנם מאד עמקו מחשבותיו ית"ש, כי בא ללמדינו בזה אשר לפעמים צריכים בני ישראל להגביה בעם בדרכי ה' ולהתנשא עצמם למען יוכלו לעבדו ית"ש כראוי, וזה ניתנה התורה דייקא על הר סיני שיש בו קצת גבהות, כי לפעמים צריכים להגביה בעם בדרכי ה', עכ"ל.

ועל פי זה יש ליתן מה שהקשה בקדושת לוי (ליקוטים עמ"ס אבות) הלא הוים משה היה ענו מאד מכל האדם, ולמה לא סירב כלל כשאמר לו הקב"ה שיתן התורה על ידו. אמנם לפי האמור י"ל כי משה רבינו עליו השלום לקח בעת ההוא מוסר השכל מן הר סיני, שבמקום הנוגע לכבוד שמים ראוי להתנשא ולהתלבש בלבוש הגאות, ואשר על כן כשאמר לו הקב"ה שיקבל התורה בשביל ישראל לא סירב כלל, והתאזר עוז וגבורה לקבל את התורה.

וזה יתבאר אומרו משה קבל תורה מסיני", כלומר שלמד מוסר השכל מן הר סיני להתלבש בלבוש הגאות במקום הנוגע לכבוד שמים, וזה נגם על הקודם לקבל התורה ומסרה לנו.

משנה ב'

על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים.

בזוהר הקדוש (ויקרא דף קמו:) רמז שלשת עמודי העולם על שלשת האבות, על התורה דף יעקב דכתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם יושב אהלים, על העבודה דף יצחק, שהיה עולה תמימה, ועל גמילות חסדים דף אברהם עמוד החסד. ולפי זה יש לתת טעם למשנתינו למה הזכיר גמילות חסדים לבסוף.

ומפ"ל על פי מה שכתב בהקדמת יונתן (פ' המזינו) לפרש דברי רשז"ל (ר"פ לך) יכול יהו מותמין בכולם, תלמוד לומר והיה ברכה, הך מותמין ולא בהם. הכוונה על דרך שאמרו חז"ל (שבת קלט.) אין ירושלים נפלה אלא בשביל שנאמר (ישעיה ג כז) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. כי בעיקבתא דמשיחא לא יהיה בזו זכות תורה ועבודה כל כך, אלא זכות הצדקה. וזהו יכול יהו מותמין בכולם, היינו שסיום ותומם הגלות תהיה בזכות תורה ותפלה מדתם של יצחק ויעקב, תלמוד לומר והיה ברכה הך מותמין ולא בהם, פי' שיזכו לגאולה בזכות צדקה וחסד מדתו של אברהם אבינו, עכ"ל.

ובזה יש לפרש מה שנאמר בתוכחה (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור, ופירש"י למה נמנו מאחורנית, כלומר כלפי הוץ יעקב הקטן לכך, ואם אינו כדאי, הרי יצחק עמו, ואם אינו כדאי, הרי אברהם עמו שהוץ כדאי. והוץ תמוה לומר שיעקב או יצחק אינו כדאי מה ושלוש. ממנו איתא במדרש (ב"ר פע"ו ס"ג) שזכות האבות אינו מגין אלא אם כומר בדרכיהם ועושה כמעשיהם. ועל זה בסיום התוכחה דקאי על ימי הגלות ועיקבתא דמשיחא, הבטיח הקב"ה וזכרתי את בריתי יעקב אם יהיה בהם זכות התורה, ואף את בריתי יצחק אם יהיה בהם זכות העבודה, ואפס אם לא יהיו ישראל כדאים להגן עליהם זכותם של יעקב ויצחק ממעמ שלא יהיה בהם זכות תורה ועבודה, אלא זכות הצדקה תהיה בהם, אז ואף את בריתי אברהם אזכור, והרי הוץ כדאי לעצמו, ובזכות הצדקה ירושלים נפדה.

ועל פי זה יתפרש לה לתני גמילות חסדים בסוף, להורות שבדורות האחרונים תתקיים העולם בזכות גמילות חסדים לבד, כי יחסרו זכות תורה ועבודה, ורחמנא מילכר לן זכותיה לאברהם רחימיה שהוץ כדאי לעצמו להושיענו מכל צרה ולוקה, ובזכות הצדקה וגמילות חסדים נזכה לגאולה.

משנה ג'

הוו בעבדים המשמשים את הרב על מנת שלא לקבל פרס

(כך הובא הגירסא בתום' יו"ט).

ויש להבין הרי זהו אחד מעיקרי האמונה להאמין בשכר ועונש, ואיך אפשר לו לאדם לחשוב שלא יקבל שום פרס.

ויל על פי מה שכתב בשגרע לפרקא (שופ ג) מעשה רב מאת המגיד הקדוש ממעזריטש זלוק"ל, שפעם אחת בהיותו מתבודד עדיין בעיות ובדחקות, בעת אשתו והתחילה לספר לו בצביה מגודל לחקות בניו אין לה עם רעבים וצמאים ואין כסות בקור, והיה מתאנח מעט, והנה שמע קול שאמרו לו מן השמים שכבר אחד מלקו מן העולם הבא, והנה עתה מרעיד כרגע, עד אשר אם אל נבו, אלרבע הנה בעת אהיה עובד עבודה תמימה, שכבר אחד שברי מאני העולמות, ואהיה עבודתי בשמת רק לעשות נחת רוח, והתחיל שוב ללמוד בקדושה, ובשרוהו מן השמים שהחזירוהו למיי עולם הבא, עכ"ד. וכעין זה הביא ע"ז זללה"ה בייטב לב (פ' לך) בשם מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע.

וזה רמוז במאמרו, הוו בעבדים היינו כאותן הצדיקים, המשמשים את הרב על מנת שלא לקבל פרס, פי' שמעמו כרוז מן השמים שאין להם שום תקוה שכר, שמכח זה נעשה כוונתם רצויה לעבוד מהיום והלאה עבודה תמה ונקיה במחשבה זכה בלתי לה' לבדו, וכמו כן כל אים הלובב ברין שלא ידיש מגמתו בשביל קבלת פרס כלל, הגם שמאמין ויודע שיקבל שכרו לעולם הבא, עם כל זה ידמה לעצמו כאילו כבר אחד שברו מעולם הבא שמעו כרוז מן השמים שאין לו עוד שום תקוה לקבל שכר, ואז תהיה עבודתו עבודה תמימה במחשבה זכה בלתי לשם שמים.

ויהי מורא שמים עליכם.

יתבאר על פי דברי האר"י הקדוש זללה"ה (פרע"ח שער השבת פ"ד) כי כל המצות שהאדם עושה נרשמות בנשמתו, וכל מצוה ומצוה נרשמת בחוט המיוחד לאותו מצוה, ומאיר החוט על האדם, ואם עשה מצוה אחרת אז האירת חוט מצוה הרשומה מהחלקת ונבלעת בפנים בנשמתו, וחוט של המצוה השניה מאירה גו, אבל אם עשה מצוה של זלזול אינה נבלעת בפנים כמו בשאר החוטים של שאר חומיות, אלא מאיר כל השבוע בנשמתו, נשוך (תהלים קיח ג) ונלקחו עומדת לעד, ולא נבלעת תיכף, עכ"ל.

ויתכן כי גם האירת יראת שמים מתקיימת ואינה נבלעת, דכתיב (תהלים יט י) יראת ה' טהורה עומדת לעד. וזהו ויה"י מורא שמים עליכ"ס, על דרך שדרשו (נדה נד:) יהיה, בהויתו יהא. והיינו שתהיה יראת שמים מאירה על מצחיכם ולא תמוש לעולם.

משנה ו'

עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את כל האדם לכף זכות.

יל"פ על פי מה שכתב ג"ז זללה"ה בייטב לב (פ' קדושים) לפרש סמיכות הפסוקים, לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, כי כתב הבינה לעתים (דרוש סד) על מאמרם ז"ל (ברכות ו:) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, כלומר שאפילו אינו פוסק פה להוכיח, כיון שמתנהג ביראת שמים, דבריו ממילא נשמעים מאליהם ועושים רושם בלב זולתו להתדמות אליו בכל דרכיו הישרים, עכ"ל. וידוע (ילקוט שמעוני רמז תריד) כי אין אדם לומד אלא ממי שלבו חפץ בו ואוהבו, ואם כן כדי שילמדו ממנו אחרים צריך שהם יאהבוהו, וזה שאמר לא תשנא את אחיך בלבבך, וממילא גם הוא יאהב אותך, כדכתיב (משלי כז יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. וכיון שהוא יאהבוך, אם כן כאשר הוכח את עמיתך, זוה תוכיח את עמיתך בלי מונע שפתים, ולא תשא עליו חטא, כלומר לא תצטרך לישא עליו חטא להזכיר נפשו, עכ"ל.

וזה שאמר עשה לך רב, ופי' במדרש שמואל שיעשה את עצמו רב ומורה דרך למחרים לעמוד תוקי ותורת ה', עכ"ל. ועל זה מפרש המגיד כי הדרך המעולה כדי להדריך מחרים הוא וקנה לך חבר, להתנהג בהנהגה נאותה וריעות עם שאר בני אדם, שאז יתהנך גם כן ויסתוקקו לעשות כמוך, ושוב והוי דן את כל האדם לכף זכות, שלא תצטרך להזכיר חסרונם בפה כדי להוכיחם, אלא כאשר יראו התנהגותך ביראת שמים יוסיפו מאליהם לעשות הטוב והישר בעיני ה'.

משנה ז'

אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות.

י"ל על פי דברי הרמ"ע מפאנו (עמ"מ מאמר מקו"ד ח"ב פ"ז) בביאור מאמרם (ברכות ח.) גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים, כי ירא שמים הוא מי שאין יצרו תוקפו, אבל הנהנה מיגיע כפו, היינו שיצרו תוקפו והוא ייגע ועמל לכופו, וגדול הנהנה מיגיע כפו שכופה את יצרו שהוא נשכר מעבודתו, וכן כתיב (יואל ב כ) ואת הצפוני ארחיק מעליכם כי הגדיל לעשות, עכ"ד. ובבחינה זו ביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בהגדת מהר"י ט"ב (בפיסקא הא לחמא עניא) מאמרם ז"ל (מגילה כט.) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, כי בעת הגאולה שנהיה מירות מיגר הרע ויסיר מאתנו כל המניעות והעיכובים, ישתוקקו בני ישראל בגעגועים אחר העבודה בימי עניים וגלותם, שגרמו נחת רוח להי' על ידי טירחתם ויגיעתם, ולכן יעשה הקב"ה עמנו חסד להעתיק לארץ ישראל את כל אלו המקומות אשר עבדו בהם את ה' בגלות בתורה ותפילה ומעשים טובים, ובהם ירגישו בני ישראל רשימת דקדושה מעבודת ימי הגלות, עכ"ל.

והנה כתב ג"ז זללה"ה בקדושת יום טוב (פ' ויקהל) בדרמז הענין דקי"ל (רמ"י בילה מ: ד"ה תלה) להמלוה מחשבים למלוכה, דכאשר נשובה ונחקורה אז נראה בכל תהלוכותינו כי כל דבר מלוה טרחה גדולה הוא לאדם, כגון להיות נעור כל הלילה ללמוד תורה הקדושה, או שפילו לומר איזה פסוקי תהלים או לילך שפילו דרך

קצר בשביל לזה מצוה, אמנם בעיני עולם הזה קרוב הדבר מאד לעשותו ויהיו נעור כמה לילות בשביל פרנסתו ולא יעף ולא יגע ואין עליו לטירחא, והענין כי מה שלא יותה התורה, היינו שום מלאכה ועשיה, אבל בדבר מצוה, המצוה תחשביה למלאכה וטירחא ועבודה רבה, שצריך ללחוש עם יהיו שיהיו ביכולתו לעשותה, עכ"ל.

ובכן יש לומר כי המנע בא לחזק את האדם שלא ירך לבבו בקרבו על מה שצריך לטרוח ולהתייגע בעבודת השי"ת, ולזה אמר תהוד את המלאכה, היינו מלאכת עבד לקונו שהוא ביגיעה עצומה, ושנע את הרבנות, שלא יתקנע כמי שהוא חסיד מטבעו, שהרי כמה משרתי עליון מלאכים שרפים חיות ואופני הקודש הם משולים מגשם, ומה יתרון בפעולת האדם אם אין לו שום נטיה לרע, ועיקר תשובת בעבודת האדם והשכר שיגיע לו הוא דוקא על מה שצריך ללחוש עם יהיו, שזה גורם נתת רוח גדול להשי"ת, ובזמן המקוה ונהיה מירות מן היצר הרע, עוד נשתוקק לטירחה זו ומלאכת הקודש של קיום המצות.

משנה טז

עשה לך רב והסתלק מן הספק.

כ"ל על פי מה שכתב מ"ו זללה"ה בייטב לב (פ' מקץ) מה שמועיל תפלת צדיקים על זולתם, הוא כי על ידי שהם מלמדים בה' וצדיקים יושבו על ידי תפלתם, נעשו כלי מוכן לקבל הטובות, וכן מקובלני מפי קדשו של מוהר"ה ישמח משה ומפי כמה צדיקים, שהכל תלוי בזכות התמונה של המבקש להתפלל בעדו, כי תמונה הוא לשון המשכה, שכתב התמונה ממשיך הדבר מלמעלה למטה בעלילו לארץ, עכ"ד. ונודע שהישמח משה אמר כך בנוגע הקמיעות שהיה נותן לצורך ישועה, שאיכף כשנותן הקמיע הוא יודע אם זה יעזור או לא, כי כח הישועה תלוי בשיש המקבל, ורק אם יש להמקבל תמונה שלימה בה' אז יעשה הקמיע הוא לטובה.

וזה שאמר עשה לך רב, לפנות אל הצדיקים שיבקשו עליך רחמים, אמנם בכדי שיפעול תפלות הצדיקים, צריך אתה להסתלק מן הספק אם הצדיקים יכולים להמשיך לך ישועה מן השמים, כי עיקר הישועה הוא על ידי התמונה.

משנה יז

ולא מצאתי לנוף טוב משתיקה.

י"ל בדרך רמז מוסר, על פי מה שהזהירו רבותינו הצדיקים זי"ע שלא ירבה האדם בתעניתים על כפרת העונות, כי בריבוי התעניתים יבא לידי מואסה ומולי הגוף, ולא יהיה לו כח לעבודת ה' כראוי, אלא יסיים מחסום לפיו, שלא ידבר רק ההכרח, וסיגוף זה של תענית הדיבור הוא תיקון גדול המועיל לגוף ולנפש, והוא יותר מתענית האכילה, והדברים עמוקין.

וזהו ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, כי תענית האכילה הוא תיקון לנפש והפסד להגוף שהוא נחלש מן התענית, אבל השתיקה ותענית הדיבור, הוא תיקון לנפש וגם טוב להגוף להיות בריא ואולם לעבודתו ית"ש.

*

ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה.

נראה על פי מה שכתב הבינה לעתים (דרוש סד) על מאמרם ז"ל (ברכות ו:) כל אדם שיש בו ירא"ש דבריו נשמעים, כלומר כי במה שהוא בעצמו מתנהג בירא"ש שיש זה עושה רושם בלב כל אדם, ואז אפילו אין אומר ואין דבריו, דבריו נשמעים מאליהם, ועושים רושם כאילו היה מוכתב מגולה, וממנו יקחו עשות כמוהו, עכ"ד.

וזה שאמר ולא המדרש הוא העיקר, היינו להוכיח את זולתו בדיבור לבד, שלא המעשה, שיעשה בעצמו את הטוב ואת הישר בעיני ה', כי בהנהגה טובה בפועל יפעול הרבה יותר מדיבורו, וזה עושה רושם גם בני שלא הוכיח אותו בדיבורו, כי על ידי שרואים התנהגותו בלבד ובמיוחד מתעוררים לעשות כמעשהו ולילך בדרכיו.

• תשוח"ח לנכדו הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א אשר הי' בעזרתינו בעריכת המאמר •

קשרי ידידות בין הגה"צ מריסקעווע זצ"ל למרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע (ח"ב)

כאשר עומדים אנו בצל ההילולא רבא של מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע נמשיך לתאר כאן אודות הקשרי ידידות שהיה לו להגה"צ גאב"ד ריסקעווע זצללה"ה עם מרן רביה"ק הברך משה זי"ע אחרי המלחמה, ואי"ה בגליונות הבאים נמשיך להביא עוד עובדות והנהגות, בירורי הלכות, ופרקי הליכות מהגה"צ גאב"ד ריסקעווע זצ"ל עם מרן רביה"ק הדברי יואל זי"ע כפי מה שידינו מגעת בסיעתא דשמיא

בימי הר"ס עולם

כאמור בגליון הקודם המשיך הגה"צ מריסקעווע אחרי המלחמה להיות בקשר אמיץ וחזק עם מרן רביה"ק בעל ההילולא זי"ע ויחד הרבו פעלים למען חיזוק הדת, וכפי שסיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א ששמע מאביו רביה"ק זי"ע שאחרי המלחמה נסע עם הגה"צ מריסקעווע לאסיפת הרבנים הידועה שהתקיימה בבוקארעסט.

ולחיבת הקודש נעתיק לשו"ק כפי שסיפר רבינו שליט"א תחת אחד השיחים כדלהלן:

כ'האב געהערט פון טאטן ז"ל ער האט דערציילט אז עס איז געווען אן אסיפת הרבנים נאך די קריג, ער איז דעמאלטס דארט געווען. ער איז געפארן צוזאמען מיטן ריסקעווער רב ז"ל.

ער האט נאכגעזאגט וואס דארט איז געווען, וויל ער איז דאך געקומען פון די אונגארישע זייט, דארט איז דאך געווען א גרויסער חורבן וויל פון דארט האט מען דאך דעפארטירט, אין רומענין איז נישט געווען אזוי גרויס דער חורבן, מ'האט דאך נישט דעפארטירט. זענען זיי דארט געווען אויף אן אסיפת הרבנים אין בוקארעסט. איז דארט געווען איינער – כ'געדענק נישט וועלכער רב – וועלכער האט דערציילט די מעשה פון ר' אייזיק ר' יעקל'ס וועלכער האט געגראבן אונטערן בריק און ער האט געטראפן דעם אוצר אונטער זיין אויוון, האט ער געזאגט אז מ'האט געדארפט גיין ביז קיין בוקארעסט צו זעהן אז אין אונגארן איז נאך דא אידישקייט בעסער ווי אין בוקארעסט.[1]

---

[1] עי' בס' אלה מסעי (עמ' צ"ח) כי בימים ההם לאחר מלחמת העולם השניה, כאשר באו פליטי החרב שנשארו לפליטה מתחת ידי הרשעים וחזרו למקומות מושבותיהם, וגם רבינו חזר אז לעיר מולדתו סיגוט, וניסה לקומם את הריסותיה ולחזק את שארית הפליטה לתורה ויהדות, רצו אז להחזיר עטרה ליושנה בהקמת הקאנצעלי לקהלות ארטאדאקסן, והנה בשעתו לפני המלחה היה קאנצעלי אחד בבוקארעסט לקהלות אשר במחוז ראמעניע, וקאנצעלי שני היה בגראסווארדיין לקהלות אשר במחוז זיבענבערגן, והנה לאחר המלחמה כאשר נשארו אחד בעיר ושנים במשפחה, קבלו קהלות זיבענבערגן הצעה לאחד את כולם תחת הקאנצעלי אשר בעיק בוקארעסט לעבוד יחד שכם אחד, ונסע אז רבינו עם עוד הרבה רבנים נסיעה קשה ומפרכת לעיר בוקארעסט, בדרך של עשרים וארבע שעות, (רבינו אמר שהיה אז בפעם הראשונה בעיר ההוא), ויהי כאשר הגיעו לשם המה ראו כן תמהו למראה מצב היהדות במחוז ההוא, חומותיה פרוצות בשמירת שבת וטהרת המשפחה, ולא היה כל ספק שאי אפשר בשום אופן להתאחד עמהם.

ויהי בעת האסיפה עם רבני בוקארעסט, פתח אחד הרבנים וישא את משלו ויאמר, הלא ידעתם אם לא שמעתם מן הביהכנ"ס רבי אייזיק רבי יעקל'ס אשר בעיר קראקא, אשר נוסד באורח פלא, כי רבי אייזיק הלזה חלם לו כי תחת הגשר אשר בעיר פראג יש בנמצא אוצר גדול, ויקח את מקלו ותרמילו ויסע דרך ארוכה וקשה לפראג, והתחיל לחתור תחת הגשר למצוא את אוצרו, ויראהו חייל אחד וישאל אותו לסיבת מעשהו, ויספר לו את חלומו, ויצחק החייל לקול דבריו ויאמר לו,

ונעתיק כאן מש"כ ומשה היה רועה (חלק ג' עמוד של"ט), כדלהלן:

דער ריסקעווער רב האט נאכן קריג געוואוינט אין קלויזענבורג וואו עס האבן דעמאלטס געוואוינט טויזענטער אידן, און ער איז געווען דער רוח החיים און בויער פון דאס אידישקייט נאכ'ן חורבן.

דער ריסקעווער רב האט דארט געהאלפן אויפשטעלן פריש א נייע ערליכע קהילה וואס ווען פירן בדרכי התורה והיראה, ער האט מייסד געווען א ישיבה וואו עס האבן בעיקר געלערנט בחורים פון רומענין טראנסלוואניע וועלכע זענען בע"ה ניצול געווארן פון טויט, אזוי ארום האט זיך אנגעהויבן באנייען דער קול תורה אינעם צובראכענעם מזרח איראפע.

דער ריסקעווער רב איז אויך אויפגענומען געווארן צו שטיין אין שפיץ פון די ארטאדאקסישע קאנצעלי אין קלויזענבורג, וועלכע איז געווען די צענטראלע קאנצעלי פון אלע טראנסעלוואניש קהלות, אינאיינעם מיט הגאון ר' יוסף אדלער זי"ל דער טורדא'ער רב. ער האט געוואלט צו נומענירן יונגע רבנים און שוחטים אין די פולע נייע אנשטאנענע קהלות אין טראנסלוואניע, און ער האט גאר שטארק מצליח געווען להעמיד הדת על תילה.

אין איינע פון די טעג האט אויפגעבראכן א שארפן סכסוך צווישן די רבני הווער, ווען עס זשען געווען פארשידענע טענות אויף איינעם פון די רבנים וועלכער איז געווען ממונה צו צוטיילן די געלטער אין זיין געגנט. און עס זענען געשריבן געווארן בריוו צום "וועד

מכתב הרבנים באסיפת קלויזנבורג: הנוסח הפרטי כל' של האסיפה

ב"ה קלוי' ר' אלול תש"ה

לכבוד ההנ"ג מורא האתרא שכפל עיר ועיר שליט"א.

בכביד התורה הגנו מודיעכם שבימי ר' אלול שנה זו הביאו הרבנים דאנהים שנאספו לוועי"ה בקלוי' התלטות בפניני תקנות שנוגעים, ראת העתקת פרטי כל של החלטות אלו אנו שולחים לכ' מענת תורתו ר' פ, כדי שי"כל לעשות את הצעדים הנצרכים בכגון זה.

נאהבת תורה ובברכת טוה"ט.

יוסף אדלר, אב"ד טורדא.

יוסף פוקסבוים, מזכיר ראשי.

אברהם שלמה ס"ץ, אב"ד ריסקאווא: שניא ועד הפועל.

פרטי כל'

באסיפת הרבנים שנקראה ע"י ההנ"ג האב"ד דק"ק טורדא שליט"א נסיא ההנהלה והרה"ג אב"ד דק"ק ריסקאווא שליט"א נשיא ועד הפועל של הלשכה המרכזית ביום ר' פ' תצא בעיר קלוי' רני בכובר ראש ע"פ ההלכה אחרי שקלא וטריא בעניני תקון עגוני איש ואשה ובאנו לידי החלטה בהסכם כולנו בעה"י כאשר יבאר למטה.

א) באלו האנשים שהעידו עליהם עדים כשרים בעדות אשה ע"י דין תוה"ק שנשותיהם נשלחו ע"י הגזורים י"ש לצד שמאל, וקרוב לוודאי שיצאו מכלל חיים הרשות נתונה לב"ד שבעירו אר לב"ד הסמוך לעירו אחרי ההוות דעת ובנית עדות ובחוד להתיר את האיש הזה מכבלי העיגון שישא אשה על אשתו הואשונה כפי שמבואר בקונטרס התיתר של הנ"ג האב"ד דק"ק ריסקאווא שליט"א שנתקבל על ידינו התתימים למטה וכפי שמבואר ג"כ בקונטרס התיתר של הנ"ג אב"ד דק"ק נאמץ והנ"ג דק"ק בראשאו שליט"א ולנדר מילתא נתקבלה הצעת הנ"ג ריסקאווא שליט"א שהציע מתוך קונטרס התיתר שלו וזה לשונו:

אוך יהיה הדין במיעוטא דמיעוטא מאותם האנשים שנתיר להם לישא אשה ואולי המצא תמצא אישו אשה שתבוא לביתה ותמצא שבעלה כבר נשא אשה אזי יש לנהוג כך אזור לו לדור עם שום אחת מהן עד שישב ב"ד צדק ודנו על פי דעת תורה עם אישו מהן לדון דהיינו אם כבר יש לו בנים מן השני' ומהראשונה אין לו או להיפך ואם אחת מהן אינה בריאה וגם ישמע הב"ד רצון שניהם ויש סברות ושעמים עם אישו מהן נכון שידור ועל זה נתוצה דעת תורה ודעת נוטה הכל יהי ע"פ בד"צ וכן בענין חלוקת הרכוש כמה יתן לזאב שתקבל גט פיטורין כל זה צריך שקול הדעת ודעה תורה וא"א להחליט בעת על הכל ולא על הכלל כולו נעא כי אם על הפרט נצא.

בעת שיתרמי שתבוא לביהה אשתו הראשונה ובעה הקדושין עם אשתי השני' שיקח עתה יעשה המסדר קדושין כתב שיועיל ע"י תוה"ק שהמה מקבלים על עצמם בזה שאם תבא אשתו הראשונה יעשר ויקיימו כל מה שיאמר הבי"ד ואם יפסקו הבי"ד שהראשונה מחוייבה לקבל ג"פ והיא תמאן או להיפך אז תהי נידונית כסרכת או שיתנו לה ג"פ ע"י או ע"י היתר פוה רבנים ובאם הבעל לא ירצה לקיים הפס"ד או אסור לו לגור אף עם אחת מהן כי יש כח ביד הבי"ד לאסור לו הקדושין ואם ירצה האיש לילך למדה"י קודם שישא אשה על אשתו הראשונה מחוייב להשליש ג"פ לאשתו הראשונה אצל ב"ד שבעירו עכ"ל.

והצעת הנ"ל נתקבלה ע"י ההתעוסים מטה.

ב) אלו האנשים שנשותיהם הוכלו ביחד עם ילדיהם הקטנים שעפ"י הדוב לא נשארו בין החיים ולא נשמע כלום מהן דוחלט עפ"י הצעת הה"ג ריסקאווא שליט"א והסכמת יתר הרבנים שלקחו חבל בהאסיפה הנ"ל שנם אותם האנשים יש להתיר כנ"ל.

ג) בנוגע ההיתר של אחות אשתו ועבני אחתא אעפ"י **שדעת רוב הרבנים הי' נטה להיתר עם כל זה לחומר** הענין אפילו באחת שיש עדים שהובלו לצד שמאל לא **הוחלט** להיתר עד אחר שיסכימו על זה שנים מגדולי המדינה וביניהם הה"ג אב"ד דק"ק נאמץ שליט"א.

ד) הוחלט שועד הפועל ישלח הודעה כפי התלטת אסיפת ועד הרבנים שבאראד לאלו הקהילות שהמה בלי רבנים שהלשכה שולחת להן רבנים והם יקבלו עליהם התלטת הלשכה.

בעה"ח ר' אלול תש"ה קלוי.

יוסף אדלער - טורדא נשיא ההנהלה.

יוסף זאנגער - אילאנדא.

נפתלי הירצקא העניג - שארמאש.

יצחק יעקב ווייס - מישיירי ב"ד"ת גרוי"ד.

יעקב שלי' לעבאוויטש - קאפיש.

אברהם ברוך ראזענבערג - סולינצא.

אברהם שלמה בין - ריסקאווא, נשיא ועד הפועל.

יואל נחה"ק רח"ה יצלה"ה - אב"ד קי"ה חונה בק"ק סאטו מארע

שלמה זלמן פרידמאן - ראחוב

אברהם צבי ווייס - דומ"ץ סאטמארע.

וויעע דויטש - רכ הצעיר בראשאר.

אשר שמוא' בין - ויין בקלויז. פלפנים בושי..

חותם עמו.

לשכת ארמה. מזראנסלוואניע ובנם.

מכתב רבני הוועד אחרי המלחמה ביניהם מופיע חתימתו של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל נשיא ועד הפועל

הלא גם אני חלמתי חלום אשר בעיר קראקא בביתו של יהודי אחד בשם רבי אייזיק יש בנמצא אוצר גדול, הכי אקח מועד ליסע לשם לשמע חלום דברים, ויסע רבי אייזיק לביתו, ויחפור וימצא אוצר גדול, ובנה הבית הכנסת הנקרא על שמו לשם ולתפארת, סיים הרב הנ"ל ואמר, הרי שהוכרח רבי אייזיק ליסע עד פראג להתוודע כי בביתו נמצא אוצר בל ישוער, וכמו כן גם אנו הוצרכנו ליסע עד בוקארעסט דרך ארוכה כזאת כדי להתוודע כי האוצר נמצא בביתינו, ואכן לא התאחדו הקהלות בעת ההוא, עי"ש [וע"ע בארוכה בס' ומשה היה רועה ח"ג פרק ל"ד].

הצלה״ קיין שוויין אז דאס געלט קומט נישט אן צום ריכטיגן אדרעס, וואס דאס באדייט אין אנדערע ווערטער אז זיין נאמען איז אונטער א פראגע צייכן.

וועז יענער רב איז געווארן בעוואוסט ערפון איז ער געווארן שטארק באליידיגט אז מ׳האט אזא ברייוו געשיקט קעגן אים, און ער האט פארלאנגט אז דער דיסקעווער רב – וועלכער איז געווען פון זייער קענגער – זאל נישט זיין אין די הנהלה פונעם ״וועד״.

וזי פארשטענדליך איז דער רבי בשום אופן נישט גרייט געווען אז מ׳זאל מסלק זיין דעם דיסקעווער רב פון די הנהלה, זיינדיג דער גרויסער איש המעש, בפרט וועז דער רבי האט געשפירט צו אים א געוואלדיגע קרבות, זיינדיג פון די גדולי חסידי אבוי הק׳.

דער רבי האט אבער געוואוסט אז אויב וועט ער קומען און זיך אננעמען איינזייטיג פאר״ן דיסקעווער רב וועט דאס בלויז פארגרעסערן דעם פייער, און מ׳וועט דא נישט קומען צו קיין שום אויסווג, און דא שטייט אויפן טיש דער ערזיד פון אזויפיל טויזענטער אידן וואס דארפן אויפשטעלן אידישע שטובער, און עס איז קלאר אז דא פעלט אויס נאר וויכטיג א געמיינזאמע בשותפות׳דיגע ארבעט.

איז דער רבי דאן געקומען און געטענהט אז די אלע רבנים דא זענען יונגערע רבנים מיט וויינג ערפארונג, און עס איז קלאר אז עס איז א געוואלדיגער הכרח צו האבן צווישן די קאמיטע אן עלטערער רב, א גרויסער תלמיד חכם, און א לאנג יעריגער מנהיג, וואס מיט זיין ערפארונג זאל ער קענען ארויסהעלפן די יונגערע רבנים.

דעריבער – האט דער רבי געזאגט – אויב דער דיסקעווער רב וועט נישט זיין אינעם ״וועד״, זעהט ער נישט קיין מעגליכקייט פאר הצלחה, און ער זעלבסט וועט זיך אויך מוזן אפזאגן פון צו זיין א חבר אינעם וועד.

דער רבי האט זיך געבעטן מ׳זאל פארקוקן אויף אלע מיינונגם דיפערענצן, און זיך אריינטון נאר אין דעם ענין פון מעמיד זיין הדת על תילה, און עוסק זיין אין די אלע כרענעדיגע ענינים השומדים על הפרק, בשעת וזען עם שטייט פאר אזויפיל ארבעט אויפן סדר היום.

דער רבי׳ם אויפריכטיגע ווערטער האבן עושה רושם געווען, און די אלע רבנים האבן זיך צוזאמען געזעצט און אויסגעשמועסט, און עס איז געווארן שלום צווישן זיי. און פון דאן אן האט מען וווייטער געארבעט אינאיינעם באהבה אחוה ורעות.

דער דיסקעווער רב איז געבליבן פאר״ן רבי׳ן אלע יארן א ידיד נאמן, און זיי האבן אסאך פארברענגט אינאיינעם מיט א שטארקע ידידות.

בענין היתר עגונות אחרי המלחמה

אברהם שלמה כ״ץ

נשיא ועד הפונקי של ישכת האדם.

זושיא ועד החינוך של אגודת הרבנים ארטה. קלו״ב

שאלה: על דבר המלחמה הנוראה אשר יזדע שהרשעים ימ״ש קשרו בוגדים בחוקים שונים להשמיד להרוג ולאבד כל ההזדרים מנער ועד זקן טף ונשים, ובתחבולתם עשו נעטא וקיבלו כולם [ביחד] ברחובות] מסרסות) כידוע, ואחר זמן קצר הובילו כולם עייד שומרים פאליציי למסילת הברזל להוליכם לאריסשווירין האזורה רייל, ושם היה מתוקן בכשונות של אש, ומרתצאות של גאז, וכאשר באו לשם הפרידו אנשים לבד [ונשים לבד] ועשו שני דרכים ימין ושמא, נשים וילדים והלושי כח לשמא לכבשן האש רייל, ויותר האנשים הראים לעבודה, גם נשים בלי ילדים הראים לעבודה דרכילו לעבודה [בלאגערס]. וגם עם אותם עשו מעשים אכזריות, ובמשך השנה גם מהם רובם מתו. הן עייי עבודה בלי אכילה, ומכות אכזריות רייל, הן עייד חולי הידוע (ריייל), או עייי תרב בעת שהובילו אותם ממקום למקום בידוע זה לכל, ועכשיו אותן המעט שבאו בחזרה ונשארו נלמודים מבקשים שנמציא להם היתר [מתים מכבלי העיגון].

תשובה: והנה על (ושת) (דבר) עיגון אנשים מכח חרם דרבייא זייל. כבר בירדתי להתהר בעזהשתיים

ז. עוייל (-עזר יט לומר) [על פין דברי הרין הידוע בסוגיא (קידושין סג:) דקדשתי את בתי ואינו יודע לפי, נאמן ע״א לומר לזה קידש אפי׳ ליתן לה גט, כתב הרין [הטעם] דעד אינו מעיד נגד החזקה, דהרי [הוא ברור] קידש את בתו, רק אינו יודע לפי, ובא [ה]ע״א ומברר החזקה זה״ע בניי. הרי הובילו את הנשים עם ילדים להציגם לצד שמאל, רק א״א [-אין אנו יודעים מי מהם הלך [לצד שמאל], ובא הע״א או אשה ואמר שזה הלך נאמן.

ח. יודע דמסקינן בח״ן [-בחושן משפט] ה׳ עדות סי׳ ל״ה בכהיב״ע של נשים וכדומה מקום דל״ש [-דלא שייך] רק נשים או במקום פלא שייך רק פפולים נאמנים גם הם, ובספרי האחרונים (סומ״ם) (השרי״ם) מהרי״ם מינץ ובר״ח [-הגדות תורה] מביאים דגם באיסדר אשרוקן קן, ועייע בשוי״ת בריי״ב [-בית יצחק] א״א ח״א סי׳ פ״ד, ושי״ בשוי״ת (סטוק) [עצי חיים] סי׳ ח׳, א״כ בניד דידוע דמתחלה באריסשווירין הפרידו האנשים לבד נשים לבד, ואח״כ התחילו לברור הצד ימין ושמאל, וא״כ רק נשים [עכ״פ עייי הדוב] יכולים להעיד מי מהנשים הציגו לצד שמא, ע״כ גם נשים נאמנים.

אבל ריל בעת כזאת אפי׳ לא באה בתבולה רק האיש [הבעל], הרי ג״כ [ב]עיגון, כידוע מעשה ומצב התבולות בעת שבאים מהלאגער ואין לפי לילך רק לגיסם בני״ל. ומפילא [ומיוד] רדופה היא להנשא. (מתק״ו)[1] [בפרט שיהרה״ח [-שעת הדחק] כדיעבד דמי [בכי״ב], (ומפילא הודפה כיה נהנה) (ז)[2]בדיעבד אם נשאת לא תצא, פ״ב פותר לכתחילה, כמבואר (בפרי״ח) [בשבות יעקב].

י. עיין שוי״ת מהרש״ם ח״ב סימן כ״ט מתיר לענין אחות אשה ביש פרסום וגם ע״א שמתה, וא״כ בניד אין לך פרסום גדול מזה, נשים עם ילדים העיגנו לצד שמאל לבטחונות, וגם יש ע״א, מהני).

מכל הני טעמים נלענ״ד בניד להלכה למעשה להתיר לישא אחות אשתו, וכן הסכים עמדי הגאון האמתי מניאמין שליט״א, ויתד הרפוים[3].

חק׳ אברהם שלמה כ״ץ אב״ד ק״ק ריסקעווע
(כעתים״ח סי׳ אורחות המסמטים על תרים הדברי איש על הק״ע)

מעתיק משה נראדענער, בעתים״ח ספר המנ״ך[4].

מכתב היתר עגונה אחרי המלחמה מאת הגה״צ מריסקעווע זצ״ל

בית צדיקים יעמוד

לאחמ"כ כשהיה מקום מגוריו של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בארה"ב, היה דרכו להשתתף בכל עידן חדוותא אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע, ובהיותו אחד ממקורביו הנאמנים של אביו הגדול מרן הגה"ק בעל **עצי חיים** זי"ע, ראה בשמחה ובקורת רוח רב את המשכת הדור בפרי עץ החיים אף לאחר החורבן הנורא, שלא נשארו כי אם אחד מעיר ושניים ממשפחה.

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל משתתף בשמחת הברית לבן הנולד אצל מרן רביה"ק זי"ע

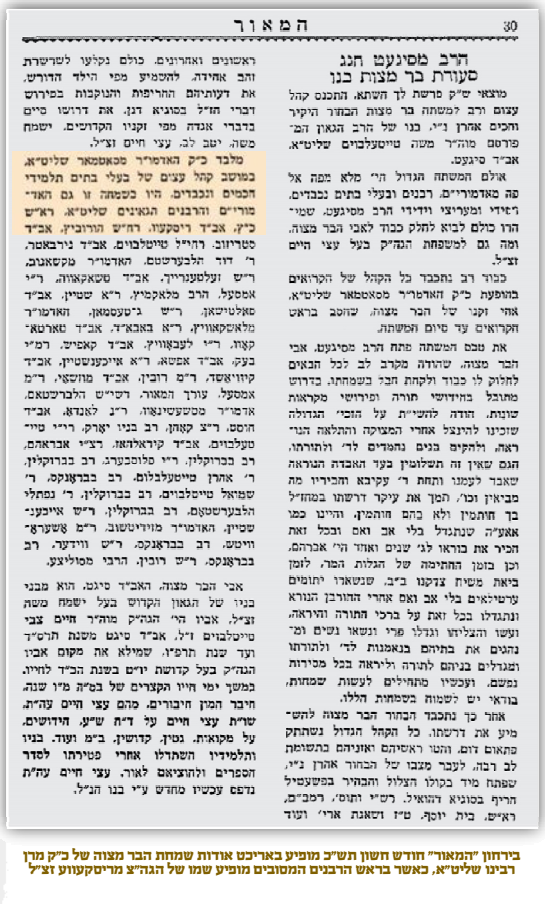
בשנת תשי"ד ביום צום עשרה בטבת הכנים מרן רביה"ק זי"ע את בנו הגה"צ ר' **שלום אליעזר** שליט"א[2] רב ביהמ"ד דקהילתינו 15 עוו. בב"פ – בבריתו של אאע"ה, הברית מילה התקיימה בביהמ"ד סיגוט, ובמוצאי התענית בליל י"א טבת התקיים שם סעודת הברית, ועל אף מרום גילו וחולשתו במוצאי התענית – הגיע הגה"צ מריסקעווע זצ"ל להשתתף בסעודה מתחילה ועד סוף. כמו כן ישב שם בראש המסובין מרן רביה"ק בעל **דברי יואל** זיע"א והשתעשע בסוד שיח עם הגה"צ מריסקעווע זצ"ל ועם מרן רביה"ק בעל **ברך משה** זי"ע.

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל משתתף בשמחת הבר מצוה של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בשנת תשכ"א ביום ח' לחודש מרחשון הכנים רביה"ק זיע"א את בנו הגדול **כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א** לעול התורה והמצות, שב"ק פרשת לך – שבת לפני הבר מצוה – התקיימה שבת מרוממת של שמחה בצל מרן רביה"ק זי"ע בבית מדרשו "עצי חיים – סיגעט", והגיעו הרבה אורחים לשבות שם שבתם לכבוד השמחה הגדולה.

בצפרא דשבתא נערכה קידושא רבה במעמד חסידים ואנשי מעשה[3], הגה"צ מריסקעווע זצ"ל הגיע גם הוא להשתתף בקידושא רבה, והנוכחים הפליאו שעם היותו אז זקן כבן שמונים, ומקום מגוריו היה רחוק הרבה מבית מדרשו של רביה"ק זי"ע – בכל זאת הטריח עצמו ובא להשתתף בקידושא רבה.

במוצש"ק נערכה סעודת הבר מצוה באולם "בית יעקב – אוהב שלום", ולכבוד השמחה התאספו הרבה ידידים ומעריצים ורבנים חשובים שבאו להשתתף בשמחת רביה"ק זי"ע בהכנסת בנו הגדול לעול תומ"צ, וביניהם גם הגה"צ מריסקעווע זצ"ל – שעל אף השתתפותו בשב"ק בקידושא רבה, לא וויתר מלהגיע שנית בו ביום במוצאי שב"ק – לשמוח בשמחת רביה"ק זי"ע[4].

30 המאור

הרב מסיגעט חגג
סעודת בר מצות בנו

מוצאי ש"ק פרשת לך השתא, התכנס קהל עצום ורב למשתה בר מצוה הבחור היקיר והכשר אהרן נ"י, בנו של הרב הגאון הצ־ דיק מוה"ר משה טייטעלבוים שליט"א, אב"ד סיגעט.

אולם המשתה הגדול הי' מלא מפה אל פה מאדמורי"ם, רבנים ובעלי בתים נכבדים, רז"ודי ומעריצי וידידי הרב מסיגעט. שמו הרו כולם לבוא לחלק כבוד לאבי הבר מצוה, ומה גם למשפחת הגה"ק בעל עצי חיים זצ"ל.

כבוד רב נתכבד כל הקהל של הקרואים בהופעת כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א, אחי וקני של הבר מצוה, שזכה בראש הקרואים עד סיום המשתה.

את טעם המשתה פתח הרב מסיגעט, אבי הבר מצוה, שהודה מקרב לב לכל הבאים לחלוק לו כבוד ולקחת חבל בשמחתו, בדרוש מתוכל בחידושי תורה ופירושי מקראות שונות, הודה להשי"ת על הזכי' הגדולה שזכינו להינצל אחרי המציקה והתלאה הנו־ ראה, ולחיים בנים נחמדים לו' ולתורתו, הגם שאין זה תשלומין כעד האבדה הנוראה שאבד לעמנו ותחת ד' עקיבא וחביריו מת מביאין וכו', המך את עיקר דרשתו במש"ל כך חותמין ולא כהם מוהמין, והיינו כמו אאע"ה שנתגדל בלי אב ואם ובכל זאת הכיר את בוראו לבי' שנים ואומר הי' אברהם, וכן בזמן ההתימה של הגלות המר, לזמן ביאת משיח צדקנו ב"ב, שנשארו יתומים ערשיולאים בלי אב ואם אחרי החורבן הנורא ונתגדלו בכל זאת על ברכי התורה והיראה, ועשו הבעלידנו וגדלו פרי ונשאו נשים ומ־ נהגים את בתיהם בנאמנות לד' ולתורתו ומגדלים בניהם לתורה וליראה בכל מכירות נפשם, ועכשיו מתפללים לעשות שמחות, בוראי יש לשמוח בשמחות הללו.

אחר כך נתכבד החתר הבר מצוה להש־ מיע את דרשתו, כל הקהל הגדול נשתתף מתאום דום, והטו ראזניהם והזניהם בתשומת לב רבה, לעבר מעבו של החבור אהרן נ"י, שפתח מיד בקולו הצלול והבהיר בפשעפיל תריף בסוגיא דהוואיל. רש"י תוס', רמב"ם, ראי"ם, בית יוסף. ט"ז ושאגת ארי' ועוד ראשונים ואחרונים, כולם נקלעו לשיטרת חב אחידה, להשמיע מפי הילד הדורש, את דעותיהם החריפות והנוקבות בפירוש דבורי חז"ל בסוגיא דנן. את דרושו סיים בדברי אגדה מפי זקנו הקדושים, ישמח משה, יעב לב, עצי חיים וצ"ל.

מלבד כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א, במושב קהל עצום של בעלי בתים תלמידי חכמים ונכבדים, היו בסעודה זו גם האד־ מורי"ם והרבנים הנכונים שליט"א, ראי"ש כ"ק, אב"ד ויסקעווא, רח"ש הורוביץ, אב"ד סטרייזוב, רחליל טייטלבוים, אב"ד נירבאטר, ר' דוד הלברשטם, האדמו"ר מקשאנוב, ר"ש ועלפענריך, אב"ד שטאקאווה, ר"י אפטעל, הרב מלאקמיר, ר"א שטיין, אב"ד סאלטיישאן, ר"ש ג'טעטמאן, האדמו"ר מלאשקאווין, ר"א האבאר"ד, אב"ד שארשא־ קאוו, ר"י לעבאוויץ, אב"ד קאמיל, רמ"י בעץ, אב"ד אפטא, ר"א אייכענשטיין, אב"ד קיוואשד, ר"מ רובין, אב"ד מושקי, ר"מ אפטעל, עורך המאור, רפו"ש הלברשטאם, אדמו"ר מטעפטינאוו, ר"נ לאנדא, אב"ד הוסט, ר"צ קאהן, רב בנינ יאדק, רי"י טיי־ טעלבוים, אב"ד קיראלהאז, רצ"י אברהם, רב בברוקלין, ר"י פלוטצער, רב בברוקלין, ר' אהרן טייטלבוים, רב בברוקלין, ר' שמואל טייטלבוים, רב בברוקלין, ר' נחתלי הלבערשטאם, רב בברוקלין, ר"ש אייכנצ־ שפיין, האדמו"ר מוויזיטשוב, ר"מ פשערנ־ וויטש, רב בברואנקס, ר"ש ווייזער, רב בברואנקס, ר"ש רובין, הרבי מסולינצ.

אבי הבר מצוה, האב"ד סיגט, הוא מבני בניו של הגאון הקדוש בעל ישמח משה זצ"ל, אביו הי' הגה"ק מוהר"ר חיים צבי טייטלבוים ז"ל, אב"ד סיגט משנת תרס"ד ועד שנת תרפ"ו. שמילא את מקום אבי הגה"ק בעל קדושת יו"ט בשנת הכ"ד לזויו. במשך ימי היו הקצרים של ב"ה מיו שנה. חיבר המון חיבורים, מהם עצי חיים עה"ת, שרית עצי חיים על ד"ת ש"ע, הידושים, על מקואות, נטין, קדושין, ב"מ ועוד. בניו ותלמידיו השתדלו אחרי פטירתו לסדר הספרים ולהוציאם לאור. עצי חיים עה"ת נדפס עכשיו מחדש ע"י בנו הנ"ל.

בירחון "המאור" חודש חשון תש"כ מופיע באריכט אודות שמחת הבר מצוה של כ"ק מרן רבינו שליט"א, כאשר בראש הרבנים המסובים מופיע שמו של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל

---

[2] בגליון לחג הפסח הוכנס העתק ממכתב ששלח הגה"צ מריסקעווע זצ"ל למרן רביה"ק זי"ע, לברכו בברכת מזל"ט לרגל שמחת נישואי הגה"צ **ר' שלום אליעזר** שליט"א.

[3] כשסיים מרן רביה"ק בעל **דברי יואל** זי"ע את תפילתו, הלך להשתתף בשמחת הקידושא רבה, וסיפרו אנ"ש שנוכחו שם שישב שם ברוח מרוממת מאוד ובצהלת פנים בהשתתפותו בשמחה הגדולה אצל בן אחיו.

[4] שם, פרק נ.

ימי ביקורי ענוי"ם

ביקור מרן רביה"ק זי"ע בית המרא דאתרא הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בביקורו הראשון בארה"ק

בחודש אייר שנת תשכ"ג נסע רביה"ק זי"ע בפעם הראשונה לארה"ק לפקוד את המקומות הקדושים בגליל העליון, ולהיות שם ביום ל"ג בעומר באתרא קדישא מירון, כמו כן בא לשהות למשך כמה ימים בקרית יואל בבני ברק לבקר את אנ"ש, ולשבות שם על שב"ק פרשת אמור בקרב בני קהילתנו, מיד עם הגעתו ביום רביעי לבית האכסניא[5], עלה לבקר בביתו של המרא דאתרא הגה"צ מריסקעווע זצ"ל – שרביה"ק זי"ע היה עמו בקשרי ידידות הזקים עוד מאותן השנים שגר בארה"ב וישבו יחד הרבה בדיני תורה לדון ולהורות את ישראל, הגה"צ מריסקעווע זצ"ל קיבל את האורח החשוב בידידות רבה, ונתארכה שיחתם בד"ת ומילי דחסידות[6].

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל מכבד את מרן רביה"ק זי"ע בדרשת פתיחת הזמן לתלמידי הישיבה

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל עמד בראשות ישיבתינו הק' "ישיבת מהרי"ט" בב"ב, ודרכו היה למסור "דרשת פתיחת הזמן" בכל תחילת הזמן לפני התלמידים, ובידעו מתחילה שבימים אלו מתעתד רביה"ק זי"ע לבקר בבני ברק, עיכב את עצמו מלמסור דרשתו הקבועה לתלמידים, עד ליום בו יבקר רביה"ק זי"ע בעיר – כדי שיזכו התלמידים לשמוע הדרשה מפי רביה"ק זי"ע.

רביה"ק זי"ע קיבל את הכיבוד, וביום רביעי בערב עבר לבית מדרשינו הגדול בבני ברק ביחד עם הגה"צ מריסקעווע זצ"ל, הגה"צ מריסקעווע זצ"ל הקדים לדרוש לרגל פתיחת הזמן בו האריך בדברי מוסר והתחזקות לפני התלמידים, ובסיום דבריו הציג לתלמידים את האורח הגדול והחשוב ה"ה הרב מסיגעט, וכיבדו אז לדבר לפני הבחורים את דרשת פתיחת הזמן, ואכן רביה"ק זי"ע נשא בהתרגשות דברי אגדה מוסר וחסידות לפני הבחורים והשאיר עליהם רושם רב.

מרן רביה"ק זי"ע קובע מקום לתפילתו בבית מדרשו של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל

באותן הימים בו שהה רביה"ק בבני ברק, קבע מקום לתפילתו לתפילת מנחה ומעריב בימות החול בבית מדרשו של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל[7] – שמתחת לביתו, ובכל יום באו כמה מבחורי ישיבתינו הק' להשלים המנין.

וסיפר הרה"ח **ר' דוד באש**[8] הי"ו, שמונה בזכרונו איך שהבחורים לא ידעו להעריך כראוי את האורח החשוב, כיון שזה היה ביקורו הראשון בארה"ק ועדיין לא הכירוהו, והיה נראה כרב צעיר לעומת הגה"צ מריסקעווע זצ"ל – שכבר היה אז זקן כבן שמונים, משיירי כנסת הגדולה ומגדולי הדור המפורסמים, והיה בעיניהם לפליאה עצומה את אותות האהבה המיוחדים, והערצה שהראה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל כלפי רביה"ק זי"ע[9].

---

5 מקום האכסניא היתה אצל הרה"ח **ר' חיים הערש שווארץ** ז"ל – בעל האכסניא של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע.

6 סיפר הגה"ח **ר' בן ציון יאקאבאוויטש** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בב"ב (זכור ימות עולם, ח"ד, מאמר נ,): "כששבת מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע בבני ברק הזמנתי את מרן רביה"ק ביום השבת אחרי התפילה לקידושא רבה שערכתי בביתי לכבודו, וכמו כן עלה לכבודו גם המרא דאתרא הגה"צ מריסקעווע זצ"ל, ונתמלא הבית כולו אורה מעיטור פתורא ברזא יקירא, ע"י שיחותיהם הנעימות בשעשועין דאורייתא באריכות רב".

7 **כ"ק מרן רביה"ק הגה"ק שליט"א** שהגיע אז בבחרותו ביחד עם אביו לביקור בארה"ק, למד בחברותא – באותן הימים ששהו בבני ברק – ביחד עם **הגאון הצדיק אב"ד דקהילתינו** זצ"ל בעל ראש אליהו, שהיו בידידות עוד מילדותם בעת שלמדו יחד בתלמוד תורה "עצי חיים - סיגעט" בוומס"ב שנתייסד ע"י מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע (וכבר כתבנו מזה בגליון לחג הפסח).

8 שלמד בתקופה ההוא בישיבתינו הק' "ישיבת מהרי"ט" בב"ב והיה נוכח בכל עידן הביקור של מרן רביה"ק זי"ע שם.

9 כמו כן סיפר הגאון הישיש **ר' חיים שלום קליין** שליט"א מרבני קהילתינו הק' בב"ב: "כמים הפנים אל פנים ראו איך שרביה"ק זי"ע היה זהיר מאוד בכבודו של המרא דאתרא הגה"צ מריסקעווע זצ"ל, שאפילו כשכיבדו הגה"צ מריסקעווע

בין הדברים, הבחינו, שבמשך כל הימים כשסיים הגה"צ מריסקעווע זצ"ל את תפילתו – תפילת שמו"ע, לא פסע את פסיעותיו עד שסיים הרב מסיגעט גם כן את תפילתו, והרגישו הבחורים שודאי יש ביניהם קשרי ידידות מיוחדים עוד מימים ימימה.

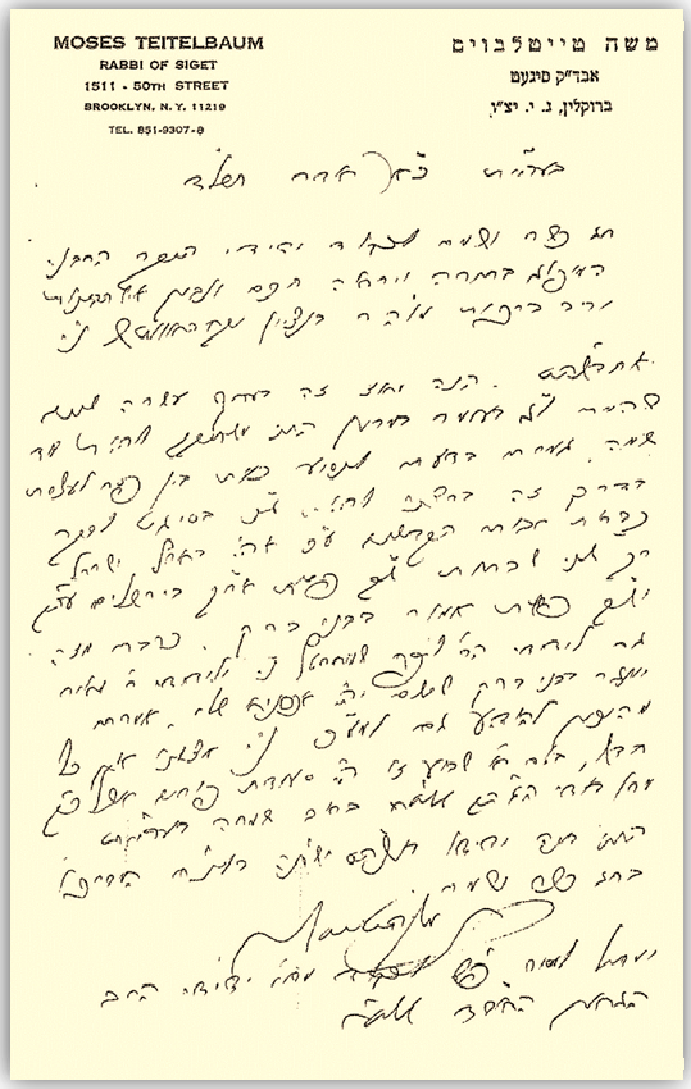
מריחוק מקום וקירוב הלב

הידידות והקירבה שביניהם אף מעבר לים

סיפר הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתינו בעל ראש אליהו** זצ"ל (הבדלת מרא"ש, מרא"ש צורים הערה כ"א): "כמה פעמים כשזכיתי לנסוע לארה"ב לירח האיתנים להסתופף בצל קדשו של מרן רביה"ק זיע"א – עוד בחיים חיותו של האמו"ר הגה"צ [מריסקעווע] זצ"ל, אזי בכל פעם לפני נסיעתי לארה"ב נצטוויתי מהאמו"ר זצ"ל להיכנס בשלחותו למעון קדשו של מרן רביה"ק בעל ברך משה זיע"א – בהיותו עדיין אז אבד"ק סיגעט – לבקרו ולמסור לו פריסת שלום בשמו, וזאת לגודל הידידות ששררה ביניהם".

כמו כן, אף אחרי שעלה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל להשתקע בארה"ק, היה רביה"ק זי"ע כסדר דורש בשלומו, ובאוצרו של הגה"ח **ר' בן ציון יאקאבאוויטש** ז"ל מנהל מוסדותינו הק' בב"ב נמצא מכתב קודש שכתב לו מרן רביה"ק זיע"א, בחודש אדר שנת תשל"ד, טרם נסיעתו השניה לארה"ק, בו הוא מודיע לו מנסיעתו ומהשתוקקותו להיות פעם שנית ביום ל"ג בעומר באתרא קדישא מירון, ואחרי חי"ק הוסיף וכתב בהאי לישנא: **"ימחול למסור פריסת שלום לכבוד מחותנו ידידי הרב הגאון האב"ד שליט"א"**.

המשך בגליון הבא אי"ה

MOSES TEITELBAUM
RABBI OF SIGET
1511 • 50TH STREET
BROOKLYN, N. Y. 11219
TEL. 851-9307-8

משה טייטלבוים
אבד"ק סיגעט
ברוקלין, נ. י. יצ"ץ

זצ"ל בספירת העומר אחרי תפילת מעריב, לא רצה לקבלו באומרו: "**דאס איז דער רב'ס כיבוד**"... עד שבשעת מעשה אחרי ה"לשם יחוד" נענה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בתוקף: "**סיגעט'ער רב, מאכט די ברכה**", או אז לא סירב עוד, ובירך את ברכת ספירת העומר".

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבותינו הק' בעלי ההילולא זי"ע

כ"ט ניסן

הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע

ואלה תולדות

הרה"ק ר' משה מקאברין זי"ע נולד בט"ז כסלו שנת תקמ"ד להוריו התמימים והישרים, אשר למרות העוני הגדול ששרר בביתם היתה אמו הצדיקת אופה לחם ומבשלת תבשילים בכל יום לכלכל שיירות של עניים שהיו סובבים בעיירות ליטא, ומסופר שפע"א הגיעה שיירה גדולה של עניים, וכיון שלא היו לה לחם עבור כולם הכינה להם רקיקין באופן שיספיק גם לציבור גדול, והי' בין העניים שבגלל היותם רעבים חירפו אותם בדברים קשים, חרה לה הדבר מאוד והחלה לבכות על שבמקום שיודו לה ויברכוה על התאמצותה להציל אותם מחרפת רעב, חרפוה וקללוה, וכשראה זאת בנה הילד הרגיע אותה ואמר לה שתמשיך במלאכת החסד, ואדרבה עכשיו היא מקיימת מצוה כהלכתה ובשלימות כאשר ציוה השי"ת, בעוד שאם ישבחו אותה על חסדיה לא תהיה המצוה בשלימות למען שמו יתברך בלבד.

במעלליו יתנכר נער

כבר בשחר טל ילדותו הי' ניכר עליו כי נועד לגדולות, וסיפר שבהיותו כבן שבע שנים היה פעם בבית המדרש ושמע ששאל אחד לחבירו מה זה ערליכער איד, וענה לו הלה: "איד" ראשי תיבות: א'הבה, י'ראה, ד'ביקות, מי שיש לו ערליכע אהבה, ערליכע יראה, ערליכע דביקות, זה הוא באמת ערליכער איד.

רגיל היה לספר כי בילדותו שיחק פעם עם הילדים בחודש אלול, והוכיחה אותו אחותו הבכירה: האם גם היום אתה משחק, הלא אפילו הדגים שבים רועדים מאימת יום הדין, ובשמעו זאת התחיל לרעוד מפחד, והוסיף שעד היום הזה לא שכח, והוא זוכר את היראה והפחד שאחז אותו.

ימי ההילולא

כ"ט ניסן

- רבי יהודה מאיר משפיטיווקא ב"ר פנחס מקאריץ תקפ"ט
- רבי משה מקאברין ב"ר אלעזר שראל תרי"ח
- רבי נפתלי מליטובסק ב"ר שמעון מיערוסלאב תר"ן

ל' ניסן

- רבי יוסף הלוי אבן מיגאש ב"ר מאיר הלוי ד"א תתק"א
- רבי יעקב ב"ר משה (מהר"י בי רב) ש"ו
- רבי חיים וויטאל ב"ר יוסף ש"פ
- רבי אברהם ברוידא אב"ד פראנקפורט (אשל אברהם) ב"ר שאול תע"ז
- רבי יעקב מעמדין ב"ר צבי (יעב"ץ) תקל"ו
- רבי יעקב יצחק ממאקרוב ב"ר מנחם נחום תקל"ו
- רבי מאיר פרענקל ב"ר שמואל פרענקל מקאמאד-דאראג תרנ"ב

האיש מקדש

בהגיעו למצוות נשא אשה בעיר זעלווא ובחתונתו אמר דרשה גדולה בבית הכנסת הגדול, כפי שהיה נהוג אז, ואמר שעל זאת דוה לבו עד היום הזה, מפני חששו ליוהרא בעקבות הדרשה שגילתה את גדלותו בתורה.

אחרי חתונתו נתעורר לנסוע לצדיקים ולהתקשר עמהם, ונסע במשך תקופה של שנתיים להרה"ק רבי משה משערשוב זי"ע תלמידו של הרה"ק ר' חיים חייקא מאמדור זי"ע שהיה עוסק בתורה ובסיגופים.

פע"א שלח הרה"ק מלעכאוויטש את תלמידו הרה"צ ר' שלום ווילניקר ז"ל לזעלווא ואמר לו אם תפגוש באברך ובמבט הראשון שתראה אותו תביט אתה עליו והוא עליך ותתקשרו בידידות גדולה, זהו ר' משה מקאברין, ותביא אתו אלי כי הוא היה אז בין כת המתנגדים, וכך הוה שנסע לזלווא ומצא את האברך הזה, והתקשרו בידידות וקרא אותו ר' משה מקאברין שיבוא לביתו ללון אצלו, ויהי בחצי הלילה ראה הרה"ק מקאברין את עבודתו הנלהבת של ר"ש הנ"ל, והתפלא מאוד על זה ונתלהב לבו, ושאל את ר"ש מאיפוא לקחתם עבודה קדושה כזו, והשיב לו בלעכאוויטש, אמר א"כ גם אני רוצה לנסוע אליו, אבל חותנו היה מכת המתנגדים התקיפים ולא הניח אותו ליסע, ומגודל השתוקקותו נפל לחולי זמן רב, ולא ידעו את סיבת מחלתו, ואמר הרופא שהוא חולת אהבה, ולא ידעו איזה אהבה, וכל מה שעבר עליו יום נתגברה המחלה, עד ששמעו הוא אומר: לעכאוויטש, לעכאוויטש, ואמר שהוא מוכרח לנסוע לשם, והוכרחו ליתן לו רשות, ונסע ללעכאוויטש, ואכן שם היתה רפואתו, ועם כל זה לאחר שנצטוה על ידי רבו זה לחזור אל ביתו עשה זאת.

בצל רבותיו הק' מלעכאוויטש זי"ע

כאמור היתה התקשרותו ברבו הק' במסירות נפש, כי סבל רדיפות רבות ולא רק ממשפחתו, אלא גם מאנשי עירו

המתנגדים, וסבלו היה לאין ערוך, עד שהגיע עקב כך לחרפת רעב, אך למרות הצער הרב והסבל הקשה שסבל היה מזכיר לימים כי הוא מתפלל שיזכה לאותן "הקפות" מאירות ובהירות שזכה להם כשסבל מחרפה ומרעב.

גודל דביקותו והתקשרותו לרבו הגדול היתה ללא גבול, וכאשר נשאל ע"י המגיד הקדוש בעל "מגן אברהם" זי"ע מטריסק אם נותר בכתובים מתורת רבו, היתה תשובתו בחיוב בהצביע על לבו, ואמר: כאן היא תורת רבי, שנאמר "כתבם על לוח לבך".

הגדרותיו על רבו הן מופלאות ביותר, ופע"א אמר: "האור הגדול שנתגלה בלעכאוויטש אפילו לאנשים פשוטים, לא נתגלה ולא יתגלה עד ביאת הגואל", ופעם התבטא שמי שדרך על מפתן בית רבו ונשק את המזוזה שלו, מובטח הוא שלא ימות בלא תשובה, בהזדמנות אחרת אמר: הרה"ק מלעכאוויטש השריש את הנקודה שלו באנשים ובכל אלו שזכו לראותו, וגם בדורות הבאי, כי הוא היה תורה, ובתורה כתיב "את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה".

כשנסתלק רבו הגדול בי"ג שבט שנת תק"ע קיבל את מרות בנו ממלא מקומו הרה"ק ר' נח מלעכאוויטש זי"ע, והיה דבוק בו בכל שנות הנהגתו עד הסתלקותו ביום ח' תשרי שנת תקצ"ג.

על כס ההנהגה

לאחר הסתלקותו רבו עליו הפצרת החסידים לקבל עליו את ההנהגה ומתחילה מיאן בדבר ונסע להסתופף בצל הרה"ק ר' שלמה חיים מקוידנוב זי"ע בן אחיו וממלא מקום של רבו הרה"ק ר' נח מלעכאוויטש זי"ע, ורק כעבור כמה שנים נענה לבקשת החסידים והתחיל לנהל עדה.

פע"א אמר כי לא עלה לשבת על כסא ההנהגה, עד שהיה מוכן למסור נפשו למען צרכיו של היהודי הפשוט ביותר, כמו"כ אמר כי מי שיאמר עליו איזה שבח שהוא צדיק וכדו' יהיה עליו נוקם ונוטר, רק זאת יכולים לומר עליו, שהוא אוהב ישראל בכל לבו ובכל נפשו בלי שום הבדל בין חסידים לאחרים.

רגיל היה לומר: באמת לא אדע מה שנוסעים אלי אנשים, אך יען כי הורגל להיות יחד עם ישראל, ועתה לעת זקנה שאיני יכול עוד לצאת ולבוא ריחם עלי השי"ת ונתן בלב יהודים לבוא אלי, בכדי שאוכל להיות בצוותא עם ישראל.

בצל הרה"ק מרוזין זי"ע

לעת זקנתו לאחר פטירת רבותיו נסע אל קדוש ישראל מרוזין זי"ע, ומספור שעוד לפני שבא אל היכל קדשו יצא הרה"ק מרוזין לקראתו לקבל פניו ונתן לו שלום בשתי ידיו הקדושות ואמר לו: "דעו כי את האמת שלכם הרגשנו מכמה פרסאות".

סיפר הרה"ק ר' משה בן הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל שפע"א הי' בצוותא עם הרה"ק מקאברין אצל הרה"ק מרוזין זי"ע, והיה על שבת זו כמה וכמה אדמור"ם, ובשבת קודש אחר השולחן התווכחו שני אדמור"ם בתורה אחת אשר אמר הרה"ק מרוזין בשולחנו, זה אמר זאת היתה כוונתו וזה אמר זאת היתה כוונתו, אמרו זה לזה: נשאל נא את הרב מקאברין והוא יאמר עם מי האמת, וישאלו לו, ויאמר: אני ואתם אינם יודעים כוונתו, ויחר להם מאוד על אשר הרהיב בנפשו לדבר עליהם כדברים האלה, ונכנסו לפני ולפנים לשאול את הרה"ק מרוזין בעצמו לידע כוונתו, וגם סיפרו לו מה שאמר עליהם הרב מקאברין, אמר: כן הוא האמת הוא יודע ואתם אינם יודעים.

פעם אחת כשנתפטר הרה"ק מקאבקרין מהרה"ק מרוזין אמר לו: הנה בימים הראשונים היה הרה"ק מלובלין צדיק הדור, והרה"ק מלעכאוויטש מנהיג הדור, ועתה אומרים עלינו כי אנחנו צדיק הדור, ואתם סעו לביתכם ותנהלו בטוב את ישראל.

ימי ההילולא

א' אי"ר

- רבי צבי הירש אשכנזי ב"ר יעקב (חכם צבי) תע"ח
- רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג ב"ר צבי הירש תקל"ח
- רבי מנחם מענדל מוויטעפסק ב"ר משה תקמ"ח
- רבי עקיבא יוסף שלעזינגער ב"ר יחיאל (לב העברי) תקמ"ח
- רבי אברהם (השני) מסלאנים ב"ר שמואל (בית אברהם) תרצ"ג
- רבי דוב בעריש ריינמאן-שפירא מנאראל ב"ר שלום תרע"ט

ב' אי"ר

- רבי ישראל מבאהאפלי ב"ר אברהם מקאריסטשוב -תרי"א
- רבי משה רוקח מקארוב ב"ר שלום מבעליא -תרמ"ג
- רבי שמואל מרדכי שפירא מנעשחיז ב"ר יעקב ארי' -תר"פ
- רבי יוסף נחמי' קורצניצער אב"ד קראקא ב"ר עקיבא - תרצ"ג

ג' אי"ר

- רבי יהודה לייב פיסטינר מקאלאמיי -תק"ה
- רבי ארי' לייב צונץ ב"ר משה (הגאון מפלאנצק) -תקצ"ג
- רבי ישכר בער קאהן אב"ד סנושארץ ב"ר יעקב -תרפ"ג
- רבי ישעי' מקערעסטיר ב"ר משה -תרפ"ה

ד' אי"ר

- רבי יעקב ששפורט (ציצית נובל צבי) ב"ר אהרן -תכ"ט
- רבי ליפא מסאמבור ב"ר יצחק אייזיק מכפר סאפרין -תקפ"א
- רבי יוסף דוד ב"ר אברהם מרדכי מפינטשוב -תקפ"א
- רבי יוסף דוב מבריסק ב"ר יצחק זאב סאלאווייציק (בית הלוי) תרנ"ב

פע"א בא הרה"ק מקאברין על שבת להרה"ק מרוזין בעת שהי' חונה בעיר פאטיק, ובשבת זה לא אכל הרה"ק מרוזין סעודה שלישית, רק היה יושב בגינת הביתן אשר אחורי ביתו לשאוף רוח צח, וגם הרה"ק מקאברין היה שמה, פתח ואמר: הלא סעודה ג' יכולין לצאת בפירות האילן שיש לפנינו, ואמר להרה"ק מקאברין נלך מעט לשוח בהגינה, ואמר לו: ליבער ר' משה, הלא למדן אתם, אמת הדבר כי על פי דין יכולים לצאת סעודה ג' בפירות, ומיד הרגיש הרה"ק מקאברין את כוונתו הקדושה, כי מחשבתו על פרי בטנו בניו הקדושים שישארו על מקומו, והתחיל לצעוק: רבינו הקדוש , די וועלט דארף אייך נאך האבן, ואחר עבור משך ששה שבועות נסתלק לחיי העוה"ב.

בעת שנודע להרה"ק מקאברין מפטירת הרה"ק מרוזין ליל שבת קודש היה בישבו על שולחן הטהור לפני ה', ופתח ואמר המאמר חז"ל "איזהו אשה כשרה העושה רצון בעלה" דרך האשה הכשרה בעת שיש לה צער ועגמת נפשגדול איום ונורא, אינה מראה בפני בעלה פנים זועפות, פן ירגיש מזה בעלה ויהי' לו עגמת נפש, "נאר זי פארבייסט מיט די לופן", ומסתרת מבעלה העגמת נפש, ומראית לו סבר פנים יפות, כך ביום שבת קודש בן זוגך אסור לנו להיות בעצבות, ואכן בב' סעודות של שבת הי' בשמחה, ואך בסעודה שלישית פתח להרים קולו בבכי, "הצדיק אבד", ואמר מאמר ארוך מאוד.

בפי ישרים תתרומם

כשנסתלק הרה"ק ר' יצחק מוואדקא זי"ע הגיע לקאברין אחד מחסידי וואדקא, והרה"ק שאלו בתמיהה: מדוע באתם אלי, המעט מכם צדיקי פולין, ענהו החסיד: שמעתי מרבי מוואדקא שאמר שמצוה להכיר את הצדיק מקאברין, שהוא דובר אמת בלבבו, הגיב על כך הרה"ק בגודל ענוותנותו אפילו צדיקים יכולים לטעות לגודל השקר בעולם.

הרה"ק ר' יהושע מאוסטרובה זי"ע בעל "תולדות אדם" היה נוסע אליו לקאברין, ואירע שנכנס לביהמ"ד לאחר התפילה, ובראותו כמה אנשים שהתפללו ביחידות בהתלהבות רבה, שאל עליהם מי המה, כי היה סבור שהם רבנים או דיינים, לכשענו לו שהם אנשי עמל, האחד חייט, והשני בעל מלאכה אחרת, וכן הלאה, נענה ואמר: כמה גדול כוחו של הרה"ק מקאברין אשר בכוחו ועל ידו אפילו אילני סרק נותנים ירות, והוא מכניס חיות גם באילנות שוממים.

אותו צדיק מאוסטרובה אמר פעם לנכד הרה"ק מקאברין הרה"צ ר' נח נפתלי זי"ע כי אביו הק' ר' שלמה לייב מלענטשע זי"ע נסע להרבה צדיקים, אבל אמר כי את לבו מצא אצל הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע, ואילו הוא ג"כ נסע להרבה צדיקים כידוע, אך הוסיף: "את לבי מצאתי בקאברין".

ומן הענין לציין כי אחד מחסידי הצדיק מאוסטרובה שהתגורר בקאברין נכנס לפני נסיעתו לרבו על פורים להרה"ק מקאברין לקבל ברכת פרידה ממנו, ביקש הרה"ק מן החסיד שימסור לרבו פרישת שלום ממנו ויאמר לו כי רצונו לשלוח לו משלוח מנות, אך אין לו מה לשלוח אליו, כשבא אותו חסיד לבעל ה"תולדות אדם" ומסר לו את דברי הרה"ק מקאברין נתפעל ביותר מדבריו ואמר: בריא וחזק יהיה הצדיק הזה אשר שלח לו למנה שפלות אמיתית.

תלמידו וממלא מקומו של הרה"ק מקאברין, בעל היסוד העבודה מסלאנים זי"ע העיד על רבו כי היה צריך למצוא עצה כיצד להחזיק את נשמתו בקרבו שלא תצא מגופו מתוך כלות הנפש, כמו כן התבטא: מלאכים ושרפים לא יכלו להשיג את גודל מדריגותיו של הרה"ק מקאברין.

יודע תעלומות

פעם אחת בא אליו כפרי אחד להימלך בעצת הרה"ק בענין קניית קש ותבן על תקופת השנה, שכן היה דרכם להיוועץ אתו בכל דבר קטן וגדול, נענה אליו הרה"ק ואמר לו: למה לא יזכור איש שהיה לו אב שגידלו לתורה ולחופה, וילמוד עבורו איזה פרק משניות לטובת נשמתו, ונזכר הצדיק וצעק, אוי, הלא היום הוא יום פטירת אבי.

שני חסידים נסעו לרגל מסחרם בדרך והוצרכו להיות בקאברין אמר אחד מהם לחברו אולי ניכנס להרה"ק מקאברין, ובסעודה שלישית הלכו שניהם לבית הרה"ק הדוחק היה רב מפני הקהל הגדול שהסתופפו בצל קדשו ואירע כך ששני האנשים עמדו מאחורי הכסא של הצדיק והצדיק פניו אל השולחן ולא ראה אותם הצדיק אמר תורה וכל המסובין ישבו והקשיבו בדרך ארץ ושני האורחים דיברו בניהם בחשאי אמר להם חסיד אחד אין זה ממידת דרך ארץ לשוחח בעת השולחן האיש המשוחח שתק ולא השיב כלום אבל בליבו חשב הלא הוא איננו רבי שלי פתאום באמצע התורה אמר הצדיק: המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה! לא הבינו החסידים למי התכוון הצדיק ואותו המשוחח חשב בליבו האומנם התכוון אלי הרי לי יש רבי אחר והצדיק אמר שנית: המהרהר אחרי רבו כלומר הוא מהרהר שרבו הוא אחר ולא זה כמהרהר אחר השכינה הרגיש האיש שכנראה מתכוין אליו ובכל זאת חשב בליבו הרי יתכן שבין כל הקהל הרב הזה יש מי שהוא אחר שאליו נתכוין ולא אלי שהרי הוא אינו מכיר אותי כלל והצדיק אמר בשלישית: המהרהר אחר רבו כלומר שהוא מהרהר שרבו התכוין לאחר כמהרהר אחר השכינה בכל זאת עדיין לא היה ברור לו שאמנם אליו הדברים נאמרים והצדיק אומר פעם רביעית כל המהרהר אחר רבו היינו אם המהרהר עומד מאחורי רבו כאילו מהרהר אחר השכינה ואז הבין האיש היטב שאליו מכוונים הדברים.

לעושה נפלאות גדולות

בעיר דיווין הסמוך לקאברין היה אז כל המסחר שלהם בתחום בהמות למרעה, והיה פעם אחת פגירה גדולה על הבהמות בדיווין, וביום אחד הגיע לו שלשה שליחים לעורר רחמים עליהם, בלילה הזה מדי לכתו חוצה נכשל ונפל, קיקם ויאמר: רבונו של עולם מיט מיין פאל זאל שוין אפקומען שלא תיפול עוד שום בהמה או עגל מאנשי העיר, וכן היה.

פעם אחת בא חסיד אחד לקאברין על שבת ושמו היה ר' מרדכי, וערב שבת קודם מנחה חטפתהו רעדה גדולה ונחלה למאוד, ונפל למשכב ושכב בלא דעת עד אחר תפילת שחרית, ובעת סעודת שבת קודש שלח אחריו הרה"ק אשר בא יבוא לשולחנו, והשתדל בשארית כוחותיו לבוא לשולחנו, וציוה אותו לשבת בתוך שולחנו בתוך המסובין, ויספר מרבו הקדוש מלעכאוויטש שהיה אז חולה ושמו מרדכי, וישאלהו מורי ז"ל: התאמין אשר מרדכי מהמגילה היה צדיק, ויען לו: הן, שוב שאל אותו: התאמין אשר הרה"ק ר' מרדכי בן גיטל מנעשכיז זי"ע הוא צדיק, ויען לו: הן, ושוב אמר מורי ז"ל אליו: העולם אומרים עלי כי אני צדיק ושמי גם כן מרדכי, התאמין זאת, והשיב לו גם כן: הן, ואמר לו: אנחנו שלשה מרדכי מסכימים אנחנו אשר מרדכי הזה יהיה בריא חזק ויתרפא רפואה שלימה, וכן היה, כן סיפר הוא ז"ל מעשה שהיה אצל מורו הקדוש, ושאל את ר' מרדכי החולה: התאמין בכל זאת, ויאמר לו: הן, על כן אצוה כעת שגם מרדכי זה יתרפא, ונתן לו ממאכלי שבת ותיכף שב לאיתנו.

יסופר שפעם אחת היה ילד אחד שהוכה בפתע פתאום במכת עוורון על שתי עיניו, והתחיל לעסוק ברפואות ולא הועיל, ויסעו להרה"ק מקאברין ויספרו לו את כל המאורע, והרה"ק השיב להם, אין זה כלום, ואמר הפסוק "ולא אבה ה' לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' וגו' את הקללה לברכה", לכו והניחו מעמל הדרך, וילכו להנפש כאשר ציוה אותם, הבוקר אור, והנה שבו אור עיניו כבראשונה, ויהי לנס.

בקאברין היה שר פקיד הממשלה על העיר גדול ותקיף מהממשלה ועשיר גדול וצורר גדול ליהודים, וימרר את אנשי העיר בעולו הקשה ובמורא גדול, והיה להם יסורים גדולים מאתו, ופעם אחת נכנסו הבעלי בתים מקאברין להרה"ק ויספרו לפניו מצר הצורר המציק להם שיעזור ה' להפטר מאתו שיבוא עליו מפלת מות, ויען אותם: לא כן, אלא יעזור ה' שיהיה לו מפלה אשר כולם ירא נקמתו, וכן ביקש דוד המלך ע"ה (תהלים נט יב) "אל תהרגם" שביקש על שונאיו שלא להרוג אותם, כי "פן ישכחו עמי", כי כאשר ימותו ישכחו בני ישראל את הטובה והחסד שעשה השי"ת, "הניעמו בחילך" שתמתיק ותטיב להם בהשפעתך עליהם, "והורידמו" אחר זה תורידם שיהיה להם מפלה, אז ידעו הכל כי מאת ה' היתה זאת "מגיננו ה'", ובזמן קצר נתקיימו דבריו הקדושים, שהתחיל לשכר מאוד, והרידוהו מגדולתו, ואבד את כל הונו מהשכרות, ומכר את כל אשר לו, והיה הולך בבגדים קרועים, והתגולל שכור בתוך הרחובות, כן יאבדו כל אויבך ה'.

ומשה עלה אל האלוקים

קודם הסתלקותו של הרה"ק מקאברין בלטו הגידין בראשו וראו כמו שי"ן רשום על מצחו, והס"ק מסלאנים אמר עליו שארבע שנים לפני פטירתו פשט את גופו און דער גוף האט זיך נאך געשלעפט ווי אַ קאפטן.

ביום ט"ז כסלו שנת תרי"ח, בו מלאו לו ע"ד שנים, רמז על הסתלקותו הקרובה, ובימי הפסח רמז הרבה על כך, באחרון של פסח אמר שאין לו עוד מה לומר, למחרת נפל למשכב, ובכ"ט ניסן עלתה נשמתו הטהורה למרום.

אמרות טהורות

תורתו של הרה"ק מקאברין היתה גנוזה עשרות שנים, ורק בשנת תר"ע ראה אור אוסף דברי תורתו בשם "אמרות טהורות", אחרי כמה שנים הופיע ספר "אור ישרים" מארבעה מטיבי לכת: הסבא קדישא מלעכאוויטש, ובנו הרה"ק ר' נח, הרה"ק מקאברין, והרה"ק בעל יסוד העבודה מסלאנים.

לימים יצא לאור ספרי "בית אברהם" ו"תורת אבות" ששם נקבצו יחדיו תורתן של אדמו"י בית סלאנים, קאברין, לעכאוויטש, ולאחרונה ראה אור ספר "אמרות משה" תורת הרה"ק מקאברין זי"ע.

ל' ניסן

הגה"ק רבינו חיים וויטאל זי"ע

ואלה תולדות

נולד בצפת בראש חודש חשון שנת ה"א ש"ג, לאביו ר' יוסף ויטאל הנקרא ר' יוסף קאלאבריזי ע"ש קאלאבריא שבאיטליא שהי' גר שם לפני עלייתו לאה"ק, אביו הי' סופר סת"ם ומפורסם בצדקתו, התפילין שנכתבו על ידו היו נודעים לשם בחשיבותם ונמכרים בדמים מרובים, מרן ה"בית יוסף" אמר בשם המגיד על התפילין שלו שחצי העולם מתקיים בזכותם.

ר' חיים ויטאל כתב בעצמו ספר תולדותיו בשם "ספר חזיונות" שראה הרב החיד"א בכ"י, ונדפס בשם "שבחי ר' חיים ויטאל", הספר הזה מתחיל שנת ה"א ש"א שתי שנים קודם שנולד עד יום כ' אדר שנת שס"ט, מביא שם בספרו, כי בהיות אביו בחו"ל שם בקאלבאריא נתארח אצלו איש צדיק ובעל מדריגה בשם ר' חיים אשכנזי ואמר לו שבעוד שנתיים יולד לו בן אשר יאיר את העולם בתורתו ובקדושתו והוא יעלה בגדולתו על כל חכמי ישראל, אולם לשם כך עליו לעזוב את ארץ מגוריו ולעלות לארץ הקדש לצפת שבגליל, ושם יולד לו בן זה ויקרא שמו בישראל חיים כשמו, ר' יוסף שמח מאד להבשורה הטובה וארז חפציו ועלה לארה"ק ואכן בשנת ש"ג נתקיים הברכה ונולד לו בן ויקרא שמו בישראל חיים, כבר בהיותו עלם רך ראו כולם כי לגדולות נוצר, אביו שמר אותו מכל משמר וחינך אותו על מבועי התורה הקדושה.

רבותיו

רבו בנגלה הי' הרה"ק מהר"ם אלשיך זי"ע, סמוך להגיעו לעול המצוות הכניסו אביו לבית מדרשו של ה"אלשיך" הקדוש שבצפת, ושם עלה ונתעלה במעלות התורה והיראה, ותוך זמן קצר מילא כריסו בש"ס ופוסקים, לימים אף קיבל

מרבו זה "סמיכה" לרבנות, בכתב ה"סמיכה" מציין האלשיך הקדוש, כי מכח ה"סמיכה" שקיבל הוא מרבו ה"בית יוסף" קורא הוא על ר' חיים תלמידו "יורה יורה ידין ידין" ככל דיין בישראל, באותו זמן בשנת שי"ז צוה מרן הרב"י לה"אלשיך" הקדוש בשם המגיד שיזהר בתלמידו ר' חיים כי הוא עתיד למלאת מקומו, אולם לא הסתפק ר' חיים רק בתורת הנגלה, ורצה להשלים את עצמו עוד יותר גם בתורת הנסתר, ולבו נמשך לשיעוריו של הרה"ק ר' משה קורדובארו הרמ"ק זי"ע שהנהיג ישיבה בצפת לתורת הקבלה שנתייסד ע"י המקובל ר' שלמה אלקבץ זי"ע בעל הזמר "לכה דודי", והחליט להימנות על תלמידי ישיבת המקובלים, וכך זכה ליכנס לפרדס הקבלה, ולאחר שלמד שם זמן מה, הי' כבר בקי בתורת הרז ג"כ, ונתפרסם בארץ ומחוצה לה כמגדולי המקובלים, וכבר בצעירותו בשנת שכ"ט בדמשק – שמשום מה עזב את צפת וקבע דירתו בדמשק – התחיל כבר לכתוב פירוש על ספר הזוה"ק לפי שיטתו של רבו הרמ"ק, שהי' רבו הראשון בתורת הנסתר. שנה שלימה למד אצל רבו הרמ"ק.

ובחרת בחיים

שנה אחריו חל שינוי גדול בחייו עם עלייתו של האר"י הקדוש לארה"ק בצפת, באותו הימים הי' גר האר"י הקדוש בקהיר אשר במצרים, שם על גדות הנילוס הקצה לו דודו וחותנו בית בודד שבו עשה את כל השבוע – פרט לשבת שחזר לביתו שבתוך העיר – בעבודת השי"ת ובה קידש עצמו בקדושה יתירה וזכה להשגות נוראות שכמעט שום יליד אשה לא זכה, ולמד תורה עם אליהו הנביא שגילה לו סתרי תורה, כך נהג עשרים שנה, עד בשנה ההיא שנת ש"ל אמר לו אליהו הנביא: הגיע זמנך להתגלות קום ועזוב את ארץ העמים ועלה לעיה"ק צפת שם תוכל נשמתך להשיג את סודות התורה פי כמה וכמה, שם תקרב אליך את רבי חיים ויטאל תלמד אותו את חכמת הנסתר שלמדת ממני, והוא זה שימלא מקומך אחר פטירתך, והוא זה שיכתב את שיעוריך ויפרסמם בעולם, דע לך – הוסיף אליהו הנביא – כי כל ביאתך לעולם לא היתה אלא בשביל רבי חיים, לאחר חששות רבות עלה אר"י מבבל, והתיישב בעיה"ק צפת, והצטרף לישיבת המקובלים של הרמ"ק, ביום כ"ג תמוז שנת ש"ל נסתלק הרמ"ק לגנזי מרומים, לפני פטירתו קיבץ את תלמידיו ואמר להם: ממשיך דרכי יהי' אחד מתלמידיי הלומדים בישיבתינו היום, שיראה את העמודא דנהורא מלוה את מיטתי לאחר פטירתי, ודעו לכם ששיטתו בקבלה היא אחרת משיטתי, אמנם חלילה לכם מלהרהר אחריו כי ההשגחה העליונה הועידה אותו להפיץ בעולם את תורת הקבלה, וכל החולק עליו טועה הוא, כשהגיעו עם המיטה בבית החיים והתחילו ללכת למקום אחר צעק האר"י לאן אתם הולכים אני רואה עמודא דנהורא שלוה כל הזמן את המיטה הולך בדרך אחר והראה להם לאן ללכת, וראו התלמידים כי האר"י הקדוש הוא הממשיך דרכו של רבם הרמ"ק, בימים הראשונים כשהתחיל האר"י למסור השיעורים התנגדו לכך התלמידים שהי' שונה מדרך הלמוד של רבם, אמנם לאחר מכן שוכנעו שאלו ואלו דברי אלוקים חיים.

חיים שאל

ר' חיים ויטאל שהי' ישב באותו זמן בדמשק שמע את שמעו של האר"י והקפיד על כך שתורתו אינו עולה בקנה אחד עם תורת רבו הרמ"ק, ותמה על התלמידים שמסכימים עמו, כי הוא לא ידע את דבריו האחרונים של רבו שממלא מקומו יחלוק על דבריו, אמנם כעבור שלשה חדשים נתגלה אליו רבו הרמ"ק בחלום ואמר לו ששיטת האר"י היא אמיתית, ושם בעולם העליון הוא גם לומד את שיטתו אלא ששיטתו הי' רק למתחילים תורת הרז ואילו שיטתו של האר"י היא כבר יותר פנימית, גם האר"י הי' רגיל להתגלות אל ר' חיים בחלום שיבוא אליו לא"י ללמוד ממנו תורה, אבל ר' חיים לא התייחס להחלומות, עד שיום אחר נתקשה לו מימרא בזוה"ק ולא הי' יכול לתרצו, והוריד הרבה דמעות על זה, והראו לו בחלום שאם הוא רוצה להבין את מאמר הזה יוכל להבינו על נכון בשובו אל עיר מולדתו צפת ללמוד תורה מפי האר"י, אז עלה לא"י כשעוד הספיקות על האר"י בידו, כשנכנס אל האר"י הקדוש, קידם האר"י הקדוש את פניו בשמחה רבה ואמר לו באת אלי בשל מאמר מוקשה פלוני בזוה"ק, שמח ר' חיים מאד וחשב לעצמו הנה איש אשר רוח הקודש בו, והאר"י הקדוש התחיל לדבר עמו בתורת הנסתר בדברים העומדים ברומו של עולם ור' חיים שותה בצמא את דבריו, אחר כך אמר ר' חיים להאר"י הקדוש שיסביר לו אותה מימרא בזוהר, אמר לו האר"י הקדוש מה שגליתי לך עד כה הרשו לי מן השמים יותר אין לי רשות, יצא ר' חיים ונכנס לביהמ"ד ופתח את הארון הקודש והתפלל לפני המקום שתינתן רשות לפני האר"י לגלות לו רזי תורה, למחר שב לביתו של האר"י אז בישר לו האר"י שתפילותיו נתקבלו בשמים ומעכשיו הוא נמנה בין תלמידיו, – והוסיף האר"י הקדוש – דע לך שביאתי לעולם היא רק בשבילך למסור לך את תורת הנסתר ותפקידך היא להפיצה על פני תבל.

וכדי שר' חיים יהי' כלי ראוי לקבל ולמלא את תפקידו לקח אותו האר"י הקדוש לטבריה ונכנסו שניהם על ספינה קטנה בים כנרת ושטו בה מעט ובאמצע הדרך עצר האר"י הקדוש את הספינה ומילא בכדו מים מהים והשקה את ר' חיים ואמר לו "עכשיו תוכל להשיג בזאת החכמה כי שתית מבארה של מרים הנביאה" ואכן מאז החל ר' חיים להיכנס לעומק חכמה זו.

דולה ומשקה

לאחר ששתה ר' חיים מבארה של מרים, צלחה עליו רוח ה' ולבו התמלא ברגשי קודש, ונכנס בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו לעומקה של חכמת הקבלה, בכל שיעורי הקבלה שמסר האר"י הקדוש לתלמידיו הקדושים שבצפת הי' ר' חיים ראש החבורה ויד ימינו של רבו, הוא הי' זה שהסביר לאחר הלימוד באריכות את דברי רבו והוא הי' זה שהופנו אליו כל השאלות הקשות שהתעוררו בקרב התלמידים, תפקיד נוסף הוטלה

עליו, והיא כתיבת דברי רבו, האר"י הקדוש לא הרשה לשום תלמיד לרשום את דבריו זולת תלמידו הגדול ר' חיים, בידעו שבמוחו הגדול מסוגל הוא לרדת לעומקם של דברים ולהבהירם על בוריים, וכשנסתלק האריז"ל בשנת של"ב במגיפה שהפילה אותה שנה חללים רבים בצפת נחשב ר' חיים לממלא מקומו, האר"י הק' המשיך ללמוד עם תלמידו גם אחר הסתלקותו ר' חיים סיפר בעצמו שעשרים שנה לאחר הפטירה הי' מתגלה אליו כמעט כל לילה, לאחר עשרים השנים הללו בא אחת לחודש, ולאחר מכן רק אחת לשלשה חדשים, – למרות כל גדולתו של ר' חיים והכבוד שהעניק לו רבו, מעולם לא זחה עליו דעתו, הוא נשאר עניו ושפל ברך כמו מלפנים, ולא הבין כלל מה ראה רבו בו יותר משאר חכמי צפת.

על כס הרבנות

בשנת של"ז הי' ר' חיים במצרים, אך לא שהה בארץ זו זמן רב, בשובו לארץ ישראל התישב בכפר "עין זיתים" הסמוך לצפת, וזמן קצר אחר כך בשנת של"ח נקרא לירושלים לכהן שם ברבנות, ואז אירע מעשה הפלא המובא בשם הגדולים להחיד"א, שבא אז לירושלים שר אחד תקיף מאד, וביקש לפתוח את מי גיחון אשר סתם חזקי' המלך, מפני סנחריב מלך בבל כשצר על עיר ירושלים, בכדי שלא יהי' לו מים, וקרא אליו את ר' חיים ואמר לפניו שהוא גוזר עליו לפתוח את מי גיחון כי נצרך היא מאד לעיר ואם לא יפתח את זה יהרגהו, ר' חיים שירא לנפשו ולא רצה לפתוח את שסתם חזקי' המלך, עשה קפיצת הדרך והגיע לדמשק, שם בא רבו האר"י הקדוש אליו בחלום ואמר לו הסכלת עשו כי זה השר הי' גלגול סנחריב ואתה יש בך ניצוץ של חזקי' המלך, והיתה שעת הכושר לתקן ולפתוח מי גיחון, כי לא ברצון חכמים עשה זאת חזקי' המלך, שהוא מג' דברים שלא הודו לו חכמים, ובזה היתה יכולה להיות התחלתא דגאולה, השיבו ר' חיים לא רציתי להשתמש בשמות הקדושים, אמר לו האריז"ל אילו לא נשתמשת בשמות לבוא לדמשק, החרשתי, אבל מאחר שנשתמשת לזה היית יכול להשתמש לפתחו והי' קידוש ה' ותיקון גדול, א"ל ר' חיים אם כן אחזור לירושלים לפתחו, ענהו האריז"ל חליף שעתא ולא זימניה היא, אחר זה שב לירושלים, בשנת שנ"ז נתקבל לרב בדמשק והי' שם רב עד יום פטירתו.

אשכבתי' דרבי

בשנת ש"פ כשהרגיש שהולך ונחלש החליט לשוב לצפת לחיות את שנותיו האחרונות, אבל בהיותו טרוד בהכנות לנסיעה, חלה את חליו אשר נפטר בו, וביום ל' ניסן שנת ש"פ נפטר בדמשק לחיי העולם הבא, רבני דמשק החליטו לכרות את קברו מול בית שהי' מלפנים בית טומאה ושמו "בית רמון", שבכל לויה היו כוחות הטומאה חוטפים את המת ממיטתו ומכניסים אותו לתוך בית העבודה זרה שלהם, ר' חיים ויטאל ע"פ צווי רבו האריז"ל עשה את מה שעשה והמית את כוח הטומאה מאותו בית.

מורשתו הרוחנית

המורשת הרוחנית העשירה שנמסרה ע"י האר"י הקדוש ונשארה לדורות הבאים עד דורנו אנו, היא הספר "עץ חיים", שנכתב ע"י ר' חיים ויטאל והועבר בירושה לידי בנו רבי שמואל שהוציאו לאור ופרסמו בעולם, בספר "עץ חיים" ישנם שמונה שערים והם: שער ההקדמות, שער מאמרי רשב"י, שער מאמרי חז"ל, שער הפסוקים, שער המצוות, שער הכוונות, שער רוח הקודש, שער הגלגולים, כל אלה הם מהדורה ראשונה שנכתבה ע"י ר' חיים ויטאל, הוא עצמו ערך אותם מחדש במהדורה נוספת, אך את המהדורה הנוספת לא הסכים לפרסם ולהדפיס, ואסר להפיצם אף לאחר פטירתו וציוה לגנזו עמו בקבר, ואכן צוואתו קויימה ובעת פטירתו הוטמנה בקברו את הכתבים, ועיין בשם הגדולים שמביא שלאחר ימים עמדו הרה"ק רבי יעקב צמח והרה"ק רבי אברהם אזולאי בעל "חסד לאברהם" ולאחר הכנות ויחודים עשו שאלת חלום, ובקשו רשות לחפור בקברו של מורח"ו ולהוציא משם את הכתבים, לשמחתם התבשרו כי הרשות נתנה להם, והם רשאים לפרסם את הכתבים הללו, והוציאו משם את הכתבים שנקברו ליד קברו בשלימותם, המקובל הגדול מהר"ר יעקב צמח זצ"ל יחד עם המקובל רבי מאיר פאפריש כץ זצ"ל, סידרו בו שערים והביאום לדפוס, ועוד ספרים רבים לפי שהבינו מהכתבים שמצאו, אלא שדברים רבים מהם לא זכו לראות אור עולם ונגנזו או אבדו. ספרים רבים יצאו לאור מתוך כתביו ומהם "ספר הגלגולים" נוף אחד ספרו עץ חיים, ספר "הכוונות" סודות וכוונות על תפילות ופשטים ע"ד קבלה ועוד ענינים, "עץ חיים" בנוי על הקדמות ממה ששמע מהאריז"ל כאשר צוה שרק הוא יכתוב, שער אחד מהם הי' עם כתב יד קדשו של האריז"ל, "פרי עץ חיים" חלק של ספרו עץ חיים על כוונות התפילה, על המצות, על נבואה ורוה"ק, ועל תשובה, ספר "אוצרות חיים" דרושים בקבלה, ספר "שערי קדושה" יורה דרך להיכנס לשעריה, לידי רוה"ק, ועניני שכר ועונש, ספר "ארבע מאות שקל כסף" דרושים בקבלה.

א' אייר

הגה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע בעמח"ס פרי הארץ

אלה תולדות

נולד בטארצין לאביו הרה"ק ר' משה שהי' מבני היכלא קדישא ומבאי ביתו של הבעשטה"ק, עוד משחר נעוריו ניכר בו כשרונותיו המיוחדים במינם, ואף התמדתו היתה למעלה מרגיל, עוד בשנים ההם עת הי' יניק וחכים, כבר שמע תורה מפי המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע כי אז התגורר המגיד בטארצין והרביץ תורה לילדי ישראל, ואף מנחם מנדל מסרו הוריו להלמדם הנאמן, ותדבק נפש הנער בנפש רבו וידלה ממנו מים חיים לרוות נפשו הצמאה לאביה שבשמים. פ"א

בקומו מתלמודו לאחר שלמד יותר מכדי הרגילו, התהלך לו בגילופין כאשר כובעו שמוט על הצד, נגש אליו המגיד ושאלו מענדעלע הגד נא כמה דפים למדת היו, ענה שש דפים, שאלו שוב המגיד אם ע"י שש דפים נשמט הכובע לצד לכמה דפים הנך זקוק ללמוד כדי להשמיט לגמרי את הכובע, הנער נעלב אולם דברי המגיד הללו אף שנאמר בצחות נכנסו עמוק ללבו וה' לו למורה דרך כל ימי חייו.

בקרבת הבעש"ט

באחד מן הימים הציע המגיד לתלמידו היות שהוא נוסע לרבו הבעש"ט שיבוא ג"כ אתו באמר אליו שהתועלת מובטחת לו מנסיעה זו, בדרך אמר המגיד לתלמידו, היות וידע שכאשר יבוא אל הבעש"ט לא יוכל לקלוט את דברי תורתו, לכן מבקש מאתו שישים לב להקשיב לשמוע את הדברים ואחר כך יחזור בפניו, ר' מנדל קיבל על עצמו פקודת רבו, וגם ביקש שבל יודיע להבעש"ט משבחו ועל בואו, המגיד הבטיח לו, הם הגיעו בעש"ק, ר' מנדל נפרד מרבו והכין עצמו לקבל פני שבת מלכתא, בבית מדרשו של הבעש"ט כבר התכנסו כל החבריא קדישא ובראשם רבם הק' לקבל את השבת, ומחכים על רמז רבם לפתוח התפילה, אבל הבעש"ט אמר שמחכה על הילד מנחם מנדל, התלמידים יצאו דחופים בפקודת רבם להביא את הילד מה מאוד השתומם כאשר שמע בקשת הבעש"ט, כי עין בעין ראה רוח קדשו של הבעש"ט שבטח לא הגיד המגיד על בואו, והלך אתם אל הביהמ"ד שם התקבל ע"י הבעש"ט בחיבה יתירה להשתוממות התלמידים בהבינם כי אור גדול לפניהם, אחר כך כאשר נכנס אל הקודש פנימה, הי' זה במעמד רבו המגיד והרה"ק בעל "התולדות" הרבה עמו בשיחה, ואף סיפר לו מעשה שהתלמידים לא הבינו, אולם בעבור זמן מה הבין היטב ר' מענדל מה הי' טמון בו, וזה הי' הניצוץ שהפך כעבור שנים ללהב בדרך הבעשטה"ק.

נישואיו – ונשיאותו

בהגיע לפרקו נשא זוג' הרבנית מבנות וויטעפסק ושם השתקע בעיר ועסק בתורה ועבודה מתוך הדחק ולא הי' הפרוטה מצוי' בכיס, וכך עסק בתורה בהסתר ובהצנע לכת, אבל השגחה עשתה שלה, חבורת חסידי רייסן באו אל המגיד ואמרו לו היות וכמעט מן הנמנע לבוא בכל עת אל המלך, מפני סיבות שונות, או מפני דרך רחוקה וכדו' על כן מבקשים שימנה עליהם רב ומורה בגלולם שידריכם בדרך הבעש"ט, הרב המגיד נעתר לבקשתם והוא מסר להם חלוקא דרבנן, חגורת משי ומקל, ופקד עליהם שיסעו לוויטעפסק וימסרו הדברים לרבי מענדלע והוא יהי' להם לראש, ולא פירט על איזה ר' מענדלע, הם יצאו לדרך ובאו לוויטעפסק, והתחילו לחפש אחר צדיק ר' מענדלע, ולא נמצא בכל עיר צדיק כזה, הם מסתובבים בעיר, ופגשו באשה אחת ושאלה להם על מבוקשם וסיפרו לה, אמרה להם שאין בעיר צדיק כזה, אולם מכירה היא אנשים מן השורה בשם זה, ובדרך אגב סיפרה להם שגם לחתנה נקרא כן, תשובתה נכנסה ללבם בהבינם דלא למגני איתרחיש להם אתתא דא, ושאלו להם אם אפשר להראות עם חתנה, הם פנו מיד לביתו ומצאוהו יושב ועוסק בתורה, והבינו מיד כי לו נתכוין רבם, ומסרו לו החפצים ואמרו לו: רבינו הק' המגיד ממעזריטש מינה אותך לרב ופטרון לחסידיו בגליל זה, עם גודל ענוותנותו נכנע ר' מענדל לפקדות רבו וילבש הכתונת ויחגור את האבנט ויקח את המטה בידו, ומיד קרן אור פניו ומורא גדול עלה עליהם ומיד נתבטלו לפניו, אחר זה נסע ר' מענדל לרבו המגיד, ואז קבלו בכבוד מיוחד, ובהפרדם נסע המגיד ללוותו עד הנהר שם פנה אליו המגיד ואמר לו: לימדני רבותינו "אין מושחין מלכים אלא על המעיין" ובכן הננו סומך אותך כעת למנהיג עדת ישורון פה אל המעיין, ויה"ר שתהא מלכותך נובעת כמעין, ובאותו זמן גלה לו כי הוא ניצוץ חזקיהו המלך וברכו שבכל מקום בואו יהי' לראש.

במקום גדולתו שם ענותנותו

עם כי קיבל על עצמו הנהגת עדה עכ"ז הי' לבו נשבר כחרס הנשבר, והי עניו מכל אדם, פ"א בא אליו אחד מגדולי תלמידיו רבי איצ'לע קוידנובער זצ"ל, בטרם הכנסו פרץ ר"מ בבכי ואמר "וכי גדול אני יותר מרבי איצ'לע ומדוע לא אכנע לפניו", כשנכנס ר"א צוה ר"מ שישמש אותו כתלמיד לפני רבו, וכשיצא ר"א שוב פרץ בבכי ואמר: על משה רבינו נאמר ויהי בישורון מלך ועם כל זה מעידה עליו התורה "והאיש משה עניו מאד מכל האדם". רבו הרה"מ אמר עליו שבשמו מרומזים שני כוחותיו מצד אחד העוז והממשלה ומצד שני הענווה ושפלות – "מאנ–דל" מאן (בל"א מלשון אדנות וחשיבות) דל – דלות ושפלות. זקן תלמידי הבעשטה"ק הרה"ק בעל "התולדות" הסביר את הנהגותיו הנפלאות למשל למלך שהיתה לו אבן יקרה מאוד, ויהי כצאתו את העיר חשש שמא יד זדים יגעו בו הערים וטמנה באשפה מקום שלא יעלה על לב אדם שאבן יקרה שם, כך גם ר"מ ברכשו עצמו מדה היקרה ענוה, ומחשש שהיצר לא יתנכל לו במדה זו טמנה בגאוה חיצוניות. מעודו חתם לפני שמו "השפל באמת" הרה"ק מרוז'ין הקשה פעם, ממ"נ אם הוא שפל באמת מפני מה חותם עצמו במדה נשגבה זו, ותירץ ששפלותו הי' עד כדי כך אמיתית עד כי לא חש במעלה שבדבר.

ואת עפרה יחוננו

פרק אחד מתולדותיו הנודע בשערים היא, עלייתו לאה"ק עם מאות מחסידיו, כבר בשנת תקל"ה החליט לעלות לא"י, אבל גנז תכניתו ע"פ בקשת בנו של רבו ה"ה הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע, שביקשו שלא ישאיר אותו לבד במלחמה, שהי' אז המלחמה נגד החסידים, אבל בשנת תקל"ז גמר בדעתו לעלות לאה"ק ולחונן עפרה, קודם נסע להפרד מצדיקי הדור החברייא קדישא אצל הרה"ק הגדול מקארלין זי"ע, אבל הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע, אשר צוה לנקות ולהכין ביתו באמרו הרי מלך ישראל יגיע אלינו, ושהה שם כמה ימים ר"פ אמר לאנשיו שחפץ שיסע מפה דאינו יכול לסבול גודל קדושתו, גם הי' אצל הרה"ק ר' ברוך ממעזבוז

שאף הוא כיבדו מאד ועשה סעודה לכבודו, ובצאתו פנה אל הנוכחים שר"מ לא השאיר כמותו בחו"ל, גם הי' אצל הרה"ק בעל התולדות ומסופר שהתולדות ביקש מאת ה' שיתן בלב הצדיק שלא ישאר הרבה זמן בביתו שמפחד שמא יזלזל בכבודו, וכן הי' אצל הרה"ק נחום מטשערנוביל זי"ע אשר הוא בעצמו כיבד את ביתו לכבודו. ואח"כ התחיל לארגן נסיעתו לפלטרין של מלך באמרו שאני משולח משרי המדינות לפלטרין של מלך, הרה"ק מרוז'ין אמר שר"מ מתכוין בנסיעתו הכוונות והיחודים של אאע"ה בעת "ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה", צדיקי הדור אמר שחבל שהוא הזדרז בנסיעתו שאם לא כן הי' סוחף את כל הגולה אתו, שלש מאות איש ובראשם כמה מעמיתיו הצדיקים הרה"ק ר' אברהם מקאליסק והרה"ק ר' ישראל מפולציק זי"ע נסעו אתו במסע הזאת לא"י, חוץ מזה לוו אותו עד איסטנבול שני הצדיקים הקדושים הרה"ק ר' יעקב שמשון משפעטיווקע, והרה"ק בעל "התניא" זי"ע, הרבה נסיונות ונסים לוו אותם כל אורך הדרך, ומסופר הרבה פלאות, תמיהה אפפה את פני כל הנוסעים איך שראו שעל שפת הים בחר לו ר"מ מהרבה ספינות ספינה אחת ישנה, רב החובל פענח את התעלומה בספרו להם שבספינה זה הפליג לפני ל"ז שנה הרה"ק ר' אלעזר רוקח זי"ע על כל הנסים שהתרחשו אתו, באמצע הנסיעה הי' סערה גדולה בים, אמר בלשונו הק' "זאל מיר ביישטין די יסורים וואס איך האב סובל געווען פון דעם כבוד פון חו"ל" כשצדיקי הדור חלקו לו בעת פרידתם מאתם, מיד נח הים מזעפו, חמשה חדשים לקח הנסיעה עד שהגיעה לחוף עכו, ומשם נסע מקודם לעיה"ק צפת אבל הי' לו יסורי ישוב א"י קשים מבית ומבחוץ, אח"כ קבע משכנו בעיה"ק טבריי' ויסד שם את ישוב היהודי, וגם משם הפיץ תורתו לחו"ל ושלח אגרות קודש מלאים תורה ומוסר לעדתו שבחו"ל.

אחרית ימיו

בשנת האחרונה עלי אדמות חלה והרבה יסורים תקפה אותו, לפני פטירתו אמר להסובבים אותו סורו נא מעלי נא כי ה' נצב עלי, כך הי' כמה פעמים עד שנפלה עליו זיעה האחרונה ונשמתו עלתה בסערה השמימה בר"ח אייר שנת תקמ"ח, כשהוא מוקף חבורת האריות תלמידיו הקדושים מיסדי וממשיכי הישוב החסידי בארץ הקודש, ונטמן בביה"ח בטבריי', ועל מצבת קבורתו חרות ע"פ צוואתו הק' "פ"נ בשנת תקמ"ח מוהר"ר מנחם מענדל בהרב מ' משה זלה"ה בר"ח אייר יום ב'". מפורסמים ספריו פרי הארץ על התורה פרי עץ עה"ת.

א' אייר

הגה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע

אלה תולדות

נולד בטארצין לאביו הרה"ק ר' משה שהי' מבני היכלא קדישא ומבאי ביתו של הבעשטה"ק, עוד משחר נעוריו ניכר בו כשרונותיו המיוחדים במינם, ואף התמדתו היתה למעלה מרגיל, עוד בשנים ההם עת הי' יניק וחכים, כבר שמע תורה מפי המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע כי אז התגורר המגיד בטארצין והרביץ תורה לילדי ישראל, ואף מנחם מנדל מסרו הוריו להמלמד הנאמן, ותדבק נפש הנער בנפש רבו וידלה ממנו מים חיים לרוות נפשו הצמאה לאביה שבשמים. פ"א בקומו מתלמודו לאחר שלמד יותר מכדי הרגילו, התהלך לו בגילופין כאשר כובעו שמוט על הצד, נגש אליו המגיד ושאלו מענדעלע הגד נא כמה דפים למדת היו, ענה שש דפים, שאלו שוב המגיד אם ע"י שש דפים נשמט הכובע לצד לכמה דפים הנך זקוק ללמוד כדי להשמיט לגמרי את הכובע, הנער נעלב אולם דברי המגיד הללו אף שנאמר בצחות נכנסו עמוק ללבו והי' לו למורה דרך כל ימי חייו.

בקרבת הבעש"ט

באחד מן הימים הציע המגיד לתלמידו היות שהוא נוסע לרבו הבעש"ט שיבוא ג"כ אתו באמר אליו שהתועלת מובטחת לו מנסיעה זו, בדרך אמר המגיד לתלמידו, היות וידע שכאשר יבוא אל הבעש"ט לא יוכל לקלוט את דברי תורתו, לכן מבקש מאתו שישים לב להקשיב לשמוע את הדברים ואחר כך יחזור בפניו, ר' מנדל קיבל על עצמו פקודת רבו, וגם ביקש שבל יודיע להבעש"ט משבחו ועל בואו, המגיד הבטיח לו, הם הגיעו בעש"ק, ר' מנדל נפרד מרבו והכין עצמו לקבל פני שבת מלכתא, בבית מדרשו של הבעש"ט כבר התכנסו כל החבריא קדישא ובראשם רבם הק' לקבל את השבת, ומחכים על רמז רבם לפתוח התפילה, אבל הבעש"ט אמר שמחכה על הילד מנחם מנדל, התלמידים יצאו דחופים בפקודת רבם להביא את הילד מה מאוד השתומם כאשר שמע בקשת הבעש"ט, כי עין בעין ראה רוח קדשו של הבעש"ט שבטח לא הגיד המגיד על בואו, והלך אתם אל הביהמ"ד שם התקבל ע"י הבעש"ט בחיבה יתירה להשתוממות התלמידים בהבינם כי אור גדול לפניהם, אחר כך כאשר נכנס אל הקודש פנימה, הי' זה במעמד רבו המגיד והרה"ק בעל "התולדות" הרבה עמו בשיחה, ואף סיפר לו מעשה שהתלמידים לא הבינו, אולם בעבור זמן מה הבין היטב ר' מענדל מה הי' טמון בו, וזה הי' הניצוץ שהפך כעבור שנים ללהב בדרך הבעשטה"ק.

נישואיו – ונשיאותו

בהגיע לפרקו נשא זוג' הרבנית מבנות וויטעפסק ושם השתקע בעיר ועסק בתורה ועבודה מתוך הדחק ולא הי' הפרוטה מצוי' בכיס, וכך עסק בתורה בהסתר ובהצנע לכת, אבל השגחה עשתה שלה, חבורת חסידי ריישן באו אל המגיד ואמרו לו היות וכמעט מן הנמנע לבוא בכל עת אל המלך, מפני סיבות שונות, או מפני דרך רחוקה וכדו' על כן מבקשים שימנה עליהם רב ומורה בגלולם שידריכם בדרך הבעש"ט, הרב המגיד נעתר לבקשתם והוא מסר להם חלוקא דרבנן, חגורת משי ומקל, ופקד עליהם שיסעו לוויטעפסק וימסרו

הדברים לרבי מענדלע והוא יהי' להם לראש, ולא פירט על איזה ר' מענדלע, הם יצאו לדרך ובאו לוויטעפסק, והתחילו לחפש אחר צדיק ר' מענדלע, ולא נמצא בכל עיר צדיק כזה, הם מסתובבים בעיר, ופגשו באשה אחת ושאלה להם על מבוקשם וסיפרו לה, אמרה להם שאין בעיר צדיק כזה, אולם מכירה היא אנשים מן השורה בשם זה, ובדרך אגב סיפרה להם שגם לחתנה נקרא כן, תשובתה נכנסה ללבם בהבינם דלא למגני איתרחיש להם אתתא דא, ושאלו להם אם אפשר להראות עם חתנה, הם פנו מיד לביתו ומצאוהו יושב ועוסק בתורה, והבינו מיד כי לו נתכוין רבם, ומסרו לו החפצים ואמרו לו: רבינו הק' המגיד ממעזריטש מינה אותך לרב ופטרון לחסידיו בגליל זה, עם גודל ענוותנותו נכנע ר' מענדל לפקדות רבו וילבש הכתונת ויחגור את האבנט ויקח את המטה בידו, ומיד קרן אור פניו ומורא גדול עלה עליהם ומיד נתבטלו לפניו, אחר זה נסע ר' מענדל לרבו המגיד, ואז קבלו בכבוד מיוחד, ובהפרדם נסע המגיד ללוותו עד הנהר שם פנה אליו המגיד ואמר לו: לימדני רבותינו "אין מושחין מלכים אלא על המעיין" ובכן הננו סומך אותך כעת למנהיג עדת ישורון פה אל המעיין, ויה"ר שתהא מלכותך נובעת כמעין, ובאותו זמן גלה לו כי הוא ניצוץ חזקיהו המלך וברכו שבכל מקום בואו יהי' לראש.

במקום גדולתו שם ענותנותו

עם כי קיבל על עצמו הנהגת עדה עכ"ז הי' לבו נשבר כחרס הנשבר, והי עניו מכל אדם, פ"א בא אליו אחד מגדולי תלמידיו רבי איצ'לע קוידנובער זצ"ל, בטרם הכנסו פרץ ר"מ בבכי ואמר "וכי גדול אני יותר מרבי איצ'לע ומדוע לא אכנע לפניו", כשנכנס ר"א צוה ר"מ שישמש אותו כתלמיד לפני רבו, וכשיצא ר"א שוב פרץ בבכי ואמר: על משה רבינו נאמר ויהי בישורון מלך ועם כל זה מעידה עליו התורה "והאיש משה עניו מאד מכל האדם". רבו הרה"מ אמר עליו שבשמו מרומזים שני כוחתיו מצד אחד העוז והממשלה ומצד שני הענווה ושפלות – "מאנ–דל" מאן (בל"א מלשון אדנות וחשיבות) דל – דלות ושפלות. זקן תלמידי הבעשטה"ק הרה"ק בעל "התולדות" הסביר את הנהגותיו הנפלאות למשל למלך שהיתה לו אבן יקרה מאוד, ויהי כצאתו את העיר חשש שמא יד זדים יגעו בו הערים וטמנה באשפה מקום שלא יעלה על לב אדם שאבן יקרה שם, כך גם ר"מ ברכשו עצמו מדה היקרה ענוה, ומחשש שהיצר לא יתנכל לו במדה זו טמנה בגאוה חיצוניות. מעודו חתם לפני שמו "השפל באמת" הרה"ק מרוז'ין הקשה פעם, ממ"נ אם הוא שפל באמת מפני מה חותם עצמו במדה נשגבה זו, ותירץ ששפלותו הי' עד כדי כך אמיתית עד כי לא חש במעלה שבדבר.

ואת עפרה יחוננו - ופרידתו מצדיקים

פרק אחד מתולדותיו הנודע בשערים היא, עלייתו לאה"ק עם מאות מחסידיו, כבר בשנת תקל"ה החליט לעלות לא"י, אבל גזו תכניתו ע"פ בקשת בנו של רבו ה"ה הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע, שביקשו שלא ישאיר אותו לבד במלחמה, שהי' אז המלחמה נגד החסידים, אבל בשנת תקל"ז גמר בדעתו לעלות לאה"ק ולחונן עפרה, קודם נסע להפרד מצדיקי הדור החברייא קדישא אצל הרה"ק הגדול מקארלין זי"ע, אבל הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע, אשר צוה לנקות ולהכין ביתו באמרו הרי מלך ישראל יגיע אלינו, ושהה שם כמה ימים ר"פ אמר לאנשיו שחפץ שיסע מפה דאינו יכול לסבול גודל קדושתו, גם הי' אצל הרה"ק ר' ברוך ממעזבוז שאף הוא כיבדו מאד ועשה סעודה לכבודו, ובצאתו פנה אל הנוכחים שר"מ לא השאיר כמותו בחו"ל, גם הי' אצל הרה"ק בעל התולדות ומסופר שהתולדות ביקש מאת ה' שיתן בלב הצדיק שלא ישאר הרבה זמן בביתו שמפחד שמא יזלזל בכבודו, וכן הי' אצל הרה"ק נחום מטשערנוביל זי"ע אשר הוא בעצמו כיבד את ביתו לכבודו. ואח"כ התחיל לארגן נסיעתו לפלטרין של מלך באמרו שאני משולח משרי המדינות לפלטרין של מלך, הרה"ק מרוז'ין אמר שר"מ מתכוין בנסיעתו הכוונות והיחודים של אאע"ה בעת "ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה", צדיקי הדור אמר שחבל שהוא הזדרז בנסיעתו שאם לא כן הי' סוחף את כל הגולה אתו, שלש מאות איש ובראשם כמה מעמיתיו הצדיקים הרה"ק ר' אברהם מקאליסק והרה"ק ר' ישראל מפולציק זי"ע נסעו אתו במסע הזאת לא"י, חוץ מזה לוו אותו עד איסטנבול שני הצדיקים הקדושים הרה"ק ר' יעקב שמשון משפעטיווקע, והרה"ק בעל "התניא" זי"ע, הרבה נסיונות ונסים לוו אותם כל אורך הדרך, ומסופר הרבה פלאות, תמיהה אפפה את פני כל הנוסעים איך שראו שעל שפת הים בחר לו ר"מ מהרבה ספינות ספינה אחת ישנה, רב החובל פענח את התעלומה בספרו להם שבספינה זה הפליג לפני ל"ז שנה הרה"ק ר' אלעזר רוקח זי"ע על כל הנסים שהתרחשו אתו, באמצע הנסיעה הי' סערה גדולה בים, אמר בלשונו הק' "זאל מיר ביישטין די יסורים וואס איך האב סובל געווען פון דעם כבוד פון חו"ל" כשצדיקי הדור חלקו לו בעת פרידתם מאתם, מיד נח הים מזעפו, חמשה חדשים לקח הנסיעה עד שהגיעה לחוף עכו, ומשם נסע מקודם לעיה"ק צפת אבל הי' לו יסורי ישוב א"י קשים מבית ומבחוץ, אח"כ קבע משכנו בעיה"ק טבריי' ויסד שם את ישוב היהודי, וגם משם הפיץ תורתו לחו"ל ושלח אגרות קודש מלאים תורה ומוסר לעדתו שבחו"ל.

אחרית ימיו

בשנת האחרונה עלי אדמות חלה והרבה יסורים תקפה אותו, לפני פטירתו אמר להסובבים אותו סורו נא מעלי נא כי ה' נצב עלי, כך הי' כמה פעמים עד שנפלה עליו זיעה האחרונה ונשמתו עלתה בסערה השמימה בר"ח אייר שנת תקמ"ח, כשהוא מוקף חבורת האריות תלמידיו הקדושים מיסדי וממשיכי הישוב החסידי בארץ הקודש, ונטמן בביה"ח בטבריי', ועל מצבת קבורתו חרות ע"פ צוואתו הק' "פ"נ בשנת תקמ"ח מוהר"ר מנחם מענדל בהרב מ' משה זלה"ה בר"ח אייר יום ב'". מפורסמים ספריו פרי הארץ על התורה פרי עץ עה"ת.

א׳ אייר

הגה״ק הרבי ר׳ שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי״ע

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תפ״ו לאביו ר׳ צבי הירש אב״ד טשארטקאוב, אשר הי׳ בידידות עם הבעש״ט הק׳, בנו של הגאון ר׳ מאיר הורוויץ זי״ע הנודע בשם המהר״ם טיקטין בן הג״ר שמואל שמעלקא הלוי אב״ד טראני בן הגה״ק יהושע הארוך בן הגאון ר׳ פנחס הלוי האראוויץ מקראקא גיסו של רבינו הרמ״א, ולאמו מרת מלכה ע״ה, אמו הי׳ אשה צדקנית מאד, והיתה שומרת ומחנכת את בני׳ בזהירות ובשמירה יתירה, וכיסה את ראשיהם אפי׳ לפני כשהגיעו לשנת הג׳, דבר המסוגל ליראת שמים, וכשהלכה לבית הכנסת אף בר״ה ויוה״כ לקחה עמה את בני׳ הקטנים אף כשהיו בעריסתם, ולא הניחה אותם עם המשרתת מחשש שמא לא תשגיח שיהא ראשם מכוסה, וכך הגיעו האחים הקדושים למה שהגיעו, וידוע מה שאמרה בדרך הלצה שיש לה שני בנים אחד לא קורא את שמע ואחד לא מברך ברכת המזון, כי הרר״ש לא ישן כמעט והר״פ לא אכל כמעט.

גדלותו בתורה

מתחילה הי׳ הוא ואחיו הרה״ק ר׳ פנחס בעל ״הפלאה״ ועוד, שהי׳ ביניהם אהבת דוד ויונתן מתנגדים גדולים לדרך החסידות והיו תלמידים של הגר״א מווילנא והג״ר יצחק חריף זצ״ל, והיו לומדים תורה ביחד בהתמדה גדולה בעיון רב, וידוע העובדא שפ״א למדו תורה כמה ימים ולילות רצופים, עד שנתעייף ר״פ ונפל ראשו ולפני שנפל ראשו הספיק לתת ידו תחת ראשו אמר הרר״ש תמה אני עליך אחי איך אתה מניח חיי עולם ועוסק בחיי שעה שאם הי׳ עוד כח קצת אתה צריך לקחת כח זו ללמוד עוד תורה, הרה״ק ר״פ חיבר קונטרס בשם ״שבת אחים״ חידושי תורה שחידשו ביחד באותם השנים אשר למדו בצוותא, סיפר תלמידו החוזה מלובלין שכאשר בא אל הרר״ש ללמוד בישיבתו התנה עמו הרר״ש שהיות שהוא מתעמק מאד בלימודו בעיון שיעור פלפול והלכה, ואם הוא רואה שהוא מסיח דעתו מדביקותו יתברך שמו אז יזכירו על ידי שינענע את שרבולי בגדו, ואמר החוזה כי אף פעם לא הוצרך להזכירו רק פעם אחת נדמה לו שנפרד קצת מדביקות ורצה כבר לנענע אותו אבל כרגע פנה אליו הרר״ש ואמר לו בני נזכרתי בעצמי, – ואח״כ נתקרבו לדרך החסידות והיו מגדולי התלמידים של המגיד האלקי הרבי ר׳ בער ממעזריטש זי״ע, וגדולי הרבנים של המתגדים בכו מאד על שעזבו אותם, וגם היו להם הרבה רדיפות בשביל זה, אבל התגברו על זה, והרר״ש גם עמד בראש המערכה נגד המתגדים כשעשו הח׳ על החסידים.

על כס הרבנות

מתחילה כיהן כאב״ד בעיר ריטשוואל, ומשם הלך ליאמפי, ומקומו בריטשוואל מילא הרה״ק מבארדיטשוב זי״ע, ואח״כ עבר לעיר שינאווא, ומשם עלה לעיר ניקלשבורג, וע״ש העיר הזאת נקרא בתפוצות ישראל, ועל מקומו בא הרה״ק ר׳ אלימלך מליזענסק זי״ע אבל מחמת הרדיפות עבר לליזענסק, לפני שנתקבל לאב״ד בניקלשבורג, באו לפני האחים הקדושים משלחת משני קהילות אחת פרנקפורט–דמיין והשני ניקלשבורג שיבואו לכהן בעירם, ואנשי הקהילה לא הכריעו ביניהם מי מהם ישב בפרנקפורט–דמיין ומי מהם ישב בניקלשבורג, הרר״ש הי׳ קשיש מר״פ אך ברוב ענותנותו אמר כי אחיו יותר הגון לכהן בפרנקפורט שהי׳ קהלה יותר גדולה וחשובה מניקלשבורג, ואילו ר״פ לא רצה לכהן שם מפני כבודו של אחיו הגדול, החליטו ביניהם לשאול את פי רבם הרה״ק המגיד זי״ע, כשבאו לבית המגיד התחילו להתוכח מי יכנס קודם, פתח המגיד את הדלת ואמר הרב דניקלשבורג יכנס קודם כי הוא גדול האחים, והבינו פסק דינם של רבם, וכן עשו, והרר״ש נסע לניקלשבורג, והרבין שם תורה לעדרים והעמיד תלמידים הרבה והי׳ רבם של גדולי רבותינו ונקרא סתם הרבי ר׳ שמעלקא, ומגדולי תלמידיו הי׳ הרה״ק המגיד מקאזשניץ, הרה״ק בעל ישמח משה, הרה״ק מקאליב, הרה״ק ר׳ משה לייב מסאסוב, הרה״ק החוזה מלובלין, ועוד, סיפר הרה״ק החוזה זי״ע שבזמן שלמד בישיבתו של הרר״ש שולחן ערוך אורח חיים הי׳ מרגיש בשעת הלימוד ריח גן עדן, והרר״ש מפני שרצה להסתיר את הדבר הי׳ מעמיד על השלחן כל מיני בשמים כדי שאם מי מהתלמידים ירגיש בכך יחשוב שמריח ריח בשמים.

דורש טוב

הי׳ דורש לפני קהלתו דרשות נלהבות עיין בדרשותיו על הימים הנוראים ומשם תקחנו, בתפלה למשה הביא שהישמח משה סיפר שפ״א בליל יום הכיפורים אחר כל נדרי בא לחדרו להתבודד, וראה את הרר״ש בהקיץ, הבין הישמח משה יען כי עשה כמעשיו שדרש ברבים כדרכו של אותו צדיק וקדוש לעורר העם לתשובה ע״כ נתגלה אליו.

בראשונה כשהגיע לניקלשבורג דרש בכל שבת דרוש על חכמה אחת משבע החכמות, עד שדיבר על כל שבע החכמות, הדבר הי׳ לפליאה גדולה בעיני הקהל כי חשבו ודאי ידרוש בפלפול ובמוסר, אמר להם הרר״ש כתיב טוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים, וקשה דלכאו׳ הי׳ צריך לומר משמוע שיר כסילים, מה זה הלשון מ״איש״ שומע שיר כסילים, אלא כוונת הכתוב כך היא, טוב לשמוע גערת חכם מאיש כזה שהוא שומע גם שיר כסילים, שאם החכם אינו לו ידיעה בחכמות העולם יאמרו לו אינך יודע בטוב החכמות ולכך אתה ממאס אותן, אבל מי שהוא יודע היטב בשבע חכמות ואף על פי כן הוא מרעיש עולמות לעסוק רק בחכמת

התורה, לחכם כזה ישמעו, ואחר כך התחיל לדרוש לפניהם דברים נלהבים בהלכה ובתוכחת מוסר.

ידע הנסתרות

מסופר שכשנתקבל לכהן שם כרב, ביקש שיוסיפו לו על הסכום שקיבל שם הרב הקודם ואנשי העיר הסכימו לזה, והיות שהי' עניים ולא השיגו ידם להוסיף מכספם, העמידו שומר ליד שער העיר וכל הנכנס לעיר הוצרך לשלם מס וכך הי' להם לשלם השכר של הרב, פ"א הגיע לעיר איש אחד וביקשו ממנו המס ועל שאלתו מה זה המס סיפרו לו המעשה, שאלם למה הסכימו להוסיף שכר, ענו לו מפני שהוא תלמיד חכם יותר גדול, ושילם האיש ונכנס לעיר, וחשב האיש אם הוא תלמיד חכם גדול כ"כ אלך והתה על קנקנו, הלך אל הרר"ש ואמר לו הנה כשנכנסתי לעיר ביקשו ממנו מס כי יש להם רב תלמיד חכם גדול ובכן יאמר לי כ"ת פשט ברש"י פלוני ואמר האיש שעכשיו אין לו זמן ויחזור אליו בעוד שלשה ימים ואז ישמע התירוץ, כשהלך התחיל הרר"ש לעיין בהרש"י וראה שבאמת קשה אותו רש"י, ועשה תענית הפסקה של ג' ימים, עד כי רש"י בכבודו ובעצמו נגלה אליו ואמר לו הפשט, והוסיף רש"י ואמר לו כי בג' מקומות סתם את דבריו שאי אפשר להבינם רק למי שהוא בעצמו מגלה, וזה אחד מהג' מקומות, כשחזר האיש אמר לו הרר"ש הפשט, נענה האיש ואמר לו שא"א לו לידע הפשט רק אם רש"י בעצמו נתגלה אליו ואמר לו הפשט, אז הבין רר"ש שגם לאותו האיש נתגלה רש"י הקדוש.

עבודתו הק'

ידוע הי' לעובד ה' גדול, מרן הישמח משה זי"ע לפני שעלה לכהן באוהעל הי' אב"ד בשינאווא, אשר מילא את מקומו של הרה"ק הרר"ש, וגר בדירתו השל הרר"ש, והרבנית אמרה לו שהדירה צר מאד ואינה יכולה לדור שם, אמר לה, אם לאליהו הנביא זה הי' טוב גם לו זה טוב, ועיין בתפלה למשה שמביא שהרה"ק הישמ"מ אמר כמה פעמים, שהיא שעמדה לו והיתה לעזר לא מעט לעבודתו הקדושה אשר בא למלאות מקומו של הרר"ש מקום ששרה בו קדושת הצדיק הזה, מקום שעבד אותו צדיק את ה' ביראה ואהבה ובשמחה במס"נ ממש, אשר מקום זה קנה קדושה לעצמו. הישמ"מ נהג להתפלל בחדר שבו התפלל הרר"ש, וסיפר הישמ"מ שפ"א בליל שב"ק זכה פתאום הרגשה של יראת ה' גדולה עד מאד, עד מלא השבוע זו, אמר שכפי השערתו לא היתה מדריגת היראה זו שלו כי אם שיורי קדושה שנשאר שם מעבודת הלוי הרר"ש, ושוב בליל שב"ק הבא הרגיש אהבת ה' אהבה נפלאה מאד אשר כמעט נפשו יצאה מגודל התלהבות באהבתו ית"ש ג"כ עד מלא שבוע זו, וידע בנפשו שלא מכחו הוא כ"א מציאה מצא שיורי טהרה מקדושת הנ"ל – גם הי' בעל תפילה ובעל מנגן נפלא, עיין בתפלה למשה שאמר הישמ"מ כי יש לו כל המדריגות של הרר"ש רק זאת חסר לו שהרר"ש הי' בעל מנגן להפליא והוא לא הי', והישמ"מ הי' מספר שהרר"ש כשהי' עומד בתפלתו בשבתות וימים טובים, ובפרט בימים הנוראים, וביחוד בעת ה"עבודה" של יום הכיפורים, כשאמר "וכך הי' מונה אחת, אחת ואחת" הי' מכוין הכוונות והסודות בין תיבה לתיבה, ואז הי' מאריך לנגן ניגונים חדשים, פלאי פלאים, אשר לא שמע אזן אדם מעולם, ולא הי' יודע בכלל מה הוא מנגן כי הי' משוטט במחשבתו ודבוק בעולם העליון,

יכול לפטור העולם

הרה"ק מדזיקוב זי"ע הי' נוהג לספר כל שנה בראש השנה בשם הרה"ק מבעלז זי"ע, שפ"א בר"ה באו לפני הרה"ק רבי אלימלך זי"ע אליהו הנביא ועוד זקן אחד ואמרו לו כי הי' קיטרוג גדול למעלה וכמעט נחרב העולם, אלא ששני אנשים שבדור סמכו את זה שבל יחרב, שאל הרר"א את אליהו מי הוא הזקן, ענה לו שזה אברהם אבינו, הוסיף לשאול ומי השני אנשים ענה לו אחד הוא הרר"ש והשני אי אפשר לך לגלות, אחר ר"ה נסע ר"א להרר"ש להודות לו, כשפתח הדלת אמר לו הרר"ש שלום עליכם הלא ידעת כי לולא אני ואתה הי' העולם נחרב, אז הבין ר"א כי הוא הנו האיש השני.

אשכבתי' דרבי

ביום ג' בדר"ח אייר שנת תקל"ח קרא הרר"ש לתלמידיו ואמר להם היום יום פטירתי, כיון שנשמתי היא נשמת שמואל הנביא וראי' כי שמי כשמו וגם אני לוי כשמואל, ושמואל הי' חי נ"ב שנה והיום נעשיתי נ"ב שנה, ואם הי' נקראתי שמואל ולא שמעלקא הייתי ממש כשמואל הנביא, ואז יצא נשמתו בטהרה בעודו יושב על כסאו – קודם פטירתו צוה שיקברוהו אותו ליד הגאון ר' מנחם מנדל זצ"ל בעל צמח צדיק הישן שהי' רב בניקלשבורג לפני מאה שנה, כשהתחילו לחפור בא זקן אחד ואמר להם ששמע מאביו שהגאון הנ"ל צוה לפני פטירתו שלא יקברו אצלו שום אדם, ונעשה רעש גדול כי הזקן הי' איש נאמן, ולא ידעו למי לציית להגאון הראשון או להגאון האחרון, החליטו לעיין בפנקס החברא קדישא אם ימצא שם הצוואה הנ"ל יקיימו א"ז, ואם לאו לא ישגיחו לדברי הזקן כיון שהוא עד אחד וגם עד מפי עד, וחיפשו בהפנקס ומצאו כתוב שהגאון הצמח צדיק צוה שלא יקברו שום אדם אצלו עד יום פלוני בשנה פלוני, וזה הי' אותו יום שהי' עמדו עכשיו, ונתקיימו דברי שניהם.

ג' אייר

הגה"ק רבי ארי' לייב מפלאצק זי"ע

צור קודש

הגאון הגדול רבי ארי' לייב צינץ – אייבשיץ, נולד בשנת

תקכ"ח בעיר פינטשוב שבפולין, לאביו הגאון ר' משה בן הגאון רבי יהודה לייב אייבשיץ זצ"ל, אחיו של הגאון הרבי ר' יונתן אייבשיץ זצ"ל, נכדי הגה"ק בעל 'מגלה עמוקות', מצאצאי רש"י הקדוש, מגזע רבי יוחנן הסנדלר, ויחוסם מגיע עד דוד המלך עליו השלום. שם בפינטשוב שהיתה בימים ההם מלאה חכמים וסופרים נתגדל בתורה, אם כי לא נמצא בשום מקום בספריו רמז מי היו רבותיו בנעוריו, אמנם נראה בעליל בכל חבוריו כי משחר ילדותו בחר לו דרך הלימוד של דודו– זקנו הגאון רשכבה"ג הרבי ר' יונתן אייבשיץ זצ"ל, ואע"פ שלא הכירו כי נולד כארבע שנים אחר פטירתו (בשנת תקכ"ד) ניכר לו מספריו הגדולים שמתעמק מאד בד"ת של הר"ר יונתן ופלפל בדבריו בכמה מקומות בספריו בכל המקצועות.

במעלליו יתנכר נער

משחר ימיו התמיד מאוד בלימודו בהתמדה גדולה ובעמקות ובחריפות נפלאה, ועין כל ראו בו שלגדולות נוצר, כבר בימים ההם העלה חידושיו עלי גיליונות כמו שנמצא בכמה מקומות בספריו חידושים שכתב בהיותו כבר שיתסר ושיבסר, והלומדים שראו את חידושיו נתפעלו מאוד מגודל חריפותו העצומה ובקיאותו הרחבה בש"ס ופוסקים וכח זכרונו הנפלא, ועד מהרה יצא שמו לתהילה בתואר "רבי לייבוש חריף", בהיותו בן שמנה עשרה שנים עסק אז בלימוד השיעור במס' כתובות ערך קובץ גדול מחידושיו המחודדים בבקיאות וחריפות עצומה מה שחדש במס' הזאת שהי' כדי ספר שלם, אז ראה כי מאת ה' היתה זאת, וכי ספרו אשר כתב יביא תועלת גדולה לחובשי בהמ"ד, והחליט אז בדעתו להוציא ספרו לאור עולם.

בשפתי צדיקים

בהיותו בן כ"ד שנה בא למדינת מעהרין לקבל פני גדולי הדור אשר קבלוהו פניו והפליגו מאד בהסכמותיהם בשבח הגאון הצעיר, ותוארוהו בתוארים שניתנו אך לגדולי ישראל, בראשונה התיצב לפני הגאון ר' מרדכי בנעט זצ"ל אבד"ק ניקלשבורג שהתפעל מאוד מאברך הצעיר, והוא הי' הראשון שסמך ידו על המחבר וכותב בתוך דברי הסכמתו: "המאור הגדול החריף ומופלג כבוד מהר"ר ארי' ליב נ"י אשר לבו כלב ארי כראי מוצק יוצק יסודתו על אבן פנת יקרת או[ר] יקרות, אמרות טהורות, שבעתים מזוקקים, כלו מחמדים וממתקים... לכן אשרי המסייע ומחזיק בעצי החיים למען יפוצו מעינותיו חוצות ישראל להגדיל תורה ולהאדירה, ולהחזיר לישנה עטרה", כעבור ימים אחדים ביקר את הגאון רבי אלעזר קאליר זצ"ל אבד"ק קעלן מח"ס 'אור חדש', וגם בעיניו מצא החן הראוי ונתן לו הסכמתו, ובין הדברים כותב: "האי אמר נקי ומכוון למלתא, נחית לעומקא של הלכה ומעלה מרגניתא, מברר ומלבן שמעתא אליבא דהלכתא, הלא הוא הרב המאה"ג החריף ובקי בחדרי תורה, קולע אל השערה, משיב מלחמה השערה... והגם ר' אליעזר שמוטי קא משמט בהשמטת כתבים, רק לעשות רצון גברא רבא חפצתי להפיק רצונו".

אח"כ נסע לפראג כדי להדפיס את הספר, אבל מחמת גודל כמותו לא עלתה בידו מפני גודל הוצאות הדפוס, עד שהוכרח ללקט ממנו שושנים, ולקמץ ממנו מלא קמצו, זאת ועוד אחרת למה קמץ את הספר, כי בהגיע לפראג סר אל גאון הדור רבי יחזקאל לנדא זצ"ל בעמח"ס 'עודע ביהודה' כדי לפלפל בדברי תורה ולבקש גם מאתו הסכמתו על חבורו, הנוב"י השתעשע אתו בדבר הלכה ומצא חן בעיניו, ואת חיבורו השאיר המחבר הצעיר אצל הנוב"י לעיין בו ולתת מהודו עליו. הנוב"י העביר עיניו על הספר ונוכח אמנם לדעת ערכו הרם כי הוא ת"ח מופלא ולגדולות נוצר, אולם בשביל דבר פלא נשלל ממנו האפשרות לתת לו הסכמתו, כי בעת ההיא הופיע ספר "הפלאה" עמ"ס כתובות מאת הגאון הגדול ר' פנחס הלוי הורוויץ זצ"ל שהי' בימים ההם אבד"ק פראנקפורט, הנוב"י להיותו אחד ממצויני גדולי הדור, השיג את הספר כאשר אך יצא מתחת מכבש הדפוס, וכאשר הסתכל הנוב"י בהכת"י הזה, מצא שברוב חידושיו כיוון למה שכבר נדפס בה"הפלאה" שלא הי' נמצא עדיין בכל מדינות פולין, מפני טעם זה לא הי' להנוב"י מוצא למלאות רצון המחבר הצעיר, ולא מלאו לבו לומר לו מה שבלבו כי לא רצה להסב לו צער ועגמ"נ אחר שנות עמל ותלאה שעלו לו בהוצאת חיבורו, גם הי' קשה בעיניו להעלים ממנו הטעם הנכון, וידפיסו בלי הסכמתו, כדי שלא יהי' לקלון בעיני לומדי תורה שאחר כל עמלו יחשדוהו שלקח הדברים מתורת ה"הפלאה", החליט הנוב"י לתת לידו את ספר "הפלאה" בכדי שבעצמו יתבונן וידע שכבר קדמו הגאון מפראנקפורט בספרו החדש, וכך הוה כאשר המרא"ל אך הציץ בהספר, נבהל מלהשתומם, כי מצא בו רוב ספרו שבדעתו להו"ל, אם כי מצד אחד שמחה נפשו שכיון לדעת אחד מגדולי הזמן, שזה לעצמו כהסכמה חשובה על כח חדושיו, אבל לעומת זה נתחוורו פניו לשעה, אמנם מיד נתיישב בדעתו שיש לו תרופה, הדבר אילצהו להשאר בפראג ושנה סדר ספרו בתבנית חדשה לא כמתכונתו הקודם על גפ"ת, אלא בדרך שו"ת וחקירות עמוקות בעניני הלכה המסתעפים במס' כתובות, השמיט כמובן כל הדברים המבוארים בספר "הפלאה", ובכמה ענינים שמצא לפלפל בהפלאה התפלפל והתוכח עמו, גם שם הספר שינה וחתח אשר הי' נקרא מקודם "אילת אהבים", קראו בשם "יעלת חן", וכל אותו זמן שישב בפראג לסדר את ספרו מחדש הזמינו הנוב"י – שחיבה יתירה נודעת לו – להיות מאוכלי שולחנו והי' בן בית אצל הגאון הנוב"י, גם הי' שם על חג המצות כנראה מספריו. בהגישו את חבורו החדש לפני הגאון הנוב"י נתפעל עוד יותר מכחו וגבורתו בתורה אז יצא הגאון מפראג מגדרו והושיט לו את הסכמתו, שבה כתב בין היתר: "האמנם גדר גדרתי מסבה

הכמוסה עמדי שלא ליתן הסכמה על ספר חדש שעדיין לא היה לעולמים, אולם אדעתא דהאי גברא רבא לא גדרתי, עברתי על רצוני לעשות רצונו", (ברבות הימים הוציא גם מחשבתו זו לפועל והדפיס חבור גדול בכמות ובאיכות ב"ח 'אילת אהבים' בגפ"ת על מס' כתובות).

בקרב קדושים

אחרי הופעת הספר "יעלת חן" התיישב בפרעשבורג, ומשם זרחה שמשו, ואור תורתו הבהיק למרחקים, בתשובותיו שהשיב לשואליו רבני המדינה, והי' אז בשנתו הכ"ו וכבר הזכירו את שמו בין גדולי הדור, גם הרבה חידושי תורה כתב בהיותו שם, סידר מחדש את חיבורו "יין המשמח" על הלכות יין נסך, אחרי שנתיים ימים שישב בפרעשבורג יצא בדעתו לחזור למקום מולדתו לפולין, ושוב התמהמה על הדרך, על אם הדרך בשנת תקנ"ז הגיעה שמיעה לאזניו מפטירת הגאון הנוב"י שהי' משך זמן ארוך בן ביתו והספידו בפני קהל ועדה.

על כס הרבנות

בבואו לפולין כבר הי' ידוע ערכו הנשגב, על ידי תשובותיו ועל ידי ספרו שיצא לאור, והציעו לו מכמה עיירות לבוא לכהן פאר בקהלותם, ונבחר לרב אב"ד בק"ק פלאצק, ועיר זו זכתה שעל שמה נקרא ונתפרסם שמו בקרב ישראל עד היום הזה "דער פלאצקער גאון", כשלש עשרה שנה ישב על כסא הרבנות בפלאצק, בשנת תקס"ח נתקבל לרב ואב"ד דק"ק טשעכנאווא, ומשם תקע אהלו בעיר ווארשא, בשנת תקע"ב נתקבל לרב אב"ד דק"ק פראגא הסמוכה לווארשא, אך לאחר תקופה קצרה עזב לגמרי משרת הרבנות ושב לווארשא, ומשם האיר עיני ישראל בתורתו, ובפרט הראה כחו דהתירא בכללות, ובפרטות בתקנות התרת עגונות, והב"ד הגדול שבווארשא כל דבר הקשה הביאו אליו. אחר שנשא את אשתו השניה אשת חיל נגידה שעסקה במסחר, תפס הוא ישיבה גדולה והרביץ תורה ברבים, ונהרו אליו תלמידים גדולים לאלפים, בין תלמידיו נמנים גדולי תורה, ה"ה הגה"ק בעל החידושי הרי"ם, הגאון המפורסם רבי אברהם לאנדא אבד"ק טשעכאנאווי בעמ"ס 'בית אברהם' 'זכותא דאברהם', הגאון המפורסם רבי יעקב געזונדהייט אבד"ק ווארשא בעמח"ס 'תפארת יעקב' על מסכתות וש"ע, כמו"כ בנו הגדול הגאון רבי אהרן אבד"ק טורבין, הגה"ק רבי שמואל אבא אדמו"ר הראשון מזיכלין, הגאון רבי אהרן שמחה פיליציער אבד"ק גאמבין מח"ס 'רשפי אש' על התנא דבי אליי' וס' 'אמרי אש', הגאון רבי יוסף פרענקל מפלונסק בן הגאון בעמח"ס 'ברוך טעם', ועוד, זכר צדיקים לברכה, גם חיבר והו"ל את ספריו הקדושים, בימים ההם הי' אבד"ק ווארשא הגאון המפורסם בעל חמדת שלמה ז"ל ושניהם ניהלו ישיבותיהם ברמה, ואף שהרבה פעמים הי' מלחמתה של תורה ביניהם וסתר זה דברי זה, אהבה עזה הי' ביניהם (בעת פטירת הגאון מפלאצק שלח הבעל חמדת שלמה שרוצה להספידו ושיעמידו ארונו של הגה"ק מפלאצק ז"ל סמוך לדירתו [של החמדת שלמה] וכששאלוהו למה צוה כן השיב כי יפחד אשר מרוב מרירות ההספד יתעלף ואולי ימות מרוב צער לכן רצה שיהי' אז עכ"פ בביתו, והספידו הספד מר).

בתורת הנסתר

גם הי' גדול כחו בחכמת הקבלה והנסתר כבנגלה, מלבד שעוריו התבודד כמ"פ והתעמק בלמוד תורה נסתר וכתב הרבה חבורים בקבלה, הגה"ק בעל 'אבני נזר' זצ"ל הפליג מאד בשבחו ואמר עליו שהי' מקובל גדול ובשעת התקיעות עלעל במוחו כל כתבי האריז"ל, ולפעמים נתן קמיעות כשבאו אצלו להתברך ממנו להפקד בישועה, בהיותו פ"א על סעודת מצוה ביום ש"ק, הי' שם אחד שרצה לבחנו והעמיד לפניו על השלחן כוס שלא הי' טבול ונתן בו משקה, וכאשר לקח הכוס בידו טרם שברך בפה"ג, העמידו בחזרה על השלחן, ועל שאלת המסובים השיב שרואה שהכוס הוא בלתי טבול, הדבר הי' לפלא בעיני כולם, פתח ואמר אין זה רוה"ק, אך כשלקחתי את הכוס בידי והבטתי בו, לא יכולתי לצייר בו שם הוי' ב"ה, אז ידעתי כי לא נטבל, גם מספרים כי פ"א הרגיש בהיותו בבית הכנסת כי זרים ממשמשים בביתו בכתביו, שלח שליח לביתו לדרוש על הנעשה בכתביו.

ותגזר אומר ויקם לך

נתפרסם לאיש מופת גדול, ונתקיים בו ותגזר אומר ויקם לך, פ"א אירע בלילה מקרה מקשה לילד, ולאשר החזיקוהו למקובל גדול היו פונים אליו בכל עת צרה שישיעם בכח צדקתו וראו ממנו אותות ומופתים, רצו אליו באמצע הלילה לדפוק על דלתות חדרו ומצאו ישן, אבל מחמת גודל סכנת הרהיבו עוז בלבם להקיצו משנתו, ובקול רעש גדול הבהילוהו על צרתם שיושיעם מצרה, ראו איך שקם ממטתו, ומברך ברכות השחר וברכות התורה ויושב לו על כסאו ופותח גמרא איזה מסכתא שבאה לידו ולומד הענין שנזדמן לידו, ומעיין גם בדיבורי התוס' ולומד קושיית התוס' ואת תירוצו אינו לומד, רק מרוב חריפתו תירץ קושיית התוס' מעצמו, אח"כ קם מכסאו והתפלל אל ה' בזה"ל: רבש"ע בזכות שתירצתי עתה דברי הגמ' מקושיית התוס', כן תתיר את האשה הזאת בשמה ובשם אמה, וכל זאת עשה בזריזות נמרצה, וראו כולם עין בעין שתיכף אחרי כן נושעה האשה ונחלצה מצרתה. שוב מעשה באשה שבאה לפניו אודות מקשה לילד, והוא ישב אז ולמד עם תלמידיו, צוה לקחת עוגה ולתת ליולדת לאכול ממנה, כן עשה ותיכף ילדה, ובאה האשה בחזרה בשמחה לבשר הבשורה טובה.

אחרית ימיו

באותה שנה שנפטר בה, כתב מכתב להרה"ק מקאצק זי"ע, בהיותו עדיין בטאמשוב, כי רואה דינים מתוחים על עצמו, ואחר פטירתו הראה הרה"ק מקאצק מכתב זו לנאמן ביתו הרה"ק רבי הירש מטאמשוב זי"ע. לפני פטירתו עמדו תלמידיו לפני מטתו והרים את ראשו ואמר "וואס וויל דער אלטער דארטען ביים ספרים שאנק", וכוונתו לא היתה מובנת כי לא ראו שם עומד שום איש, שוב הרים את ראשו ואמר: "וואס איז דער חילוק דא לערנען דארט לערנען", וצוה לתלמידו הגאון ר' מנחם מענדל ראדזינער זצ"ל שיתן לו חתיכת עץ דק שהי' שם עם חתיכת קרייד, ונתן לו, וכתב על העץ "מי שישתדל ויסייע בהדפסת ספריו יהי' לו למליץ בעולם העליון", ושאל אותו רמ"מ מנין לו זאת, השיב: "א סוחר הענגט נישט ארויס קיין שולד אז ער האט נישט די סחורה צו פערקויפען", בשעת פטירתו היו אצלו תלמידיו הגה"ק בעל חידושי הרי"מ והגה"ק מו"ה אברהם אבד"ק טשעכנאווא זי"ע ועוד, וכבר עזבוהו כחותיו וכמעט שנוטל ממנו כח הדבור, וראוהו מנענע בשפתיו, כשקרב אליו החי' הרי"ם והטה אזנו אליו שמע ששואל אם גוסס חייב בתפלה וציוהו לעיין בספרים, החי' הרי"ם השיבו שלפי אשר מתבונן בדעתו ושכלו הזך הוא, שאין הוא עדיין בגדר גוסס, וקרא לפניו מספר הרמב"ם, ואחר זמן מועט יצאה נשמתו בטהרה ביום שני ג' לחודש אייר תקצ"ג לפ"ק בן סה–סו שנים, ומנוח"כ שם בוואר שא סמוך לקבר הגאון רבי משה שלמה זלמן אבד"ק קראקא, ועל מצבתו נחרתה על פי פקודתו נוסח שנוסחה בעצמה: פה נטמן העתיק מצוואה שלו הרב מו' ארי' ליב ב"ר משה ז"ל בעל המחבר ספר גט מקושר, ושארי ספרים אשר כבר באו לדפוס ושארי כתיבת יד כמבואר בהקדמת ספר ברכת השיר ומי שישתדל בהדפסתן יהי' לו המחבר למליץ אם יהי' לו זכות נפטר ביום ב' ג' אייר ת"ק"צ"ג לפ"ק.

מורשתו הרוחנית

מורשת רוחנית גדולה בכתב יד השאיר אחריו, ויצאו לאור עולם אודות הבטחתו הנאמנה, להיות למליץ יושר למוציאים לאורה, ואלו שמותם: – ספרי דרוש – א) 'מלא העומר' על התורה וחמש מגילות, ב) 'קומץ המנחה' דרשות על התורה, ג) 'שיורי קומץ המנחה' דרשות, ד) 'ברכת השיר' על הגדה של פסח, ה) 'דרשות מהרא"ל' – חידושי ש"ס – ו) 'שמחת יום טוב', על מסכת ביצה, ז) 'אילת אהבים' חי' על מס' כתובות, ח) "עלת חן' פלפולים למס' כתובות בדרך שו"ת, ט) 'גרש ירחים' חי על מס' גיטין, י) 'מעיני החכמה' חי' על מס' ב"מ, יא) 'גור אריה' חי' על מס' חולין, יא) גור אריה' על מס' קידושין, יב) 'פני אריה' חי' על הרבה מסכתות הש"ס, יג) 'חידושי מהרא"ל' חי' על מס' שבת ושו"ת בעניני שבת, – שאלות ותשובות – יד) שו"ת 'משיבת נפש' על או"ח, יו"ד, אהע"ז, טו) 'שו"ת מהרא"ל' על דחש"ע, – חידושי שו"ע והלכות שונות – טז) 'מגן האלף' הל' פסח, יז) 'חידושי מהרא"ל' הל' שחיטה וטריפות, יח) 'חידושי מהרא"ל' הל' הבית, יט) "יין המשמח' הל' יין נסך, כ) 'טיב קידושין' הל' קידושין, כא) 'גט מקושר' סדר הגט, כב) 'טיב חליצה' סדר חליצה, כג) 'מקצוע בתורה' הל' הלוואה, כד) 'לקוטי מהרא"ל' חידושי הלכות ושו"ת שונות, כה) 'זכרון המלך' כו) 'גור אריה', ספריו הק' נדפסו וחזרו ונדפסו וצולמו מאז עד היום ע"י אנשים הרוצים להוושע, שאכן רואים שהמחבר מקיים הבטחתו "שיהי' למליץ טוב אם יהי' לו זכות", לאחרונה הוקם מכון "תפארת מהרא"ל צינץ" להוצאה חדשה ומפוארת של כל ספרי מהרא"ל צינץ זיע"א, ועוזרים ומסייעים להרוצים לזכות להיות שותף בהוצאת ספריו הק' ולהוושע עי"ז (רוב סדר התולדות הנוכחי שכתבנו הוא גם מתוך חיבור מקיף על תולדות המהרא"ל צינץ).

גדולים צדיקים במיתתן

גדולי צדיקי דורות הקודמים העידו שאכן ניושעו העוזרים והמסייעים להוצאת ספריו הק', עיין בהסכמת הגאון רבי זאנוויל קלעפפיש זצ"ל האבד"ק ווארשא על ספר 'פני אריה' וז"ל: "אליכם, אחי ועמי קולי אקרא משכו וקחו לכם, והביאו ברכה אל תוך בתיכם, ובזכות זה הגאון זלה"ה יעתיר בעדכם, להיות שלום בחילכם, ושלוה בארמנותיכם, כי כן כתובה בצוואתו, וזאת הברכה אשר ברך איש האלקים לפני מותו, לכל האנשים אשר יתנו יקר לחידושי תורתו, ויזלו זהב מכיסם, למהר להחיש להדפיסם, אז יהי' הוא המליץ בינותם, ולא יתן למשחית לבא אל ביתם, ותודה לקל רבות שמענו וראינו פעולת צדיק לחיים, כאשר ספרו לנו אנשים שונים אשר התאבקו עם כור מות, ויראו כי לא יכלו לו, חיש מהר נתנו כופר נפשם לסיועת הדפסת ספרי הגאון זצ"ל ושב ורפא להם", הגאון רבי חיים דאוויזאהן זצ"ל אבד"ק ווארשא (נשא בזיו"ש את כלתו של המהרא"ל צינץ) מעיד בהסכמתו לשו"ת 'משיבת נפש' שבעת מגיפת החולי–רע רח"ל בפולין, נדדו שאם תשבות המגיפה, ידפיסו מיד את הספר 'משיבת נפש' בהוצאה שניה, כי ההוצאה הראשונה כבר אזלה, וכעבור זמן קצר נעצרה המגיפה.

ג' אייר

הגה"ק רבי ישעי' מקערעסטיר זי"ע

ואלה תולדות

הרה"ק ר' ישעי'לע נולד בשנת תרי"א בכפר זבארעוו במדינת אונגארין, לאביו הרה"ח ירא שמים מרבים מו"ה משה שטיינער ז"ל ולאמו הצדקנית מרת הענטשע מרים ע"ה, הרה"ק רבי ישעי'לע נתייתם מאביו בגיל שלש שנים ונפל עול חינוכו וגידולו על שכם אמו, וכשנעשה בן י"ב שנה לקחו אמו

ובמסירות נפש הוליכו רגלי מהלך רב עד ליסקא אל הרה"ק ר' צבי הירש מליסקא זי"ע שיחסה בצל כנפיו לשאוב מבאר מים חיים תורה ויראת שמים, הרה"ק מליסקא שלחו ללמוד בהישיבה בסעמיהאלי, וכבר אז במעלליו יתנכר נער וכאשר הי' איזה חולה ל"ע היו באים אליו שיתפלל בעדו כי היו בטוחים בתפילתו שלא ישוב ריקם, וגם הסוחרים שבאו לשם ביומא דשוקא היו מבקשים ממנו שיעמוד לידם כדי שיצליחו במסחרם.

בצל רבו הק' מליסקא זי"ע

כאמור למד הרה"ק ר' ישעי'לע בסעמיהאלי כחצי שנה, אח"כ חזר לבית מדרשו של הרה"ק מליסקא, ואחר כמה שנים שישב בישיבתו וראה הרה"ק מליסקא כי אור גדול ומכוסה הוא ולאילנא רברבא יתעביד, ויקרבהו אליו והעמיס על שכמו לשמשו בקודש, ויהי ידיו אמונה ולא זזה ידו מתוך יד רבו, ועקב אחר כל מעשי רבו הק' וכל תנועותיו קטן כגדול.

יסופר דכשתארו לפני הייטב לב זי"ע את דרכו של רבי ישעי'לע, ואיך שקושר המטפחת על צווארו, אז ענה הייטב לב ואמר בלש"ק: "פונקט ווי דער ליסקער רב, אפילו דאס האלז קניפט ער ווי דער ליסקער רב", והדבר ידוע שהי' חותם שמו כל ימיו: "הק' ישעי' בן מו"ה משה ז"ל שהי' משמש בקודש אצל הה"צ מליסקא זי"ע".

הרה"ק מליסקא לא זז מחבבו ואמר עליו גדולות ונצורות, והוא הי' ממונה מטעם רבו לחלק את החלות להאורחים, ופע"א התבטא הרה"ק מליסקא ואמר עליו: "ווען ישעי' טיילט בילקעס קומט אין זיי אַ ברכה אריין", וגם הי' מחלק הצדקת אצלו, ומי שהי' לו בקשה גדולה הי' משתדל אצלו שימליץ בפני הרה"ק מליסקא זי"ע.

בשעת פטירתו של הרה"ק מליסקא לחיי העוה"ב ונר אלוקים טרם יכבה, עמד הרה"ק רבי ישעי'לע על יד מיטתו ובכה לפני רבו: "מה יהא עלי", ויאמר לו הרה"ק: "פאר דיר זארג איך נישט, דיר קען מען אין די גאנצע וועלט, וועסט ברויכן חתונה צו האבן זאלסטו פארן קיין סאקמערער געגנד", לימים הגיע מכתב להרה"ק ר' ישעי'לע עם מעות מאוסטראלי' והדבר הי' פלא כי לא הכיר את השולח ולא ראה אותו מעולם, אז אמר הרה"ק רבי ישעי'לע שמבין מה שאמר רבו מליסקא שמכירים אותו בכל העולם, כי מקצה הארץ שלחו לו פדיון.

בצל מרן הק' מצאנז זי"ע

אחר פטירת רבו הק' מליסקא נסע לצאנז, והד"ח הראה לו התקרבות יתירה, וסיפר הרה"ק ר' ישעי'לע שהרה"ק מצאנז הי' רגיל להזמין אחר תפילת ערבית אנשים חשובים לסעודת הערב, ויהי כאשר הי' שם הרה"ק ויעמדו שם בפרוזדור כמה אנשים חשובים תלמידי חכמים והיו מצפים שמא יזכו להיות מן המוזמנים אל שולחנו הק', וכשבא הרה"ק מצאנז לביתו אמר: "ישעי' קום צו די וועטשערע", ויביאו לפני הרה"ק קערה גריסין חמין מאוד וגם לפניו הביאו קערה עם גריסין חמין, והרה"ק מצאנז אכל מיד והרה"ק רבי ישעי'לע לא הי' יכול לאכול מרוב חמימות, אך מפני הבושה אכל קמעא, וכאשר גמר הרה"ק מצאנז את אכילתו לקח קערתו של הרה"ק רבי ישעי'לע ואמר לו: "לאמיר עסן באנאנט", ואכלו יחד מקערה אחד.

לימים כשהתחיל כבר להתנהג באדמורו"ת הי' פעם בצאנז, והרה"ק הד"ח הרכין את ראשו לאחוריו על משענת הכסא (כן עשה כמה פעמים בדביקותו), וידברו בני הד"ח ביניהם ע"ז שהרה"ק רבי ישעי' מתנהג כמו רבי ולוקח פתקאות, כדי שישמע הד"ח את דבריהם ויאמר מה דעתו עליו, אך הד"ח לאחר זמן מועט התרומם מכסאו ואמר: טוב עין הוא יבורך ישעי' וועט בענטשן.

האיש מקדש

כשהגיע עתו עת דודים בא בקשרי שידוכין עם בתו של הרה"ח ר' יצחק יונה ז"ל שהי' חתן רבי ישעי' הכהן גדול (שהי' נקרא כן מפני שבזמנו של מרן הישמח משה כל כהן שהי' בא לגור בקערעסטיר לא הציא שנתו רח"ל, והישמח משה זי"ע שלח את רבי ישעי' הנ"ל שיקבע את דירת בקערעסטיר, ומאז הלאה כהנים דרים שם ואין שטן ואין פגע רע), וכבר אז ראו את רוח קדשו של הרה"ק רבי ישעי'לע כי להרה"ח ר' יצחק יונה הנ"ל הי' שתי בנות, ובתחילה כשהציעו לפני הרה"ק את הבכירה, אמר תיכף הלא יש לו צעירה גם כן, על אף שלא הכיר את משפחתו.

ואסמכוה רבנן

על שבת שלפני חתונתו (שבת אויפרוף) נסע להסתופף בצל הרה"ק רבי מרדכי'לע מנאדווערנע זי"ע לעלות שם לתורה כנהוג, ולפני ה"באראווארפען" אמר לו הרה"ק: די האסט ווער עס זאל דיך באווארפען, וועל איך דיך באווארפען מיט חסידים, ונתקיימו דבריו הקדושים כי נהר חסידים אל הרה"ק רבי ישעי'לע למאות ולאלפים.

כשהתחיל הרה"ק רבי ישעי'לע להתנהג באדמורו"ת נסע אחד מחשובי חסידי הרה"ק מליסקא אל הרה"ק רבי מרדכי'לע מנאדווערנע זי"ע, לשמוע מה בפיו על זה, ויהי בבואו לשם והרה"ק רבי מרדכי'לע שאל אותו על התנהגותו של הרה"ק מליסקא, ובתוך הדברים רמז החסיד הנ"ל כמה פעמים ש"ישעי' נעשה רבי ומקבל פתקאות", קפץ הרה"ק רבי מרדכי'לע מכסאו ואמר בזה"ל: "די גמרא זאגט כל הכובש נבואתו וכו', לא עלינו ולא עליכם, מרדכי דארף נישט כובש נבואתו זיין, זאלסט וויסן אז מ'האט אויסגערופן איון הימל אז ישעי' וועט ממלא מקום זיין דער ליסקער", עוד אמר פעם לאחד על הרה"ק ר' ישעי': "זאלסט וויסן אז ישעי' האט אַ שביל אין הימל".

פע"א כשהסתופף בצל מרן הק' מצאנז בסעודה השני' הי' יושבים על השולחן צדיקים חסידים ואנשי מעשה כידוע, ורבי ישעי'לע שהי' נחבא אל הכלים הסתובב בין שאר האנשים בבית המדרש, ובשעת חלוקת ה"קוגעל" קרא אליו הרה"ק מצאנז ונתן לו קערה עם חתיכת "קוגעל" גדולה, ואמר לו בזה"ל: ישעי', דא האסטו, און זאלסט קענען בריבט טיילן פאר אידן" והבינו שהוא נותן לו את זה בתורת "סמיכה" להיות רבי, שהוא יחלק בהרחבה ליהודים "בני חיי ומזוני" וכל טוב.

ביתו של אברהם אבינו

כידוע ומפורסם רום מעלת מדריגתו של הרה"ק רבי ישעי'לע במצות הכנסת אורחים, שהי' ביתו פתוח לרחבה לכל עובר ושב לאכול ולשתות מעדני מלך לשובע נפשו, והיו מבשלים בביתו תדיר שיוכלו ליתן עבור האורחים המרובים בין הגונים ובין אינם הגונים, כמו שהי' קורא הרה"ק על מיני אורחים המזדמנים לביתו "אורחים בורחים דורכים", והרה"ק בעצמו הי' מחלק ונותן לפני האורחים, כידוע שבראש השנה חתך בעצמו לעקאך להציבור, ואמר שכל הרבי"ס מכוונים רזין דרזין ואני מכוון לשובע ולא לרזון.

בביתו ראו דבר פלא שהי' לכל המאכלים שנתנו בביתו טעם טוב, ואפי' מי שבביתו לא הי' יכול לאכול איזה מין מאכל, בביתו של הרה"ק הי' תאב לאכול מהם הרבה, והברכה הזה הוא עפ"י מעשה שהי' בצעירתו שפע"א בא לביתו איש עני לבוש בבגדים קרועים, והיה אז בתוקף ימי החורף והקור היה גדול מאוד, ואותו עני ניגש מיד אל התנור להתחמם, ותשלהו הרבנית אם הוא רעב, ויאמר הן, והיא היתה אז מבשלת גריסין, ותתן לו תיכף קערה מלאה, שהיתה עדיין כמעט רותחת כדרך הגריסין שהעבירום מעל האש, ואותו עני לקח הקערה ואכל את כל הגריסין במשך כמה רגעים, ותחזור הצדיקת ותשאלהו שמא עדיין רעב הוא, ויחזור ויאמר לה הן, והיא חזרה ונתנה לו כמו בפעם הראשונה, ויהי כאשר ראתה את גודל רעבונו, שהוא חזר ואכל את כל המאכל במשך כמה רגעים, ותתן לו עוד קערה שלישית, והוא אכל גם זאת, אחרי כן שאל העני: היכן בעלך, ותאמר בחדר האחר, ויאמר העני לכי וקראו לו, ויהי כאשר בא הרה"ק רבי ישעי'לע ויפתח אותו עני את פיו ויברכהובכל עניני ברכות, ואחרי כן פנה אל הרבנית ואמר לה: "דיינע מאכלים זאלן האבן אלע טעמים", וילך ופרח לו איש האמת, ויהי אחרי אשר הלך, ותספר הרבנית לר' ישעי'לע את אופן אכילתו ודבריו והתנהגותו, ויהי להם לפלא, והרה"ק שלח מיד לבקש את האורח, ואף הוא בעצמו הלך לבקשו, ולא מצאוהו בכל הכפר כי איננו, וישאלו את השכנים האם היה אצלם אורח כזה וכזה היום, וכולם אמרו פה אחד "לא ראינוהו", ואמרו ש"בוודאי היה זה אליהו הנביא", והרה"ק היה מנענע בראשו ואומר "יא, יא", וכאמור שמני אז הי' למאכליהם טעם נפלא ואפילו אלו שהרופא אסר להם לאכול מאכלים מסויימים אכלו שם הכל ולא הזיק להם כלום.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

ויהי במוצאי שבת קודש אחרי חג הפסח, והוא הכין את עצמו לנסוע ליומא דהילולא של הרה"ק מצאנז זי"ע, ויהי אחרי סעודת מלוה מלכא אמר שאינו מרגיש עצמו כל כך בריא, כי מרגיש בעצמו קצת חולשה, ויבקש ממנו הנגיד ר' שלמה ענגיל שלא יסע, אבל הרה"ק אמר לו שהוא מוכרח לנסוע, ועל זה היו מתייעצים באיזה אופן לנסוע כדי להקל עליו את טירחת הנסיעה, ואמר ר' שלמה שטוב לנסוע ברכבת אקספרעס, על זה השיב לו הרה"ק: "לא אוכל לנסוע ברכבת זו כי ההוצאות יעלו הרבה מאוד", ונסע הרה"ק לצאנז, ובחזרה נתערכב בפרעשעוו וחלה מאוד ל"ע עד שלא היה יכול להמשיך את דרכו ברכבת והיו מוכרחים להביאו לביתו באוטו, והגיע שמה ביום חמישי בערב, מיד באו כמה וכמה רופאים וכולם אמרו נואש לחייו, וכל העם געו בבכיה והרבו לבקש בתפלה ובתחנונים, ובסעודת ליל שבת עדיין היה מיסב על השולחן.

והמחלה היתה הולכת ומתגברת, ובמוצאי שבת קודש באו רופאים ממוחים מן העיר הגדולה פעסט, אבל גם הם אמרו נואש לחייו, והרופאים אמרו שיש לו יסורים גדולים, ויהי כשנסעו הרופאים לדרכם לפעסט מסר צוואתו שממלא מקומו יהא בנו יחידו ר' אברהם'לע וכי ילך בדרכו קדשו וביתו יהיו ביתו של אברהם שירחם על עניים ואביונים וכל מי שצריך עזר וישועה "אברהם'לע וועט ברענגען די קוויטלעך אויפן ציון האף איך אז מען וועט געהאלפן ווערן ווי ביז איצט, דעם בית המדרש שענק איך איהם, ער האט זיך געגוג געפלאגט ביים בויען", אחר כך ברך אותו ואמר: "מיט די ברכות וואס אלע צדיקים האבן מיך געבענטשט, בענטש איך דיך".

במשך כל יום ראשון היה עדיין מקבל פתקאות וגם יעץ עצות לכל השואלים אותו וברך את העם, ובאור ליום ב' ציוה לנכדו שיזמר את הזמר "יום זה מכובד", וישאל אותו נכדו "וכי שבת היום", ויאמר הן, כי יום הסתלקותו מן העולם היה אצלו כמו שבת כמו שאחז"ל מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, ועוד כמה פעמים בלילה ההוא צוה לזמר זמירות של שב"ק, ואף הוא עצמו היה מזמר ושפתותיו מרחשין כל הלילה באמירת פסוקים.

ויהי ביום ב' הוא יום ג' לחודש אייר שנת תרפ"ה לפ"ק נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש ויצאה נשמתו בטהרה במעמד קהל גדול שנתקבץ ועמד סביב מיטתו השלימה, ונר אלוקים טרם יכבה היה מייחד יחודים בדביקות גדולה ונפלאה, עד שהחזיר את נשמתו הטהורה ליוצרו.

בעמדינו אחרי הילולא קדישא של מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
ראינו לנכון ללקט מדבריו הקדושים המובאים בספריו הק' בגודל מעלת וסגולת השבת,

קדושת השבת היא יותר מן המועדים

ובעמדי לבשר צדק לפני תלמידי הישיבה עניתי ואמרתי בזה תוכחת מוסר על גודל חין ערך קדושת השבת, הן מודעת זאת כי אור נוגה קדושת השבת מאיר ומבהיק בנשמת האדם כפי ערך ההכנה אשר יעשה בששת ימי המעשה, כי באם יעסוק כל השבוע בתורה ועבודה ומעשים טובים בקדושה וטהרה, אזי יזכה ביום השבת לטעום מנופת צוף קדושה העליונה השופע ובא ביום הקדוש הלזה, אבל אם יבלה את זמנו בששת ימי החול בהבל וריק לא ירגיש בנפשו התנוצצות הקדושה ביום השבת. (ברך משה בהר ריז) כי כל כך גדולה היא יום השבת שקדושתה היא נתעלה יותר מכל המועדים, כמו שמצינו בגמרא שאל טורונוסרופוס את ר"ע ומה יום מיומים, א"ל שבת נמי דמרי צבי כי ראה אצל בנ"י שקדושת השבת גדולה ויתירה על קדושת המועדים, ולזה שאל מה יום מיומים, היינו מדוע גדלה קדושת השבת יותר על קדושת שאר המועדים מקראי קודש, השיב לו ר"ע שבת נמי דמרי צבי, שגם גדולת השבת באה מאת המלך מלכו של עולם, כי קדושת השבת מקדשא וקיימא מאת הקב"ה בעצמו משא"כ קדושת המועדים, ועל כן נתעלה קדושת השבת יותר מכל המועדים.** (ברך משה קדושים קכה)

השפעות רוחניות

כי מבלעדי היום הזה שהוא שב"ק אין לכם לב לדעת ועינים לראות בתורה ועבודה, ורק בכח קדושת השבת נפרד הקליפה והזוהמא ותוכלו לעלות במעלות הקדושה, ועל זה המשיך ואמר ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם רומז על שבת קודש שנקרא ברית, ואז למען תשכילו את כל אשר תעשון להצליח דרכיכם בעבודת ה' כדבעי למהוי, ואין שטן ואין פגע רע ווזכים לכל טוב ברוחניות ובגשמיות. (ברך משה נצבים רטז) ועוד יותר מזה מצינו **שרצו היוונים לבטל את ישראל מלקיים מצוות הבורא ית"ש וע"כ גזרו על שבת חודש ומילה בידעם שהמצוות הללו היא מיסודות הכלל ישראל ואם יתבטלו ממצות אלו אז אין קיום להכלל ישראל ח"ו.** (מהר"ם ט"ב חנוכה דף קכה) ויובן הדבר כי אמרו חכז"ל דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל **ולכן בראש השנה שחל בשבת אנו מזכירים ואומרים באהב"ה מקרא קודש אף שאין אהבה בדין מ"מ אנו אומרים בו נוסחא זו כדי לעורר זכות מתן תורה ומעמד הנבחר וקבלנו עלינו על הר סיני עול מלכותו ית"ש בתום לב כדרך העושים מאהבה, ובדין הוא שישפיע עלינו הקב"ה מן השבת אהבה רבה בחסד ורחמים.** (מתוך דברות קודש בסעודת הבר מצוה לא' מנכדיו)

השפעות גשמיות

ולא רק השפעה רוחניות שיוכלו להתקיים בחסד וברחמים בדין אלא גם השפעה גשמיות בעוה"ז זוכים אנו על ידי השבת **כי "שבת" גימטריא "יפה תואר", היינו כי על ידי שמירת שבת זוכה האדם לאור פנים וצלם אלהים וע"כ רצה משה רבינו להלחם עם עמלק דווקא בשבת כי בשבת זוכים ישראל למאור פנים וצלם אלהים, ובכח זה יוכלו להתגבר על עמלק להכניעו ולנצחו.** (ברך משה בשלח קכ) ואף גם כי אימת שבת עליהם **ונזהרים כל ישראל מדבר שקר ומרמה, גם הקב"ה מתנהג עמהם מדה כנגד מדה והדיבור לבד הוי קנין** (עיי"ש באריכות) **ושפיר משלם שכר טוב ליראיו בעולם הזה על שמירת שבת, ולכן אמרו במדרש שבשכר שמירת שבת זכו לרשת את הארץ.** (ברך משה בהר רכד) ואף שאמרו חז"ל דאין הברכה שורה במקום הריקן **מ"מ שבת דהיא שמא דקודשא בריך היא נמשך ההשפעה בבחינת שמות הקדושים מכח עליון גבוה מעל גבוה, וממילא שורה**

הברכה אף באתר ריקניא, וזהו הכוונה כל ברכאן דלעיל"א ותתא ביומא שביעאה תליין, היינו שההשפעה באה אף מצינורות העליונים גבוה מעל גבוה, ובאופן כזה שורה הברכה אף יש מאין. (ברך משה ויצא קפא) **וע"ז אמרו ברכת הוי"ה היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, היינו שהיא תעשיר ממקום עליון גבוה מעל גבוה מבלי שיצטרך לקחת מצינורות המשפיעות לאחרים, ולכן ולא יוסיף עצב עמה, שאינו גורם עצבון לשאר בני אדם, כי אינו גורע משלהם כלום, וברכה כזו נשפעת ביום השבת קודש כאמור.** (ברך משה בהר רטו)

הכנה כל ימי השבוע בתורה

ובכן צריך האדם לעשות הכנה בכל ימי השבוע כי אמרו חכז"ל לא ניתנו שבתות אלא לעסוק בהם בדברי תורה, **אמנם מודעת זאת כי מי שאינו עוסק בתורה כל ימי השבוע מאוד יקשה בעדו לעסוק בתורה ביום השבת, ולא תהא ביכולתו לקדש את השבת כראוי וכנכון בעסק התורה, ולכן מן ההכרח שיעסוק האדם בתורה בכל ימי השבוע, ואז תהא דעתו צלולה לעסוק בתורה בשבת.** (ברך משה יתרו קנד) ועיקר ההכנה צריך להיות בלימוד הלכות שבת **כי הן מודעת זאת כי אי אפשר לשמור את השבת כהלכתו אלא אם כן עוסקין בהלכות שבת, ועל ידי שיתעסקו בהלכות שבת ידעו לשמור את השבת כהלכתו ובזה יעשו הכנה דרבה לקדושת השבת דלעתיד, ויזכו ליום שכולו שבת.** (ברך משה אמור רד) ואם בכל השבוע כך ק"ו בן בנו של ק"ו **ביום השישי ערב שבת קודש, והכינו את אשר יביאו בתורה ועבודה ביתר שאת ויתר עוז, שצריך אזהרה יתירה למלאות את הזמן היקר בתורה ועבודה, ומה גם לעסוק בספרי יראה וחסידות, אשר הן הן הדברים שיצאו בקדושה ובטהרה מפי הצדיקים הקודמים ברשפי אש אהבת הבורא ב"ה, ודבריהם הקדושים קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא, ויש בהם כדי להלהיב נפשות ישראל לעבודת השי"ת.** (ברך משה בהר ריז)

תפלות שבת בשמחה ובחרוה

ואחרי ההכנה הלזו בודאי יזכה האדם למה שאמרו חז"ל דשבת היא אחד משישים לעולם הבא, היינו **כי ביום שב"ק יוכל האדם לזכות לדעת והשגה אמיתי לראות ולהכיר שהכל הוא לטובה וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ואם מקדשים את השבת כדת וכראוי, בא שבת בא מנוחה להנצל מכל צרה וצוקה, כי זוכים לבחינת מעין עולם הבא שהוא כולו הטוב והמטיב וע"כ אומרים שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתינו גם בימות החול כי נזכה לבחינת עוה"ב לראות שכולו הטוב והמטיב ויתוודע לנו שאין שום צרה ויגון ואנחה בעולם אלא הכל הוא רחמים וחסדים.** (הגדה ברך משה קיג) בדעה צלולה זו יבוא לעבוד את הבורא כי **על כן היתה נתינת התורה ביום השבת לאשר יום השבת מוכיח ואומר שהיו בני ישראל משועבדים תחת יד פרעה בל"ט מלאכות שהרי זכר ליציאת מצרים הזהירם לשבות מאותם ל"ט מלאכות לשם ה', ומעתה ביום שבת קודש הזמן גרמא לעוררן ולהזכירן כי כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי לשמי השבת.** (ברך משה במדבר כט) ואחרי זאת כשישיג השגה זאת כשיגיע עידן שירותא דצלותא יוכל **לברכא לה בחדוה הן הם תפילות השבת המלאים בגעגועי דביקות ואהבה, ובפרט מזמורי קבלת שבת ופסוקי דזמרה אשר ראוי לכל ירא ה' לאמרם בנעימה קדושה ובהשתפכות הנפש.** (ברך משה בהר ריז) ובזה יתעלו כל התפלות מכל ימי השבוע **שאיתא בתיקוני הזוה"ק מאן דמשקר בברית מילה אסתלק מיניה הוי"ה, ושריא עליה שטן דאיהו אל אחר באתר דהוי"ה, אמנם מבואר בספרים כי ארבע תפילות של שבת הרי הם נגד ארבע אותיות הוי"ה ב"ה, ואפשר לומר כי בכח ארבע תפילות של שבת קודש זוכה האדם לתקן הפגם ולהחזיר ארבע אותיות שם הוי"ה למקומו, ועי"ז יזכה לתקן פגמו ולהנצל מחטא בכל ימות השבוע, ואז יתקבלו תפילותיו לרחמים ולרצון, כי כל עוד שלא תיקן האדם פגמיו תפילותיו אינם מתקבלות, ועל זה אומרים על כן אכבס בו לבי כבורית להתעורר בתשובה ע"י ערבית ושחרית מוסף וגם מנחה הוא יעננו.** (ברך משה שמות טז)

נשמה יתירה בשב"ק

ואיתא בספרים דעל ידי תפילות שבת זוכים אנו למה שאמרו חז"ל שזוכים ישראל בכל שבת ושבת לקבל נשמה יתירה מן השמים וע"ז יוכל להשמר גופו ונפשו מן החטאים, **כי לכאורה יש להתבונן דמכיון שיש לו לאדם שני חלקים מן האב ומן האם ורק חלק אחד מאת הקב"ה, א"כ הרי עלול שיתבטל נפש הקדושה חד בתרי, והאיך יהא בכוחו להגביר את חלקו של הקב"ה נגד שני חלקי האב והאם שהם הרוב אמנם על ידי שהאדם מקבל ביום השבת נשמה יתירה, שוב אין כאן רוב נגד נפש הקדושה שהרי יש בו שני חלקים גם מאת הקב"ה ובכח זה יכול להתגבר על חלקת אביו ואמו ולהשמר מידי עבירה ועון.** (ברך משה קדושים קכט) וכיון שנתגדל

חלק האלקות שבו עוד יותר מימי החול **יובן מה שאמרו חז"ל שהשומר שבת כהלכתו אפילו עוע"ז כדור אנוש מוחלין לו, כי לפי האמור לכך מועיל תשובה לישראל למי שיש להם נשמה שהוא חלק אלקי ממעל, ולפי זה דבשבת שניתוסף לאדם עוד נשמה יתירה לכך מועיל תשובה אפילו על מה שאין מועיל בחול.** (מהר"ם ט"ב לפסח יב) ועל ידה זוכה שיהיה גם אכילתו וצורכי גופו לשם שמים **כי כתב רשז"ל בד"ה נשמה יתירה רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו. כי על ידי שנתן לנו הקב"ה את יום השבת אשר בו אנו זוכים לנשמה יתירה, ממילא בניקל לנו יותר לבוא לבחינה זו לעבודה את השי"ת גם בצרכי הגוף, ולא להיות דומה לבהמה שעושה את הדברים הללו בלי שום דעת ותבונה** (ברך משה בהר רטו)

שירות ותשבחות בעת סעודות שב"ק

וכשמתגבר על חלקי הגוף יבוא לערוך שולחן כדת ערוך **הלא המה סעודות שבת קודש, כאשר הורו לנו חז"ל כי ביום השבת ישראל אוכלין ושותין ומתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות,** (ברך משה בהר ריח) ובזה יהיה לנו הוכחה **כי בכל עת ובכל שעה דעתו של האדם היא על התורה ואינו מסיח דעתו ממנה, והראיה שאף גם בעסקו בדברי הרשות בתענוג אכול ושתו הוא זוכר את בוראו לעשות נחת לפניו ית"ש ומתעורר בלהב יקוד אש ברון שיר ושבח ובדברי תורה, ומכח זה יש להם לישראל חזקת כשרות אף בחוצה לארץ ושפיר נוכל לבקש שיצטרפו מחשבותינו הטובות למעשה, כי מכח זה אמרינן ביה שפיר מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה.** (ברך משה נצבים ריט) **וע"כ ראוי לערוך סעודות שב"ק בנימוס ודרך ארץ בשבת אחים גם יחד, ולשוח בדברי תורה ומילי דחסידותא, ולשורר ולרנן בנעימה קדושה זמירות ותשבחות למלך אל חי וקים, ובפרט בסעודה שלישית בעת רעוא דרעוין שהוא עת רצון נשגב כמבואר בספרי הקודש, והזמן גרמא להתקרב אל השי"ת מתוך התעוררות תשובה ותבירא דלבא.** (ברך משה בהר ריח)

לימוד התורה ביום השבת

אמנם יסוד ועיקר גדול בקדושת השבת הוא עסק התורה **כי מעלת לימוד התורה ביום השבת גדולה פי כמה מלימוד התורה בימות החול.** (ברך משה בהר ריח) **ושבת קודש נקרא בזוהר הקדוש יומא דאורייתא כי כל כך גדלה מעלתה שעל ידי שמירתה לבד היינו יכולים להשיג את כל התורה אפילו טרם קרבנו להר סיני כי השבת מסוגל להשגת התורה וגודל קדושת היום היה מסייע לנו להשיג מעצמינו את התורה וע"כ אומרים אלו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לפני הר סיני דיינו.** (ליל הסדר תשנ"ד והיא לו נדפסה בהגדה דף צ) ובכן ראוי להגביר חיילים לתורה ולתעודה ביום השבת ולהזהר שלא לבטל אפילו רגע קלה, **כי נתן הקב"ה ברכה מיוחדת ביום השבת שאם ימלא האדם עתיו ורגעיו בשבת קודש ביגיעת התורה, יזכה למציאה אחר היגיעה שתהא ברכה ניתנת בתורתו וישפיעו לו מן השמים שפע חכמה ובינה להבין ולהשכיל חכמת התורה הרבה יותר מכפי ערך יגיעתו,** ודבר זה נרמז במאמר הכתוב זכור את יום השבת לקדשו בתורה ועבודה, ושמא תאמר מה יוכל האדם להשיג בעסקו בתורה יום אחד בשבוע על זה סיים ואמר על כן בר"ך ה' את יום השבת ויקדשהו, **שנתן הקב"ה ברכה ביום השבת שתהא תורתן מתברכת כמו אצל החסידים הראשונים שאמרו חז"ל תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת ובירושלמי איתא הגירסא על ידי שהיו חסידים ברכה ניתנת בתורתן וברכה ניתנת במלאכתן.** (ברך משה בהר ריא) ולא רק להשיג ולמצוא מרגוע בנפשו בספה"ק הכתובה לנו מסיני וברוח הקודש, אלא אף לחדש חידושי תורה **דהנה ביום השבת קודש הזמן גרמא לחדש חידושי תורה כמבואר בזוה"ק, כי ביום השבת נטע הקב"ה כח מיוחד לחזור ולעשות בעולם תולדותיהם כיוצא בהם, ולפי"ז יש לומר** שגם בתוה"ק שופע כח זה ביום השבת לחזור ולעשות תולדותיהם כיוצא בהם בחידושי תורה, **ולכן הזמן מסוגל בשבת קודש לחדש חידושי תורה,** (ברך משה ויקהל ער) **ומן הנכון לקבוע את יום השבת לחזור ולשנן את הלימודים שלמדו במשך הזמנים הקודמים, וכח קדושת השבת יעזור ויסייע להצליח בתורה ה'.** (ברך משה בהר ריח) וכן היא מן הראוי **כי ביום שבת קודש יפנו אבות לבנים להורותם דרכי ה' וע"כ המשיך הפסוק ואמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו.** (ברך משה קדושים קלב) ואם ככה יעשה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות יזכה להשראת השכינה **כי רק על ידי עסק התורה יזכו להשראת השכינה והזמן גרמא לזה ביום השבת אשר גם היא מסוגלת להשראת השכינה, ודבר זה ילמדו ממנו גם הדורות הבאים לעסוק בתורה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ביום השבת, ואז יזכו גם הם להשראת זיו שכינתו ביניהם.** (ברך משה ויקהל רסח)

אל יפתה א"ע בענוה פסולה

ולא יתפתה האדם מיצרו ויתייאש עצמו לומר מי אנכי שפל ונבזה מלולכך בחטאים שאזכה לכל אלו **דמשבת קודש ומועדי ה' הם אות וראיה לבחינה זו כי לא ידח ממנו נדח וכל נשמה מישראל אף הרשעים נבראו לתועלת הצדיקים וסוף כל סוף יהיה להם חלק לעולם הבא.** (ברך משה נח דף מ) וע"כ אמרו חז"ל דהמשמר שבת כהלכתו אפילו עוע"ז מוחלין לו **דלפי האמור י"ל דהא דאמרינן שהתשובה מרפא את הנשמה מכל המכות והפצעים שחבל החוטא בנפשו, היינו דווקא בתשובה שלימה ותשובה עילאה בכל לב ובכל נפש, אבל תשובה פחותה אין בכוחה אלא לגרום סליחה וכפרה ולא לרפאות חולי הנשמה, ובכן מאחר דזעירין אינון שזוכין לשוב אל ה' בתשובה אמיתית באמת ובלבב שלם, לזה מסייע קדושת השבת לרפאות חולי ופצעי הנשמה לנקותה ולטהרה.** (ברך משה אחרי קטז) ועוד יותר מזה דאף הזדונות נעשין כזכיות **דאיתא בחז"ל שאכילת עראי פטורה מן המעשר ודווקא בחול, אבל בשבת סעודת שבת קובעת למעשר, הרי ששבת מחשיב עראי לקבע, והכי נמי יש לומר דתשובה מיראה לא נחשב כזכיות משום דלא הוי רק עראי כמבואר, אולם זה דוקא בחול, אבל השומר שבת כהלכתו אז שמירת שבת מחשבת התשובה והעבודה מיראה, שלא יהיה רק עראי אלא לקביעות ממש נחשבו כמו לענין מעשר הזדונות נעשים כזכיות וע"כ אמר אדם הראשון לאחר תשובת קין שהיה מיראה מזמור שיר ליום השבת.** (מהר"ם ט"ב לש"ש דף סט) ואף שעיקר התשובה צריך להיות ווידוי וחרטה, וכואב הלב על כל אלו החטאים והפשעים שכבר שכחם ובלא ודוי ותשובה האיך יתרפאו **מ"מ כתב הרבי ר' צבי אלימלך זי"ע דמגודל מדת חסד"ו ליתן לנו יותר מן המבוקש שמביאה רפואו"ת גם להנעל"ם מאתנו, ודבר זה מתעורר על ידי שמירת שבת כהלכתו שעי"ז אנו נעשים כשותף להקב"ה במעשה בראשית, וגם כל הענין של שמירת שבת מורה על זכר למעשה בראשית ועל ידי זכירת מעשה בראשית נתעורר מדת החסד כי עולם חסד יבנה, וממילא נזכה גם אנחנו שימחול לנו השי"ת גם על אלו העונות שכבר נשכחו מאתנו.** (מהר"ם ט"ב לש"ש דף עו)

מקרב הגאולה שלימה

וע"כ יתחזק האדם לבו לילך מחיל אל חיל לעשות תשובה ביום השבת בשמחה אמיתית **דבזכות השבת יכולים להיגאל ע"י שמתקרבים להשי"ת, כיון דבשבת אין שום זכר לאבילות על חורבן בית המקדש, רק כולו קודש ומנוחה ועי"ז יכולים לעשות תשובה במדריגה יותר גבוה משאר ימות החול, ומוסיף עליו כח השבת שנקי מכל שמץ של אבילות ועי"ז יכולים לעשות תשובה כראוי ולהביא הגאולה כמו שאמרו חז"ל אם משמרים ישראל את השבת כראוי אפילו יום א' בן דוד בא.** (מהר"ם ט"ב לסוכות דף רט) ובזכות שמירת שבת כהלכתו כראוי וכנכון המורה על אמונה ע"כ **הוי שמירת שבת קודש ג"כ ענין הכנה אל הגאולה שלימה להתקדש ולהתקרב לעסוד את הקב"ה בטהרה ובאמונה שלימה ועל ידי זה נזכה ליום שכולו שבת ולרב טוב בביאת הגואל לחיי העולם הבא.** (מהר"ם ט"ב לחנוכה דף קנ"ט) כי ידוע מה שאמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע דבכל יום כשאדם עובד אותו ית"ש בונה את ירושלים ובית המקדש של מעלה, **ואם בכל יום ויום נבנה בית המקדש על ידי עבודת הצדיקים הרי על אחת כמה וכמה כי מעבודת הצדיקים ביום השבת קודש נבנה בית המקדש של מעלה ביתר שאת ויתר עז, ולפי זה יתכן להוסיף ולפרש כוונה נוספת בנוסח התפילה ובנה אותה בקרב בימינו דהנה כתב א"ז בקדושת יו"ט שהשבת נקרא יום, וזה אמרינו בתפילה ובנה אותה בקרוב בימינו"נ, פי' שיבנה בית המקדש על ידי השבת קודש חמדת הימים, אשר בו ביום עבודת הצדיקים מאד נעלה, ונבנה בית המקדש וירושלים של מעלה.** (ברך משה ויקהל ערה).

מש"ה ידבר והאלוקים יעננו בקו"ל

מתאמרא משמיה דהגה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע לפרש הכתוב משה ידבר והאלהים יעננו בקול דהנה אמרו חז"ל הנכנס לבקר את החלה בשבת אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, ובפשטות הכוונה שהמבקר את החולה אומר הכל, אמנם י"ל שהמבקר אומר רק שבת היא מלזעוק, והשי"ת עונה ורפואה קרובה לבא, כי מבואר בסידור האריז"ל שהשם מה"ש מסוגל לרפואה ולסלק המות מעל החולה, והנה **ש**'בת **ה**'יא **מ**'לזעוק ראשי תיבות **מה"ש**, ועל ידי שהמבקר מכוין באמירתו בזה השם, הקב"ה עונה ורפואה קרובה לבוא, וזה הכוונה "משה ידבר" **מש"ה** ראשי תיבות **ש**'בת **ה**'יא **מ**'לזעוק, והיינו כשאדם מישראל אומר שבת היא מלזעוק, "והאלהים יעננו בקול", **קו"ל** ראשי תיבות **ו**'רפואה **ק**'רובה **ל**'בוא. עכ"ד. (ברך משה פר' בשלח עמ' קי"ט)

דבר בעתו

ימי הספירה (א)

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, תמיד קדושת היום וסגולתו

פסח וימי הספירה הם שורש לכל ימות השנה ובדרך שאדם הולך בהם, מוליכין אותו כל ימי השנה.

(נהר שלום)

◆◆◆

כמו ר"ה עשי"ת ויוה"כ כמו"כ פסח הוא בחי' ר"ה, וימי הספירה בחי' עשי"ת והשבועות כנגד יוהכ"פ.

(בית אברהם)

◆◆◆

שבע שבועות תמימות תהיינה לכה"פ השבתות יהיו תמימות, כולם קודש לה' השבתות של ימי הספירה שיש בהם תוס' הארה כל שבת הוא כב' שבתות ועליהם נאמר אלמלי שמרו בנ"י שבת אחת מיד נגאלין ובמק"א נאמר שתי שבתות והיינו שבת של ימי הספירה חשובה כב' כל שבת מאלו השבתות יש להם מדה אחרת שכל מי שיש לו לב מבין ומרגיש בכל שבת טעם אחר.

(בית אברהם)

◆◆◆

עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום ר"ל כשלא עשה תשובה ולא העיר א"ע תיכף בתחילת ספירת העומר אל יאמר שאין לי עוד תקוה אלא עד ממחרת השבת השביעית תספרו ר"ל כל זמן שיש אפי' יום אחד מהספירה תספרו ר"ל תוכל להאיר ביום זה כל החמשים בתשובה.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה, הוא הלשון החוטא בברית הלשון אשר היא מסובבת חומר ואין לו התיקון כ"א בתורה כמבואר במס' ערכין ותקוני' תלוי בימי ספירה שבין פסח לעצרת וביום העצרת הוא היובל שבו יתוקנו כל בני תורה ויקנו בו שלימות, והיתה גאולה עד תום שנת ממכרו עד שיקבל תמימות שנה שהוא עומד שכל שנה ושנה מקבל תמימתו בימים האלה כדכתי' תמימות תהיינה ימים תהיה גאולתו ר"ל ידע בנפשו כי הוא גואל ימים עליונים שנפגמו ואם לא יגאל ר"ל אזי ח"ו יקום לצמיתות לקונה אותו הוא היצה"ר הלוחם עליה עיר ההיא הקטנה ולא יצא ביובל ביום מ"ת כשיקבלו כל בני תורה תמימותם, הוא בחוץ יעמד ר"נ מהאי כיספוא.

(חתם סופר)

◆◆◆

וחמישים יום שבין פסח לעצרת הם שבת של כל השנה כי ימים הללו הוכנו לקבלת התורה כי בכל יום מימים אלו, הוכנו להכנס במ"ט שערי קדושה ואם בימם אלו משימים לב לשוב אל ה' בכל לבבם ובכל נפשם, מכינים לעצמם ליכנס לשערי קדושה למ"ט שערי קדושה.

(קומץ המנחה)

◆◆◆

לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון ר"ל שתזהר באותן הימים שהן לפי מ"י ר"ל יום החמשים יום קבלת התורה שעתיד ליתן דין וחשבון עליהם כי אז הוא הזמן להתקדש.

(בת עין)

◆◆◆

ידוע מענין הספירה שהוא זמן בירור לכל אחד ואחד בפני עצמו, כמ"ש ז"ל (מנחות ס"ה:) וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד, וכל אחד אינו יוצא בספירת חבירו , ואם כל זה יש מענין הספירה התכללות כל הכלל כולו, זה יש לו מידה טובה זו ביותר, וזה את זו. ויש לומר שרמז יש לזה הענין שצוה למימני יומי ומצוה למימנו שבועי יומי הוא הכנה לריצוי הפרט השבועי לריצוי הכלל , וכל זה הוא הכנה לחג השבועות שהריצוי הוא בשניהם יחד.

(שם משמואל)

בשבת זו נתגלה האור של פצית פצה

שמענו מכ"ק אאמו"ר בשם המגיד הק' מקאזניץ זצללה"ה זי"ע שהעולם קורין לשבת אחר פסח שבת געלע מצות, והוא גילוי מצות, עכלה"ק של המגיד הק' זצוקללה"ה זי"ע, ולפרש דבריו הקדושים נראה כנודע דהמצות הם מוחין דאבא המרומז לחכמה, וזהו והן יראת ד' הוא חכמה (איוב כ"ח כ"ח) היינו כי החכמה הוא דבר הנסתר מעין ומוסתרת במוח, וכאשר יטהר ויקדש המוח והמחשבות בקדושה ובטהרה בא היראה מהעלם אל הגילוי, ומתפשטת בכל איבריו עד שנראה וניכר היראה על פניו ממש, ו"הן פירוש דבר הנראה וניכר, כאדם שמראה או סופר בפיו ע"ז שייך לומר אלו "הן וכנודע, וכאשר בכל ש"ק מתפשטת היראה על כאו"א וכמאמרם ז"ל (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א) אפילו ע"ה אימת שבת עליו, אז נתגלה וניכר פעולת המצה, שע"י נטהרו המוחין ופרי עשתונותיו הוא היראה הבאה על פני האדם אח"כ, כאשר אור ש"ק הופיע ביקרו אז נגלה לעין היתרון היראה שיש לו מאכילת מצה [ומכל עניני הפסח, ולכן נקרא שבת גילוי מצות].

ואולי גם המנהג לנקד החלות במפתחות בשבת זו הוא ג"כ לדרכינו מרמז על היראה השופע מאור אכילת המצה, וכדברינו כי מפתחות רומזים ליראה כמאחז"ל (שבת ל"א.) ד' יטע בלבינו אהבתו ויראתו בזכות אכילת המצה והש"ק, ונזכה לרפואת הנפש ורפואת הגוף לנו ולכל ישראל אמן.

(ישמח ישראל, תזריע)

זכות הגליון בשבוע זו

נתנדב ע"י

ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודצו"ח

מוה"ר אהרן צבי מיטטעלמאן הי"ו

יו"ר קרן מלמדים

מנכבדי קהילתינו הק' בבארא פארק יע"א

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' **יעקב** ב"ר **נחמן חיים** ז"ל

נלב"ע א' אייר

ת.נ.צ.ב.ה.

פנימי התשצ"ג בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור רבני ולומדי כולל בעלוא ב"פ בראשות הרה"ג ר' יהושע העשיל הכהן קאצבורג שליט"א

דומ"ץ בק"ק בעלוא ב"פ שליט"א ומח"ס חיים של ברכה

אחר הביקור בבית השחיטה המהודרת בקרית יואל יצ"ו

יום ד' פרשת בהעלותך תשע"ט לפ"ק

הגרי"ח קאצבורג שליט"א הציג לפני רבינו שליט"א

את כאו"א מרבני ולומדי הכולל בפרטיות

ואמר: אונז זענען מיר געווען יעצט אין בית השחיטה, ס'איז נישט נאר א בית השחיטה, ס'איז א בית לימוד, מ'לערנט זיך אויס, מ'לערנט א גאנצע צייט פון מליחה און אלע אנדערע הלכות, דא זעהט מען עס און ס'נייט אריין אין מוח.

רבינו: ר' דוד איז דאך דארט,[1] ווען איך גיי אהין טרעף איך אים.

הגרי"ח: ער איז אן ערליכער משגיח.

רבינו: יא. נו, האט איר געזעהן די שחיטה?

הגרי"ח: ביי די שחיטה זענען זיי געשטאנען פון אינדרויסן, ס'איז שווער געווען אז יעדער דא זאל אריין גיין, איך בין געווען פון אינעווייניג, כ'האב בודק געווען די חלפים, זייער שיינע חלפים ב"ה.

א' הנוכחים: געהערט דערפון האט מען שוין לאנג, יעצט איז דאס ערשטע מאל וואס מ'האט דאס געזעהן פונדערנאנט.

רבינו: מ'דארף צו פארשטיין וואס ס'הייסט א שיינע שחיטה, מ'שחט איבעראל מיט א חלף, מ'שחט איבעראל די סימנים, נאר דא מאכט מען א טרוקענע בדיקה.[2]

---

1 ה"ה הרה"ח ר' דוד אונגאר הי"ו, משגיח בבית השחיטה המהודרת עבור ק"ק מחזיקי הדת בעלוא בארה"ב.

2 להבין הנושא נבאר הדבר בקיצור: כל שוחט לפני תחילת השחיטה בודק הסכין לבל יהי' בו שום פגם וכו' שמנגבל הבהמה (סי' י"ח ס"ג). והבדיקה עושין ע"י שמעבירין האצבע ע"ג הסכין על חודו וב' צדדיו בהולכה והבאה ומרגיש (בצפרנו) אם הסכין חד וחלק, והבדיקה עושין בידים וסכין נגובים לגמרי שאז מרגישים הטיב כל שינוי ופגם.

דהנה יש ב' אופנים של בדיקת החלף, יש אופן כשהחלף והידים נגובים, ויש אופן כשהחלף והידים רטובים, ובתחילת השחיטה לכו"ע צריכים בדיקה יבשה

והנה הפרי חדש (סקי"ד) כ' ללחלוח הציפורן במעט רוק אף שמרגיש יותר בלא רוק (כיון שגם הקנה מלוחלח עי"ש) ומקור הדברים ממהריק"ש (ערך לחם ריש סי' י"ח) וכ"כ גם בס' זבח שמואל. - אמנם כל האחרונים השיגו ע"ז עי' פרי תואר (סקי"ד) וז"ל הזבחי צדק (סקל"ד אחר שהעתיק הפר"ח) אמנם האחרונים דחו סברא זאת, יען דניסו הדבר ולא הרגישו שום דבר מפני הרוק, ע"כ חיובא הוא שלא ללחלח הציפורן ע"כ. וכ"כ בפת"ש (סק"ה) בית דוד (יסוה"ב ס"ה סק"א), תורת זבח לבעל קיצושו"ע (סי' ב' סי"ג) מנחת יוסף (סי"ב ובליקו"י סקע"א) מטה אשר (סקכ"ח ול"ב) מנחת הזבח (קומץ י"א) עי' שו"ת דעת הזבח (תנ' סי' ב') ובס' טיול בפרדס (ע' שחיטה).

ונעתיק לשונו של הפת"ש (סי' י"ח סק"ה) בשם ס' מכתב מאליהו, "שלא יבדוק הסכין בשעה שהיד קר ומצונן או חם מאוד או שהיה היד טופח הן מחמת משקה או זיעה אפילו טופח שלא ע"מ להטפיח כי בדוק ומנוסה אשר בכל אלה לא ירגיש", ע"כ. וכ"כ הקיצושו"ע (בספרו תורת זבח סי' ב' סי"ג), מנחת יוסף (סי' י"ח סי"ב), מטה אשר (סקכ"ח, ל"ב), בית דוד (יסוה"ב סעי' ה' סק"א), זבחי צדק (סקל"ג).

למעשה נהגו מעולם כשיטת רוב הפוסקים ובודקין בידים וסכין נגובים דוקא, הן בתחילת השחיטה והן באמצע כשהניחו הסכין על אבן המשחזת או שאר דבר קשה (שאז צריך בדיקה מחדש כדלקמן).

וסיפר לנו אחד מוותיקי השובי"ם שבתחילת השנים פה בארה"ב כשהתחילו לשחוט בכמות גדולה ולא היה הזמן מספיק לנגב הידים והסכין באמצע השחיטה, שאל הגה"צ מנירבאטור את דעת מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל והורה לו שינסה השובי"ם אם הם מרגישים בבדיקת לח כמו ביבש, ותקנו אז שבתחילת השחיטה יבדקו בידים נגובים, ואח"כ

ס׳איז א געוואלדיגער יסוד אין הלכות שחיטה, ווען מ׳גייט מיט א חלק אויף א שטיין צו שארפן, מאכט מען א נאסע בדיקה, א נאסע בדיקה איז נישט אזוי גוט ווי א טרוקענע בדיקה, און דא אויב מ׳גייט אויף א שטיין פארלירט דער חלק די חזקה,[3] דארף מען אפווישן דעם חלק און געבן פאר א צווייטן זאל מאכן די בדיקה, ווייל די האנט פונעם שוחט איז נאם און ער קען נישט מאכן די סארט בדיקה, איז דא אן עקסטערער מענטש וואם ער מאכט א טרוקענע בדיקה, און נאכדעם קען מען שוין גיין ווייטער שחט׳ן.

דאם איז א געוואלדיגע חומרא אין שחיטה, דאם איז די ערשטע זאך. כל ספק בשחיטה איז דאך לחומרא, ס׳האט נישט קיין חזקה, ס׳איז בחזקת אינה זבוח, ס׳איז הארבער ווי א ספק אין טריפות, ביי טריפות איז נישט אזוי הארב, א ספק אין שחיטה איז די הארבסטע.

הגרי״ח: יא, ס׳האט דאך נישט קיין חזקה.

רבינו: ס׳האט א פארקערטע חזקה, ס׳האט א חזקת אינה זבוח.

דאם דארף מען צו פארשטיין וואם דאם מיינט. און מ׳דארף צו זיין א שוחט כדי צו פארשטיין דעם חילוק ביי א חלק פון א טרוקענע בדיקה מיט נאסע בדיקה.[4]

הגרי״ח: אבער אינמיטן שחט׳ן קען מען נישט מאכן קיין טרוקענע בדיקה.

רבינו: אינמיטן שחט׳ן האט עס א חזקה. ס׳האט נאכנישט פארלוירן די חזקה, דעמאלטם פעלט עם נישט אויס.[5]

דאם איז דער אלף וואם מ׳דארף צו פארשטיין. אינדערהיים פאר די קריג איז נישט געווען אזא זאך ווי א נאסע בדיקה. מ׳האט זיך נישט אזוי געיאגט במילא האט מען געקענט געהעריג בודק זיין טרוקן.

נאכדעם זעהט מען א הידור אז אידן זאלצן, נישט קיין גוים.[6]

הגרי״ח: יא, ערליכע אידן מיט בארד אין פיאות. און ס׳איז אפענערהייט ס׳איז א גרויסער הידור.

רבינו: יא אפענערהייט, יעדער עוף ווערט געעפענט און געזאלצן פון אינעווייניג, אזוי זעהט מען מ׳האט ארויסגענומען די לונגען מיט די כליות מיט די צרורות דם, און מ׳זעהט שפעטער אז ס׳איז גוט געזאלצן.

און אז אידן זאלצן אז מ׳זעהט אמאל אז ס׳איז נישט גוט שיקט מען עם צוריק.

הגרי״ח: דאם הייסט, אויב ס׳איז נישט גוט געזאלצן?

רבינו: יא, אז מ׳טרעפט אמאל אז ס׳איז רויט.

הגרי״ח: אזוי ווי א צרירות דם.

א׳ הנוכחים: ס׳איז דא א ליין פון אונטן אראפצולייגן.

רבינו: יא, דארט גייט עס צוריק און מ׳שניידט עס אראפ (שעל דם שנקרש ונתייבש על פניו לא מהני מליחה, ע״י יו״ד סי׳ ס״ט ס״א ופמ״ג בפתיחה שם). טאמער האט מען עס נישט באמערקט פריער איז אז ס׳איז א אידישער זאלצער באמערקט ער עם שפעטער.[7]

במשך השחיטה יבדקו בלח. (אמנם הסכין שבו שחטו למרן ז״ל בדקו רק ביבש, וכן צוה רבינו להרה״ח ר׳ שלמה גפן ע״ה שו״ב שכשישחוט עבורו יבדוק רק ביבש).

ולמעשה נוהגין בתחילת השחיטה לבדוק ביבש דוקא, ובמשך השחיטה כ״ז שי״ל חזקת בדוק בודקין אף בלח, וכשגגע במפרקת או באבן יש נוהגין בלח ויש נוהגין ביבש. - ובמערכת השחיטה המהודרת דקהלתינו, הן אצל העופות בבית השחיטה דקרית יואל והן אצל הגסות תיקן רבינו שליט״א שעכ״פ אחר שהניחו הסכין על אבן המשחזת (שאז צריך בדיקה מדינא עי׳ שו״ע סי״ב ובשמ״ח סי״ד) **יבדקו דוקא בידים נגובים.**

3 עי׳ **שמלה חדשה** (סי׳ י״ח סי״ד) **ובבית דוד** (ס״ח), **ופרמ״ג** (סי׳ ח״י מ״ז סוס״ק ט׳) **שאחר ההשחזה או נגיעה באבן צריך בדיקה שנית.**

4 **וכבר הביאנו לעיל את דברי הפרי תואר** (סי׳ ח״י סקי״ד) **בזה, ועי׳ בבית דוד** (ס״ח ביסוה״ב אות א״א וסע״ו שם), **ובתורת הזבח** (סי׳ ב׳ סי״ג) **דהבדיקה תהיה דוקא ביבש, עיי״ש.**

5 **הסברא נותנת שהיות שבנגיעת החלף באבן המשחזת או במפרקת אבד חזקתו הראשונה** (וכמבואר בשו״ע סי״ב, שמלה חדשה סי״ד, בית דוד (יסוה״ב סעי׳ ה׳ אות ב׳), ועוד), **לכן טוב להדר לעשות אז בדיקה יבישה כמו בתחילת השחיטה.**

וכן סיפר א׳ מוותיקי השוב״ם בשם מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל שאמר שנגיעה באבן מוציא הסכין מחזקתו, וצריך בדיקה עוה״פ אתלת רוחתא. והוא בעצמו מעולם לא בדק רק ביבש (אף בלא נגיעה באבן).

וכן העיד הרה״ח ר׳ שלמה גפן שו״ב ע״ה שמרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל אמר שכשישחטו עבורו יבדקו לעולם רק ביבש.

6 עי׳ **דרכ״ת** (סי׳ ס״ט ס״ק קס״ה) **בשם הגאון הסמ״ע שכ׳ יש ליזהר לכתחילה שישרו וימלחו הבשר ע״י ישראל דוקא ולא ע״י שפחותיהן העכו״ם עיי״ש, והעתיקו הבית לחם יהודא** (סקמ״ו) **מתקנת וועד ארבע ארצות.**

7 **בריש הלכות מליחה** (סי׳ ס״ט ס״א) **מבואר דצריך להדיח הבשר קודם המליחה, וא׳ מן הטעמים הוא דאם לא ידיחו אז יתמלא המלח מן הדם ולא מהני מליחה** (עכ״י שם בשם המרדכי). **וע״כ כתב המחבר שאם אחר ההדחה חתך בכשר צריך עוה״פ הדחה שנית ומעכב אף דיעבד, וביאור הדברים כתב הש״ך** (סק״ג) **והחוו״ד** (שם) **שטבע הדם לגרור אחר החתך, וא״כ לא יעשה המלח פעולתו.**

הגרי"ח: מ'זעהט אז מ'געט אכטונג מ'זאל לכתחילה נישט ארויף לייגן אפאך אויף איינמאל. כאטשיג היינט קען מען שוין נישט אזוי שטארק אכטונג געבן, אבער ס'איז נישט אנגענעמקט.

רבינו: דער פריערדיגער בעלזער רב האט נישט געוואלט ס'זאל אנרירן איין שטיקל די צווייטע.

הגרי"ח: יא, ער האט נישט געוואלט עסן אזא פלייש.[8]

רבינו: יא, אז מ'פאקט אהן אזא הויבן בארג אזוי, קען ווערן א שאלה פון כבוש, אז ס'רינט נישט אראפ.[9]

הגרי"ח: ס'קען ווערן א כלי.

רבינו: מ'זעהט אין פרי מגדים (שם סע"ק ו') אז ס'איז דא אין דעם א לכתחילה זיך נישט צו פארלאזן אויף אייגידי דטריד לפלוט לא בלעי, דאם זעלבע אויפן אנדערן טעם פון אגב דיפליט דם דידיה יפליט דם דאהרים.[10]

הגרי"ח: טאקע נעכטן האט מען געפרעגט, ביי אונז אין כולל לערנען מיר יעצט וועגן כלי מנוקב,[11] אז ס'איז דא שטיקל פלייש און אונז פסק'ענען מיר אז ס'גייט ארויף ביז אויבן, און אלעם איז אסור, דער טורי זהב (שם) זאגט אז ס'קען נישט אראפ גיין, האט מען געפרעגט אז עם ווען אויסקומען ביי א כלי שאינו מנוקב וואם איז נאר א האלבע, די האלבע שטייט פון אינדרויסן, אז אויף די האלבע זאל מען קענען...

רבינו: טאמער אויף איין פלאין איז עם א כלי מנוקב...

הגרי"ח: יא, אבער א שטיקל פלייש ליגט אין א כלי שאינו מנוקב. אבער א גרויסע שטיקל שטעקט ארויס פון די כלי, ביי בהמה פלייש.

רבינו: באלכסון איז דאך אזוי ווי מנוקב.

הגרי"ח: יא, באמת איז עם אן אינטערסאנטע הלכה, ווייל אפילו ס'איז נישט מנוקב, ס'איז גלאטיג די ברעט, איז עם גוט. אן אינטערסאנטע הלכה.[12]

רבינו: ווייל ס'רינט אראפ.

די אלע זאכן האט מען זיך פארלאזט אז חז"ל האבן אזוי פארשטאנען.

הגרי"ח: ווען מיין טאטע האט געלערנט הלכות מליחה איז ער געווען ביים בילגעריייער רב, האט ער אים געזאגט 'הלכות מליחה איז א חסידישער לימוד דער טאטע ז"ל (הגה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל) פלעגט זיך ביי דעם פאר'מוח'ץ'....[13]

עוד כתב שם (ס"ב) שאם יש דם בעין על הבשר לא מהני מליחה אף דיעבד, וע"ב אם רואין אחר השהיה (ששורין הבשר חצי שעה קודם המליחה כדי שיתרכך הבשר, רמ"א שם) צרירות דם מסירין אותו בסכין.

8 עי' בספר משולחן מלכים ח"ט (שנת תשע"ו), בשיחה עם דייני בעלזא באנטווערפן, סיפור רב א' לרבינו את העובדא אצל הגה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל באריכות.

9 הנה בשו"ע (יו"ד סי' ע' ס"א) כתב המחבר שאין חשש למלוח כמה חתיכות זו על גב זו, והטעם מבואר שם דאיידי דטריד לפלוט לא בלעי, ועי' בט"ז שם. ומקורו בתוס' (חולין קיא:). אמנם כיון שאין מבואר בהפוסקים שיעור כמה בשר מותר למלוח זו ע"ג זו, ולמעשה בהשחיטות מולחין הרבה חתיכות אפילו עד עשר ויותר, וחשש מרן רבינו שליט"א שאולי בכה"ג נחשב כנכבש זה על זה ואולי סותם נקבי הפליטה.

10 עי' טו"ז (שם ס"ק א') דזהו טעם ההיתר דמותר למלוח הרבה חתיכות זו ע"ג זו משום אגב דיפליט דם דידיה יפליט דם דאחרים, ולפי מה שנתבאר בשו"ע (שם סע' ו') אינו נכון לסמוך על זה לכתחילה.

11 עיי' בשו"ע (יו"ד סימן ס"ט סעיף ט"ז) כשמולחים בשר צריך למולחו במקום שהדם והציר שנפלטים בשעת המליחה יזובו ממנו, ולכן המולח על דף מעץ או מתכת שאינם נקובים צריך להעמידם בשיפוע, עד שאם ישפך עליהם מים לא יעמדו המים שם כלל אלא יזובו מיד, ובאופן זה גם הדם והציר שיפלטו מן הבשר יזובו משם. ועיין ביד יהודה (שם בפיה"ק ס"ק ק"ג) שאם עומדות שם טיפות מועטות של מים אין בזה חשש, והעיקר שלא יוכלו לעמוד שם מים בשפע, ע"ש.

12 ועיקר הטעם שהחמירו בנמלח בכלי שאינו מנוקב, דלא מהני מליחה שנית משום פירש ממקום למקום, וכן בתוך שיעור מליחה בנפלה לציר בכלי מנוקב ואין מקום לזוב, כמבואר בש"ך (סי' ע') בשם התורת חטאת, על כרחך דהכי קים להו דאם נבלע בכהאי גונא שהמקום דחוק, אינו יוצא על ידי מליחה משום שנבלע בחוזק כל כך, ועיין פרי מגדים (סי' ע' סוף סק"י).

13 עיי' בס' ביתו נאוה קודש - בעלוא (ח"א עמ' תרנ"ה) שסיפר הגאון רבי הענין פאדווא זצ"ל מלאנדאן אשר שמע בשנות נעוריו מפי הרה"צ המפורסים רבי פייביש יאברובער זצ"ל כי מרן המהר"ש זי"ע מבעלזא נהג בקודש לפני לכתו לכל נדרי ללמוד סעיף אחד בשו"ע יורה דעה ח"א, הלכות מליחה, בסימן מ"ט סעיף ד' מה שכתוב במחבר שם וז"ל, ואם אחר שהודח החתך כל נתח לשנים או לשלושה וכו', ואח"כ גם שינן את לשון הט"ז בסעיף קטן ג': טלפי הרגלים פירוש מנעלים של בהמה.

וכאן אמר הרה"ק יעצט קען מען גיין צו כל נדרי, ואבן תיכף נכנס לכל נדרי, ומי יבוא בסודו של דברים.

אגב עיין בקובץ היכל הבעש"ט (מס' כ"ג עמ' קל"א אות מ"ט) שסיפר הגאון רבי הענין הנ"ל, בעת שישמשתי את ר' פייבוש מיאברוב בוויען, לפני חג השבועות ביקש ממני לקנות עבורו עוף, וללכת אל השוחט שישחוט את העוף, ואחרי כן לבקש מאת מורת רייצא (דונער) גאטטסמאן זו' של ר' נפתלי גאטטסמאן שהיא תמלח את העוף עבורו.

אלעם דארף מען צוקומען צו אמונה, אונז פארשטייען מיר נישט ווי אזוי ס׳ארבעט. חז״ל האבן געזאגט, זיי האבן אזוי פארשטאנען...

רבינו: בכלל, עם קומט דאך נישט ארויס קיין בלוט.

הגרי״ח: זיי די יונגעלייט האבן געפרעגט, וואו איז רויט? כ׳זעה נישט קיין רויט. עפעם רינט טאקע אבער נישט קיין בלוט.

א׳ הנוכחים: אויב יא איז עס ציר, ס׳איז קוים פינק, אפשר א משהו...

הגרי״ח: כ׳האב געווייזן פאר די יונגעלייט ווי זויבער ס׳איז ווען עס קומט שוין אהן, מ׳זעהט נישט גארנישט.

רבינו: יא, די גאנצע זאך, נו וואס טוט אויף די מליחה?

הגרי״ח: און טאמער מ׳וועט עס קאכן אהן קיין מליחה איז עס אזוי ווי טריפה.

רבינו: יא, אודאי איז עס טריפה. איז דאך א סימן אז מ׳מוז זיך פארלאזן אויף חכמינו ז״ל.

*

הגרי״ח קאצבורג הראה לרבינו את ספרו

שו״ת חיים של ברכה בהלכות ברכות

ואמר: אנהייב ספר איז ענינים און שאלות וואס איז נוגע יעדן טאג פאר יעדן איינעם. שאלות ותשובות אויף אלע עניני ברכות.

רבינו עיין בהספר

ואמר: וועגן מפסיק זיין צווישן די י״ג שבחים (שבברכת ישתבח), ס׳איז שווער צו זאגן, ווייל אין מציאות דאם צו זאגן בנשימה אחת, און אזוי מכוון זיין אפילו נאר פירוש המילות, איז כמעט נישט מעגליך.

הגרי״ח: אז מ׳וויל דאווענען...

רבינו: יא יא, קוים ביי די עשרת בני המן, דארט אז מ׳וויל זאגן בנשימה אחת דארף מען זיך אהנשטרענגען. במילא אז עם קומט אוים און מ׳זאגט קדיש אינמיטן, אוודאי דארף מען נאכזאגן. דער זוהר הק׳ זאגט טאקע אז מ׳זאל עם זאגן בנשימה אחת,[14] אוודאי ס׳איז זייער חשוב. הגם ס׳איז דא וואס זאגן פשט אינעם זוהר אז דאם מיינט מען אז מ׳טאר נישט מפסיק זיין, סתם אזוי ביי פסוקי דזמרא טאר מען נישט רעדן, אבער דא זאל מען בכלל נישט מפסיק זיין, און ס׳איז נישט אז מ׳מוז דאם זאגן בנשימה אחת, דער משנה ברורה (או״ח סי׳ נג, סק״א) זאגט אזוי להלכה, און נאך פוסקים.[15] אבער ס׳איז סיי ווי כמעט נישט אזוי במציאות מ׳זאל דאם קענען באווייזן.[16]

וסיפר רבי הענין - אני הייתי עדיין בחור רווק, והיא לא היתה חמותי עדיין, ע״כ הרגשתי קצת פגוע בדבר, ואמרתי לו הלוא גם אמי יודעת איך להכשיר בשר, ענה לי ר׳ פייביש במתק לשונו, אכן אין לי ספק שאמא שלך יודעת היטב איך להכשיר בשר, אולם הכשרת בשר לאו מילתא זוטרתא היא, הרי צריכים למלוח הבשר עד שאינו נאכל מחמת מלחו, ושלא יישאר מקום בלי מלח, לזה צריכים סייעתא דשמיא מרובה שייעשה כדבעי, ולא יהיה שום מכשול ח״ו בעת המליחה, והרי מרת רייצא היה אשה חשובה ומיוחסת נכדת רבינו הק׳ מרן המהר״ש מבעלזא זי״ע ודאי תעמוד לה זכות אבותי ותזכה לס״ד, ע״ש.

14 עי׳ לשון הזוהר הק׳ פ׳ תרומה (דף קלב): כיון דמטי בר נש לישתבח, נטל קודשא בריך הוא ההוא כתרא ושוי ליה קמיה, וכנסת ישראל שריאת לאתתקנא למיתי קמי מלכא עלאה. ואצטריך לאכללא לה בתליסר מכילין דרחמי עלאי, דמנהון אתברכת, ואינון תליסר בוסמין עלאין, כמה דאת אמר (שיר ד יד) נרד וכרכום קנה וקנמון וגו׳, והכא אינון, שיר, ושבחה, הלל, וזמרה, עוז, וממשלה, נצח, גדולה, וגבורה, תהלה, ותפארת, קדושה, הא תריסר, ולבתר לחברא לה בהדייהו, ולומר ומלכות הא תליסר, בגין דאיהי מתברכא מנייהו. - ועל דא אצטריך בשעתא דאתכללית ביניייהו, לשוואה לבא ורעותא בהאי, ולא לישתעי כלל, דלא לפסוק בינייהו, ואי פסיק בינייהו, מתחות גדפי ברובייא נפיק חד שלהובא, וקארי בהילא ואמר, פלניא די פסיק גאותא דקודשא בריך הוא ישתצי ויתפסק, דלא יחמי גאותא דמלכא קדישא, כמה דאת אמר (ישעי׳ כו׳) ובל יראה גאות ה׳, בגין דאלין תליסר אינון גאות ה׳.

15 עי׳ שם מש״כ בזה״ל: כל הט״ו שבחים שבישתבח מן שיר ושבחה עד מעתה יהיר מאד שלא להפסיק ביניהן, והמפסיק עונשו גדול, אבל א״צ שיהיה בנשימה אחת (ה״א בשם הגר״א, וכן כתב הגרי״ע וכן משמע בזוהר תרומה דלא כשל״ה).

16 עי׳ בספר בן איש חי פ׳ ויגש (אות ט״ו) וז״ל: שבח ברכת ישתבח הוא עצום ונורא, ויש אומרים דתקן אותו אברהם אבינו עליו השלום, ויש אומרים תחלתו תקנו שלמה המלך עליו השלום, [ונרמז שמו: ש׳מך ל׳עד מ׳לכינו ה׳א-ל] והברכה עצמה תיקן אברהם אבינו עליו השלום, [ונרמז שמו: א׳ל ההודאות, ב׳ורא כל הנשמות, ר׳בון כל המעשים, ה׳בוחר בשירה זמרה, מ׳לך יחיד וכו׳] ואלו שלשה עשר שבחים של "שיר ושבחה", הם כנגד שלש עשרה מידות "אל רחום", וצריך לאומרם בנעימה כמסדר שבחו של מלך, לכך לא יאמר אותם בנשימה אחת כמנהג קצת בני אדם, ומצאתי כתוב, שימנה אותם באצבעותיו, והוא דבר נכון ויציב, וכך אני נוהג, ולענין עניית קדיש וקדושה וכיוצא, באמצע ברכת ישתבח, דינו כאשר כתבתי לעיל בברכה של ברוך שאמר, מיהו צריך ליזהר שלא יביא עצמו לידי הפסק בקדיש וקדושה וכיוצא, בתוך שלשה עשר שבחים של "שיר ושבחה", אלא אם רואה שהצבור מגיעים לומר כך, ימתין עד שיענה עמהם, ואחר כך יתחיל בי״ג שבחים, ואם בא לו הדבר פתאום בתוך י״ג שבחים, שמוכרח להפסיק, אז אחר שיענה הקדיש וכיוצא, יחזור ויתחיל מתחילתם, שיחזור לומר "כי לך נאה ה׳ אלוהינו ואלהי אבותינו שיר ושבחה וכו׳", כדי שיאמר הי״ג שבחים בלי הפסק בינתיים, ע״כ.

גראדע אין עמדין סידור (סידור היעב"ץ) שרייבט ער קלאר אז מ'זאל עם דוקא נישט זאגן בנשימה אחת, נאר מ'זאל זאגן בנעימה כמסדר שבחו של מלך, אזוי איז זיין לשון דארט.[17]

לאחמ"כ עיין רבינו בהשאלה אודות הברכה בקריאת התורה כשראה המברך בס"ת מקום אחר בטעות ואמר ברכו וכו'.

ואמר: יא, דאם קומט זייער אפט פאר די שאלה, ביי די צוויי כי תצא'ס.[18]

הגרי"ח: צי ביי די צוויי בא אל פרעה'ס.

רבינו: ס'וועגדט זיך אויב ס'איז געווען אפען ביז אהין... אפילו ס'איז נישט די זעלבע פרשה, אויב ס'איז אפען איז נישט קיין פראבלעם.

הגרי"ח: נאכדעם איז דא וואם זאגן אז מ'וויסט וועלכע סדרה ס'גייט יעצט, איז גוט. (עיי' במשנ"ב סי' ק"מ)

רבינו: אבער אז ס'איז נישט אזוי וויט איינם פונעם צווייטן, במילא געווענליך איז עס געווען אפען, אפילו ס'איז נישט אויפן זעלבן עמוד.

הגרי"ח: דאם איז זייער א וויכטיגע זאך, ער ברענגט אין דרך החיים (הל' קריאה"ת ס"ז) אז אויב מ'וויסט וועלכע סדרה ס'גייט, האט ער געמאכט אויף דעם די ברכה.[19]

רבינו: טאמער ס'איז אפען בפניו איז זיכער נישט קיין פראבלעם.

הגרי"ח: יא, ווייל אלעם ליגט אויפן טיש, ער מאכט א ברכה אויף אלעם.

רבינו: ס'איז זייער אפט, יעדעם מאל קומט פאר די שאלה ביי די סארט פלעצער אין די ספר תורה.

הגרי"ח: אבער ס'איז דא מענטשן וואם האבן ליב אריין צו שרייען, מאך א נייע ברכה... א ברכה מאכט מען נישט אזוי שנעל.

רבינו: די זעלבע איז אויך וועג מ'טרעפט א פסול אינעם ספר, דאם קומט אויך פאהר.

הגרי"ח: היינט איז עס שוין אסאך ווייניגער ברוך ה'.

רבינו: גוט, אבער עם קומט פאר אז מ'טרעפט א פסול, און מ'נעמט ארויס א נייעם ספר, וואם טוט זיך צי מ'דארף מאכן נאכאמאל א נייע ברכה? דער דברי חיים האט מקיל געווען. זיי ברענגען אזוי צו, נישט אין די תשובות, נאר אזוי ברענגט מען בשמו, דער מהר"ש ענגיל ברענגט דאם אין ספר.[20]

הגרי"ח: ביי א טלית וואם פאלט אראפ בשעת"ן דאוונענען?

רבינו [בצחות]: עם וועגדט זיך צי ער איז אן אשכנז'ישער איד צי א חסידישער איד. איז ער אן אשכנז'ישער איד וואם

---

17 ונעתיק לשו"ק של סידור היעב"ץ ז"ל, בדינים שלפני ישתבח (אות א) וז"ל: ...ונאמרים בלי הפסק שיחה או שהייה גמורה, אבל לא בנשימה א', אלא אדרבה צ"ל בנעימה כמסדר שבחו של מלך, ע"כ.

18 כתיב בספר דברים (כב, א) 'כי תצא למלחמה על אויביך' וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם. ואח"כ כתיב (דברים פא, י) 'כי תצא למלחמה על אויבך' ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבית שביו.

19 וז"ל דרך החיים: העולה לקרות בתורה והראו לו מקום שצריך לקרות בתורה ובירך על התורה והתחיל לקרות או לא התחיל, (עיין סי' תרפ"ד בט"ז) והזכירו שפרש' אחרת צריך לקרות, וגללו הס"ת למקום הצריך המנהג לברך פעם שנית, (כן העיד הפ"מ דדימו הפוסקים ללקח תורמוס ונפל מידו צריך לברך על השנייה פעם אחרת כמבואר סי' ר"ן).

ולפ"ז אם קראו בר"ח לפ' ר"ח והראו לו למקום שסברו שפרשת ר"ח הוא במקום זה, ואינו במקום זה וגללו למקום שהוא שם, ג"כ צריך לברך, (ועיין סי' ר"ש ובד"מ שם דדימו לתורמוס הנ"ל ה"נ לא היה דעתו רק על מה שפתוח לפניו כמ"ש הט"ז דלא כפ"מ).

אמנם אם אין צריך לגלול הס"ת רק שהראוהו למעלה והוא למטה אפי' בעמוד הב' א"צ לברך, דמסתמא דעתו על כל מה שפתוח לפניו (ט"ז וא"ר שם), ומה שנוהגין קצת ההמון לחלק בין עמוד זה לעמוד אחר לא מסתבר דאם בירך בעמוד זה ואפשר שיקרא לפניו גם בעמוד השני דעתו אכולה, א"כ מה לי עמוד זה לעמוד הב' (סי' ק"מ ע"ש בט"ז ופ"מ).

20 והיינו כשיטת המחבר (סי' קמ"ג) שסבר שאין מברכין על הס"ת השני, כי הברכה שעשה על הס"ת הראשון עולה גם על השני, אבל הרמ"א חולק עליו, והנה קהילות הספרדים בכל מקומות מושבותיהם נהגו כמהחבר וכמו שציין בכף החיים (סקכ"א), וגם בקרב קהלות האשכנזים מצינו כך ובעיר אצל החסידים שפסקו כהמחבר, וכמ"ש בשלחן הטהור - קאמארנא (סעי' ד') לנהוג בהחלט כדעת המחבר שאין לברך בעת שמוחליפים הס"ת ורק בגמר הקריאה בס"ת הכשירה יברך לאחריה.

ובשו"ת מהר"ש ענגיל (ה"ד סי' מ"ד) מביא, שבעצמו ראה מעשה רב אצל הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ל שנמצא טעות לאחר שכבר קראו ג' פסוקים, והיה יותר מג"פ לפיסקא, והורה שלא לברך על הס"ת הפסול, אלא צוה להוציא אחרת וקראו עוד ג"פ ללא ברכה לפניה, והוא כשיטת המחבר.

וגם הקיצור שו"ע בסי' כ"ד (סעי' ח') פסק כהמחבר וכפי שמסביר בלחם הפנים שם דהדעת אומרת שמוטב ליפול לחשש ביטול ברכה משניפול לחשש ברכה לבטלה דקיימ"ל ספק ברכות להקל, וכן בפרישה (סי"ד סק"ב) דכן המנהג, ובשו"ת חוות יאיר (סי' רל"ה), ברכ"י (סי' מ"ט סק"ב), שו"ת יגל יעקב (סי' ט"ו), ברכת הבית (שער מ"ד סעי' ל"ו) הורו כן, ובס' מרא דשמעתתא (אות מ"ד) כ' שכן נהג לפסוק הגרמ"א פריינד זצ"ל.

זיצט גראד און ער שאקלט זיך נישט, זיין טלית פאלט נישט אראפ קיינמאל, במילא פאר אים פאלט נישט ביי אז זיין טלית וועט אראפ פאלן. אבער טאמער ער איז א חסידישער איד, ער וויסט שוין אז ס'קען אראפ פאלן.[21]

הגרי"ח: א חסידישער איד, דארף זיך דאך אויך שטופן...

רבינו [בצחות]: און אז ער האט א טערקישן טלית, ער וויסט שוין פון פריער אז ס'קען אראפ פאלן.

הגרי"ח: יא, ביזן סוף דאוועגען.

א' הנוכחים: ס'איז דא וואס האלטן אז מ'פארלאזט זיך אויפן טלית קטן.

רבינו: יא, דאס איז דאך דער רמ"א (סי' ח' ס"ד).[22]

*

הגרי"ח: כ'האב געטראפן נעכטן א איד ר' סענדר פריעד פון אנטווערפן.[23] זאגט ער מיר אז ער איז געווען ביי רבי שלום אליעזר"ל (הרה"ק מראצפערט ז"ל) פופצן יאר.

רבינו: היינט איז געווען די יארצייט (נעקה"ה ביום ט"ז סיון).

---

21 עיי' בס' תהלה לדוד (סי' ח' סעיף י"ב) שכתב גם דלפי דעת השל"ה שכיון שאינו עומד בשחוק וקלות ראש לא מיקרי היסח הדעת, ה"ה בטלית שלובשין רק בשעת תפילה אפשר דאי"צ לברך בנפלה, אלא דכתב דבשכנה"ג כתב דצריך לברך, וציין לעיין בדברי השו"ע הרב (סוף סי' קס"ד).

ושם כתב הרב וז"ל: שכל העושה מצוה אחת ב' פעמים אינו חוזר ומברך, אלא א"כ הפליג בינתים או שהסיח דעתו ממנה וחזר ונמלך או שפסקה המצוה מעצמה וחזר לעשותה, כגון שנשמטה ונפלה טליתו מעליו כמש"כ סי' ח', אבל זה שנגע במקומות המטונפים באמצע סעודה שהפסיק טהרת ידים בידים על מנת לחזור ולטהרן או שלא מדעת כלל ובדעתו לא היה מטמאן, כי אם על דעת לחזור ולטהרן, אי"ז חשיב הפסק בטהרתן להזור ולברך כשחזר ומטהרן, כיון שלא הסיח דעתו מלטהרן שהרי אפילו מי שמסיר טליתו מדעתו בסתם אין צריך להזור ולברך אם נשאר עליו טלית קטן שיש בזה גילוי דעת שאינו מסיח דעתו ממצוה זו, אע"פ שאין בדעתו כלום על טלית זו ואינו יודע אם יחזור ויתעטף בה וכמו שנתבאר שם, כ"ש זה שהדבר ידוע שבודאי יחזור למצותו לטהר את ידיו, שהרי הוא מיסיב בסעודה ודעתו לאכול עכ"ל.

וכתב התהל"ד דלכאורה בשעת התפילה דמי למיסב בסעודה ודעתו לאכול עוד, ואי"צ לחזור ולברך.

22 דסבר בפשט טליתו ונשאר עליו טלית קטן אין צריך לברך עיי"ש ובמשנ"ב מה שהעיר עליו באריכות.

23 חתנו של הרה"ח הישיש ר' אביגדור כהנא ז"ל שהי' מחשובי זקני שארית הפליטה בקהלתינו הק' קהל יטב לב אחר החורבן.

הגרי"ח: אה, זאגט ער מיר, איך זאג דיר אז די יארצייט איז נישט יעצט, דער עולם וויסט אז די יארצייט איז ט"ז סיון, אבער איך זאג דיר אז שבועות איז זיין יארצייט.

רבינו: אלץ וואס זאגט ער אזוי?

הגרי"ח: איך וויים נישט, אזוי זאגט ער, איך וויים אויך אנדערש, ער איז דאך געגאנגען צוזאמען מיט מיין זיידן... אבער אזוי זאגט ער.

רבינו: איך האב געהערט פון אידן וואס זענען מיטגעווען מיט אים, און זיי זאגן אנדערש.[24]

הגרי"ח: מיין זיידע – מיין טאטע'ס טאטע – ר' משולם האט ער געהייסן, האט געהאט א קור–ארט אין טאצמאנם–דארף, דאס איז לעבן סאמבעטהעלי, און רבי שלום אליעזר'ל איז אהין געקומען דארט אויף שבת, מיין זיידע האט אים אריבער געשיקט אויף שבת א קארב מיט פירות, אז עס קומען ארויף אידן זאל ער קענען טיילן, ער האט אזוי הנאה געהאט, און האט אים געזאגט 'איך וועל עס אייך קיינמאל נישט פארגעסן'.

---

24 עיי' בס' רבינו הקדוש מראצפערט (עמ' שכ"ט): אחד מהאנשים שנסעו יחד עם רבינו על רכבת המות הרה"ח ר' יודל עבער ראזענבערג הי"ו מניו יארק מוסר מזכרונותיו המוזעזעים לפרטים:

חג שבועות חל אז ביום ראשון ושני בשבת, וביום ראשון שאחרי זה, דהיינו בי"ג סיון התחילה הנסיעה לאושוויץ שארכה שלושה ימים, והגענו ביום שלישי ט"ו סיון אחרי הצהריים, רבינו כבר היה אז חלש ובאפס כוחות והוא לא היה יכול ללכת בעצמו, ושני יהודים (אחד מהם הוא ר' פרץ ווינבערגער מנירעדהאז) אחזו בשתי ידיו מזה אחד ומזה והורידו אותו מהרכבת, אחר כך נעמדנו שם לביקורת הנודעת לשימצה ה'סעלעקציע' של ד"ר מנגלה ימח שמו, ובינתיים כבר שקעה החמה, ונכנס ליל רביעי ט"ז סיון, והרשע הנ"ל שלח את רבינו לצד שמאל, היינו להרג ולשריפה רחמנא ליצלן, ואותי אבדל לחיים טובים לצד ימין.

ועיי"ש שמביא שם עוד עדות מהרה"ג רבי משה ווערצבערגער ז"ל הדומ"ץ באורשיווא (בן החסיד רבי דוד יצחק השו"ב בטעפטש) שעבד שם באוישוויץ וראה שהובילו את רבי שלו' אליעזר זי"ע ביום ט"ז סיון.

ובספר זכרונות 'ליקוטי צבי' (שנכתב באותם הימים ונדפס בתל אביב תשמ"א כתוב בדף שנט) שמעתי לאמור שהגה"צ מו"ה משה ז"ל דיין מארשיווא סיפר שראה כאשר הוליכו לשרפה ר"ל באוישוויץ את הגה"ק הישיש רבי שלום אליעזר זי"ע מראצפערט בן הדברי חיים זי"ע, אוי לאזנים שכך שומעות מופת הדור והדרו שרבים הלכו לאורו, כאשר אמר משה רבינו ע"ה על רבי עקיבא שהיה מעשרה הרוגי מלכות זו תורה וזו שכרה, ושמעתי אומרים שכאשר הלך לבית השריפה ר"ל ביקש טלית ולא הי' בנמצא... יעזרנו ה' אב הרחמן ית"ש שכל אלו השמועות רעות לא יהי' אמת, כי עד אחד במלחמה חיישינן בדדמי כמבואר במסכת יבמות, ואולי גם הם אומרים בדדמי... ע"ש.

א׳ הנוכחים: די מעשה מיטן טלית קטן דאם איז אמת?

רבינו: ס׳איז דא איינער וואם פארציילט דאם, אז דארט אין אוישוויץ וועז מ׳האט אלעם צוגענומען האט דער זיידע אים געבעטן א טלית קטן, אוז ער האט אים צוגעזאגט אז ער וועט ניצול ווערן. דער איד איינם האט דאם פארציילט.[25]

א׳ הנוכחים: פון וואו האט ער געהאט דארט א טלית קטן?

רבינו: אפשר ווייל ס׳איז געווען מתים דארט. בקיצור, פון וואו ער האט געהאט דעם טלית קטן וויים איך נישט, אבער אזוי האט ער פארציילט.

---

25 אחד מאותם האנשים בשם ר׳ יהושע ראזנבלום ע״ה עבד בעבודת ׳זאנדער קאמאנדא׳ כאשר הגיעה לשם הקבוצה של הרה״ק רש״א מראצפערט ז״ל, הוא זכה לשרוד בחיים הודות לברכתו של הרה״ק, ואחרי המלחמה הוא עלה לארץ הקודש והשתקע בעיר חיפה, ולהלן עדותו המרטיטה מאותם רגעים אחרונים של הרה״ק מראצפערט כאשר תיעד לדורות בקובץ ׳זכור׳ (נדפס בבני ברק שנת תשמ״א) ואלו דבריו:

"....תוך כדי עבודתי בפלוגת הזאנדער-אפטיילונג נשתמרו בזכרונותי כל מיני חוויות מסמרות שיער, אחת החוויות המרגשות ביותר שאין ביכלתי לשכוח עד עצם היום, היא הפגישה המזורה והעצובה עם הרב הצדיק המפורסם רבי שלום אליעזר הי״ד הלברשטאם זצ״ל מרצפערטה.

הדבר היה בראשית הקיץ של שנת 44׳ למספ׳ בתקופת המשלוחים הגדולים של יהדות הונגריה, רוב המשלוחים הגיעו ישר לקרעמעטריום, בלי לעבור בכלל כל רוצחים, הם הלכו ישר אל הכבשנים, בגלל העומס הרב נהגו אנשי הס״ס לזרז את הקרבנות האומללים בליווי של מכות ובשיסוי כלבים אל הכבשנים.

יום אחד כאשר הייתי בחדר ההלבשה שם התפשטו הקרבנות לפני כניסתם להכבשן שם נחנקו הקדושים על קדוש השם, נעצר לידי יהודי זקן מאוד, נתן עלי את מבטו ושאל אותי, בני מאיזה מקום אתה?.

אמרתי לו אני מקראקא, קראקא? אמר הזקן, הלא בקראקא גר אחי רבי ישעיה׳לה מטשחויב, לשמע דבריו של הזקן נרעדתי, כי ידעתי שזקן עלוב זה העומד לפני במערומיו הינו לא אחר מאשר הצדיק המפורסם רבי שלום אליעזר מראצפערטה, אולם לא היה זמן לנהל שיחת רעים.

רבי, התחננתי לפניו, התפלל בעדנו, אמר לי הרבי הצדיק, מפחד אני מן הרשעים שלא יכוני.

אמרתי לו, רבי הקדוש, אני אשמור עליך, [ביקש טלית קטן] ולבש משהו והתפלל, אולם למען השם עשה זאת מהר, כי עוד מעט יגיעו...

עזרתי לו לרבי הקדוש ללבוש את הטלית קטן, ואז אמר הרבי הקדוש את הוידוי בהתלהבות רבה ועצומה, ליוויתי את הרבי אל הכבשן, ורציתי להיפרד ממנו, כי עוד מעט עמדו לסגור את דלתות הברזל הכבדות, הרבי עיכב אותי מעט, ואני עמדתי בעל גחלים, רציתי לעזוב מהר את המקום, ואז הרבי לחץ ידי בהתרגשות גדולה ואמר לי: ׳אתה תינצל, ותישאר בחיים, אולם זכור וספר לעולם כולו את אשר ראו עיניך, את אשר עוללו לנו הרשעים הארורים ימח שמם...", ע״ש.

*

רבינו: דער בעלזער רב (מהרי״ד ז״ל) איז געווען דער סנדק ביים טאטן (רבינו הברך משה) ז״ל.[26]

הגרי״ח: מיין טאטע איז געווען אמאל ביי רבי שלום אליעזר׳ל, האט ער געוואלט זאגן אז אין בעלזא דאווענט מען שפעט מנחה, האט ער פארציילט אז ווען דער בעלזער רב איז געווען אין ראצפערט, איז ער געגאנגען א וויזיט צו אים כ״ג שבט, זאגט ער, אין שטאט האט מען שוין געדאווענט מעריב, אוז ער איז אריבער געגאנגען צום בעלזער רב אוז מ׳האט נאך געהאלטן פאר מנחה. ער האט אים מכבד געווען מיט א גלעזל טיי, אוז ער האט געזאגט, כאטשיג אינדרויסן קוקט אויס אביסל טונקל, אבער לויט דעם זייגער איז נאך דא צייט, ער האט געזען דאם גלעזל טיי אוז אויסגעטרונקען, אוז נאכדעם האט ער זיך געשטעלט דאווענען מנחה.

רבינו: דער בעלזער רב האט זייער שפעט געדאווענט מנחה, ער האט געדאווענט ממש די לעצטע מינוט.[27]

---

26 בתשעה באב שנת תרע״ד פרצה מלחמת העולם הראשונה, ואז עזב המהרי״ד את מקומו בבעלזא מחמת אימת המלחמה, ושהה מדינת אונגארין בעיר ראצפערט, וביום הקדוש תרע״ה הגיע השמועה לסיגעט שצבא רוסלאנד מתקרב, ובמוצאי יוהכ״פ ברח העצי חיים מסיגעט ושהה בחג הסוכות בעיר נירעדהאז, ומשם נסע לראצפערט לחותנו הרה״ק מהרש״א מראצפערט, ולאחמ״כ ביום כ״ג חשון שנת תרע״ה נולד מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל, וכיבד אז מרן העצי חיים את הרה״ק מבעלזא בסנדקאות.

27 עי׳ בס׳ י״ג אורות (ח״ב, עמ׳ ש׳) מה שסיפר הגה״ק רבי איציקל מפשעווארסק ז״ל שפע״א היה במארינבאד, והיה שם הגה״ק מהרי״ד מבעלזא ז״ל והגה״ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב ז״ל, והתפלל רבי איציקל תפילת מנחה ומעריב אצל הגה״ק מסטראפקוב ז״ל, ומשם הלך להגה״ק מבעלזא, וראה שהחסידים מסתובבים, וחשב שנתארכה אצלם תפילת ערבית וזה עתה גמרוה, אולם אח״כ נודע לו שעדיין לא התפללו תפילת מנחה, כי הגה״ק מבעלזא נהג להתפלל תפילת מנחה מאוחר מאוד [בין השמשות].

וכס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב) מביא שפע״א אמר רב א׳ מאונגארין להגה״ק מהרי״ד מבעלזא ז״ל טעם על מה שהאדמורי״ם מתפללין מנחה מאוחר מאוד, דאיתא שהתמיד של שחר כיפר על עוונות של הלילה, והתמיד של בין הערבים כיפר על העוונות של היום, והנה כשאין ביהמ״ק קיים התפילות הם במקום התמידין, ואם יתפללו מנחה בהקדם איך יתכפרו החטאים שחוטאים אחר מנחה עד הלילה, והרה״ק נהנה מדבריו.

הגרי"ח: מ'האט געזאגט אויפן פסוק 'ויצא יצחק לשוח בשדה', פארוואס אין שדה? ווייל אין שדה קען מען זעהן די לעצטע מינוט, אין שטאט קען מען נישט אזוי שטארק זעהן.[28]

רבינו: מ'זאגט נאך אז דער בעלזער רב האט געזאגט, אזוי ווי ביי שחרית איז אן ענין צו דאוונענען וואם פריער, אזוי איז ביי מנחה אן ענין צו דאוונענען וואם שפעטער.

דער פעטער ז"ל האט געזאגט אמאל א ווערטל 'למנחה למצחא' (מלשון הפיוט בסדר הזמירות לס"ג), אז מ'דאוונט מנחה ווען ס'איז דא שטערנ'ס...[29]

א' הנוכחים: ס'איז אן ענין פון אמונה, מ'גלייבט אז ס'איז נאך טאג, ווייל אפילו ס'איז שפעט הגם מ'מיינט אז ס'איז שוין נאכט, אבער מ'גלייבט אז ס'איז טאג. אזוי ווי מ'האט געזאגט פריער כלפי מליחה, אז חז"ל האבן אזוי געזאגט... אידישע קינדער גלייבן אז ס'איז נאך טאג. קען מען דאוונענען.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט אמאל געזאגט פאר איינעם, ביי זיי אז ס'איז נאר אביסל טונקל איז שוין נאכט – אזוי האט ער געזאגט אויף די וואם האבן געדאוונענט פריה – אבער באמת איז פארקערט, א איד דארף וויסן אז כל זמן ס'איז אביסל לעכטיג איז נאך אלין טאג... ביי אונז אז ס'איז אביסל לעכטיג איז נאך טאג.[30]

אגב יש לציין שבס' ספרא רבא דישראל (עמ' קפ"ח) מרשימות הגה"צ רבי שמואל עהרנפעלד ז"ל שהגה"צ בעל השבט סופר ז"ל איחר מאוד זמן תפילת מנחה, ובמיחוד בשב"ק אחצ"ה במנחה היתה קריאת התורה אצל החלון, ובכן קרא בס"ת מיוחד לזה למען ירוץ בו הקורא, וכן נהגו בלי ספק הגאונים רשכבה"ג החת"ס ובנו מרן הכת"ס זללה"ה. וע"ע בקובץ האוהל (שנה ו' חוברת ג-ד) שכ' הגה"צ רבי מיכאל בער וויסמאנדל וז"ל: קבלה אמיתית בידינו כי מרן החת"ס ז"ל התפלל מנחה בשעה מאוחרת סמוך לצאת הכוכבים", ועיי"ש שמאריך לבאר הענין בזה.

28 בס' קדושת אהרן (עמ' י"א, מתוך כתבי הגה"צ רבי שלום יהוקאל שרגא מציעשנוב ז"ל) מובא שהרה"ק רבי מרדכי דוב מהאראנסטייפל ז"ל היה בצאנז, וביקר אצל גיסו הרה"ק רבי אהרן האבד"ק קרייז-צאנז, ולעת ערב רצה ללכת, שאלו הרה"ק הר"א מדוע ממהר עצמו כ"כ, השיבו שהוא ממהר עצמו לתפילת מנחה, אמר הר"א הלא עדיין יש הרבה זמן למנחה, אמר לו אנחנו מתפללים במוקדם, השיבו הרה"ק ר"א: יש פסוק מפורש בתורה שצריכים להתפלל מנחה בזמן מאוחר, התחיל הרה"ק מהארנאסטייפל לעורר זכרונו היכן יש פסוק כזה, ואחר כך אמר לגיסו לא ידוע לי פסוק בזה, ימחול לי גיסי לומר איזה פסוק הוא, אמר לו, הנה חז"ל (עבודה זרה ז:) למדו שיצחק תיקן תפילת מנחה מן הפסוק 'ויצא יצחק לשוח בשדה', ולכאורה למאי נפקא מינה אם התפלל בבית או בשדה, אכן הוא רצה לכוון שעה האחרונה של יום, ומבואר במג"א דבעיירות נראים הכוכבים קודם מפני החומות הגבוהים, לכן יש לשער צאת הכוכבים רק מחוץ לעיר בשדה, על כן מגלה לנו הכתוב, שיצחק הלך להתפלל מנחה בשדה כדי שיוכל לכוון שעות אחרונות של יום קודם לילה.

29 עיי' בס' עדות ביוסף (עמ' רע"ו) שפע"א בעיר סאטמאר נכנס רביה"ק לתפילת מנחה מאוחר מאוד והיה כבר כמעט כוכבים נראים בחוץ, ואמר להגה"צ מנירבאטור ז"ל: 'למנחה' - וועז דאוועזט מען מנחה?,'למצחא' - וועז מ'זאזט שוין שטערנ'ס.

וידוע שכשרביה"ק היה בירושלים הגיע הגאון הגדול רבי ישראל יצחק רייזמאן ז"ל לחסות בצילו למנחה וסעודת רעווא דרעווין, וכששאלו לו האיך יצא ידי חובתו בקריאת התורה בלילה, והשיב כי כשרבינו שוהה בירושלים הרי זה כמו שמחת תורה, ובשמחת תורה הרי נוהגים לקרוא בתורה גם בלילה.

ועי' בס' תפארת יואל שמביא שפע"א תחת אחת השיחים כשדיבר רבינו בעל ברך משה ז"ל עם דודו מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל ספר לפניו שפגש את הגאון רבי יוסף אלי' הענקין מהנהלת אגודת הרבנים באמעריקא, והלה דיבר מגדולת רבינו בעל דברי יואל ז"ל אולם דבר אחד אינו מבין מדוע מתפלל שחרית ומנחה כ"כ מאוחר אחרי זמן התפילה, ע"ז השיב לו מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל: "על זה אשיב לך טעם הדבר, בתפילת שחרית הנני אונס גמור כי אין אני מוכן לתפילה (כידוע שרבינו הקפיד מאוד על גוף נקי בתפילה במסיג"פ), ועל תפילת מנחה שאני מתפלל מאוחר תוכל למסור בשמי להרב הנ"ל שמוטב שיתפלל אדם שבעים שנותיו תפילת מנחה בשעה שמותר להתפלל רק בדיעבד מאשר להתפלל מנחה בזמן ולכן יתפלל מעריב גם לפני זמן רבינו תם ויבוא על ידי זה לידי חילול שבת דאורייתא".

30 מרן רבינו שליט"א הזכיר דבר זה בתוך דברות קודש בליל א' דר"ה תשע"ד לפ"ק, מה ששמע משמי' דב"ק מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל שאמר פעם בנ"ל להגה"צ רבי מיכאל בער וויסמאנדל ז"ל ר"מ נייטרא בנוגע למחלוקת הראשונים אודות זמן השקיעה (שבת לה: תוד"ה תרי), להגאונים השעה שהוא חושך מעט, הוא לילה, ולרבינו תם כל זמן שיש עוד מעט אור, עדיין הוא יום, וסיים רבינו דהלכה כרבינו תם (כמבואר בשו"ע או"ח סי' רס"א ס"ב), עכדה"ק.

והוסיף מרן רבינו שליט"א אשר אימרא יאה זו טובא גנוז בגוויה, דיש בהלכה זו מליצה ישרה על בני ישראל, וכמו שהמליץ מרן הבעש"ט הקדוש ז"ל שבני ישראל עושים כל מעשיהם במחשבה לשם שמים, ואפילו בדבר עבירה ח"ו עושק ואונאה יש בהם מחשבה למען ה', בכדי שיוכל להחזיק בניו לתורה ויכבד השבת ויעשה צדקה ושיוכל לדקדק במאכלי כשרות. ובזה כתב בנועם מגדים (פ' עצבים) בשם אביו [הגאון רבי יעקב] ז"ל, לפרש הכתוב אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך, היינו גם בדבר עבירה שהיא נדחת ואינה קרובה לפרגוד, אם יהיה בקצ"ה השמי"ם, פי' בסוף וקצה יש בה קצת כוונה ומחשבה קלה לשמים, אזי משם יקבצך ה' אלהיך, וה' ברחמיו ירצהו ויקבלו בתשובה, עכ"ד.

והנה הקשה המהר"ם א"ש בכתנות אור (פ' נצבים) היאך מהני תשובה שיתקרב החוטא להקב"ה, הלא קי"ל (פסחים עג:) נראה ונדהה אינו חוזר ונראה, והאדם שהיה נראה תחלה וכשחטא נדהה מקדושתו, איך יהיה חוזר ונראה בתשובה. ותירץ א"ז זללה"ה בייטב פנים (שוב אשיב אות ד) על פי מה דקי"ל (זבחים יב.) דכל שבאותו יום לא הוי דיחוי, וידוע (סנהדרין צז.) דיומו של הקב"ה אלף שנה, אם כן שפיר מהני תשובה דהוי ליה באותו יום, עכ"ד.

ולדרכינו י"ל בזה על פי מה דאיתא במדרש (כ"ר פ"ג ס"ח) ויקרא אלהים לאור יום אלו מעשיהן של צדיקים, ולחושך קרא לילה אלו מעשיהן של רשעים. נמצא שעבירה יכונה חשך ולילה, ובכן כאשר יחטא האדם ח"ו חלפה יומו והוי דיחוי, וחלילה לא תועיל התשובה. אמנם כיון דקי"ל הלכתא כשיטת רבינו תם שכל זמן שיש מעט אור עדיין יום הוא ולא לילה, שוב י"ל כל שבאותו יום לא הוי דיחוי, ועל כן כיון שיש במעשה העבירה מחשבה לשם שמים ולמען ה', עדיין ביומו הוא ולא נדחה, וזהו י"ל בפירוש הפסוק אם יהיה נדחך ח"ו במעשה עבירה, אזי בקצ"ה השמי"ם פי' מהלכה זו שכל זמן שיש מעט אור בקצה השמים יש לו דין יום, משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך, דכיון שיש במעשה העבירה גם מחשבה למען ה' הוי ביומו ולא נדחה מעולם, ושפיר מועיל התשובה.

ובזה המליץ רבינו בלשון הפייט (מוסף לימים הנוראים) ובזכות הת"ם יוציא איום לצדק דיננו, כי קדוש היום לאדונינו. פי' בזכות שבני ישראל סוברים להלכה כשיטת רבינו תם, שאם יש מעט אור הוא יום ולא לילה, בזכות זה יוציא לצדק דיננו, להמליץ בעדינו המליצה ישרה של הבעש"ט הק' דכיון שגם בדבר עבירה של בני ישראל עם קודש יש למצוא איזה כוונה לשם שמים, על כן יועיל לנו התשובה לחזור ולהתקרב אל ה'.

ובזה י"ל כי כאשר שמעו בני ישראל הקללות שבמשנה תורה, הבינו שזה בא להם מחמת רוע מעלליהם, וכמו שאמר לעיל (דברים כח סו) והיה אם לא תשמע בקול ה' אלהיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחקותיו וגו' ואנכי הסתר אסתיר, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, כי האדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא במשהו, וכיון שבכל עבירה נדחה מן הקדושה ח"ו ומתקיים ואנכי הסתר אסתיר וכו', היאך יהיה חוזר ונראה, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום לפני ה' אלהיכם, היינו שיהיה לכם עמידה לפני ה' ולא תדחו מן הקדושה, והטעם לזה פירש"י כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר, היינו כמו שהיום נחשב ליום גם בשעה שהוא מאפיל ומאיר, כלומר שגם בעת שהוא מתחיל להחשיך ועדיין יש בו מעט אור, עדיין נחשב ליום, וכך עתיד להאיר לכם, שכל זמן שיש מעט כוונה לשם שמים לא הוי דיחוי, ומועיל התשובה לחזור ולעמוד לפני ה' ולא ידח ממנו נדח ח"ו.

ולזה אמר הכתוב (במדבר כט א) יו"ם תרועה יהיה לכם, כלומר לפי מדת יום, שנחשב ליום כל זמן שיש קצת אור, לכן תרועה יהיה לכם, תעיר ותריע להכרית כל מריע ולחסום פי המשטין מעלינו ומעל כל עמו בית ישראל, ויתעורר מליצה ישרה על כל מעשיהם שיש בהם איזה כוונה לשם שמים.

וזה שאמר אשרי העם יודעי תרועה, ובמדרש שהם יכולים לפתות את בוראן בתרועה, והיינו לערבב השטן בעת תקיעת שופר, והטעם כי ה' באו"ר פני"ך יהלכון, שהם חושבים זמן היום לפי האור שהוא לפני ה' במהלך החמה ברקיעים העליונים, ומכח זה מעט אור, היינו אפילו שיש

א' הנוכחים: פאר אן אשכנז האט ער עם געזאגט?

רבינו: ניין, ער האט עם געזאגט פאר איינעם וואס האט זיך באקלאגט אויף זיין מצב, האט ער אים געזאגט, אז ס'איז נאך אביסל לעכטיג איז נאך טאג...

הגרי"ח: אה, א חיזוק וואלט אז א איד דארף טרעפן איבעראל דאס לעכטיגקייט...

רבינו: אזוי האט ער געזאגט, ביי זיי אז ס'איז אביסל טונקל איז שוין נאכט... מ'דארף צו וויסן אז ס'איז אביסל לעכטיג איז נאך טאג... אויף דעם ארויף האט ער עם געזאגט.

א' הנוכחים: מ'האט געזעדט פריער אז מ'וויסט נישט דעם טעם פארוואס מ'זאלצט, מיין פעטער איז געווען דער וואס האט געכאפט די מעשה נורא אין מאנסי מיט די פלייש, בערך פאר פופצן יאר.

רבינו: ס'איז יעצט געווען די זעלבע מעשה אין יוראפ.

הגרי"ח: מ'האט פארקויפט טריפה ממש.

רבינו: צוויי מעשיות איז געווען יעצט, אין אנטווערפן און אין ענגלאנד. אין ליווערפאל, און אין מאנטשעסטער.

א' הנוכחים: יא, איז ער האט דעמאלטם געזעהן די קאליר פון די עופות אז ס'איז נישט אזוי גוט, האט ער געלעקט מיט די צונג האט ער געזעהן אז ס'איז נישט געזאלצן.

רבינו: אויף מראית העין האט ער עם באמערקט. ס'איז געווען א חשד איז ער עם געגאנגען נאכקוקן, ער האט ארוים געגומען צוויי עופות און ער האט געזעהן אז ס'איז נישט געזאלצן.

פון די זאלץ באקומט עם א שינוי מראה, דער וואס איז נישט קיין בוטשער דער פארשטייט עם נישט, אבער ווער ס'האנדלט מיט פלייש ער זעהט דעם חילוק.

הגרי"ח: די שאלה איז געווען דארט אז ווער וויסט וויפיל יאר דאס גייט שוין אהן אזוי?

רבינו: אוי... אוי... אוי... השם ירחם!

הגרי"ח: די כשרות דאס איז דאך אלעם, דער תולדות שרייבט שוין אזוי, אז דער שטן זוכט מכשיל צו זיין אידן מיט דעם, אז מ'עסט טריפות...[31]

מקצת אור בכוונה לשם שמים, דוחה הרבה מן החושך, הן מעשי חושך אשר המה לא טובים, ומועיל התשובה לחזור ולהתקרב אל ה', ונזכה להושיע בכתיבה וחתימה טובה ולכל טוב סלה אמן.

31 מובא בספה"ק דגל מחנה אפרים פ' עקב והדברים נוראים, עי"ש

רבינו: דער בעל שם הק' האט דאך געזאגט. בזע"ם תצעד ארץ (חבקוק ג, יב). [זע"ם ראשי תיבות ז'ביחה ע'ירובין מ'קודה].[32]

ס'איז געווען א גרויסע עגמת נפש דעמאלטס אין מאנסי. און ס'איז עגמת נפש יעצט אויך, אידן מדקדקים בכשרות ווערן געוואר אז מ'האט געגעסן נישט כשר'ע פלייש, דער אויבערשטער זאל אפהיטן. ס'איז א מורא'דיגע זאך.

א' הנוכחים: מ'דארף כשר'ן די כלים.

רבינו: און ס'איז נאך מער אויך, אויסער די אלע איסורי תורה, איז עם דאך מטמטם את הלב, דער זוהר הק' (פ' שמיני מא:) זאגט אזוי.

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב זאגט, ס'איז אין זיין ספר רב טוב (פ' שמיני), זאגט ער אז מ'פירט זיך שבת נאך פסח מאכט מען א שליסל אויף די חלה, אזוי איז דאך דער מנהג, זאגט ער א טעם, ווייל ס'פאלט געווענטליך אוים פ' שמיני אדער פ' אחרי, שבת נאך פסח, דאם איז די פרשיות ווי די תורה רעדט פון מאכלות האסורות וואם איז מטמטם את הלב, און דער שליסל איז א רמז אויפן מפתח הלב, אזוי זאגט ער דארט.[33]

א' הנוכחים: פאר וועמען א יר"ש וויל עסן פלייש, שטייט דריי תנאים, אדער אז די ראשים פון די שטאט זענען יראים ושלמים, דאם איז לכאורה ווי היינט א הכשר, אדער אז ער האט בודק געווען דעם מעסער, אדער אז ער קען דעם שוחט.

רבינו: איך זאג אלעמאל וועמען ס'קומט אוים צו רעדן אין דעם ענין, אז א שטיקל פלייש קען זיין די כשר'סטע זאך, און אז נישט קען זיין יעדע כזית א עקסטערע לאו דאורייתא.[34]

*

רבינו: וואם האט עטען געלערנט יעצט אין כולל, הלכות מליחה?

הגרי"ח: יא, מ'האט אינמיטן לערנען הלכות מליחה. מ'האלט נאך אביסל פון אנפאנג, דארט סימן ס"ט.

דאם איז דער ציהל, ס'לערנט זיך אנדערש ווען מ'קען עם שוין זעהן.

רבינו: ווי אזוי מ'איז בודק די טריפות האט עטין געזעהן?

א' הנוכחים: יא, מ'האט געזעהן צומת הגידין.

ר' דוד אונגאר: יא, היינט איז דא א שטארקע פראצענט, מער ווי נארמאל.

הגרי"ח: היינט קען מען טאקע זעהן דאם וויכטיגקייט פון בודק זיין יעדן עוף.[35]

---

32 עי' בספה"ק בעל שם טוב על התורה (פרשת יתרו) וז"ל: שמעתי שתלמידי הריב"ש ז"ל היו יושבים ביחד ומתווכחים איזהו הדבר העקריי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו, יש מהם אמרו שהעיקר הוא להשגיח על הזביחה שיהיה השו"ב ירא שמים, וכן בכל שאר ענינים השייכים לזה, כי ח"ו מאכלות אסורים מטמטמים את הלב, ויש אמרו עירובין הוא העיקר כי הלכות שבת כהררים התלויים בשערה (חגיגה י.) והאיסור חמור מאוד, ויש אמרו מקוה היא העיקר להשגיה שהמקוה תהיה כשרה בלי שום חשש, כי אם יסוד בנין האדם הוא ח"ו בלי כשרות קשה לו מאוד להתגבר על הרע ר"ל, ואחר זה אמר להם מרן הריב"ש ז"ל בזה הלשון, תיתי לי כי בעת הזאת פלפלו גם כן במתיבתא דרקיע איזה מהם עיקר ואמרו כמר וכמר, והסימן הוא במקרא (חבקוק ג) בזע"ם תצעד ארץ, ראשי תיבות ז'ביחה ע'ירובין מ'קוה, כל אלה הם יסוד הארץ. [ברכת אברהם פ' ואתחנן, וכ"כ בבית אהרן בליקוטים בשם בנו מהר"א ז"ל].

33 ונעתיק לש"ק: על פי מה דמבואר בזוהר הקדוש (פרשתן מא:) כי הדברים האסורים מטמטמין הלב, כי הן הם מסט"א, והאוכל מהם נמסר הלב ביד הסט"א. והאלגזי פירש הכתוב (משלי ד כג) מכל משמר (הייט מאכר) נצור לבך, כי ממנו תוצאות חיים, היינו חיים הרוחני דבוק באלהים חיים. ובהשמר ממאכלות אסורות ממילא יחפוץ הלב לדבק בו יתברך ולעשות רצונו. ולכן בשבת שמיני שהל אחרי פסח או פרשת אחרי שהל לפעמים אחרי פסח, שבהן נאמרו להשמר ממאכלות אסורות ומעריות שהן מסט"א, שהן מפתח של הלב להוציאו מסט"א, על כן נוהגין לעשות החלות במפתח, להורות על זה שמה שנאמר בפרשיות הללו, הן המפתח לפתוח הלב לעבדו בכל דבר, כנאמר (ויקרא יא מה) כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכ"ם לאלהים, כלומר שיהא גם אכילה ושתיה וכל צורכיכם לאלהים. וזה שאנו אומרים בכל יום (תפלת שחרית) ברוך אלהינו שבראנו לכבודו וגו' וחיי עולם נטע בתוכינ"ו דייקא, היינו בתוך המעיים להזהירם ממאכלות אסורות, שעל ידם הלב במאסר. ועל זה אמר הוא יפתח לבנ"ו, כלומר מן המאסר המשמר, בתורת"ו שהזהירנו את זה תאכלו וזה לא תאכלו, ממילא כשהלב פתוח ישים בלבינו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו וכו', עכדה"ק.

34 עי' רמב"ם פירוש המשניות (מיר פ"ו מ"ד) נזיר שהיה שותה יין כל היום וכו' שבדיני שמים חייב על כל כזית אף בב"א, וכ"ה ברמב"ם פ"ה מהלכות נזירות ה"י. אמנם ע"ע ברמב"ם הלכות מאכ"א פי"ד ה"ז ובנו"כ שם, וידועים בזה דברי הר"ן (יומא פד.) בשם הראב"ד דמוטב שישחטו לחולה בשבת מלהאכילו נבלה, כי בנבלה יש לאו על כל כזית בפנ"ע, וכ"ה באו"ח סי' שכ"ח סי"ד ועי' מג"א שם סקי"ט, וע"ע מנחת חינוך (מצוה רצ"ח סק"ו), ובשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן קלה).

35 צומת הגידין הוא מקום שהגידין נקשרין יחד (שו"ע יו"ד סי' נ"ו ס"א), ובעוף הם בעצם האמצעי למעלה מהארכובה והם י"ו גידין (שם ס"ח), וברמ"א כתב (ס"ט) דבקל הוא נטרף, עיי"ש, ואעפ"כ אין בודקין אחריו כמו שאין בודקין אחרי שום טריפות חוץ מסירכות הריאה (סי' ל"ט ס"א), ואף אם

הגרי"ח: די בוקא דאטמא (שהקוליות ניתק ממקומו וטריפה, עי' סי' נ"ה ס"ב) האט מען געוויזן ווי אזוי מ'איז בודק.[36]

רבינו: א ודאי, מ'באקוקט יעדן עוף.

הגרי"ח: די קישקעס ווי אזוי מ'איז בודק.

רד"א: געווענליך איז עס פיין.

רבינו: אבער היינט איז יא געווען שטארק די פראצענט פון צומת הגידין, דאס איז ממש טריפה.

הגרי"ח: בוקא דאטמא איז דאך נאר א ספק.

רבינו: יא, אבער דאס איז ממש טריפה.

רד"א: ס'איז געווען היינט א גרויסע פראצענט פון דעם, מ'האט אסאך מעביר געווען.

רבינו: מ'באקוקט יעדע עוף. האט עטין געזעהן וואס דאס איז צומת הגידין? דאס דארף מען וויסן.

הגרי"ח: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', אז מ'זעהט עם קען מען עם געדענקען, מ'לערנט עם טאקע, אבער עם ווערט גוט נקלט דורכ'ן זעהן, ווייל אז מ'זעהט עם כאפט עם.

רבינו העניק לו ספרי לב אחרן

הגרי"ח: א יישר כח, מ'האט שוין געהערט פונעם רבי'ן ספרים.

רבינו: דאס איז בדרך אגדה, ס'איז דא עקסער בדרך דרוש.

הגרי"ח: וועז מ'האט געלערנט [שו"ע יו"ד] סימן ק"י ביי קבוע, האט מען געדעדט א אינטערסאנטע שאלה, כ'האב נישט געזעהן קיינער זאל רעדן פון דעם, א מענטש האט געטראפן ביי תשע חניות, נמצא, הלך אחר הרוב, ס'איז כשר. קומט נאכדעם איינער זאגן דאס האב איך פארלוירן, איך האב עם געקויפט פון א געשעפט, איך געדענק נישט וועלכע געשעפט דאס איז געווען. ס'האט זיך אנגעהויבן מיט נמצא... און נאכדעם קומט ער דאס זאגן.

רבינו: איך הער, לכאורה איז דאס צוויי מעשיות...

הגרי"ח: די שאלה איז אויב ביי מיר איז עס געווארן כשר וויל ביי מיר איז נמצא, איז וועז איינער קומט זאגן טוישט זיך יעצט די הלכה? אויב יענער קומט מברר זיין אז ס'איז זיכער נישט גוט מילא, אבער יענער איז דאך נישט מברר אז ס'איז נישט גוט.

רבינו: אבער אז ער קומט זאגן אז ער האט עס פארלוירן, און לאמיר זאגן ער האט א סימן און מ'זעהט אז ס'איז זיין סימן, איז דאך פשט אז ער האט עס פארלוירן און ס'איז זיינס, און אז ער קומט זאגן אז איך האב עס געקויפט איך וויים נישט וואו, ווערט עס אסור.

הגע בעצמך, אז ער קומט זאגן איך האב עס פארלוירן און ס'איז א ספק טריפה, וועט עס האבן א דין פון א ספק טריפה. נו, די זעלבע אויך, וועז ער זאגט איך האב עס געקויפט פון איינע פון די געשעפטן איז עס ביי מיר געווען א ספק טריפה.

הגרי"ח: אויב יענער האט שוין געהאט די שאלה, ער האט שוין געהאט דעם ספק, איז עפעס אנדערש. אבער אויב ער האט נאכנישט געטראכט פון דעם, ער וויסט נישט, ער איז געגאנגען און געקויפט, אבער ביי מיר איז עס נמצא. ביי מיר ווערט עס מותר.

רבינו: די שאלה איז אויב איך גיי צוריק.

נמצא מיעוט המצוי מטריפות מסוים אין צריך לבדוק מדינא דגמרא רק מכח חומרא בעלמא (סי' ל"ג ס"ט בהג"ה ופמ"ג מ"ז י"ח וע"ע פ"ד ש"ד סקכ"ח ובאו"ח סי' ח' א"א סקי"א), וכן נוהגין כהיום שאם נמצא מיעוט המצוי מטריפות מסוים בודקין אחריו, ושיעור מיעוט המצוי נתפשט כהמשכנות יעקב (יו"ד סי' י"ז) שהוא לערך י' אחוזים, וע"ע שו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' פ"א), וכן נוהגין בהדקין (קישקע"ס) כמבואר בשו"ת ויען יוסף (ח"ד סי' י"ח), ובבית השחיטה דקרית יואל בודקין גם הריאות אם נרקבו וכו', וכן אחר בוקא דאטמא אם שף מדוכתי' (סי' נ"ה ס"ב).

ובכמה מדינות וכן בארץ ישראל בודקין את צומת הגידין שיש זמנים שנמצא בהם טריפות ובארה"ב בשנים מקדם לא הי' שכיח טריפות בצומת הגידין ועי' תשובות והנהגות (ח"א סי' תי"ז) שכ' שבא"י נתברר בבדיקות שלפעמים יש רוב טרפות בצומת הגידין ותלוי בומן בשנה והמשק, עי"ש.

והנה החשש בענין צומת הגידין לא היה מצוי כלל בחו"ל בשנים מקודם, אולם בשנים האחרונים התחילו להרגיש שיש טריפות צומת הגידין בין שלש לשבע אחוזים, לכן תיקן רבינו שליט"א להדר ולבדוק בכל עוף ועוף אם נפסקו גידיו. ועל אף שיש זמנים שהמיחוש לא מצוי ושוב ליכא כמעט שום טריפות, עכ"ז ממשיכין לבדוק כל עוף ועוף הצומת הגידין וכמו שנהגו ברוב המקומות בעולם.

36 בוקא דאטמא הוא ראש עצם הקוליות המחובר לגוף (המכונה באדע"ם) שתקוע בעצם הרחב בראש הבאדע"ם, וזהו כח המעמיד של העוף והבהמה, ואם ניתק העצם הארוך מהעצם הרחב ואיעכל הגידין הרי הוא טריפה מן התורה.

וז"ל המחבר (יו"ד סי' נ"ה ס"ב) עצם הקולית שניתק ממקומו במקום חיבורו בגוף, והיינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה, טרפה בין בבהמה בין בעוף, והוסיף הרמ"א, י"א דאין אנו בקיאין באיעכול ניביה, לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמא איעכול ניביה.

במשך השנים לא היה מצוי כמעט, אמנם בזמנים אחרונים נתרבה במקצת ענין טריפות הלז, ובדרך כלל כשיש ריעותא אף הניבים נתעכלו והוא טריפה ממש לא רק ריעותא, על כן העמיד כ"ק מרן רבינו שליט"א משגיח להסתכל בכל עוף ועוף אם יש שום חשש בוקא דאטמא.

גוט, ביי מיר איז נמצא גיי איך אחר רוב, נאכדעם קומט איינער און ער זאגט אז ס׳איז מיינם, און איך האב געהאט דערויף א שאלה, צי אפילו כ׳האב נישט געהאט א שאלה, אז יעצט האב איך א שאלה, האב איך יעצט א פרישע שאלה, יעצט איז נתעורר געווען א שאלה, ס׳איז א פרישע שאלה, ס׳איז נישט פארבינדן מיט די פריערדיגע שאלה, ס׳איז א פרישע שאלה, און אז ס׳איז א פרישע שאלה דארף מען גיין לחומרא.

אדער מ׳דארף אריינקלערן צו מ׳קען דא זאגן די סברא פון ׳הוחזק׳ וואם דער הפלאה זאגט אין כתובות (דף טו:).[37] אינטערסאנט, די גאנצע קבוע איז דאך א חידוש, דער שערי תורה וויל זאגן אז ס׳וועגדט זיך צי רוב איז א וודאי, צי רוב איז א ספק.[38]

הגרי״ח: קען מען דען זאגן אז ס׳איז א וודאי? ס׳איז א פסק אין די תורה.

רבינו: אין תוס׳ זעהט מען אז ער נעמט עם אהן פאר א וודאי. דער שיטה מקובצת נעמט עם אהן פאר א ספק. דער ראי״ש מפליגא,[39] די תורה איז נאר מתיר דעם ספק.[40] אויב איך האלט אז רוב איז א וודאי, איז די שאלה פארוואם ביי קבוע נישט? פארוואם איז קבוע א ספק? דעמאלטם איז קבוע א חידוש. אבער אויב איך זאג אז רוב איז א ספק, איז רוב א חידוש, און קבוע נישט. דעמאלטם איז פארקערט.

הגרי״ח: יא, קבוע איז דאך נאר כמחצה על מחצה.

ונפרד רבינו מהם בברכה: הצלחה רבה יונגעלייט, עטין זאלטם שטייגן אין תורה און יראת שמים, לערנען פלייסיג און בעיון.

הגרי״ח: א גרויסע יישר כח.

רבינו: אין הצלחה׳דיגן זומער מיט אלעם גוטן.

---

37 היינו סברת ההפלאה הידועה בספ״ק דכתובות (הסברא הנקראת בעולם הישיבות ׳רוב שכבר הוחזק׳) שמחדש דאע״פ דאין הולכין בממון אחר הרוב, מ״מ היכא שכבר הוחזק והוחלט שהוא מהרוב לענין שאר מילי, מוציאין ממון ע״פ רוב זה, דאל״כ היכי משכח״ל קנס דאונס ומפתה לאבי׳, הרי איכא למיחש דלמא לאו אבי׳ הוא, ואי משום רוב, הא אין הולכין בממון אחר הרוב, וכן היכי משכח״ל מאה כסף דמוציא שם רע לאביה, והיכי משכח״ל חיוב פדיון הבן על האב, הא כל זה הוי דיני ממונות, והרי אין הולכין בממון אחר הרוב, וכן היכי משכח״ל דמי ולדות לאב, וכן כל חיובי מזיק שור, ושומר דשור למה יתחייב, דלמא הבהמה שניזוקה טריפה הואי, ואי משום רובא הא אין הולכין בממון אחר הרוב, אלא ודאי כל היכא דאחחזק הרוב לענין שאר מילי, דלאו מדיני ממון כבר נחשב לודאי שזהו מהרוב, היינו ודאי אביו, וכן ודאי כשרה, גם לענין ממונא ע״ש. וכ״כ דברים אלו בקיצור בתשובת רעק״א ז״ל מהדו״ת (סי׳ קכ״ט) מכח הקו׳ דאל״כ היכי משכח״ל חיוב פדה״ב הא דלמא לאו אביו, ואי משום רובא הא אין הולכין בממון אחר הרוב.

ויש לציין שד׳ ההפלאה מיוסדים על שיטת הרמב״ם שכתב בהלכות סנהדרין (פכ״ו ה״ו) וז״ל: אינו צריך שני עדים למלקות אלא בשעת מעשה, אבל האיסור עצמו בע״א יוחזק, כיצד, אמר ע״א חלב כליות הוא זה, כלאי הכרם הם פירות אלו, גרושה או זונה אשה זו, ואכל או בעל בעדים אחר שהתרה בו, הרי זה לוקה, אע״פ שעיקר האיסור בע״א.

38 לתועלת הקוראים נבאר צדדי המחלוקת, דלכאו׳ קודם שחידשה תורה דין רוב, ודאי דהוי ספק גמור, ולא היינו אומרים מסברא דידן לילך אחר הרוב, דאין לנו רשות לזה, ואחר שאמרה תורה ״אחרי רבים להטות״, וחזינן דאינו סתם הנהגה אלא אף עונשים ע״ז, א״כ פשיטא שאינו נשאר הדבר בגדר ספק אחר שיש עליו דין רוב, וא״כ צ״ב מה מקום לחקירה זו אם רוב הוא מדין ודאי או ספק, הא אם ליכא דין רוב הרי הוא ספק ואם איכא דין רוב ה״ה ודאי.

לכן צ״ל שצדדי הספק כך הם, האם כוונת התורה שבמקום שיש רוב לאסור או להתיר הרי זה כאילו יש לנו הכרעה כלפי המציאות להתנהג כאילו אין בעולם מיעוט כלל, או דילמא שכלפי המציאות אין לנו הכרעה לחושבו כאילו אין כאן מיעוט, ועדיין תורת ספק עליו, רק שכלפי הדין לאסור או להתיר אמרה תורה להתנהג בו כאיסור ודאי או כהיתר ודאי (ולכן עונשין עליו דסו״ס עבר אמימרא דרחמנא בוודאי), אולם זה ברור שאין על דין רוב תורת ״ספק״ גמור שאחר שאמרה תורה ״אחרי רבים להטות״, הרי שהוציאתו מגדר ״ספק״, אלא שאנו מסתפקים אם עשאתו התורה כוודאי כלפי המציאות, או דילמא לא עשאתו ודאי כלפי המציאות, אלא רק כלפי הדין.

ולכן כל הנפק״מ מהחקירה זו הוא רק באותם מקומות שדרשו חז״ל דבעינן ״ודאי ולא ספק״, כההיא דב״מ (דף ז.) דדרשינן גבי מעשר בהמה, ״עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק״, ועל מקומות אלו יש לחקור האם רוב נחשב ודאי, אבל בכל התורה שלא נתמעט ״ספק ולא ודאי״, כגון נבלה וטרפה דלא דרשינן נבלה ודאי אמר רחמנא ולא נבלה ספק, בזה ודאי דדין רוב מהני, ולכן בט׳ חנויות מוכרות נבלה וא׳ כשרה ונמצא בשר ביניהם ה״ז נבלה, והאוכלה חייב מלקות.

39 רבי שמשון בן יוסף הזקן מפלייוא היה מבעלי התוספות, מתלמידיו של רש״י הק׳ וגיסו של נכדו הרבינו תם, נעק״ה

40 והוא נידון גדול בד׳ הראשונים והאחרונים בסוגיא דקפין א׳ מהמעיין בב״מ, וכן בס׳ שב שמעתתא.

דשיטת התוס׳ (בבבא מציעא ו:) דרוב הוי בירור גמור, ושאר ראשונים סברי דהוי רק דין הנהגה בספיקות שחידשה התורה כמו שהביא השטמ״ק שם בב״מ בשם הרא״ש דרוב לא מהני במעשר בהמה, דשם בעינן עשירי ודאי, ובירור הרוב אינו בירור ודאי.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

כי עם קדוש אתה לה' אלקיך

בגודל סגולת מצות פדיון פטר חמור

יום ג' דחוה"מ פסח תשפ"ה לפ"ק

במעמד אלופי אלפי ישראל

בהיכלי ביהמ"ד הגדול בקרית יואל יצ"ו

בראשית דברי וויל איך באגריסן, מקדים זיין בברכה ברוכים הבאים בשם ה' די צוויי חשוב'ע כהנים וואס זענען געקומען פונדערווייטנס זיך משתתף צו זיין אין דעם שמחה של מצוה, א הייליגע מצוה, די מצוה פון פדיון פטר חמור.

הרב הגאון הצדיק זקן ויושב בישיבה, כהן שדעתו יפה סערדאהעלער רב שליט"א, ומשנהו הרב הגאון הצדיק כהן שדעתו יפה דער רב פון נייטרא קהלה אין בארא פארק.

הני כהנים, חשובי הרבנים בדורינו, גדולי מורי הוראה בישראל, רבים נהנים מאור תורתם. איצט, לעת כזאת וועל מיר זיי אנוואונטשן, אז זיי זאלן זיין פון די כהנים וואס זענען עוסקים בעבודת הקודש אין ביהמ"ק, און זאלן זוכה זיין צו אלע כ"ד מתנות כהונה במהרה, מתוך אריכות ימים ושנים, בביאת גואל צדק בב"א.

שמחה גוררת שמחה

היינט האט מען געלייגט די קריאה דיומא פון פרשת כי תשא, האט מען געלייגט (שמות לד, יט) "כל פטר רחם לי, כל מקנך תזכר פטר שור ושה, ופטר חמור תפדה בשה, ואם לא תפדה וערפתו, כל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם".

היינט חוה"מ פסח, דעם דריטן טאג חול המועד פסח, מיט אסאך יארן צוריק, האב איך בעזר שמו יתברך זוכה געווען מקיים צו זיין די מצוה פון פדיון הבן פאר בני בכורי זאל זיין געזונט. און היינט דעם זעלבן טאג בין איך זוכה מקיים צו זיין די מצוה פון פדיון פטר חמור, זייער א הייליגע מצוה – דער ליסקער רב ז"ל האט מעיד געווען אויפ'ן זיידן ז"ל דער ישמח משה, אז ער האט מקיים געווען די מצוה פון פדיון פטר חמור.

מ'קען זאגן אויף דעם טאג, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. נגילה, ער האט מיך דערפרייד מיט די מצוה פון פדיון הבן, ונשמחה און ס'איז א שמחה מיט די מצוה פון פדיון פטר חמור.

במילא איז א צייט פון תפלה מתפלל צו זיין אז מ'זאל מיר קענען מקיים זיין דעם סיפא דקרא ולא יראו פני ריקם, מ'זאל זוכה זיין צו בנין ביהמ"ק במהרה, מקריב צו זיין די

קרבות החג כהלכתו, אויסער דעם קרבן פסח איז דאך יום טוב דא די קרבנות פון חגיגה, עולת ראי', שלמי שמחה, נדרים ונדבות אויפ'ן הייליגן מזבח. דער פסוק פטר חמור תפדה בשה און כל בכור בניך תפדה, זאל זיין בא הכתוב השלישי ולא יראו פני ריקם, מ'זאל אויך די מצוה קענען מקיים זיין במהרה.

(אחרי שהאריך בדברי תורה בפרטי דיני קיום המצוה)

ממלכת כהנים וגוי קדוש

קומט אויס אזוי, וועז מ'איז מקיים די מצוה פון פדיון פטר חמור, פארוואס איז מען מקיים די מצוה פדיון פטר חמור? רש"י זאגט צוויי טעמים, איינס ווייל ס'איז א זכר צו מכות בכורות, און איינס ווייל די חמורים האבן געהאלפן, מסייע צו זיין ארויסצוטראגן דעם רכוש מצרים. איז דאך די קשיא, קם לי' בדרבה מיני' וויאזוי קען דאס זיין. נאר ווייל אידן זענען הקדש, איז נישט דא קיין קם לי' בדרבה מיני'. דאס ברענגט ארויס אז אידישע קינדער זענען הקדש '**כי עם קדוש אתה לה' אלקיך**'. דאס ברענגט ארויס די מצוה פון פדיון פטר חמור, ס'ברענגט ארויס דאס הייליגקייט פון כלל ישראל, פון אידישע קינדער.

און דאס דארף מיר אונז אכט געבן. אונז דארף מיר וויסן, אונז זעמיר דאס. דער עם קדוש אתה לה' אלקיך, דאס זעמיר אונז. אונז זעמיר דער כלל ישראל. כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, אונז זעמיר א הייליג פאלק. דער אויבערשטער האט אונז מקדש געווען, אונז זעמיר הייליג, אונז דארף מיר זען אז אונז זאל מיר בלייבן הייליג, חלילה ס'זאל נישט נתחלל ווערן קדושת בני ישראל, דער אויבערשטער זאל קענען זאגן אויף אונז 'כי עם קדוש אתה לה' אלקיך'.

הפרשה גמורה בין ישראל לעמים

נאר עס קען נאך זיין נאך, די שאלה פונעם בן התם אין די הגדה איז 'מה זאת'. ווייל ס'איז דא א דין, סיי אין הלכות בכורות, א איד האט א בהמה טהורה און עס האט א בכור, איז דער בכור קדוש. דאס זעלבע ביי א חמור איז אויך אזוי, דער בכור א זכר דארף מען מאכן פדיון פטר חמור.

די הלכה איז אז עס מוז אבער באלאנגען צום איד אינגאנצן. א גוי טאר נישט האבן קיין שותפות, א חלק, נישט אין די מאמע און נישט אינעם קינד. עס דארף זיין אינגאנצן דעם איד'ס. א איד קען האבן ניין-און-נינציג פראצענט, און דער גוי האט אין פראצענט שותפות, ממש א קליינigקייט, רוב שותף איז דער איד, איז מען אבער שוין פטור. ביי א בהמה טהורה איז מען שוין נישט קדוש מיט קדושת בכור, און ביי א חמור איז מען פטור פון מאכן א פדיון פטר חמור. עס דארף זיין אינגאנצן דעם איד'ס.

שטעלט זיך א שאלה, פארוואס איז דאס אזוי?, כמעט דאס גאנצע באלאנגט פאר א איד, א גוי האט א פיצעלע א חלק, ווערט עס אוים. ס'איז שוין נישט קיין קדושה. שטעלט זיך די שאלה, פארוואס?.

נאר פשט איז אזוי. אידן זענען אויסגעלייזט געווארן פון מצרים, אין זכות פון דריי זאכן, שלא שינו את לשונם, מלבושם און שמם. די דריי זאכן, שמם לשונם און מלבושם. דאס האט געדארפט זיין אהן קיין שינו כלשהו. אידן זענען געווען אפגעטיילט פון די מצריים, מובדל ומופרש אינגאנצן, דעמאלט האט דער אויבערשטער געזאגט '**בני בכורי ישראל**'. בני בכורי ישראל האט דער אויבערשטער געזאגט, ווייל זיי זענען געווען מופרש פון די מצריים אינגאנצן. ס'איז נישט געווען קיין כלשהו דמיון פון די השפעות פון די מצריים.

קדושת בכור קען נאר חל זיין ווען מען איז אינגאנצן אפגעשיידט פון די מצריים. מ'האט נישט קיין שום שייכות נישט מיט די מצריים, אפילו איין פראצענט אויך נישט. אויב איז עפעס אריינגעמישט קען שוין נישט זיין קיין קדושת בכור.

דאס דארף זיך א איד אפלערנען, ווען מען רעדט פון די מצוה פון פדיון בכור, אז א איד דארף זיין מופרש ומובדל אינגאנצן.

פרעגט דאס קינד '**מה זאת**' וואס מאכסטו א געוואלד, נו האט א גוי א קליינעם חלק, וואס איז אזא מאלער אז דער גוי האט א שותפות כלדהו, פארוואס דארף זיין א פירוד און אן הבדלה כל כך, גארנישט מיטן גוי. ענטפערט מען '**כי בחוזק יד הוצאנו ה' ממצרים**' און וואס פארא זכות

איז דאס געווען, ווייל אונז זעמיר געווען מובדל בשם לשון ומלבוש.

המבדיל בין קודש לחול – זאגט מען יעדן מוצאי שבת 'בין ישראל לעמים'. המבדיל בין קודש לחול 'בין אור לחושך', ביי דעם איז דא אן הבדלה גמורה, אינגאנצן אינגאנצן אן הבדלה. אזוי איז אויך 'בין ישראל לעמים' איז אן הבדלה גמורה אינגאנצן. אפילו א כלשהו אז ס'איז דא א פירצה אין די הבדלה, דאס טויג שוין נישט.

און דאס איז געווען אין מצרים, און דייקא אין דעם זכות, ווייל מ'איז געווען מובדל ומופרש אינגאנצן, האט מען זוכה געווען צום בחוזק יד הוצאנו ה' ממצרים. במילא קומט אויס, וועו מען רעדט פון בכורי ישראל, דארף דאס צו זיין מובדל אינגאנצן.

קול שופר של משיח

האב איך געזאגט אזוי. ס'איז אינטערעסאנט. ס'איז דא א היילג ווארט פונעם ראפשיצער רב ז"ל. דער ראפשיצער רב האט געזאגט, וועו א איד זאל צולייגן זייע אויערן צום קישן וואו עס ליגט אוועקגעלייגט דער אפיקומן, מ'נעמט ארויס דעם אפיקומן, וועט ער הערן דעם קול שופר של ראש השנה. ער זאל צולייגן דעם אויער צום קישן וועו מען נעמט ארויס דעם אפיקומן, וועט ער הערן דעם קול שופר של ראש השנה.

דער קול שופר של ראש השנה איז 'והי' **ביום ההוא יתקע בשופר גדול**' אין וואס פארא זכות וועט מען זוכה זיין צום יתקע בשופר גדול, צו הערן דעם קול שופר של משיח? - דער אפיקומן איז זכר לפסח, זכר לפסח איז, פסח שהי' אבותינו אוכלים וכו' על שום מה, על שום שפסח הקב"ה על בתי בני ישראל במצרים, בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל. מ'איז געווען מובדל ומופרש פון די גוים אינגאנצן. דורכדעם זענען אידן געווארן אן עם קדוש לה' אלקיך. אין זכות פון די הבדלה, וועט מען זוכה זיין צום קול שופר של משיח. דאס איז וואס דער פסח ווייזט 'אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים', דער אפיקומן איז א זכר צום פסח, דאס ווייזט אז עס דארף זיין אן הבדלה ביי די קדושה פון כלל ישראל. ממילא קומט אויס, דאס איז א זכר, אז אזוי וועט זיין דער קול שופר של משיח.

השיר והשבח לחי עולמים

איך געב א שבח והודי' פאר'ן הייליגן באשעפער, דער אויבערשטער האט מיך מזכה געווען מקיים צו זיין אזא מצוה, א מצוות עשה פון די תרי"ג מצוות, די מצוה פון פדיון פטר חמור, דאס איז א היילגע מצוה.

אונז זעמיר מקיים די מצוה בשמחה רבה, ברוב עם הדרת מלך. אז מען איז מקיים א מצוה ברבים, דאס ברענגט ארויס די חשיבות המצוה, אידן קומען זיך צוזאם לכבודו פון א מצוה, מ'וויל זיך משתתף זיין, במחשבה זענען די אלע אידן זיך משתתף אין אזא חשוב'ע מצוה. אוודאי אין אזא צייט וועו מען רעדט פון א מצוה, דערמאנט מען זיך פון די מתנות כהונה, ס'איז דאך נאר איינס פון די כ"ד מתנות כהונה. ס'פעלט אויס די אלע איבעריגע מתנות כהונה, מ'האמיר נישט בכור בהמה טהורה וואס דאס האט מען געמוזט מקריב זיין אויפ'ן מזבח פאר א קרבן, בעוה"ר דאס ביהמ"ק איז חרוב, מ'קען נישט מקריב זיין קיין קרבנות, מ'קען נישט געבן קיין תרומות ומעשרות, ביכורים, די אלע מצוות וואס א איד האט מקיים געווען און געגעבן פאר די כהנים.

אונז זעמיר אבער אלע מתפלל צום הייליגן באשעפער, ותחזנה עינינו בשובך לציון ברחמים ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות, דער אויבערשטער וועט העלפן, מ'וועל מיר דערלעבן ביאת הגואל, וועט דער אויבערשטער זעהן, ווי מיט א שמחה און מיט א גרויסע אהבה וועלן מיר מקריב זיין אלע קרבנות, מ'וועל מיר זעהן זיך משתדל צו זיין, מקיים צו זיין אלע כ"ד מתנות כהונה, צו געבן פאר די כהנים, ס'זאל זיין למשחה, בגדולה, בכבוד, ס'זאל זיין לכבוד ולתפארת פאר די כהנים ווי עס דארף צו זיין.

זאל אונז דער אויבערשטער העלפן, אין זכות פון פדיון פטר חמור מיט א שה, זאל זיך דער אויבערשטער מרחם זיין אויף כלל ישראל, דער אויבערשטער זאל פודה זיין דעם שה פזורה ישראל מבין העמים, מ'זאל מיר זוכה זיין בקרוב צו ביאת גואל צדק, בב"א.

שיר השירים אשר לשלמ"ה

שיר ושבחה, בהוקרה והערכה, נישא אלופות נדש, בשם כל הקהל הקודש
לשגר כוס של ברכה, לכבוד השמחה, בהגיע עת משוש בבית ידידינו החשוב
מעלת כבוד האי גברא רבא ויקירא, חריף ובקי במכמני התורה, איש האשכלות
האדם היקר באנשים, מתעסק בקדשים, בדרשות ושישרים להחיות נפש כל חי
שלמ"ה שש ושלמה משנתו, מעטר גליונינו במאמריו הנפלאים עדי שבת בשבתי

הרה"ג המפו'

רבי

שלמה שבתי קעסטענבוים

שליט"א

חבר מערכת גליונינו המפוארה "קול התאחדותינו"

לרגל אירוסי בתו המהוללה שתחי' למז"ט בשעטו"מ

עב"ג החתן החשוב המופלג בתורה וביראה, שמו הטוב נודע לתפארה

כמר **שמעון** ני"ו

בן הרבני הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר **חיים הערש גרינפעלד** הי"ו

והברכה אחת היא קדם מע"כ אבי הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

הרה"ח ר' **משה אהרן קעסטענבוים** הי"ו

וצרופה בזה ברכתינו הטרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שמשפחה זו יושפע לה רב ברכות ושובע שמחות, ורב תענוג ונחת, וישכיל ויצליח בעבודת הקודש בהרפת קרן התורה והחסידות מעלה מעלה, במעשי ידיו הברוכים המפורסמים לשם ולתהילה, ועד רבות בשנים יזכה להרוות צמאון עם סגולה, ובשכר זאת יזכהו קל נורא עלילה, שיתאחדו על שולחנו תורה ועדולה, עד כי יבוא שילה, בב"א.

החותמים למען שמו בשמחה ובהודאה

מערכת
"קול התאחדותינו"
בארה"ב ובארה"ק

בס"ד

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Boro Park

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
באראָ פארק

בית המדרש הגדול • בהמ"ד 10 עזו. • בהמ"ד 18 עזו. • בהמ"ד 18 עזו.
בהמ"ד קדושת יו"ט • בהמ"ד פרץ משה • בהמ"ד דברי יואל • בהמ"ד תפלה למשה • בהמ"ד 36 סט.

Main Office: POB 190520 • Brooklyn NY 11219 • 718.633.7140

טֶרֶם שֶׁפָּחַד בָּהֶם וְכִמְשָׁעָתָם

מודעה חשובה

בחדוה עילאה ובהדרת קודש הננו להודיע לקהל
אנ"ש שבעז"ה נזכה לשמוע דברי אלקים חיים מאת

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אצל שיעור נחמד

בפרקי אבות

עם פנינים יקרים ודברי התחזקות
בדברים העומדים ברומו של עולם

שיתקיים במקהלות עם קודש בצלא דמהימנותא
בקרב קהלתינו הקדושה באראָ פארק יצ"ו

שב"ק פרשת שמיני

מברכין חודש אייר תשפ"ה – פרק ראשון

בשעה 6:30 אחצ"ה

בהיכל ביהמ"ד הגדול

1350 53rd Street

הנהלת הקהלה

א בקשה צו די תשובע עלטערן שיחיו:
ביטע האלטן זיי אחריות
אז די קינדער זאלן זיין
געוואלין שטיל, בשעת די
שיעור פרקי אבות פון כ"ק
רביו שליט"א